چنگیز ایتماتوف

آق کیمه

قصه

اصیل رشیدوف ترجمه‌سی

بیرینچی باب

اونینگ ایکّی ایرتگی بۉلردی. بیری اۉزینیکی بۉلیب، اونی هیچ کیم بیلمسدی. ایکّینچیسینی ایسه باباسی سۉزلب بیرگندی. کیین بیرانته‌سی هم قالمه‌دی. گپ شو خصوصده.

اۉشه ییلی او ییتّی یاشگه تۉلیب، سکّیزگه قدم قۉیگندی.

اوّل پارتفیل ساتیب آلیندی. قاپ-قاره دیرمانتین پارتفیلنی آچیب-یاپگنده شیقیلّه‌یدیگن قفلی یلتیره‌ب توررردی. یانیده میده-چویده ساله‌دیگن کیسّه‌سی هم بار. قیسقه‌سی، غرایب، عینِ پیتده عادي مکتب پارتفیلی ایدی. همه نرسه، احتمال، شوندن باشلندی.

باباسی اونی کۉچمه دوکاندن ساتیب آلدی. کۉچمه دوکان تاغده‌گی چاروادارلرگه مال ساتیب، ایلنیب یورگنده، اولرگه هم، سن-تاشده‌گی اۉرمانچیلیک قراوولخانه‌سیگه هم بیرراو بوریلگندی.

او بو ییردن، دره و نیشب یۉللر بۉیلب تاغده‌گی قتغان اۉرمانگه کۉتریلدی، قراوولخانه‌ده بار-یۉغی اوچ عایله یشه‌یدی. لیکن شونده‌ی بۉلسه-ده، وقتی-وقتی بیلن کۉچمه دوکان اۉرمانچیلرنی هم یۉقلب توررردی.

اوچ حولیده یالغیز بیرته باله بۉلیب، او هر سفر کۉچمه دوکاننی بیرینچی بۉلیب کۉره‌ر ایدی.

- کیلیپتی! - دیب قیچقیردی او ایشیک و دیرزه‌گه قره‌ب چاپیب.- موتر-مغازه کیلیپتی!

ایسّیق‌کۉل بۉیلریدن بو طرفگه چۉزیلگن ایلنمه یۉل کیله-کیلگونچه دره، دریا ساحلی بۉیلب، تاشلاق و اۉنقیر-چۉنقیرلردن اۉتیب کیلردی، بو یۉللردن یوریش هزله‌کم ایش ایمس. قراوولتاققه ییتگونچه یۉل پستدن یوقاریگه تاره‌ییب، قییه‌لب بارردی-ده، کیین تیکّه تقیر نیشبلیک بۉیلب اۉرمانچیلر حولیسیگه توشه‌دی. قراوولتاغ یگونداق یان‌گینه‌لریده - یازده باله دوربیندن کۉلنی تماشا قیلگنی دییرلی هر کونی اۉشه یاققه چاپردی. او ییردن ایسه یۉلده کیله‌یاتگن پیاده-یو، آتلیق، البته، موتر هم، همه نرسه کفده‌گی دیک کۉرینیب توررردی.

ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی ـ www.ezgu.org

اۋشه سفر - ایسّیق یاز کونلریدن بیریده باله اۋز کۆلابیده چۆمیلیب تورگن اېدی، شونده قییه یۆلنی چنگیتیب کېله‌یاتگن موترنی کۆریب قالدی. کۆلاب دریانینگ چېتراق سیاز جاییده، قوملاق یېرده بۆلیب، باباسی تاش قه‌لب تۆسیب بېرگن اېدی. اگر شو تۆسیق بۆلمه‌گن‌-ده، کیم بیله‌دی، بلکه باله هم الّه‌-قچانلر تیریک قالمه‌گن بۆلر میدی؟ بوویسی نینگ ایتیشیچه، دریا الّه‌-قچان اونینگ سویکلریگچه یوویب، تۆغری ایسّیق‌کۆل‌گه اېلتیب تشلر میدی و او یېرده بلیقلر همده سووده‌گی هر خیل بلای بدترلرگه یېم بۆلر میدی؟ هیچ کیم اونی قیدیریب جان کاییتمس، دردیده کوییب، ادا بۆلمس اېدی، راست‌-ده، سووده پیشیریب قۆییبدی می؟ سیره‌سینی ایتگنده، او کیمگه هم کېره‌ک. حلی حاضرچه بو فلاکت بۆلگنیچه یۆق. صادر بۆلسه، کیم بیله‌دی، بوویسی بلکه چیندن هم اونی قوتقرگنی اورینیب کۆرمس، کمپیر توغیشگن بوویسی بۆلگنده باشقه گپ اېدی، اخیر، اونینگ اۋزی، اۋگه‌یسن، دېب یوره‌دی‌-کو. اۋگه‌ی اېسه قنچه یېدیریب، قنچه ایچیرمه، بری بیر اۋگه‌یلیگیگه باره‌دی. اۋگه‌ی... اگر او اۋگه‌ی بۆلیشنی ایسته‌مسه‌-چی؟ خۆش، نېگه اېندی او اۋگه‌ی بۆلیشی کېره‌ک؟ بلکه او اېمس، بوویسی نینگ اۋزی اۋگه‌ی دیر؟ لېکن بو تۆغریده هم، باباسی یسه‌گن تۆسیق حقیده هم کېینراق گپ بۆله‌دی.

شونده‌ی قیلیب، او اۋشنده کۆچمه دوکاننی اوزاقدن کۆریب قالدی، موتر کېتیدن تۆزان کۆتریب، تاغدن توشیب کېله‌یاتگن اېدی. شونده او قووانیب کېتدی، اۋزیگه پارتفېل آلینیشینی بیلگن دېک قووانیب کېتدی. شو زهاتی‌یاق سوودن سکره‌ب چیقدی، چیلّک دېک آیاقلرینی ایشتانی نینگ پاچه‌لریگه تیقدی‌-یو، سوونینگ ساووقلیگیدن کۆکریب کېتگن بدنی نینگ هۆلی بیلن کۆچمه دوکان نینگ کېله‌یاتگنینی بیرینچی بۆلیب یېتکزیش اوچون سۆقماقدن اویلر تمان چاپیب کېتدی.

باله بته‌لر اوستیدن هتلب، سکره‌ب اۋتیش قیین بۆلگن خرسنگ تاشلرنی یانلب اۋتیب، نه اۋسیق اۋتلر، نه خرسنگ تاشلر آلدیده، بولر شونچه‌که نرسه‌لر اېمسلیگینی بیلسه‌-ده، بیر دقیقه هم تۆختمه‌ی چاپیب بارردی. اولر رنجیب قالیشی، حتا چلیب ییقیتیشی هم ممکن اېدی. «موتر‌-مغازه کېلدی. مېن کېین کېله‌من»، - یۆل‌-یۆله‌که‌ی او «چۆکیب یاتگن تویه»گه گپ قاتدی. او بغرینی یېرگه بېریب یاتگن سرغیش بوکری تاشنی شونده‌ی دېب اتردی. عادتده باله اۋز «تویه»سی نینگ یانیدن اونینگ اۋرکچینی سیله‌مسدن اۋتمسدی. خودّی باباسی دُمی چۆلتاق اخته آتینی شپه‌تیله‌گنی کبی، او هم ایش نینگ کۆزینی بیله‌دیگن کیشیلر سینگری اۋز «تویه»سی نینگ یانیدن اۋتیب باره‌یاتیب نریدن بېری، سېن صبر قیلیب توره‌سن اېندی، مېنینگ ایشیم چیقیب قالدی، دېب اونی شپه‌تیلب قۆیردی. اونینگ خرسنگ تاشیده «اېگر» هم تیار اېدی. یرمی آق، یرمی قاره بو چَوکر تاشده‌گی اېگرچه‌ده خودّی آتده اۋتیرگن دېک اۋتیرگن بۆلردی. ینه «بۆری» دېگن تاش بار - بۆریگه جووده اۋخشش قۆنغیر، آق آره‌له‌گن، یالدار و چۆنگ پېشانه‌لی. باله اونینگ آلدیگه پیسیب اېمکلب بارردی‌-ده، مۆلجلگه آلردی. لېکن اېنگ سېویملی تاش، بو سوو یوویب کېتگن قیرغاقده‌گی کتّه‌کان خرسنگ «تانک» اېدی. قره‌ب تورسنگ «تانک» قیرغاقدن آتیلیب چیقه‌دی‌-یو، دریانی شاوقین‌-سورانگه سالیب، تۆلقینلنتیریب، کۆپیکلنتیریب، یوریب کېته‌دیگن دېک.

تانکلر سینمالرده اخیر شونده‌ی یوره‌دی‌-کو، قیرغاقدن سووگه آتیله‌دی: کېتدی! باله سینمالرنی کم کۆرگن، شونینگ اوچون هم کۆرگنلری یادیده قتّیق اۋرنه‌شیب قالگن. باباسی بعضاً اونی سینما کۆرستگنی تاغ آرتیده‌گی - قۆشنی دره‌ده‌گی سفخۆز نسلچیلیک فارمیگه آلیب بارردی. شو سببلی هم قیرغاقده دریانی هر قچان کېسیب اۋتیشگه شَی تورگن «تانک» پیدا بۆلدی. ینه باشقه - «یخشی» و

«یمان» تاشلر، حتا «عیار» و «آوسر»لری هم بار.

www.ezgu.org ـ اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

اۋتلر آره‌سیده هم - «سېویملی»، «باتیر»، «هورکک» و «یاووز» همده باشقه هر خیللری موجود اېدی. چقیرتیکن، مثلاً، - اېنگ بیرینچی دشمن. باله او بیلن کونیگه اۋن مرته‌لب جنگ قیلگن، چاپیب تشله‌گن. لېکن بو جنگ نینگ آخری کۆرینمسدی - چقیرتیکن هه‌دېب اۋسه‌وېرر و کۆپه‌یه‌وېرردی. منه، دله‌ده‌گی پیچک گُللر، تۆغری، اولر هم یاوایی، شونگه قره‌مه‌ی بولر اېنگ عقللی و قووناق گُللردیر. اولر اېرته‌لب قویاشنی همه‌دن آرتیق ییْره‌ب قرشی آله‌دی. باشقه اۋتلرگه - تانگ نیمه، تون نیمه، بری بیر. پیچک‌گللر اېسه کون ایلیشی بیلناق کۆز آچه‌دی، کولیب باقه‌دی. آلدین بیر کۆزینی، کېین ایکّینچیسینی آچه‌دی، شوندن سۆنگ بغریده‌گی برچه گُللر بیرن-کېیتن آچیله باشله‌یدی.

آق، آچ کۆک، بنفشه و ینه هر خیل رنگده... اگر اولرنینگ آلدیده سکوت سقلب اۋتیرسنگ، گۆیا بو گُللر اویقودن اویغانیب، الّه‌نیمه‌لر حقیده شیویرلشه‌یاتگن دېک تویوله‌دی. چومالیلر هم بونی سېزه‌دی. اولر اېرته‌لبدن پیچک‌گللر حضوریگه چاپیب، قویاش نورلریدن کۆزلرینی قیسیب، گُللرنینگ اۋز ارا نیمه‌لر حقیده دیر شیویرلشه‌یاتگنیگه قولاق ساله‌دی. بلکه، کۆرگن توشلرینی سۆیلشه‌یاتگن دیر؟

کوندوزلری، عادتده توش وقتیگه باریب باله سېرپایه شیرالجینلر غوج بۆلیب اۋسگن تمانگه جۆنشنی یخشی کۆرردی. شیرالجین بلند بۆیلی، گُلسیز، لېکن خوشبۆی هیدلی بۆله‌دی. اولر یان-وېریگه باشقه اۋسیملیکنی یۆلتمه‌ی تۆده-تۆده بۆلیب، علیحده اۋسه‌دی. شیرالجین - صداقتلی دۆست دیر. اینیقسه، بیرار کۆنگیلسیزلیک یوز بېریب، پنهانه ییغله‌گینگ کېلگنده شیرالجین آستیدن یخشی پناه تاپیش ممکن. اولر اۋرمان یاقه‌سیده‌گی قره‌غه‌یزارلر سینگری یاقیملی هید تره‌تیب توره‌دی. شیرالجینلر قوچاغی قَیناق و ساکن. اېنگ مهمی - اولر آسماننی تۆسیب قۆیمه‌یدی. چلقنچه یاتده، آسماننی تماشا قیله بېر. اوّل کۆز یاشلری آره‌سیدن هیچ نیمه‌نی اجره‌ته آلمه‌یسن. کېینچه‌لیک اېسه، بولوتلر سوزیب کېته‌دی و سېن اۋیله‌یاتگن نرسه‌لر آسمانده، کۆز آلدینگده انیق نمایان بۆله باشله‌یدی. بولوتلر یخشی بیله‌دی: کۆنگلینگ انچه ناخوش، قه‌یاقلرگه دیر جۆنب قالگینگ یا که اوچیب کېتگینگ کېله‌دی، تا که سېنی تاپالمه‌ی، آه-واه قیلیشسین: «اېه باله‌گینه، بی‌درَک کېتدی-یه، اېندی اونی قه‌یېردن تاپه‌میز»، دېب کوییب یوریشسین. بونده‌ی بۆلمسلیگی اوچون - سېن یۆقالیب قالمسلیگینگ و جیم‌گینه یاتیب، بولوتلردن ذوقله‌نیشینگ اوچون سېن نیمه‌نی ایسته‌سنگ بولوتلر اۋشنگه ایله‌نیب قاله‌دی. اۋشه بیرگینه بولوت نینگ اۋزیدن تورلی-تومن شکللر یوزه‌گه کېله باشله‌یدی. فقط بولوتلر قنده‌ی شکلگه کیره‌یاتگنینی کۆریب بیلسنگ بس.

شیرالجینلر تگی جیمجیت، اولر آسماننی تۆسمه‌یدی. شیرالجینلر منه شونه‌قه، ایلیق قره‌غه‌یزار هیدینی اوفوره‌دی.

او اۋتلر تۆغریسیده کۆپ نرسه بیلردی. سوو باسه‌دیگن پیچنزارده‌گی کوموشره‌نگ سوپورگی اۋتلرگه رحمی کېلردی، جوده غلطیده بو سوپورگی اۋتلر، هوایي جوده. اولرنینگ ایپگدېک مېین پاپوکلری شمالسیز یه‌شالمه‌یدی. شمالنی کوتگنی-کوتگن، شمال قه‌یاققه اېسسه، اۋشه یاققه اېگیلیب، خودّی بویروققه بۆیسونگندېک، یاپّه‌سیگه سلام بېره‌دی. اگر یامغیر قوییب بېرسه یاکه مامه‌قلدیراق باشلنیب قالسه بارمی، گیاهلر قه‌یېرگه باش سوقیشنی بیلمه‌ی قاله‌دی. تۆلغانه‌دی، تیز چۆکه‌دی، یېر بغیرلب قاله‌دی. آیاقلری بۆلگنده-یو، احتمال، کۆز یېتگن جایگچه قاچیب قالیشرمیدی... یۆق، اولر اۋزلرینی مغامبیرلیک‌که سالیپتی. مامه‌قلدیراق تینسین-ه، هوایي سوپورگی اۋتلر ینه شمال نینگ حکمیده-شمال قه‌یاققه اېسسه، اولر هم اۋشه یاققه اېگیله باشله‌یدی.

باله یالغیز، جۆره‌لرسیز منه شو ساده‌ّ - بیو نرسه‌لر قورشاویده یه‌شردی، اَوتاله‌وکه‌گینه همه نرسه‌نی اونوتیشگه، کۆرینگنده چاپیشگه مجبور قیله آلردی. شو نینگ اوچون کۆچمه دوکاننی کۆرگن زهاتی همه نرسه‌نی اونوتیب، اۋزینی اۋشه تمانگه آته‌ردی. نیمه‌سینی ایته‌سن، کۆچمه دوکان - بو سېنگه الّه‌قنده‌ی تاش یاکه اۋتلر اېمس. اونده کیشی نینگ جانیدن بۆله‌ک همه نرسه بار!

باله اوییگه یېتیب کېلگنیده کۆچمه دوکان هم آرقه تماندن حولیگه یقینلشیب قالگن ایدی. اۆرمان خۆجه‌لیگی قراوولخانه‌سیگه قره‌شلی بو اویلر دریاگه قره‌تیب سالینگن. حولیلر قییه‌لب قیرغاققه توتشر، دریانینگ نریگی قیرغاغیده ایسه اۆرمان سوو یووگن جر چېتیدن باشلنیب، تاغگه قره‌ب کۆتریلیب کېتر ایدی. شو نینگ اوچون هم اۆرمان خۆجه‌لیگیگه قره‌شلی قراوولخانه‌گه یۆل اویلرنینگ آرقه تمانیدن ایلنیب کېلردی. باله اۆز وقتیده یېتیب کېلمه‌گنیده کۆچمه دوکان کېلگنینی هیچ کیم بیلمه‌ی قالردی.

بو پیت ایرککلردن هیچ کیم یۆق، همه‌لری ایرته‌لباق ترقه‌ب کېتیشگن، عیاللر اوی ایشلری بیلن مشغول ایدی. باله آچیق تورگن ایشیکلرنینگ آلدیدن قولاقنی قامتگه کېلتیریب قیچقیریب اۆتدی:

- کېلدی! موتر-مغازه کېلدی!

عیاللر تیپیرچیلب قالیشدی. یه‌شیریب قۆیگن پوللرینی تاپیش اوچون یوگوریب قالیشدی، اویلریدن

آتیلیب چیققنلریچه بیر-بیرلریدن اۆزیب کېتیشدی. موتر آلدیگه چاپیشدی، حتا بوویسی اونی مقتب

قۆیدی:

- کۆزی اۆتکیر-ده، بیزنینگ باله نینگ!

باله کۆچمه دوکاننی اۆزی باشلب کېلگنده‌ی باشی آسمانگه یېتگن ایدی. بو خوشخبرنی اولرگه او یېتکزگنی، بیرگه حولیدن چاپیب چیققنی، ایشیگی آچیق تورگن اوتوفورگان آلدیده اولر بیلن تیقیلیشیب تورگنیدن خورسند ایدی. لېکن عیاللر بو یېرده اونی تېز اونوتیب قۆییشدی. اونگه قره‌شگه وقت بار میدی؟ مینگ خیل مال - کۆز قمشه‌دی. عیاللر بار-یۆغی اوچ کیشی: بوویسی، بو یېرنینگ ایېنگ کتّه‌کان کیشیسی - اۆرمان قراوولی اۆراز قول نینگ خاتینی بېکېی (بېکېی - آنه‌سی نینگ آپه‌سی، اونگه خاله) و یاردمچی ایشچی سید احمد نینگ خاتینی یاش‌گینه گل جمال قیزچه‌سینی کۆتریب آلگندی. بار-یۆغی اوچ عیال. لېکن اولر حولیقیب، ماللرنی شونده‌ی تیتیب تشلشدی که، آخری ساتووچی اولرنینگ نوبت کوتیشینی و همه‌لری برابریگه جه‌وره‌مسلیکلرینی طلب قیلیشگه مجبور بۆلدی.

اما اونینگ سۆزی عیاللرگه اونچه‌لیک تأثیر قیلمه‌دی: اوّل باشیده اولر بار نرسه‌نی بیر چېکّه‌دن تارتقیله‌ی باشلشدی، کېین تنلشگه توشیشدی، آخری تنله‌گنلرینی هم قَیتریشدی.

بیر چېتگه آلیب قۆییشه‌دی، اۆلچه‌شه‌دی، بحثلشیشه‌دی، شبهه‌لنیب، بیر سۆره‌گن نرسه‌لرینی اۆن قَیته‌لب سۆره‌شه‌دی. بیری یاقمه‌یدی، ایکّینچیسی قیمت، اوچینچیسی نینگ رنگی اونچه‌مس... باله بیر چېتده توررده‌ی. او زېریکدی. زېرا، او کوتگن غرایب نرسه یۆققه چیققن، تاغ یۆلیده کۆچمه دوکاننی بیرینچی بار کۆرگنده‌گی قووانچی غایب بۆلگندی. کۆچمه دوکان کوتیلمه‌گنده هر خیل لش-لوشلر تیقیلگن عادي موترگه ایله‌نیب قالدی.

ساتووچی نینگ قاواغی سالینه باشله‌دی: بو خاتین-خلج بیران نرسه ساتیب آلیش اوچون تۆپلنیشگنگه اۆخشه‌مه‌یدی. تاغ آشیب، بونچه اوزاق منزلگه نیمه اوچون هم کېلدی-ه؟

شونده‌ی بۆلدی هم. عیاللر شختلریدن قَیتیب شلویره‌ب قالیشدی. بیر آز چرچه‌گنده‌ی هم بۆلیشدی. نېگه دیر بیر-بیرلری نینگ آلدیده می یا که ساتووچی آلدیده می، اۆزلرینی آقلشگه توتیشدی. بووی بیرینچی بۆلیب، پولی یۆقلیگیدن شکایت قیلدی. پولی یۆق نینگ - خریدی یۆق. بېکېی خاله ایری یۆقلیگی سببلی کتّه‌راق خرید قیلیشگه باتینه آلمه‌دی. بېکېی خاله عالمده‌گی همه عیاللر ایچره ایېنگ بختسیزی - سببی، فرزندی یۆق. شونینگ اوچون ایری اۆراز قول مست بۆلگنیده اونی دۆپّاسله‌یدی، بوندن بابا هم جبر تارته‌دی: اخیر بېکېی اونینگ قیزی-ده، بېکېی خاله میده-چویده و ایکّی شیشه اراق آلدی، بېکارگه آلدی، اۆزیگه جبر. بووی اۆزینی توتیب تورالمه‌دی. ساتووچی ایشتمه‌سین دېب پیچیرلب سۆره‌دی.

ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

- نېگه اۉز باشینگ‌گه اۉزینگ بلانی ساتیب آلیه‌پسن؟

- اۉزیم بیله‌من، - قیسقه جواب قیلدی بېکېی خاله.

- احمق، - ینه هم سېکینراق، لېکن بدخواهلیک بیلن شیویرله‌دی بووی. ساتووچی بۉلمه‌گنیده می، بېکېی خاله نینگ باپلب ادبینی بېرردی. اې-هې، اولرنینگ قرغشگنینی بیر کۉرسنگیز...

اولرنینگ جانیگه یاش جُوان گل جمال ارا کیردی. او اۉزی نینگ سیداحمدی شهرگه توشیشگه تیارلنه‌یاتگنینی، پولسیز شهرگه باریب بۉلمسلیگینی، شو سببدن پول صرف قیلالمسلیگینی ساتووچیگه توشونتیره کېتدی.

شو طریقه اولر کۉچمه دوکان آلدیده ایویرسیب توریشدی-توریشدی-ده، ساتووچی ایتگن دېک، «اوچ پول»گه نرسه خرید قیلیب، اویلریگه ترقه‌لیب کېتیشدی. شو هم سودا بۉلدی می اخیر؟ ساتووچی جۉنب کېتگن عیالنرنینگ آرقه‌سیدن توپوریب قالرکن، تېزراق رولگه اۉتیریب جۉنب کېتیش اوچون قۉقیتیب تشلنگن ماللرنی ییغیشتیره باشله‌دی. شو پیت باله‌گه کۉزی توشدی.

- نیمه‌گه تورییسن، شلپنگ قولاق؟ - سۉره‌دی او. باله نینگ قولاقلری آسیلگن، بۉینی اینگیچگه، باشی کتّه و یوم-یومه‌لاق اېدی.

- بیران نیمه آله‌سن می؟ آلسنگ، تېزراق کېل، بۉلمه‌سه حاضر یاپه‌من. پولینگ بار می؟

ساتووچی شونچه‌که اۉزی، بېکارچیلیکدن سۉره‌دی، لېکن باله عذرلی جواب قیلدی. - یۉق، عمکی، پولیم یۉق، - دېب باش چیٔقب قۉیدی.

- مېن بۉلسم پولینگ بار می دېب اۉیلبمن، - ساخته ایشانچسیزلیک بیلن گپ قاتدی. - سیز بو یېرده‌گیلر همه‌نگیز بایسیزلر، لېکن اۉزلرینگنی کمبغلگه سالیب یوره‌سیزلر... چۉنتگینگده‌گی نیمه او، پول اېمس می، اخیر؟

- یۉق، عمکی، - دېدی باله آلدینگی دېک صمیمي و جدّیلیک بیلن ییرتیق چۉنتگینی اغدریب کۉرسترکن (ایکّینچیسی تیکیب تشلنگندی).

- دېمک، پوللرینگ توشیب قالیبدی-ده. چاپگن جایلرینگنی قیدیر. تاپه‌سن. اولر جیم قالیشدی.

- کیم نینگ باله‌سیسن؟ - ینه سۉراققه توته باشله‌دی ساتووچی. - مومن چالنی می، ه؟ باله باش ایرغب جواب قیلدی.

- نبیره‌سی بۉله‌سن می؟

- هه، - باله ینه باش سیلکیدی.

- آنه‌نگ قَیاقده؟

باله هیچ نیمه دېمه‌دی. اونینگ بو حقده گپیرگیسی کېلمسدی.

- آنه‌نگ اۉزی حقیده هیچ خبر بېرمه‌یدی می؟ اۉزینگ بیلمه‌یسن می؟

- بیلمه‌یمن.

- آته‌نگنی-چی؟ اونی هم بیلمه‌یسن می؟ باله جیم قالدی.

- اې، آغه‌ینی، قنه‌قه‌سن اۉزینگ، هیچ نیمه‌نی بیلمه‌یسن، - هزل آمیز اۉپکه قیلدی ساتووچی.

- هه، میلی، اگر شونده‌ی بۉلسه... اوشله. - او بیر سیقیم چاکلیت اوزه‌تدی.

- ساغ بۉل.

باله اییمه‌نیب تورردی.

- آل، آل. مېنی یۉلدن قۉیمه. کېتیشیم کېره‌ک.

ازگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

باله چاکلیتلرنی چۆنتک‌که سالیب، کۆچمه دوکاننی یۉلگه اوزه‌تیب قۉییش اوچون موتر آرقه‌سیدن چاپیشگه شَیلندی. او اۉته براق، تنبل کۉپه‌گی بلتېکنی یانیگه چقیریب آلدی. اۉراز قول همیشه اونی آتیب تشله‌یمن، دېب دۉق قیلیب یوره‌دی: بونده‌ی کۉپّکنی باقیش نینگ نیمه کېره‌گی بار.

باباسی هر دایم اوّل بیرانته افچرکه تاپیش کېره‌ک، بالتیکنی اېسه بیرار جایگه اېلتیب تشلش لازم، دېب

صبر قیلیشنی سۉره‌یدی. بالتیک نینگ قارنیدن بۉلک تشویشی یۉق. تۉیسه - اوخلر، آچ بۉلسه، اۉزینیکی می، بېگانه می، فرق قیلمه‌ی، دوچ کېلگن کیشیگه طمع بیلن سویکه‌لنر اېدی.

منه شونه‌قه کۉپّک اېدی بالتیک. بعضیده زېریککنیدن موتر آرقه‌سیدن چاپیب قالردی. تۉغری، اوزاققه بارمسدی. جینده‌ی چاپگچ، آرقه‌سیگه قَیتردی. دردسر ایت. لېکن بری بیر، ایت بیلن چاپیش یالغیز چاپیشدن یوز مرته معقول. هر نیمه بۉلمه‌سین، ایت‌ـده.

باله، ساتووچی کۉرمه‌سین دېب، سېکین‌گینه بالتیک‌که بیرته چاکلیت تشله‌دی. «بیلیب قۉی، - کۉپّکنی آگاهلنتیریب قۉیدی او، - اوزاق چاپه‌میز». بالتیک اونگه آسیلیب، دُمینی لیکیلّه‌تردی: ینه امیدوار اېدی. لېکن باله نینگ باشقه چاکلیت تشله‌گیسی یۉق اېدی: اخیر ساتووچینی خفه قیلیب قۉییشی ممکن، او بیر سیقیم چاکلیتنی ایتگه بېرگنی یۉق‌ـکو.

خودّی شو محل لاپ اېتیب بابا کېلیب قالدی. چال عسل اری قوتیلری تمانگه کېتگندی. او یېردن اویلر آرقه‌سیده نیمه‌لر بۉله‌یاتگنی کۉرینمسدی. ایش اۉنگیدن کېلدی، بابا عینِ محلده کۆچمه دوکان کېتمه‌ی توریب یېتیب کېلدی. تصادف. عکس حالده نبیره‌گه پارتفېل نصیب قیلمه‌گن بۉلردی. شو کونی باله‌گه بخت کولیب باقدی.

کۉپنی کۉرگن کیشیلر کېکسه مومن‌نی - مومن چقّان دېب اتشردی. بو اطرافده اونی همه

تنیردی، او هم همه‌نی بیلردی. او آچیق کۉنگیللیگی، حتا سل‌ـپل بیله‌دیگن آدمیگه هم بیران یخشیلیک قیلیشگه تیارلیگی، هر کیم نینگ خدمتیگه حاضرو ناظرلیگی، همه‌گه صداقتی و خوش‌نمالیگی طفیلی شونده‌ی لقب آلگندی. اما طلانی تېکین ترقتیشگنده هیچ کیم اوچون قدری قالمه‌گنی دېک، اونینگ جانبازلیگی نینگ قدریگه هم هیچ کیم یېتمسدی. اونینگ یاشیده‌گی کیشیلرگه قنده‌ی حرمت و عزتده بۉلیشمه‌سین، مومنگه هیچ کیم بونده‌ی مناسبتده بۉلمسدی. او بیلن بېتکلّف معامله قیلیشردی. بوغو اولادی نینگ مشهور آقسقاللریدن بیرارته‌سی نینگ اولوغ معرکه‌لریده مومن بوغو اولادیدن بۉلیب، بو بیلن غایتده فخرلنر و اۉز قبیله‌داشلریدن بیرانته‌سی نینگ معرکه‌سیدن قالمسدی، اونگه مال سۉیدیریشر، مرتبه‌لی مهمانلرنی قرشی آلیب، آتدن توشیریش، چای اوزه‌تیش و اۉتین یاریب، سوو کېلتیریشگچه همه ایشنی اونگه تاپشیره بېریشردی. تورلی طرفدن سان‌ـسناقسیز مهمانلرنی کوتیب آلیش لازم بۉلگن بونده‌ی کتّه معرکه‌لرده آزمونچه تشویش بۉله‌دی می؟ مومن‌گه نیمه خدمت بویوریلمه‌سین، او انه‌ـمنه دېگونچه برینی سرانجام‌ـسرشته قیلر، اېنگ مهمی - باشقه‌لردېک بۉیین تابله‌ی بېرمسدی. بو تومانت مهمانلرنی کوتیب و طعاملنتیریب جۉنه‌تیشی لازم بۉلگن آوول یاشلری مومن نینگ بو ایشلرنی قنده‌ی قیلیب جاییگه قۉیه‌یاتگنینی کۉریب قایل قالیشردی:

- مومن چقّان بۉلمه‌سه، بیز نیمه قیلردیک‌ـه؟ بعضیده اېسه اۉز نبیره‌سی بیلن اوزاقدن کېلگن چال چایخانه‌چی بیگیتگه قره‌شیب کېتردی. مومن نینگ اۉرنیده باشقه آدم بۉلگنده بو ایشنی حقارت دېب بیلردی، لېکن مومن پروا هم قیلمه‌یدی.

کېکسه مومن چقّان نینگ مهمانلرگه یېلیب‌ـیوگوریب خدمت قیلیشی هیچ کیمنی عجبلنتیرمس - شونینگ اوچون هم اۉز نامی بیلن مومن چقّان‌ـده. مومن چقّان بۉلیشیگه اۉزی سببچی. اگر چېت آدملردن بیرانته‌سی عجبلنیب، - هېی قریبه، نېگه خاتینلرگه دستیارلیک قیلیب یوریبسن، بو آوولده یاش بیگیتلر قوریب کېتگن می، - دېب قالگوده‌ی بۉلسه، مومن شونده‌ی جواب قیلردی:

- مرحوم مېنینگ آغه‌م اېدی (او بوغو اولادی نینگ همه‌سینی اۉز آغه‌سی سنردی. لېکن باشقه

مهمانلر اوچون هم اولر یات اېمس، «آغه» اېدی). اولرنینگ معرکه‌سیده مېن خدمت قیلمه‌سم کیم خدمت قیله‌دی؟ بیز، بوغو اولادی، باش آنه‌میز - شاخدار آنه بوغودن ترقلگنیمیزدن بویان انه شونده‌یمیز. کرامتلی شاخدار آنه بوغو اېسه بیزگه تیریکده هم، اۉلیکده هم دۉستلیکنی وصیت قیلیب قالدیرگن.

مومن چقّان منه شونه‌قه آدم اېدی!

کېکسه هم، یاش هم اونی «سن»لب گپیرر، قلتیس هزل هم قیله بېریشردی - چال بېآزار اېدی، او بیلن حسابلشمه‌سه هم بۉله بېرردی - چال بې زبان اېدی. اۉز حرمتینی طلب قیلیش نینگ عهده‌سیدن چیقمه‌گن کیشینی آدملر آیاق آستی قیله بېره‌دی، دېب بېکارگه ایتیشمه‌گن‌ـده. او شونینگ عهده‌سیدن چیقمسدی.

اونینگ قۉلی گل اېدی. نجّارلیک، اېگرچیلیک قیلردی، یاشلیگیدناق پیچن غره‌ملش نینگ اوسته‌سی اېدی، کلخوز اوچون شونده‌ی غره‌ملر یسردی که، قیشده اولرنی بوزیشگه کۉز قییمسدی: یامغیر اونینگ اوستیدن خودّی غازنینگ پتیده سرغنگن دېک سیلّیق توشر، قار اېسه تام نینگ ایکّی نیشبیگه توشگن دېک توشیب کېتردی. اوروشده محنت جبهه‌سیده مگنیتوگورسکده‌گی فابریکه‌لرنینگ غیشتینی تېردی، ستوخونوفچی بۉلیب شهرت قازاندی. قَیتیب کېلگچ، قراوولخانه‌ده یاغاچ اوی قوردی، اۉرمانچیلیک بیلن مشغول بۉلدی. یاردمچی ایشچی بۉلیب حسابلنسه هم، اصلیده، اۉرمانگه کۉز‌ـقولاق اېدی، اونینگ کویاوی اۉراز قول نینگ اېسه عمری کۉپینچه مهماندارچیلیک بیلن اۉتردی. باشلیقلر باستیریب کېلدی می، بس، اۉراز قول اولرنی درحال اۉرمانگه باشلر، آو اویوشتیرر، خلص، همه نرسه‌گه متصدیلیک قیلردی...

ماللرگه هم مومن قرر، عسل‌اریلر هم اونینگ بۉینیده اېدی. مومن نینگ بوتون عمری اېرته تانگدن قاره کېچگچه ایشده، تشویشده اۉتدی، لېکن حرمت طلب قیلیشنی اۉرگنالمه‌دی.

مومن نینگ تشقی کۉرینیشی هم موی‌سفید کېکسه‌لرگه اۉخشه‌مسدی. سپاگرچیلیگی هم، جدّیلیگی، بدجهللیگی هم یۉق. آق کۉنگیل اېدی او. اونینگ قدر تاپمه‌یدیگن بو انساني خصوصیتینی بیر قره‌شده‌یاق پَیقب آلسه بۉلردی. بونده‌ی قسمت همیشه اونگه: «آق کۉنگیل بۉلمه، یاووز بۉل! منه، سېنگه عاقبت! یاووز بۉل!» دېب تأکیدلب کېلسه هم، او اۉز خوش‌فعللیگینی تشله‌مه‌یدی. اونینگ یوزلری کولیمسیره‌ب تورر، اجینلری قت‌ـقت اېدی. کۉزلری اېسه هر دایم: «نیمه ایسته‌یسن؟ بیرار آغیرینگنی یېنگیل قیله‌ی می؟ مېن تیارمن، فقط ایتسنگ بس، نیمه‌گه محتاجسن؟» - دېگن دېک مۉلتیره‌ب توررد‌ی.

بورنی هم یومشاق، اۉرده‌ک‌نیکیده‌ی یلپاق، گۉیا کېمیرچگی یۉقده‌ی. بۉیی هم کۉپ بلند اېمس، اۉسمیرلرده‌ی چقّان‌گینه چال. سقال نیمه دېگن گپ - شو هم نصیب قیلمه‌گندی. قیپ‌ـقیزیل کۉسه. یَیداق اییه‌گیده ایکّی‌ـاوچته‌گینه سریق توک بار، خلاص. بار‌ـیۉق سقال شو.

بات‌ـبات یۉلده صولتلی چالگه دوچ کېله‌سن‌ـو سقالی کۉکسیگه توشگن، کېنگ‌ـمۉل پۉستینی نینگ یاقه‌سیگه سېربر برّه قاپلنگن، باشیده قیمت‌بها تېلپک، آستیده اېگرلری کوموشدن ارغوماق - بیر قره‌سنگ دانشمند، بیر قره‌سنگ پیغمبر، بونده‌ی کیشیگه تعظیم قیلگنی هیچ تارتینمه‌یسن، بونده‌ی کیشی همه جایده عزتده! مومن اېسه فقط مومن چقّان بۉلیب توغیلگن. احتمال، اونینگ یالغیز اوستونلیگی شونده اېدی که، او قنده‌ی اۉتیردیم، بیلیب گپیردیم می، قنده‌ی جواب قیلدیم، قنده‌ی کولیمسیره‌دیم دېب تشویشلنمس، بیراولرنینگ آلدیده آبروسی تۉکیلیشیدن چۉچیمسدی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی ـ www.ezgu.org

مومن منه شو معناده، اۋزی سېزمه‌گن حالده، کمدن-کم اوچره‌یدیگن بختلی آدم اېدی. کۆپ آدملرنی کسلليک اېمس، اۋز نزدیده اۋزلیگیدن کتّه‌راق قۆییشدېک خودبینلیک، المزده‌لیک بلاسی کېمیریب ادا قیله‌دی. (دانا، ابرولی، خوشروی، بونینگ اوستیگه قتّیق قۆل، عدالتلی و جسور دېگن نام

چیقریشنی کیم ایسته‌مه‌یدی؟..)

مومن اېسه بونده‌ی اېمسدی. او افندی فعل اېدی و اونگه افندیگه معامله قیلگن دېک معامله قیلیشردی.

فقط بیر نرسه مومننی قتّیق خفه قیلیشی ممکن اېدی: بیرانته‌سی نینگ معرکه‌سینی اۋتکزیش اوچون قرینداشلر تۆپلنه‌دیگن کېنگشگه اونی چقیریشنی اونوتیب قۆییشسه... او قتّیق رنجیر و بونی اونوتالمه‌ی عذاب چېکردی، گپ - اونی چېتلب اۋتگنلریده اېمس، او کېنگشده بری بیر هیچ نیمه‌نی حل قیلمس، فقط قتنه‌شردی، خلاص. بونینگ باعثی قدیمی عرف-عادت نینگ پایمال بۆلگنی اېدی.

مومن نینگ اۋز تشویشلری بار، او بولرنینگ عذابینی تارتردی، آقشاملرنی کۆز یاشی بیلن اۋتکزردی. بېگانه‌لر بوندن دېیرلی خبرسیز. یقین کیشیلری اېسه بیلیشردی.

مومن نبیره‌سینی کۆچمه دوکان آلدیده کۆرگنده‌یاق اونینگ نیمه‌دن دیر خفه اېکنلیگینی درحال

فهمله‌دی.. ساتووچی مسافر بۆلگنی اوچون چال باشده او بیلن سۆره‌شدی. اېگردن تېزگینه سکره‌ب توشیب، درحال ایکّی قۆلینی ساتووچیگه اوزه‌تدی:

- السلام و علیکم، کتّه سوداگر! - دېدی او یریم هزل، یریم چین. - کاروانینگ امان-اېسن

یېتیب کېلدی می، سودا-ساتیغینگ یخشی بۆلیه‌پتی می؟ - مومن آچیق کۆنگیللیک بیلن ساتووچی نینگ قۆللرینی سیلکیتدی. - قنچه سوولر آقیب اۋتدی کۆریشمه‌گنیمیزدن بېری. خوش کۆردیک!

ساتووچی اونینگ سۆزلری و کۆریمسیز کییم-باشی اوستیدن تکبرانه کولیب قۆیدی - اۋشه-اۋشه سۆنقه‌یسیز کیرزه اېتیک، کمپیر تیککن بۆز ایشتان، تیتیلیب کېتگن کمزول، یامغیر و آفتابده سرغه‌ییب کېتگن کیگیز قلپاق. ساتووچی مومنگه جواب قیلدی:

- کاروان بوت. فقط شونیسی چتاق که، سوداگر بو یاققه کېلگنده، دُمینگیزنی توتقزمه‌یسیز، اۋرمانگه، قیرگه قاچه‌سیز. خاتینلرینگیزگه بیر تیینی اۋن جاییدن توگیب سقلب قۆییشنی تعیینله‌یسیز. بو یېرده مالنی اویوب تشله‌سنگ هم بیران کیشی بیر تیین چیقرگیسی کېلمه‌یدی.

- عیبگه قۆشمه، قدردان، - خجالت آمیز کېچیریم سۆره‌دی مومن. - سېنینگ کېلیشینگنی

بیلگنیمیزده کېتمسدیک. پولنی ایته‌دیگن بۆلسنگ، یۆقنی یۆندیریب بۆلمه‌یدی. منه کوزده کچالولرنی ساته‌میز...

- گپیر-ه، - اونینگ سۆزینی بۆلدی ساتووچی.

- سیز قورومساق بایلرنی یخشی بیله‌من. تاغده یشه‌یسیز، یېر، پیچن ایسته‌گنینگچه. چار اطرافینگ اۋرمان - اوچ کونده ایلنیب چیقالمه‌یسن. مالینگ بار می؟ عسل‌ارینگ بار می؟ همه‌سی بار. بیر تیین اوستیده اېسه اذان ایته‌سن. منه، خرید قیل، شایی کۆرپه، تیکوو ماشینیدن بیرته قالدی...

- خدا حقی، بونه‌قه پول یۆق مېنده، - اۋزینی آقله‌دی مومن.

- شو گپلریمگه ایشانه‌دی دېب اۋیله‌یسن می؟ قورومساق چال، پول ییغه‌سن. خۆش، قه‌یېرگه آلیب کېته‌سن؟

- خدا حقی، یۆق. شاخدار آنه بوغو حققیگه قسم ایچه‌من!

- هَی، میلی، چیی بخمل آل، ینگی شیم تیکتیریب آله‌سن.

- آلگن بۉلردیم، شاخدار آنه بوغو حققی!

- اېِ-اېِ، سېن بیلن تارتیشیب اۉتیریشدن فایده یۉق، - ساتووچی قۉل سلته‌دی. - بېکار کېلیبمن. اۉراز قول قه‌یاقده؟

- اېرته‌لب وقت آقسایگه کېتگندی. چۉپانلرده ایشی بار...

- مهماندارچیلیکده یورگن، چیقر، - اۉزیچه توشونگن بۉلدی ساتووچی. ناقوله‌ی جیملیک چۉقدی.

- سېن خفه بۉلمه‌گین، چیراغیم، - ینه گپ باشله‌دی مومن. - کوزده، خدا خواهله‌سه، کچالونی ساته‌میز...

- کوزگچه اوزاق.

- بونده‌ی بۉلسه، کېچیرگین. خدا خیرینگنی بېرسین، اویگه کیر، چای ایچیب کېته‌سن.

- چای ایچگنی کېلگنیم یۉق، - رد اېتدی ساتووچی. او فورگان نینگ اېشیکچه‌سینی یاپیب توریب، چال نینگ یانیده کۉپگی نینگ قولاغیدن اوشلب موتر آرقه‌سیدن چاپیشگه شَی بۉلیب تورگن باله‌گه کۉزی توشدی-ده، دېدی:

- هیچ بۉلمه‌سه پارتفېل آلگین. باله هه‌دېمه‌ی مکتبگه بارر، البته؟ یاشی نېچه‌ده؟

مومنگه بو مصلحت معقول توشدی: حوصله‌سی پیر بۉلگن ساتووچیدن نیمه دیر خرید قیلیشی شرط اېدی، قاله‌وېرسه، نبیره‌سیگه چیندن هم پارتفېل کېره‌ک، بو ییل کوزده مکتبگه باره‌دی.

- تۉغری ایته‌سن، - بېزاوته‌لنیب قالدی مومن، - مېنینگ خَیالیمده هم یۉق اېدی. بۉلمه‌سه-چی، یېتّی-سکّیزگه چیقدی. قنی، بو یاققه کېل، - نبیره‌سینی چقیردی او.

بابا چۉنتگینی کاولشتیریب، یشیریب یورگن بېش سۉملیکنی چیقردی. کۉپدن بېری یانیده یورگن بۉلسه کېره‌ک، غیجیملنیب کېتیبدی.

- اوشله، شلپنگ قولاق، - ساتووچی باله‌گه عیارانه کۉز قیسیب پارتفېلنی اوزه‌تدی. - اېندی اۉقیشنی قاتیرگین. خط-سوادینگنی چیقرمه‌سنگ، بابانگ بیلن منه شو تاغلرده ابدي قالیب کېته‌سن.

- اۉقییدی! اونینگ ذهنی اۉتکیر، - قه‌یتیمنی سنرکن، جواب قیلدی مومن. کېین ینگی پارتفېلنی اوه‌یلب اوشلب تورگن نبیره‌سیگه کۉز یوگورتیردی-ده، اونی بغریگه باسدی. - منه، یخشی بۉلدی. کوزده مکتبگه باره‌سن، - دېب قۉیدی سېکین‌گینه.

باباسی قداق قۉلینی باله نینگ باشیگه میین‌گینه قۉیدی. شو دَم باله نینگ تاماغیگه نیمه دیر تیقیلگنده‌ی بۉلدی و قاتمه باباسی کیملری نینگ اۉزیگه تنیش هیدی دماغیگه اوریلدی. اوندن قوروق پیچن و محنتکش کیشی نینگ تېر هیدی کېلردی. صداقتلی، ایشانچلی، معتبر کیشی او. احتمال، یېر یوزیده باله‌نی جان-دلیدن یخشی کۉره‌دیگن، عقللیلیک بلاسیگه اوچره‌گن کیشی - مومن چقّان دېب اتلگن بو چال شونده‌ی ساده‌، افندی فعل اېدی... خۉپ، نیمه‌سی یمان بونی؟ هر نیمه بۉلمه‌سین، اۉز بابانگ بۉلگنی یخشی.

چېکسیز قووانچگه تۉلیشینی باله خَیالیگه هم کېلتیرمه‌گندی. شو پیتگچه مکتب حقیده اۉیلب کۉرمه‌گندی. شو پیتگچه فقط باباسی بیلن بوغو اولادیدن مشهور کېکسه‌لرنینگ معرکه‌سیگه بارگندی - تاغلر آرتیده‌گی ایسّیق‌کۉلده قیشلاقلریدن مکتبگه قتنه‌گن باله‌لرنی کۉرگندی.

باله شو آندن باشلب پارتفېلدن اَیریلمه‌ی قالدی. شادلیگیدن تېریسیگه سیغمی مقته‌نیب قراوولخانه نینگ بوتون حولیسینی ایلنیب چیقدی. اوّل بوویسیگه کۉرستدی. منه، بابام آلیب بېردی! کېین بېکېی خاله‌سیگه کۉرستدی. او هم پارتفېلنی کۉریب خورسند بۉلدی و باله‌نی مقتب قۉیدی.

بېکېی خاله نینگ خوشنود دَملری کمدن ـ کم بۆلردی. کۆپینچه غمگین و تجنگ یورر، جیینیگه اعتبار هم قیلمسدی. بونگه وقتی هم بۆلمسدی. اونینگ اۆز دردی بار. بوویسی، فرزندی بۆلگنده بوتونلهی اۆزگهچه یورردی، دېردی. ابری، اۆراز قول هم، مومن بابا هم حاضرگیدهی اېمس، بلکه باشقچه آدم قیافهسیده یورگن بۆلردی. اونینگ ایکّیته قیزی - بېکېی خاله و باله نینگ آنهسی بۆلسه ـ ده، بری بیر، چالگه آغیر ابدی؛ اۆز بالهنگ بۆلمهسه - بیر بلا، بالهنگده باله بۆلمهسه - مینگ بلا. بوویسی شوندهی دېب زارلنهدی. کیم بیلسین...

باله بېکېی خالهسیدن سۆنگ آلگن نرسهسینی کۆرسهتیش اوچون یاش گینه گل جمال بیلن اونینگ قیزچهسی آلدیگه یوگوردی. بو یېردن اېسه پیچن اۆرهیاتگن سیداحمد آلدیگه توریب کېتدی. جگررنگ «تویه» آلدیدن چاپیب اۆترکن، اونینگ اۆرکچلریگه اوریب قۆییشگه هم وقتی بۆلمهدی، «ابگر» یانیدن، «بۆری» و «تانک» یانیدن اۆتیب، کېین قیرغاق بۆیلب یوگوریب بارردی. یاپیشقاق بتهزار آرهسیدهگی سۆقماق یۆلدن چاپیب اۆتدی. سۆنگره اېسه اۆتلاقدهگی اوزون یۆلکدن سیداحمد نینگ آلدیگچه چاپقیللب کېلدی.

بوگون بو یېرده سیداحمد نینگ یالغیز اۆزی ابدی. بابا الّهقچان اۆزی نینگ تېگیشینی، بیر یۆله

اۆراز قول نینگ هم تېگیشینی اۆریب قۆیگندی. پیچننی هم الّهقچان تشیب بۆلیشدی - بوویسی بیلن

بېکېی خاله تشیب توردی، باباسی باسهوېردی، او اېسه باباسیگه یاردملشدی. مال خانه نینگ آلدیگه ایکّیته غرم اوییشدی. باباسی اولرنی شوندهی ایخچم باسدی که، بیر تامچی یامغیر هم اۆتمسدی. غرهملر خودّی تراق بیلن ترهب قۆییلگن دېک سیلّیق ابدی. هر ییلی پگون اۆراز قول پیچنگه قۆلینی اورمهیدی، همهسی قَیناتهسی نینگ بۆینیده - هرحالده او عملدار. - ایستهسم، - دېیدی او، - سېنلرنی بیر زومده ایشدن هَیدهب یوبارهمن. - او بابا بیلن سیداحمدگه پگوندهی دۆق قیلردی. بو هم مستلیک نینگ کثافتی. بابانی هَیدهب بۆپتی. اونده کیم ایشلهیدی؟ باباسیز ایشلب کۆرسینچی! اۆرمانده ایش آشیب ـ تاشیب یاتیبدی، اینیقسه، کوزده. بابام ایتهدی که، اۆرمان قۆی سورووی اېمس، ترقهلیب کېتمهیدی، لېکن تشویش اوندن آز اېمس. شونگه کۆره اۆت توشسه یا که تاغدن سېل قوییلسه بار می - درخت بیریاققه سکرهی آلمهیدی، جاییدن قۆزغلمهیدی، تورگن جاییده نابود بۆلهوېرهدی، کیم که درختلرنی اسرهب قالالسه، اۆشه حقیقي اۆرمانچی بۆله آلهدی. اۆراز قول سیداحمدنی هَیدهب بۆپتی، اوندهی یوواش آدم بار می، هیچ نیمهگه ارهلشمهیدی، تلهشیب ـ تارتیشمهیدی. بیراق سیداحمد هر قنچه یوواش، بقوت ییگیت بۆلمهسین، یلقاو، اویقونی یخشی کۆرهدی. اۆرمانچیلیک که هم شو وجهدن کېلیب قالگن. بابا، بوندهی ییگیتلر سفخۆزده موتر قوویب، تراکتورده یېر اغدریب یوریشیبدی، دېب کوییندی... سیداحمد اېسه تام آرقهسیدهگی کچالونی شۆرهگه باستیریب یوباردی. گل جمال نینگ بیر اۆزی قۆلده بالهسی بیلن تام آرقهده ایشلهشیگه تۆغری کېلدی.

سیداحمد پیچن اۆریمینی هم کېچیکتیریب یوباردی. بابا حتا اۆتگن کونی اونی کاییب بېردی. «اۆتگن قیشده، - دېدی او، - سېنگه اېمس، ماللرگه ایچیم اچیدی. شونینگ اوچون پیچن بېردیم. اگر ینه مېن کېکسه چال نینگ پیچنیگه کۆز تیکهدیگن بۆلسنگ، حاضراق ایته قال، سېن اوچون هم اۆریشگه تیارمن».

گپ تأثیر قیلدی. سیداحمد بوگون ابرتهلبدن اۆریمگه توشیب کېتدی. آرقهدن کېلهیاتگن قدم تاووشینی اېشیتیب، سیداحمد قَیریلدی، کۆیلهگی نینگ یېنگی بیلن یوزینی ارتدی.

- نیمهگه کېلیهپسن؟ مېنی چقیریشیهپتی می؟

- یۆق. پارتفېل آلدیم. منه. بابام آلیب بېردی. مېن مکتبگه بارهمن.

www.ezgu.org ـ اېزگو ایستکلر سری کتابخانهسی

- شونگه شونچه‌لیک چاپیب کېلدینگ می؟ - سیداحمد خخالب کولدی. - مومن بابانینگ اېسی کیررلی-چیقرلی بۆلیب قالگن،
- او برماغینی چکّه‌سیگه باسیب ایلنتیردی، - سېن هم شونه‌قه چاغی! قنی، قنه‌قه پارتفېل؟
او قفلچه‌سینی شیقیلله‌تیب، پارتفېلنی او قۉلیدن بو قۉلیگه آلدی-ده، کلّه‌سینی لیقیلّتگنچه کولیمسیره‌ب قَیتریب بېردی.
- تۉخته، - خطاب قیلدی او، - سېن قَیسی مکتبگه هم بارردینگ؟ قه‌یېرده سېنگه مکتب تیار تورییدی؟
- قه‌یېرده بۉلردی؟ فارمده‌گی-ده.
- جیلی سایگه قتنه‌ماقچی میسن؟ - حیرتلندی سیداحمد. - اخیر او یاققه تاغ آشه بېش کیلومترچه یوریش کېره‌ک، بوندن کم اېمس.
- بابام، آتده آلیب باریب کېله‌من، دېدی.
- هر کونی او یاققه باریب، بو یاققه کېلرکن می؟ اېسینی یېبدی چال. اونینگ اۉزینی هم اۉقیتیش کېره‌ک. سېن بیلن بیر پرته‌گه اۉتیره‌دی، درس توگه‌دی می - قَیته‌وېره‌دی. - سیداحمد مومن بابانی نبیره‌سی بیلن بیر پرته‌ده اۉتیریشینی کۉز آلدیگه کېلتیریب قاتیب-قاتیب کولدی.
باله اۉیگه تالیب جیم قالدی.
- هه، مېن بونی شونچه‌که کولگی اوچون ایتیه‌پمن-ده! - توشونتیردی سیداحمد.
او باله نینگ بورنیگه آغریتمه‌ی‌گینه چېرتیب، باشیده‌گی باباسی نینگ فورجکه‌سینی تارتیب، قاشی اوستیگه باستیریب قۉیدی. مومن اۉرمان محکمه‌سی نینگ عادتده‌گی فورجکه‌سینی کییشگه عار قیلردی. («نیمه، مېن بیران-بیر باشلیقمن می؟ مېن اۉزیم نینگ قیرغیز قلپاغیمنی باشقه هیچ قنه‌قه‌سیگه المشمه‌یمن».) یازده هم مومن نینگ باشیده قاره سیدیرغه ساتین بیلن حاشیه‌لنگن یۉل-یۉل آق قلپاق - المیثاقدن قالگن اېسکی کیگیز قلپاق، قیشده هم شونده‌ی دقّیونوسدن قالگن تېری تقیه بۉلردی. اۉرمان ایشچیلری نینگ عادتده‌گی یشیل فورجکه‌سینی او نبیره‌سیگه بېرردی.
سیداحمد نینگ ینگیلیکنی مسخره آمیز قرشی آلیشی باله‌گه یاقمه‌دی. او خۆمره‌ییب فورجکه‌سی نینگ سایبانینی منگله‌یی اوستیگه کۉتردی و سیداحمد ینه بورنیگه چېرتماقچی بۉلگنده باشینی بوریب غیجیندی:
- تېگیشمه!
- آبّا سېن-اې، جهلینگ تېز اېکن-کو! - مییغیده کولدی سیداحمد. - هه، سېن خفه بۉلمه‌ی قۉیه قال. پارتفېلینگ عجایب. - کېین اونینگ یېلکه‌سیگه قاقیب قۉیدی. - اېندی تویاغینگنی شیقیلّت. حلی مېن انچه-مونچه اۉریشیم کېره‌ک...
سیداحمد کفیگه توفله‌دی-ده، ینه اۉریشگه توشیب کېتدی.
باله اېسه ینه چاپگنیچه اۉشه سۆقماقدن، ینه اۉشه تاشلر یانیدن اویگه قَیتدی. تاشلر بیلن آوونیشگه حلی-بېری وقتی یۉق اېدی. پارتفېل - جدّي نرسه.
باله اۉز-اۉزی بیلن سۆزله‌شیشنی یخشی کۉرردی. لېکن بو سفر اۉزیگه اېمس، پارتفېلیگه سۆز قاتدی:
«سېن اونینگ گپیگه ایشانمه، بابام اونه‌قه اېمس. اونینگ سیره شوملیگی یۉق، شونینگ اوچون هم اوندن کولیشگنی-کولیشگن. چونکه قوولیک-شوملیکنی بیلمه‌یدی. او بیز ایکّله‌میزنی مکتبگه آلیب باریب یوره‌دی. سېن حلی مکتب قه‌یېرده‌لیگینی بیلمه‌یسن-ه؟ او اونچه‌لیک اوزاق اېمس. مېن سېنگه اونینگ قه‌یېرده اېکنلیگینی کۉرسته‌من. بیز اونگه قراوول‌تاغدن دوربینده قره‌یمیز. مېن ینه، سېنگه آق کېمه‌نی کۉرسته‌من. فقط بیز اوّل مال‌خانه‌گه کیریب چیقه‌میز. او یېرده دوربینیمنی یشیریب قۉیگنمن. مېن اونده بوزاقچه‌منی

www.ezgu.org - اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

کوزەتیب توریشیم کېرەک، لېکن مېن، هر کونی آق کېمەنی کۆریشگە چاپەمن. بوزاغیمیز کتّە بۆلیب قالدی، تارتیب کېتسە تۆختەتالمەیسن، سیگیرنی اېمیب قۆیەدیگن عادت چیقردی. سیگیر اونینگ آنەسی، سوتینی اوندن ایرمیدی. توشوندینگ می؟ آنەلر هیچ قچان، هیچ نیمەنی ایەمەیدیلری. منە، گل جمال شوندەی دېیدی، اونینگ قیزچەسی بار... تېزدە سیگیرنی ساغیب بۆلیشەدی، کېین بیز بوزاقنی بیلاوگە هَیدەیمیز. اۆشندە بیز قراوولتاققە چیقەمیز ـ دە، تاغدن توریب آق

کېمەنی کۆرەمیز. مېن اخیر دوربین بیلن هم خودّی انە شوندەی گپلشەمن. اېندی بیز اوچتەمیز - مېن، سېن و دوربین...»

او شو زَیلدە اویگە قَیتدی. پارتفېل بیلن گپلەشیش اونگە جودە یاقیب قالدی. او بو صحبتنی دوام اېتتیریب، حلی پارتفېلیگە نامعلوم بۆلگن اۆزی حقیدەگی واقعەلردن سۆزلب بېرگیسی کېلیب تورگندە، اونگە خلل بېریشدی. یان تماندە آت نینگ دوپور ـ دوپوری اېشیتیلیب قالدی. قیشلاق طرفدن بۆز آتلیق کېلردی. بو - اۆراز قول. او هم اویگە قَیتەیاتیبدی. اونینگ اۆزیدن باشقە هیچ کیمگە مینیشگە رخصت اېتمەیدیگن آلەباش بۆز آتیگە تۆی ـ حشملردە اوریلەدیگن مس اوزنگیلی اېگر اورگن، کۆکرەک قَییشلری تارتیلیب، قۆنغیراقلی پاپوکچەلر آسیلگندی.

اۆراز قول نینگ قلپاغی اېنسەسیگە سوریلیب توشیب، ساچ قاپلەگن بیر اېنلی قیزیل پست منگلەیی آچیلیب قالگن. ایسّیق اېلیتگن اونی. تومن رهبرلری کییەدیگن نسخەدەگی اونچە کېلیشتیریب تیکیلمەگن چیی بخمل کیتېلی نینگ توگمەلری باشدن آخریگچە یېچیلیب کېتگندی. آق کۆیلگی کمری تگیدن چیقیب یاتردی. قارنی تۆق، کیفی بلند. بوندن سَل آلدین مهماندە اۆتیریب، قیمیزگە تۆیگن، بورنیدن چیققونچە گۆشت یېگن اېدی.

یان ـ اطرافیدەگی چۆپانلر و بیلقیچیلر یازدە بیلاوگە کېلیشلری بیلناق اۆراز قولنی تېز ـ تېز مهمانگە چقیریشردی. اونینگ اېسکی آشنا ـ آغەینیلری بار اېدی. لېکن بو تکلیفلر طمع بیلن قیلینردی. اۆراز قول کېرەکلی آدم. اینیقسە، تاغدە یشب اوی قورماقچی بۆلگنلر اوچون او جودەیم کېرەک: مالنی تشلب بیران یېرگە کېتالمەیسن، قوریلیش ماتریاللرینی قەیېردن قیدیرەسن، بیرینچی نوبتدە اۆرمانگە کېلیشگە مجبورسن. اۆراز قول نینگ کۆنگلینی تاپسنگ، قرەبسن کە، درخت کېسیش تقیقلنگن اۆرماندن ایگّیتە ـ اوچتە یاغاچنی تنلب آلیب کېتەسن ـ دە.

عکس حالدە تاغدە بیر عمر مال نینگ آرقەسیدن سرسان ـ سرگردان بۆلیب یورەوېرەسن، اوی قوریشینگ هم بیر عمر چۆزیلەدی...

لاحس بۆلگن کرخت اۆراز قول خرام اېتیگی نینگ اوچینی اوزنگیگە احتیاطسیز تیرەب، اېگردە مودرەب بارردی.

بالە قۆلیدەگی پارتفېلینی سیلکیتیب قرشیسیدن چاپقیلّب چیقیب قالگندە، بو تصادفدن اونینگ آتدن اوچیب کېتیشیگە سَل قالدی.

- اۆراز قول عمکی، پارتفېلیمنی کۆرینگ! مېن مکتبگە بارەمن. منە مېنینگ پارتفېلیم!

- آبّا فلاکت ـ اي! - اۆراز قول سېسکنیب جیلاونی تارترکن، کایي باشلەدی. او بالەگە اویقو ارەلش قیزرگن، شیشگن، شیرە کیف کۆزلرینی تیقدی:

- نیمە قیلیب یوریبسن، قەیاقدن کېلیەپسن؟

- اویگە کېتیەپمن. پارتفېلیمگە قرەنگ، اونی سیداحمدگە کۆرستیب کېلیەپمن، - دېدی بالە مینگغیرلب.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی ـ www.ezgu.org

- میلی، اۋینەی بېر، - تۆنگغیلّەدی اۋراز قول و اېگردە امانت‌گینە تېبرەنیب یۋلیدە دوام اېتدی. او اۋز تقدیریدن رنجیب یورگن، خدا اونی فرزند داغیدە کویدیریب، باشقەلرگە سخیلیک بیلن بېش-اۋنتەلب بالە بېریب قۋیگن بیر پیتدە، بو احمقانە پارتفېل-و، آتە-آنەسی تشلب کېتگن، خاتینیگە جیین بۋلمیش بو بالە بیلن قنچەلیک ایشی بار...

اۋراز قول پیشیلّب، خۆرسینیب قۋیدی. افسوس-ندامت و قهر و غضبدن او بۆغیلیب بارردی. او ایچ-ایچیدن اېزیلردی، نېگەکە عمری ضایع اۋتیەپتی، شولرنی اۋیلەگندە، بېفرزند خاتینیگە نسبتاً غضبی قَینب-تاشردی. بونینگ بریگە اۋشە لعنتی خاتینی عیبدار، منە بیر نېچە ییلدیر کە توغمەیەپتی...

«شاشمەی تور حلی!» - اۋراز قول گۆشتدار مشتلرینی سیقیب، خیالاً دۆق اوردی و هۆنگرەب ییغلب

یوباریشدن اۋزینی ارنگ توتیب قالدی. او اویگە یېتیشی بیلن خاتینینی توتیب اوریشنی بیلردی. اۋراز قول مست بۆلگندە همیشە شوندەی قیلردی؛ بو هۆکیز طبیعت اېرکک غم و جهلدن عقلینی یۋقاتیب قۋیردی...

بالە سۆقماقدن ایزمە-ایز بارە توریب، آلدیندە بیردن اۋراز قول نینگ غایب بۆلگنیگە حیران قالدی.

اۋراز قول اېسە دریا تامان بوریلیب، آتدن توشدی-دە، جیلاونی تشلب، اۋسیق اۋتلرنی باسیب-ینچگنچە پستگە توشیب کېتدی. او چیئقەلیب و بوکیلیب، یوزلرینی قۆللری بیلن سیققنیچە باشینی یېلکەلری ایچیگە تارتیب بارردی. اۋراز قول قیرغاق بۆییدە چۆنقەییب اۋتیریب آلدی. دریادن هاووچلب سوو آلیب یوزیگە سېپە باشلەدی.

«بلکە، ایسّیقدن باشی آغریگن دیر»، - اۋراز قول نینگ قیلەیاتگن حرکتیدن شوندەی خلاصەگە کېلدی بالە. اۋراز قول نینگ ییغلەیاتگنینی و هیچ اۋپکەسینی باسیب آلالمەیاتگنینی او بیلمسدی. او شو نینگ اوچون ییغلەدی کە، اونگە پېشواز چیققن بالە اونینگ اۋغلی اېمس، شونینگ اوچون ییغلەدی کە، او پارتفېللی بو بالەگە هیچ بۆلمەگندە بیر آغیز شیرین سۆز ایتیش اوچون اۋزیدە کوچ تاپالمەدی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

ایکّینچی باب

قراوولتاغ چۉقّیسیدن همه‌یاق یقّال کۉرینیب توررد ی. باله قارنی بیلن یاتیب آلیب دوربیننی کۉزیگه تۉغریله‌دی. بو اۉتکیر دشت دوربینی اېدی. قچانلر-دیر باباگه قراوولخانه‌ده‌گی اوزاق ییللیک خدمتلری اوچون مکافاتگه بېریشگندی. چال دوربیننی آلیب یوریشنی یاقتیرمسدی. اۉزیم نینگ کۉزلریم اوندن قالیشمه‌یدی، دېردی. بیراق دوربین نیبره‌سیگه یاقیب قالدی.

بو سفر او تاغگه دوربین و پارتفېل بیلن بیرگه کېلدی. باشده همه نرسه یوملاق آینه‌چه‌ده سکره‌ب اره‌لشیب کېته بېردی، کېین بیردن تینیقدی و تورغونلیک کسب اېتدی. منه شونیسی همه‌سیدن ذوقلی اېدی. باله تاپیلگن فوکوسنی بوزیب قۉیمسلیک اوچون نفسینی ایچیگه یوتر، منظره‌لرنی گۉیا اۉزی یره‌ته‌یاتگن دېک مهلیا باقردی. کېین او نگاهینی باشقه نقطه‌گه تیکدی، ینه همه نرسه اره‌لشیب کېتدی، تینیقلیک یۉقالدی. باله ینه آکولیرنی ایلنتیریشگه توشدی.

بو یېردن اطرافده‌گی همه نرسه، حتا آسمان‌اۉپر یوکسک قارلی چۉقّیلر هم کۉرینیب توررد ی.

اولر همه تاغلرنینگ آرتیده، همه تاغلردن بلند، بوتون یېر اوزره یوکسکلیک‌که بۉی چۉزگندی. قارلی چۉقّیلر پاییده‌گی اۉرمان‌زار تاغلر، پستراقده‌گی سېربرگ بته‌زارلر، یوقاریده قلین قره‌غه‌ی‌زارلر بیلن بورکنگن تاغلر هم کۉرینیب توره‌دی. کونگه قره‌گن کونگه‌ی تاغی هم شونده‌ی اېدی؛ کونگه‌ی نینگ پستکی تمانلریده اۉتدن بۉلک هیچ نیمه اۉسمسدی. تاغ نینگ کۉلگه قره‌گن تمانیدن ینه‌ده پستراق توشیلگنده نوقول میده تاشلر کۉچمه‌سیگه دوچ کېلینردی. بو کۉچمه‌لر وادیگه قوییلیب توشگن، وادي اېسه کۉل بیلن توتشیب کېتگندی. بو طرفده دله‌لر، باغلر، قیشلاقلر یستنیب یاتردی... یم-یشیل اېکین‌زارلرنینگ او یېر-بو یېری سرغیش توس آلگن، اۉریم پیتی یقینلشیه‌پتی. یۉللرده زیغیرده‌ی کۉرینه‌یاتگن موترلر خودّی سیچقانلردېک غیزیللر، اولر آرقه‌سیدن اوزون دم - چنگ-تۉزان کۉتریلردی. دله‌نینگ ارنگ کۉز ایلغب آله‌دیگن اوزاق چېکّه‌سیده، قوملاقدن، تسمه تارتگن قیرغاق آرتیده اولکن کۉل تۉق سماوي رنگده تابلنردی. بو - ایسّیق‌کۉل. او یېرده سوو بیلن آسمان بیر-بیریگه توتشیب توررد ی. اوندن نریده هیچ نیمه یۉق. کۉل حرکتسیز، شعله‌دار، کیمسه‌سیز. فقط قیرغاققه اوریله‌یاتگن تۉلقینلرنینگ آپّاق کۉپیگینی ارنگ ایلغب آلیش ممکن.

باله اۉشه تمانگه اوزاق قره‌ب توردی. «آق کېمه حلی کۉرینمه‌یپتی، - دېدی او پارتفېلگه. - کېل، ینه بیر مرته مکتبیمیزگه قره‌یلیک».

بو یېردن تاغ‌نینگ آرتیده‌گی قۉشنی پست‌تېکیسلیک روشن کۉرینردی. حتا دوربینده اوی آلدیده‌گی دېرزه آستیده اۉتیریب آلیب، قۉلده کلاوه ییگیره‌یاتگن کمپیرگچه کوزه‌تسه بۉلردی.

جیلی سای بغری درختسیز، فقط آنده-سانده قیرقیلمه‌ی قالگن، یکّم-دوکّم قره‌غه‌یلر اۉسیب یاتردی. قچانلر-دیر بو یېرلر اۉرمان‌زار بۉلگن. اېندی اوستی شیفر بیلن یاپیلگن قطار مال‌خانه‌لر تورر، کتّه قاره‌متیر گۉنگ و سمان اویوملری کۉزگه تشلنردی. بو یېرده سوت فارمی نینگ ذاتدار بوزاقلرینی سقله‌شر و باقیشردی. مال‌خانه‌لردن اونچه اوزاق بۉلمه‌گن جایده بیر پرچه‌گینه قیشلاق - چاروادارلر پاسیولکه‌سی جایلشگن. قیشلاقچه تېپه‌لیکدن پستگه تامان چۉزیلیب توشگن اېدی. قیشلاق‌نینگ اېنگ چېکّه‌سیده، کۉرینیشدن تورر جاینی اېسلتمه‌یدیگن کیچکینه‌گینه اوی توررد ی. تۉرت ییللیک مکتب منه شو اېدی. یوقاری صنفلرنینگ اۉقووچیلری سفخۉزگه، مکتب-انترناتگه قتنه‌شردی. بو یېرده اېسه کیچکین‌تایلر اۉقیشردی.

باله تاماغی آغریگنده باباسی بیلن شو پاسیولکه‌ده‌گی فېلدشېر حضوریگه کېلگندی. اېندی او کولرنگ چېرېپیتسه بیلن یاپیلگن، یالغیز تروبه‌سی قییشه‌ییب تورگن، قۉلده یسلگن تخته-لوحه‌ده: «مېکتېپ» دېب یازیب قۉییلگن کیچکینه‌گینه مکتبگه دوربیندن اوزاق تیکیلیب توردی. او اۉقیی آلمه‌سه-ده، خودّی شو سۉز یازیلگنینی فرض قیلدی. دوربیندن همه میده-چویده نرسه‌لر انیق-تینیق

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

كۆرينيب توررِدى. دېوار سوواغيگه تيرنب يازيلگن الّەقندەى سۆزلر و دېرَزه راملريگه ييليملب ياپيشتيريلگن آينەلر، ايوان نينگ غدير-بودير تختەلرى كۆزگه چلينردى. او قۆلده پارتفېلى بيلن بو ييرگه كېليشنى و حاضر كتّەكان قفل آسيغليق تورگن اناوى اېشيك آستانەسيدن قندەى هتلب اۆتيشيني تصور قيليب كۆردى. اۆشه اېشيك آرقەسيده نيمه بار، نيمه بۆلەدى؟

باله مكتبنى تماشا قيليب بۆلگچ، دوربيننى ينه كۆلگه تۆغريلەدى. لېكن او ييرده همه نرسه ايلگريگى دېک اېدى. آق كېمه حلى كۆرينگنچه يۆق. باله تېسكرى اۆگيريلدى-ده، دوربيننى بير چېتگه قۆييب، پستگه، تاغ توبيگه قرەى باشلەدى. پستده، شونداق تاغ نينگ تگيده چۆزينچاق پستقملىك بۆيلب جۆشقين سېرآستانه دريا كوموش دېک تابلنيب آقردى. قيرغاقدن دريا بۆيلب يۆل كېتگن و او دريا بيلن بيرگه قايه بوريليشيده كۆزدن غايب بۆلەدى. قرشيدەگى قيرغاق جرليک و اۆرمانزار اېدى. نق تاغلر تېپەسيدەگى قارلرگچه چۆزيليب كېتووچى ناياب سنتاش اۆرمانزارى منه شو ييردن باشلنردى. اېنگ تېپەده قرەغەيلر اۆسردى. اولر تاشلر و قارلر آرەسيده تاغ تيزمەلرى نينگ قيرّسيدەگى قارەمتير تراقلردېک ديكّەييب توررِدى.

باله اويلرگه، باستيرمەلرگه، قراوولخانه حوليسيدەگى قوريليشلرگه مسخرەآميز قرەب چيقدى.

اولر يوقاريدن كيچكينه و امانت كۆرينردى، قراوولخانەدن نريراقده، قيرغاق بۆييده او اۆزى نينگ

تنيش تاشلرينى تاپدى. «تويه»، «بۆرى»، «اېگر»، «تانک» - همەسى جاييده، اولرنينگ همەسينى بيرينچى مرته دوربينده منه شو ييردن - قراوولتاغدن توريب كوزەتگن، اۆشنده اولرگه آت قۆيگندى-ده.

باله ميغيده كوليب اۆرنيدن توردى و اويلر تمانگه تاش يومەلتدى. تاش شو ييرنينگ اۆزيده، تاغ نينگ اوستيدەياق قاله قالدى. باله ينه جاييگه اۆتيردى-ده، دوربيندن قراوولخانەگه قرەى باشلەدى. اوّل لينزلرنينگ كتّەسيدن كيچيگى تمانگه توتيب قرەى باشلەدى - اويلر اوزاق-اوزاقلرگه سيلجيب، اۆيينچاق قوتيچەلرگه ايلنيب قالدى. خرسنگلر كيچكينه تاشچەلر حاليگه كېلدى. دريانينگ قيرغاققه يقين ييردەگى سيّاز جاييده باباسى قيلگن كۆلاب اېسه كولگيلى، چومچوق نينگ اينيچه كېلردى. باله باش چيّقب كوليمسيرەدى-ده، دوربيننى تېز ايلنتيريب، آكولينى تۆغريلەى باشلەدى. اونينگ اولكن شكلگه كيرگەيگن سويوكلى خرسنگ تاشلرى دوربين نينگ آينەلريگه منگلەيينى تيرەب تورگندەى تويولدى. «تويه»، «بۆرى»، «اېگر»، «تانک» كېمتيک ياريقلرى، يان-وېريدەگى سرغەيگن آتقولاقلرى بيلن جوده هيبتلى و اېنگ مهمى، اولر حقيقتاً هم باله اتەگن نرسەلرگه جوده اۆخشردى. «اېه، سېن قندەى زۆر «بۆرى»سن! «تانک»نى قره، دهشتلى!..»

خرسنگ تاشلر آرتيدەگى سيّازليكدن بابا كۆلاب قيلگندى. دوربيندن قيرغاقدەگى منه شو جاى

يقّال كۆرينيب توررِدى. شتاب بيلن آقگن سوو بو ييردن، كېنگ تاشلاق سيّازليكدن قييەلب اۆتر و تاشلر اوستيدن كۆپيريب اۆتردى-ده، ينه شدّتلى آقيمگه كېليب قۆشيليب كېتردى. سيّازليكدەگى سوو

تيزّەدن كېلر، لېكن آقيمى شونچەليک كوچلى اېدى كه، بالەلرنى درياگه آقيزيب كېتيشى هيچ گپ اېمسدى. آقيم سوريب كېتمسليگى اوچون باله قيرغاق بۆييدەگى تال نينگ شاخينى اوشلب آلردى. تال بتەلرى عينِ قيرغاق نينگ چېكّەسيده اۆسيب چيققن بۆليب، بير شاخى ييرده، بير شاخى سووده، نق سووگه باتيب توررِدى. بونينگ نيمەسى چۆميليش؟ باغلب قۆييلگن آتدن فرقى يۆق، بونينگ اوستيگه ينه قنچه دلسياهليک، سۆكيش اېشيتيشلر! بوويسى باباسيگه اوقتيرردى:

«درياگه آقيب كېتسه اۆزيدن كۆرسين - قۆليمنى چۆزمەيمن. اېندى شونيسى ييتمەى تورگن اېدى. اۆز آته-آنەسى تشلب كېتدى، مېنگه باشقه تشويشلر هم ييتيب آرتەدى، مجاليم يۆق».

اېزگو ايستكلر سرى كتابخانەسى - www.ezgu.org

اونگه نیمه دېب بۆلەدی؟ کمپیر بو حسابده تۆغری گپیرەیاتیر. لېکن بالەگه هم رحمینگ کېلەدی-ده: دریا یانگینەسیده، نق اېشیگی نینگ آستیده. کمپیر قنچه قۆرقیتمەسین، باله بری بیر سووگه توشه بېردی. منه شوندن کېین مومن چال باله بېخطر چۆمیلسین، دېب، سیّازلیکده تاشلردن کۆلاب قیلیشگه قرار قیلدی.

مومن چال آقیم یومەلتیب کېتمسلیگی اوچون قنچەدن-قنچه کتّه تاشلرنی تنلب کۆتریب کېلدی. اولرنی قارنیگه قۆییب تشیدی، تاشلر آرەسیدن سوونینگ بېملال اۆتیب توریشینی حسابگه آلگن حالده اولرنی سوونینگ ایچیده تیک توریب، شوندەی تخلب تېردی که، سوو حقیقتاً هم بېملال آقەدیگن

بۆلدی. سیرەک سقاللی قاتمه چال هۆل ایشتانلری بدنیگه یاپیشگن، کولگیلی حالده کون بۆیی شو تۆسیق بیلن آواره بۆلدی. کېچقورون اېسه زۆریقیب یۆتلدی، بېلینی آلالمەی قالدی. شونده بوویسی جورەب بېردی:

- کیچکینه احمق-کو - اۆز آتی بیلن کیچکینه، کتّه احمققه کیم قۆییدی بو ایشلرنی؟ نه مونچه جان کویدیرمەسنگ؟ یېدیرەسن، ایچیرەسن، ینه نیمه کېرەک؟ بونچه اېرکەلتمەسنگ. اېه، بو یخشیلیک که آلیب بارمەیدی...

نیمه بۆلمەسین، سیّازلیکده عجایب کۆلاب پیدا بۆلدی. اېندی باله هیچ قۆرقمسدن چۆمیلردی.

شاخچەدن اوشلەگنیچه قیرغاقدن پستگه توشر و آقیمگه اۆزینی آتردی، آتگنده هم همیشه سووگه کۆزینی آچگن بۆیی توشردی. شونینگ اوچون کۆزینی آچیق توتردی که، بلیقلر آچیق کۆز بیلن

سوزیب یورەدی-ده. اونینگ غلطی آرزوسی بار: او بلیققه ایلنیب قالیشنی و اوزاق-اوزاقلرگه سوزیب کېتیشنی خیال قیلردی. باله حاضر دوربیندن کۆلابگه قرەب توریب، کۆیلک-ایشتانینی ییچیب، قیپ-یلنغاچ جونجیکیب سووگه توشیشینی تصور قیلدی. تاغ دریالری نینگ سووی همیشه ساووق، اېنتیکتیرەدی، لېکن کېین کۆنیکیب قالەسن. تال نینگ شاخچەسینی اوشلب، آقیمگه یوزی بیلن آتیلیشینی کۆز آلدیگه کېلتیردی. باشی اوزره سوو شاوولّەگنچه قۆشیلیب کېتەدی، قارنی آستیدن، یېلکەلری، آیاقلری اوستیدن سوو قَینب آقیب اۆتەدی. سوو آستیده تشقریدەگی همه تاووشلر تینیب، قولاقلرده فقط سوونینگ شیلدیرەشی قالەدی. او کۆزلرینی کتّه-کتّه آچیب، سوو آستیده نیمەایکه کۆرینسه، بریگه جان-جهدی بیلن تیکیلەدی. کۆزلری سنچیب کېتەدی، آغرییدی، لېکن او مغرور جیلمەیەدی، حتا سووده توریب تیلینی کۆرستەدی. بونی او بوویسیگه کۆرستماقچی. بیلیب قۆیسین، او هیچ قەیېرده هم چۆکمەیدی و هیچ قەیېرده هیچ نیمەدن قۆرقمەیدی. کېین او قۆلیدەگی شاخچەلرنی قۆییب یوبارەدی، تاکه او آیاقلری بیلن تۆسیقدەگی تاشلرگه تیرەلیب قالمەگونگه قدر سوو اونی سوریب کېته بېرەدی. شو یېرده نفسی هم قَیتەدی. او سوودن سپچیب تورەدی، قیرغاققه چیقەدی و ینه تال شاخچەسی تمان چاپقیلّب کېتەدی. بو تکرارلنه بېرەدی. او باباسی یسەگن کۆلابده کونیگه یوز مرته چۆمیلیشگه هم تیار. خلص، بلیققه ایلنمەگونچه چۆمیله بېرەدی. قندەی بۆلمەسین، اونینگ بلیققه ایلنیشی شرط...

باله دریا قیرغاغینی تماشا قیله توریب، دوربیننی اۆزلری نینگ حولیسیگه تۆغریلەدی. تاووقلر، کورکه تاووقلر جۆجەلری بیلن تۆنکەگه سویَب قۆییلگن بالته، توتب یاتگن سماوار، حولیدەگی تورلی-تومن نرسەلر عقل باور قیلمەیدیگن درجەده کتّەلشیب، شوندەی یقینگه کېلیب قالدی که، باله بې اختیار اولرگه قۆلینی چۆزدی. شو پیت، فلاکت باسیب ارقانگه یاییلگن کیرنی خاطرجمع یملەیاتگن قۆنغیر بوزاقچه دوربینده فیلدەی کۆرینیب قالدی-یو، جان-پانی چیقیب کېتدی. بوزاقچه حضور قیلگنیدن کۆزلرینی قیسیب آلگن، لبلریدن سۆلک آقیب توردی - او کمپیرنینگ کۆیلەگینی آغیز تۆلدیریب چەینشده مزه قیلەیاتگندی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

-ابه، سېن جِنّي! - باله دوربيننی اوشله‌گنچه اۋرنيدن توردی و قۋلينی سيلکيی باشله‌دی. - قنی يۋقال، اېشيتيه‌پسن می، يۋقال نرياققه! بلتېک، بلتېک! (کوچوک اوبژيکتيفده اوی نينگ تگيده پينه‌گينی بوزمه‌ی ياتردی.) تيشله، تيشله اونی! - جان اچّيغيده ايتگه بويروق قيلردی او، لېکن بلتېک پروا هم قيلمه‌ی، گۋيا هيچ نيمه بۋلمه‌گن دېک سايه‌ده چۋزيليب ياتردی.

خودّی شو محل اويدن بوويسی چيقيب قالدی. نيمه بۋله‌ياتگنينی کۋريب قالگن کمپير قرس اوردی. سوپورگينی قۋليگه آلدی-ده، بوزاققه تشلندی. بوزاق قاچدی، کمپير آرقه‌سيدن قوودی. باله دوربيندن اولرگه تيکيلگن بۋييچه تاغدن کۋزگه تشلنيب قالمسليک اوچون اۋتيريب آلدی. بوزاقنی قووگن کمپير المدن و يوگوريشدن بۋغيليب جوره‌گنچه اويگه جۋنه‌دی. باله اونی خودّی يانمه-يان تورگن دېک، حتا يانمه-يان تورگنيدن هم يقينراق کۋردی. باله بوويسينی خودّی اوبژيکتيفده بيرار کيشينی کتّه قيليب کۋرستگن دېک روشن کۋريب توردی. باله اونينگ جهلدن قيسيلگن سرغيش کۋزلرينی، قت-قت بوريشگن اجينلی يوزی نينگ قيزريب کېتگنينی کۋردی. خودّی بيردن آوازی يۋقاليب قالگن سينماده‌گی دېک، دوربينده کمپيرنينگ بيرته-بيريمته تيشلری کۋرينيب، لبلری آوازسيز تېز-تېز قيميرله‌دی. کمپيرنينگ نيمه دېب قيچقيره‌ياتگنينی اوزاقدن اېشيتيب بۋلمسدی، لېکن باله اونينگ سۋزلرينی خودّی قولاغی آستيده جرنگله‌ياتگن دېک انيق و آچيق اېشيتردی. اوه، کمپير اونی راسه کاييردی! باله نيمه دېب قرغه‌ياتگنينی ياددن بيلردی: «قنی، قره‌ب تور. قَيتيب کېلرسن-کو. دادينگنی ببره‌من. بابانگ‌گه هم قره‌مه‌يمن. نېچه مرته ايتديمه، شو جِنّيلرنينگ اۋيينچاغينی يۋقاتگين دېب. ينه تاققه قاچيب کېتگن. خدا کۋترسين اۋشه کېمه‌نگنی، اۋت توشسين، چۋکيب کېتسين».

باله تاغ تېپه‌سيده آغير خۋرسيندی. پارتفېل آلگن، مکتبگه قنده‌ی آتلنيشنی آرزو قيليب تورگن شونده‌ی بير کونده بوزاقنی کۋزدن قاچيرسه-يه...

کمپير جوره‌شنی قۋيمسدی. او کاييب توريب، چه‌ينب تشلنگن کۋيله‌گيگه تيکيليب قره‌دی. اونينگ آلديگه گل جمال قيزچه‌سينی آليب چيقدی. بووی اونگه شکايت قيله توريب، توتاقيب کېتدی. مشتينی توگيب تاغ تمانگه دۋله‌يتيردی. اونينگ قاق سويک بۋلگن جاهل مشتی آکولير آلديده اوزاقدن دغدغه ساليب تورردی. «اېرمک تاپدينگ اۋزينگ‌گه. خدا کۋترسين کېمه‌نگنی. اۋت توشسين، چۋکيب کېتسين...»

حوليده‌گی سماوار قَينه‌دی. قاپقاق آستيدن بورقسيب کۋتريله‌ياتگن بوغ دوربينده کۋرينيب توردی.

بېکېی خاله سماوارنی آليب کېتگنی چيکدی. بوويسی نينگ ينه جذَبه‌سی توتدی. مه، جيينچه‌نگ نينگ قيلميشينی کۋريب قۋی دېگن دېک، چه‌ينب تشلنگن کۋيله‌گينی اونينگ بورنيگه تيقدی.

بېکېی خاله اونی تينچيتماقچی، يوپتماقچی بۋلدی. باله اونينگ نيمه‌لر دېب تسکين بېره‌ياتگنينی بيليب توردی. هر قچانگی دېک، بو سفر هم شونده‌ی دېيه‌ياتگن دير: «خفه بۋلمنگ، اېنه جان. اېسی يۋق، گودک حلی - نيمه‌سيدن خفه بۋله‌سيز. بو يېرده بيرانته جۋره‌سی يۋق، بير اۋزی. قيچقيريش، گودکنی قۋرقيتيشدن نيمه فايده». بونگه بووی نينگ هم جوابی شبهه‌سيز، انيق: «سېن مېنگه اۋرگتمه. سېن آلدين اۋزينگ توغيب کۋر، باله‌لرنی تېرگشنی اۋشنده بيله‌سن. او نيمه قيليب تاغده سنقيب يورييدی؟ بوزاقنی ارقانلب قۋييشگه وقتی يۋق. تاغده او نيمه‌گه بونچه تيکيلگنی-تيکيلگن؟ سياق آته-آنه‌سی نينگ يۋليگه می؟ اونی توققنلر تورلی طرفگه قاچيب کېتيشدی. سېنگه يخشی-ده، بې پُشت...»

باله حتا شونده‌ی اوزاق مصافه‌دن توريب دوربينده بېکېی خاله نينگ ايچ-ايچيگه باتگن يوزلری نينگ قنده‌ی آقريب-بۋزريب کېتگنينی، بوتون وجودی بيلن تيتره‌ب-ققشب اۋگه‌ی آنه نينگ يوزيگه - باله خاله‌سی نينگ قنده‌ی جواب قيليشينی انيق بيلردی -

اېزگو ايستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

تۆرسیلّەتیب گیپریب تشلەگنلرینی بیلیب توردی: «سەن اۆزینگ جادوگر کمپیر، قنچه اۆغیل-قیز اۆستیریب قۆیدینگ؟ اۆزینگ کیم بۆلیبسن؟»

غله-غاوور باشلندی! بووی جهلدن اوووِاس ساله باشلەدی. گل جمال عیاللرنی یرەشتیریشگه اورنیب، بووینی قوچاقلب، یوپتگنی اویگه آلیب کیرماقچی بۆلر، او ایسه، بدتر توتاقیب، حولیده جِنّیلردیک او یاقدن بو یاققه زیر یوگوررردی. بیکچی خاله قَینب یاتگن سماوارنی کۆترگنچه داغ سوونی تۆکیب-ساچیب، چاپگن کۆیی اویگه آلیب کیریب کیتدی. بووی ایسه تالیقیب، ماللرگه سوو قوییلەدیگن ناو تمانگه توشیب کیتدی. او هۆنگرەگنچه ییغلب اۆز تقدیریدن قتّیق کوییندی. بالەنی اونوتدی، ایندی یرەتگن پروردگارنینگ اۆزیگه، بو فاني دنیانینگ بیپروالیگیگه یاپیشیب کیتدی. «حلی مینگه آسیلیەپسن می؟ سین مینینگ کیملیگیمنی سۆرەیەپسن می؟ - بووی اۆگەی قیزنینگ آرقەسیدن غضبلندی.

ـ اگر مینی خدا جزالەمەگنده، اگر او مینینگ بیش گۆدەگیمنی بغریمدن یولیب آلمەگنده، یالغیز اۆغلیم اۆن سکّیز یاشیده اوروشده اۆققه اوچمەگنده، چال‌گینەم، مهربان‌گینەم تەیغر سورو بیلن بۆرانده قاتیب قالمەگنده، مین سیز، اۆرمان آدملری نینگ آرەسیده یورر میدیم؟ مین سینگه اۆخشەیمن می، سینگه-یه، توغمس؟ مین قریگن چاغیمده سینینگ جنّي‌صفت آتەنگ مومن بیلن یشب یورر میدیم؟ قَیسی عیبیم - گناهلریم اوچون سین مینی بونچه قیینەدینگ، لعنتی خدا؟

باله کۆزدن دوربیننی آلیب، غمگین باش ایگدی. «بیز ایندی اویگه قندەی قَیتەمیز؟ - سیکین‌گینه پارتفیلگه سۆز قاتدی او. - بونینگ همەسیگه مین سببچی، جنّي بوزاق سببچی. ینه سین هم سببچیسن، دوربین. آق کیمەگه قرەگنی هر سفر مینی سین چقیرەسن. سین هم عیبدارسن».

باله اطرافگه رزم سالدی. چار اطراف تاغ - قایه، اۆرمان. تیپەلیکدن، موزلر قۆیندن باشلنگن ایرماقلر یرقیرەب جلوەلنگنیچه آهسته پستگه آقیب توشر و فقط شو ییرگه، پستگه توشگندن کیین‌گینه دریا بۆلیب تینیمسیز هَیقیریب یاتیش اوچون آواز پیدا قیلگن دیک بۆلردی. تاغلر ایسه اولکن و نهایەسیز، کۆکرەک کیریب تورردی. باله اۆزینی شو دقیقەلرده بغایت کیچیک، بغایت یالغیز، بوتونلەی اونوتیلگن حس قیلردی. فقط تاغلر بار اونینگ یانیده، تاغلر، چار اطرافده بلند تاغلر.

قویاش کۆل تمانگه آغه باشلەدی. هوا اونچەلیک ایسّیق ایمسدی. شرق طرفدەگی قییەلیکلرگه بیرینچی، کلته سایەلر توشدی. قویاش ایندی تاباره پستگه یۆنەله بیرەدی، سایەلر ایسه پستگه، تاغلر پاییگه چۆزیله بیرەدی. عادتده، کون نینگ عینِ شو محلیده ایسّیق‌کۆلده آق کیمه کۆرینردی.

باله دوربینی کۆزگه تشلنیب تورگن اۆشه اینگ اوزاقدەگی جایگه بوردی و نفسینی یوتیب کوتیب توردی.

انه او! همه نرسه بیردن اونوتیلدی: او ییرده، آلدینده. ایسّیق‌کۆل نینگ کۆم-کۆک سطحیده آپّاق کیمه پیدا بۆلدی. منه، قلقیب چیقدی. انه او! ترویەلری قطار تیزیلگن، اۆزی کوچلی و چیرایلی. او خودّی ایپ تارتیب قۆیگن دیک تۆغری و بیر تیکیس سوزیب بارردی. باله شاشه-پیشه دوربین آینەلرینی کۆیلەگی نینگ ایتکلری بیلن ارتدی-ده، ینه آکولیرنی تۆغریلەی باشلەدی. کیمه نینگ کۆرینیشی ینەده تینیقراق بۆله باشلەدی. ایندی اونینگ تۆلقینلر ارا قندەی چەیقەلیب، قویروغی آرتیدن قندەی آپّاق کۆپیکلی ایز قالدیریب کیتەیاتگنلیگینی ایلغەسه بۆلردی. باله آق کیمەدن کۆز اوزمەی اونگه ذوق بیلن تیکیلردی.

باله نینگ اختیاریده بۆلگنده ایدی، او سوزەیاتگن آدملرنی کۆرماق ممکن بۆلیشی اوچون آق کیمەنی یقینراق سوزیب کیلیشگه یالواریب کۆندیرگن بۆلردی. لیکن کیمه بولردن بیخبر ایدی.

ایزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

او اۋز يۋليدن، كيم بيلەدى، الّەقەياقدن چيقيب، الّەقياققە، آهسته و اولوغوار سوزيب باررردى. كېمە نينگ سوزيب باريشى اوزاق وقت كۋرينيب توردى، باله هم اوزاق وقت بليققە ايلنيب، دريا بۋيلب اونگە، آق كېمەگە قرەب سوزيب كېتيشى حقيدە خَيال سوريب قالدى...

باله بير كونى قراوولتاغدن توريب كۋم-كۋك ايسّيقكۋلدە آق كېمەنى بيرينچى مرتە كۋريب قالگنيدە اونينگ گۋزلليگيدن يورەگى گوپپيريب، درحال آتەسينى - ايسّيقكۋلليك متراسنى - خودّى شو آق كېمەدە سوزەياتير، دېگن قرارگە كېلگندى. باله اۋزى بونگە ايشانر، چونكە او شوندەى بۋليشينى جودە-جودە ايستردى. او نە آتەسينى، نە آنەسينى اېسلەى آلردى. باله اولرنى بيران مرتە هم كۋرمەگن. اولرنينگ هيچ قَيسى بيرى اونى بيران مرتە يۋقلب كېلمەگن. لېكن باله بيلردى: آتەسى ايسّيقكۋلدە متراس، آنەسى اېسە آتەسيدن اجرەشگنيدن سۋنگ، اۋغلينى باباده قالديريب، اۋزى شهرگە كېتگن. كېتگن و، شو بۋيى غايب بۋلگن. تاغ آرتيدەگى، كۋل آرتيدەگى، ينە تغين تاغ آرتيدەگى اوزاق شهرگە كېتگن.

مومن بابا كونلردن بيريدە اۋشە شهرگە كچالو ساتگنى بارگندى. راسە بير هفتە يۋق بۋليب كېتيب، قَيتگچ، چاى اوستيدە بېكېى خالە بيلن بوويگە قيزينى، يعنى بالە نينگ آنەسينى كۋرگنينى گپيريب بېرگن. او الّەقندەى كتّە فابريكەدە تۋقووچى بۋليب ايشلر اېكن. اونينگ ينگى عايلەسى - ايكّى قيزى بۋليب، اولرنى بالەلر باغچەسيگە تاپشيرر و هفتەدە بير مرتەگينە كۋرر اېكن. كتّە تورر جايدە، لېكن كتك دېك خانەدە يشەر اېكن. حوليسيدە اېسە خودّى بازاردەگيدەى بيراو-بيراونى تنيمس ميش.

همە اوييگە كيردى دېگونچە اېشيگينى قفللب آلرميش. خودّى تورمەدەگيدەى، هميشە قمەليب اۋتيريشرميش. اېرى هيداوچى بۋلسە كېرەك، اتوبوسدە آدملرنى كۋچەمە-كۋچە تشيب يوررکن. اېرتەلب ساعت تۋرتدە کېتيب، كېچ قَيتركن. ايشى آغير اېكن، دېب حكايە قيلردى چال. زار ييغلب،

كېچيريم سۋرەدى. اولر ينگى آپارتمان آليش اوچون نوبتدە توريبديلر. قچان آلەديلر - نامعلوم. لېكن قچان آلەديلر، اېرى كۋنسە، اۋغلينى آليب كېتماقچى. مېندن پيچە كوتيب توريشنى التماس قيلدى. مومن بابا اونگە، غم يېمەگين، دېبدى. اېنگ مهمى - اېر بيلن مُراصە قيليب يشش، باشقەسى بيتيب

كېتە بېرەدى. اۋغلى نينگ هم كۋپ غمينى تارتمەسين. «تاكە مېن تيريك اېكنمن، بالەنى هيچ كيمگە

بېرمەيمن، اگر اۋلسم - خدا اونى اۋزى بير يۋلگە سالر، تيريك آدم اۋز تقديرينى تاپيب كېتر...»

چال نينگ گپلرينى اېشيتگن بېكېى خالە بيلن بووى درحال خۋرسينيب و حتا برابريگە جيندەى كۋز ياشى قيليب آليشدى.

خودّى شو اۋتيريشدە گپ ايلنيب كېليب، بالە نينگ آتەسى حقيدە هم سۋز آچيب قاليشدى. بابانينگ ايتيشيچە، اونينگ اۋلگى كوياوى، بالە نينگ آتەسى، حلى هم الّەقيسى كېمەدە متروس (كېمەچى) بۋليب خدمت قيلرميش، اونينگ هم ينگى عايلەسى، ايكّيتە مى، اوچتە مى بالەسى بار اېميش. پاريسدن يقينيدە يشرميش. او چمەسى ايچيشنى تشلەگنميش. ينگى خاتينى هر سفر بالەلرى بيلن اونى قرشى آلگنى پاريستنگە چيقرميش. «بوندن چيقدى، - اۋيلەدى بالە، - اولر منە شو كېمەنى - اونينگ كېمەسينى قرشى آليشر اېكن-دە...»

كېمە سېكين اوزاقلشيب باررردى. تروبەسيدن توتون بورقسيتيب، كۋل نينگ كۋم-كۋك سيلّيق سطحيدە سوزيب بارەياتگن بو آپّاق و اوزون كېمە، بليققە ايلنگن بالە نينگ اۋزى تامان سوزيب كېلەياتگنينى بيلمسدى.

او شوندەی بلیققه ایلنیب قالیشنی آرزو قیلردی- که، بلیق نینگ همه جایی - تنه‌سی، دُمی، سوزگیچ قناتلری، تنگه‌چه‌لری اونگه اۋتسه-یو، فقط اینگیچگه بۋیینلی، شلپنگ قولاقلی، تیرنلگن بورونلی باشی اۋزیده قالسه بس. کۋزلری هم اۋزیچه قالسین. لېکن خودّی حاضرگیدەی اېمس، چین بلیقلردەی کۋرەدیگن بۋلیشسین.

باله نینگ کیپریکلری خودّی بوزاقنیکیگه اۋخشش اوزون-اوزون بۋلیب، همیشه اۋزیدن-اۋزی نیمه‌گه دیر پیرپیره‌ب توررردی. گل جمال، قیزیم نینگ هم کیپریکلری شوندەی بۋلگنده می، قندەی چیرایلی بۋلردی! - دېیدی. چیرایلی بۋلیش نینگ نیمه کېره‌گی بار؟ شخصاً اونگه چیرایلی کۋزلرنینگ کېره‌گی یۋق، اونگه سوو آستیده کۋره آله‌دیگن کۋزلر کېره‌ک.

بابا یسه‌گن کۋلابگه کېلگنده او بلیققه ایلنه‌دی. بیر قره‌بسیز که - او بلیق-ده. سۋنگره کۋلابدن دریاگه، نق پیشقیریب شدّت بیلن آقه‌یاتگن دریاگه سکره‌ب اۋتردی و آقیم بۋیلب سوو آستیگه شۋنغیب کېتردی. کېین هم شو طرزده سکره‌ب-سکره‌ب اطرافگه نظر تشلب باره‌دی، قیزیغی یۋق جایلرده فقط سوو آستیده سوزردی. او جۋشقین دریا آقیمیده قیزیل توپراقلی کتّه جرلیک بۋییدن، دریا آستانه‌لری و تۋلقینلریدن، تاغلر و اۋرمانلر یانیدن آقیب اۋته‌دی. او اۋزی نینگ سویوکلی خرسنگ تاشلری بیلن خیرلشه‌دی: خیر، «چۋکیب یاتگن تویه»، خیر، «بۋری»، خیر، «اېگر»، خیر، «تانک». قراوولخانه یانیدن سوزیب اۋته‌یاتگنده اېسه سوودن سکره‌ب چیقیب، سوزگیچ قناتلرینی باباسیگه سیلکیته‌دی: «خیر، بابا، مېن تېزده قَیته‌من». بابا شونده حیرتدن داودیره‌ب، نیمه قیلیشینی بیلمه‌ی قاتیب قالر میدی؟ بووی، بېکېی خاله، گل جمال قیزچه‌سی بیلن - همه‌سی آغزینی آچیب قالر میدی؟ قه‌یرده کیم کۋریبدی - کلّه‌سی آدم و، تنه‌سی بلیقنی؟

باله اېسه اولرگه سوزگیچ قناتلرینی سیلکیب قۋیردی: «خیر، مېن ایسّیق‌کۋلگه، آق کېمه‌گه سوزیب باره‌من. او یېرده مېنینگ متراس دده‌م بار». بلتېک، احتمال، قیرغاق بۋیلب چاپسه کېره‌ک. ایت

عمریده بونه‌قه حادثه‌نی کۋرمه‌گن-ده، اخیر. اگر بلتېک او تمانگه سووگه اۋزینی تشله‌گودەی بۋلسه، او

قیچقیره‌دی: «قَیت، بلتېک، قَیت. چۋکیب کېته‌سن!» - اۋزی اېسه سوزیب کېته‌وېره‌دی. آسمه کۋپریک نینگ سیم ارقانی آستیدن، کېین تۋقه‌یلر یانیدن، سۋنگ گومبورلب تورگن دره‌دن اۋتیب، تۋغری ایسّیق‌کۋلگه سوزیب باره‌دی.

ایسّیق‌کۋل دېگنلری - بو بوتون بیر دېنگیز. او ایسّیق‌کۋل تۋلقینلریده سوزیب یوره‌دی، تۋلقیندن تۋلقینگه کۋچه‌دی و شونده آق کېمه نینگ قرشیسیدن چیقیب قاله‌دی. «سلام، آق کېمه، بو مېنمن!» - دېیدی او پراخودگه. - دوربیندن هر دایم سېنگه قره‌گن مېنمن». کېمه‌ده‌گی آدملر حیرتدن یاقه اوشلب، معجزه‌نی کۋرگنی یوگوریشه‌دی. شونده او اۋزی نینگ متراس آته‌سیگه سۋز قاته‌دی. «سلام، دده، مېن سیزنینگ اۋغلینگیزمن. مېن سیزنینگ آلدینگیزگه سوزیب کېلدیم».

- «سېن قنه‌قه اۋغیلسن؟ سېن یریم بلیق، یریم آدمسن-کو!»

- «سیز مېنی اۋز آلدینگیزگه، کېمه‌گه چیقریب آلینگ، مېن شونده سیزنینگ اۋغلینگیز بۋلیب قاله‌من».

- «وای، توبه. قنی، کۋره‌یلیک-چی».

آته‌سی تۋر تشلب اونی سوودن پلوبه‌گه تارتیب آله‌دی. شونده او اۋز اصلیگه قَیته‌دی. کېین-چی، کېین...

کېین آق پراخود اۋز یۋلیده سوزیب کېته بېره‌دی. باله آته‌سیگه همه نرسه حقیده، بوتون حیاتی دوامیده نیمه‌ایکه بیلگن بۋلسه حکایه قیلیب بېره‌دی. اۋزی یشب تورگن تاغلر حقیده، اۋشه خرسنگ تاشلر حقیده، دریا و نایاب اۋرمان حقیده، بلیقلرده‌ی کۋزی آچیق سوزیشنی اۋرگنگن یېری - باباسی نینگ کۋلابی حقیده سۋزله‌یدی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

مومن باباسینیکیده قندەی یشەیاتگنلیگینی هم ایتیب بېرەدی، البته. بو آدمنی مومن چقّان دېب اتشسه هم، اونینگ یمان آدم ایمسلیگینی آتەسی بیلیب قۆیسین. بونەقه بابا هیچ جایده یۆق، بابالرنینگ اینگ یخشیسی. اونینگ هیچ شوملیگی یۆق، شونینگ اوچون همه اوندن کولیب یورەدی. بیراوگه هیچ یمانلیکنی روا کۆرمەیدی، اۆراز قول عمکی ایسه چالگه هەدېب تیرغیله بېرەدی! بعضاً

آدملرنینگ آلدیده هم باباگه قیچقیره بېرەدی. بابا ایسه گپیگه بابلب جواب قیلیش اۆرنیگه، اۆراز قول

عمکینی کېچیرگنی ـ کېچیرگن و حتا اونینگ اۆرنیگه اۆرمان خۆجەلیگی ایشلرینی هم اۆزی باشقرەدی.

فقط شوگینه دېیسیز می؟ اۆراز قول مست ـ الست بۆلیب کېلگنده، اونینگ حیاسیز کۆزلریگه توپوریش اۆرنیگه، اونگه پېشواز چیقیب، آتدن توشیریب قۆیەدی، اویگه سویَب کیرەدی، تختگه یاتقیزیب قۆیەدی، ساووق یېمەسین، باشی آغریمەسین، دېب اوستیگه پۆستین تشلەیدی، آتی نینگ ایسه ایگرینی آلەدی، یوویب ترەیدی، یېم بېرەدی. همەسیگه سبب - بېکېی خاله نینگ توغمسلیگی. نېگه شوندەی، دده؟ ایستەسنگ توققین، ایستەمەسنگ کېرەگی یۆق، دېب قۆیه قالسه بۆلمەیدی می؟ اۆراز قول عمکی بېکېی خالەنی اورگنده باباگه رحمینگ کېلەدی. بابانینگ اۆزینی اورسه یېنگیل بۆلردی. بېکېی خاله قیچقیرگنده او بیرەم قیینەلەدی که. قۆلیدن نیمه هم کېلردی؟ قیزی نینگ آرەسیگه توشگیسی کېلەدی ـ یو، لېکن بووی بونگه یۆل قۆیمەیدی. «ارەلشمه، - دېیدی او، - اۆزلری مراصەگه کېلەدی. سېن چالگه کیم قۆیبیدی. خاتین سېنیکی ایمس، جایینگده اۆتیر». «اخیر، او مېنینگ قیزیم ـ کو!» - دېسه، بووی: «خۆش، اویینگ اوییگه توتش بۆلمەی، اوزاقده یشەگنینگده نیمه قیلردینگ؟ هر سفر آت چاپتیریب باریب اجرەتیب کېلر میدینگ؟ شوندن کېین کیم سېنینگ قیزینگنی خاتین قیلردی؟» - دېیدی.

مېن ایتەیاتگن بووی - بو ایلگریگیسی ایمس. سیز اونی، دده، بلکه بیلمس‌سیز هم. بو باشقه بووی. اۆز توغیشگن بوویم یاشلیگیمده وفات ایتگن. بو بووی بۆلسه کېین کېلگن. بیزنینگ هوالرگه سیره توشونیب بۆلمەیدی - بیر قرەسنگ آچیق، بیر قرەسنگ بولوتلی، بیر قرەسنگ یامغیر ارەلش دۆل. بووی هم خودّی شوندەی، توشونیب بۆلمەیدی. بیر قرەسنگ مهربان، بیر قرەسنگ بېرحم، هیچ توشونالمەیسن. جهلی چیققنده - نق یېب قۆیەدی. بیز بابام بیلن جیم بۆلەمیز. بووی: «بېگانەنی قنچه یېدیرمه، قنچه ایچیرمه، اوندن یخشیلیک کۆرمەیسن»، - دېیدی. مېن، اخیر بو یېرده اۆگەی ایمس‌من ـ کو، دده. مېن همیشه بابام بیلن بیرگه یشب کېلدیم. اونینگ اۆزی اۆگەی بو یېرده، او بیزگه کېین کېلیب قۆشیلدی. اېندی ایسه مېنی اۆگەی دېیدی.

قیشده بیز تامانده قار مېنی کۆمەی دېیدی. اېه، قار اویولیب کېتەدی! اگر اۆرمانگه باریش کېرەک بۆلسه، فقط بۆز آت آلەباشدەگینه باریب بۆلەدی، او کۆکرەگی بیلن قار اویومینی سوریب کېتەدی. شماللر هم شوندەی زۆرەیەدی که، آیاغینگده تورالمەیسن. کۆلده تۆلقینلر کۆتریلیب قالسه، کېمەنی یانغاق پۆچاغی دېک اۆینَتسه، بیلینگ که، بیزنینگ سن ـ تاش شمالی کۆلنی چەیقلتیریەپتی. بابام حکایه قیلگندیلر، جوده قدیم زمانده دشمن لشکرلری بیزنینگ اۆشه یېرلریمیزنی باسیب آلگنی یوریش قیلیبدی. انه شونده بیزنینگ سن ـ تاشدن شوندەی شمال توریبدی که، دشمنلر ایگرده اۆتیرالمەی قالیشیبدی. آتلردن توشیشیبدی، لېکن پیاده هم یوریشالمبدی. شمال اولرنینگ یوزینی قانگه بېلبدی. شونده اولر شمالگه آرقه اۆگیریشیبدی، شمال ایسه اولرنینگ یېلکەلریگه اوریلیب، قَیرلیب قرەشیگه امکان بېرمبدی، تۆختەگنی قۆیمبدی و اولرنی بیرته قۆیمەی ایسّیق کۆلدن هَیدەبدی. منه قندەی بۆلگن. بیز انه شو شمالده یشەیەپمیز! او بیزدن باشلنەدی. بوتون قیش بۆیی اۆرمان دریا آرتیده شمالدن غیچیرلب، اینگرەب چیقەدی. حتا واهمەلی بۆلەدی.

قیشده اۆرمانده ایش اونچەلیک کۆپ ایمس. قیشده بیز تامانلر آدمسیز هوویلّب قالەدی - یازده

www.ezgu.org ـ ایزگو ایستکلر سری کتابخانەسی

کۉچمنچیلر کېلەدیگن محللرگه سیره اۉخشەمەیدی. یازده کتّه ییلاوده آقشاملری سوروو یاکه ییلقی اویورلری بیلن آدملرنینگ قۉنیشینی جوده یخشی کۉرەمن. تۉغری، اولر اېرتەلب تاققه جۉنب کېتیشەدی، لېکن بری بیر اولرنینگ کېلیشی یخشی. اولرنینگ بالەلری و خاتینلری یوک تایپلریده

کېلیشەدی. یوک موترلریده اۉتولرنی و باشقه تورلی-تومن نرسەلرنی آلیب یوریشەدی. اولر سل-پل

جایلشیب آلیشگچ، بیز بابام بیلن سۉرەشگنی بارەمیز. همەلری بیلن قۉل بېریب کۉریشەمیز. مېن هم. بابام، کیچیکلر اۉزلریدن کتّەلرگه دایم بیرینچی بۉلیب قۉل اوزەتیشلری کېرەک، دېیدی.

کیم‌که قۉل اوزەتمەسه، او آدملرنی حرمت قیلمەگن بۉلەدی. کېین، بابام یېتّی نینگ بیری اولیا بۉلیب چیقیشی هم ممکن، دېیدی. اولیا - بو جوده خوش‌فعل و عقللی آدم. کیمگه که او بیلن قۉل بېریب کۉریشیش میسر بۉلسه، بیر عمر بختیار بۉلەدی. مېن، شوندەی اېکن، نېگه او اۉزی نینگ اولیا

اېکنلیگینی ایته قالمەیدی، بیز همەمیز او بیلن قۉل بېریب کۉریشگن بۉلردیک، دېسم، بابام کولەدی: همه گپ شونده-ده، دېیدی او، اولیا اۉزی نینگ اولیالیگینی بیلمەیدی - او عادي آدم. فقط قراقچی‌گینه اۉزی نینگ قراقچیلیگینی بیلەدی. بولر مېنگه اونچه توشونرلی اېمس، لېکن بیر آز اویەلینقیرەسم هم، مېن همیشه آدملر بیلن قۉل بېریب کۉریشه بېرەمن. بابام بیلن بیرگه ییلاوگه کېلگنیمده اېسه اویلمەیمن. «آته-بابالرینگیزنینگ یازگی قۉناغیگه خوش کېلیبسیزلر! مال و جان ساغ-سلامت می، باله-چقه امان-اېسن می؟» - بابام انه شوندەی سۉرەشەدی. مېن اېسه فقط قۉل چۉزیب کۉریشیب قۉیه قالەمن.

بابامنی همه بیلەدی، بابام هم همەنی بیلەدی. اونگه یخشی. اونینگ اۉز صحبت موضوعی بار، او کۉچمنچیلرنینگ حال-احوالینی سۉرەیدی و اۉزی بیز قندەی یشەیاتگنلیگیمیزنی گپیریب بېرەدی. مېن اېسه بالەلر بیلن نیمەنی گپلشیشنی بیلمەیمن. کېینچەلیک بیز بېکینمەچاق، اوروش-اوروش اۉینب کېتەمیز و اۉیینگه شوندەی بېریلیب کېتەمیز که، کېتگیم کېلمەی قالەدی. قنی اېندی همیشه یاز بۉلسه، همیشه بالەلر بیلن اۉتلاقده اۉینب یورسنگ!

بیز اۉیینگه کیریشیب کېتگونچه گلخنلر بۉی چۉزەدی. گلخنلردن ییلاو تازه یاریشیب کېتەدی، دېب اۉیلەیسیز می، دده؟ همه جای اېمس. آلاو نینگ اطرافی یاروغ، اوندن نری اېسه اولّگیدېک قاپقارانغی. بیز اېسه اوروش-اوروش اۉینەیمیز، شو قارانغیلیک قۉینیده یشیرینەمیز و هجوم قیلەمیز، خودّی سینمادەگیدېک. اگر سېن قوماندان بۉلسنگ، همه سېنگه اطاعت قیلەدی. قوماندانلیک قوماندان نینگ اۉزیگه هم یاقسه کېرەک.

کېین تاغلر اوستیگه آی سوزیب چیقەدی. آی چیققنده اۉیین ینه گشتلی بۉلەدی، لېکن بابام مېنی آلیب قَیتەدی. بیز اویگه ییلاودن، بتەزاردن قَیتەمیز. قۉیلر جیم‌گینه یاتیشەدی. ییلقیلر اطرافده اۉتلب یورەدی. بیز کېتەیاتیب کیم نینگ دیر قۉشیق ایتەیاتگنینی اېشیتەمیز. یاش چۉپان دیر، بلکه کېکسه دیر. بابام مېنی تۉختتەدی: «قولاق سال. بوندەی قۉشیقلرنی همیشه اېشیته بېرمەیسن». بیز تۉختەیمیز، قۉشیقنی تینگلەیمیز. بابام کویگه مهلیا بۉلگنچه باش چەیقەیدی.

بابا حکایه قیلەدی: اېسکی زمانده بیر خان باشقه بیر خان نینگ قۉلیگه اسیر توشیبدی. خان اسیر توشگن خانگه دېبدی: «اگر ایستەسنگ - مېنینگ قولیم بۉلیب تیریک قالەسن، بۉلمەسه، اېنگ سۉنگگی تیلەگینگنی بجا کېلتیرەمن، کېین اۉلدیرەمن». خان اۉیلب توریب جواب قیلیبدی: «قول بۉلیب یششنی ایستەمەیمن. یخشیسی، مېنی اۉلدیرگین، لېکن اولّ مېنینگ وطنیمدن بیرینچی دوچ کېلگن چۉپاننی چقیرتیریب بېر».

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

- «اونی سېنگه نیمه کېره‌گی بار؟» - «اۋلیم آلدیدن اونینگ قنده‌ی کویلشینی تینگله‌ماقچیمن». بابام ایته‌دی: آنه یورت قۋشیغی اوچون آدملر جانینی بېره‌دی. قنده‌ی آدملر اېکن -ه، بیر کۋرسنگ اولرنی. احتمال، کتّه شهرلرده یشرلر؟

اېشیتیش یاقیملی. بابام: بولر اېسکی قۋشیق دېیدی. «قنده‌ی آدملر بۋلگن -ه! - شیویرله‌یدی او.

- قنده‌ی قۋشیقلر کویلشگن -ه، اېي خدائیم -اېي...» نېگه‌لیگینی بیلمه‌یمن -و، بابامگه شونده‌ی رحمیم کېله‌دی و اونی شونچه‌لیک یخشی کۋریب کېته‌من که، آخری ییغله‌گیم کېله‌دی...

تانگ سحرده‌یاق ییلاوده هیچ کیم قالمه‌یدی. قۋی و ییلقیلرنی یاز بۋیی باقفنی نریگه، تاققه هَیده‌ب کېتیشگن. اولر آرتیدن ایزمه-ایز باشقه کلخوزلردن باشقه کۋچمنچیلر کېلیشه‌دی. کوندوزلری تۋختشمه‌یدی، یانیمیزدن اۋتیب کېتیشه‌دی. تونده اېسه ییلاوگه قۋنیشه‌دی. بیز ینه بابام ایکاویمیز آدملر بیلن اوچره‌شگنی باره‌میز. بابام آدملر بیلن کۋریشیشنی جوده یخشی کۋره‌دی. بو عادتنی مېن اوندن اۋرگندیم. احتمال، وقتی کېلیب بیر کون ییلاوده حقیقي اولیا بیلن اوچره‌شیب قالرمن...

قیشده اۋراز قول عمکی بیلن بېکېی خاله‌م شهرگه دوکتورگه قره‌تگنی کېتیشه‌دی. بلکه دوکتور یاردم قیلر، بیر دارو بېرسه-یو، باله توغیلیب قالسه، دېب امید قیلیشه‌دی. لېکن بوویم همیشه، عزیز جایلرگه بارگن معقول، دېیدی. بو قه‌یېرده دیر، تاغ نینگ آرتیده، دله‌لریده پخته اۋسه‌دیگن جایده اېمیش. تېپ-تېکیس یېرده، تاغ بۋلیشی ممکن بۋلمه‌گن تېکیسلیکده عزیز بیر تاغ - سلیمان تاغی بار اېمیش. انه شو تاغ پاییگه بیر قاره قۋچقار سۋییب، خداگه التجا قیلسه، تاققه چیقیب هر قدمده خداگه سیغینیب، یالوارسه همده چین کۋنگیدن سۋره‌سه، خدانینگ رحمی کېلیب، فرزند عطا اېترمیش. بېکېی خاله‌م اۋشه یاققه، سلیمان تاغیگه باریشگه جوده انتظار. اۋراز قول عمکی اېسه اونچه‌لیک ایسته‌مه‌یدی. اوزاق. کۋپ پول کېره‌ک، دېیدی. او یاققه فقط اوچاق بیلن تاغدن آشیب باریش کېره‌ک، اخیر. اوچاقگچه هم قنچه یوریش کېره‌ک، بو هم پول...

اولر شهرگه کېتیشسه بیز شومشه‌ییب قاله‌میز. اخیر کۋپچیلیک اېمسمیز -ده، بار قۋشنیلریمیز - سیداحمد، اونینگ خاتینی گل جمال و اولرنینگ کیچکینه‌گینه قیزچه‌سی، خلاص.

کېچقورونلری، ایشدن قۋل بۋشه‌گنده، بابام مېنگه اېرتکلر ایتیب بېره‌دی. بیله‌من، اویدن تشقریده قاپ-قارانغی، ساووق تون. ایزغیرین ایزیلّب توریبدی. اېنگ اولکن تاغلر هم بونده‌ی تونلرده

واهمه‌گه توشیب بیر تۋپ بۋلیب تۋپله‌نیشیب، اوییمیز آلدیگه - دېرَزه آستیده‌گی یاروققه یقینراق کېلیب آلیشه‌دی. مېنگه بو هم قۋرقینچلی، هم سېوینچلی تویوله‌دی. پهلوان بۋلگنیمده می، کتّه پۋستین

کییردیم -ده، تشقریگه چیقردیم. مېن او تاغلرگه بار آواز بیلن دېردیم: «قۋرقمنگ، تاغلر! مېن شو یېرده‌من. میلی، ایزغیرین، قارانغو ظلمت، داوول بۋلسین، مېن هیچ نیمه‌دن قۋرقمه‌یمن، سیزلر هم قۋرقمنگلر. بیر یېرگه غوج بۋلیب تۋپله‌نیشمسدن جایلرینگده توره بېرینگلر».

مېن کېین قار اویوملریدن یوریب، دریادن هتلب اۋتیب - اۋرمانده پیدا بۋلردیم. تونده اۋرمان درختلر اوچون جوده واهمه‌لی، اخیر. اولر یالغیز، بیر سۋز ایته‌دیگن جانذاتی هم یۋق. ساووقده یلنغاچ درختلر موزله‌یدی، اولرگه باش سوقه‌دیگن جای قیده. مېن اېسه اۋرمانگه باریب، اولرگه اَیترلیک واهمه‌لی بۋلمسلیک اوچون هر بیر درخت نینگ تنه‌سیگه قۋلیم بیلن اوریب-اوریب قۋیردیم، کۋکلم کۋکرمه‌ی قاله‌دیگن درختلر - بو اۋشه، قۋرقینچدن قاتیب قالگن درختلر بۋلسه کېره‌ک. کېین بیز بو قوریب قالگن درختلرنی اۋتینگه کېسه‌میز.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

بابام مېنگه اېرتک ایتەیاتگنده مېن منه شولرنینگ همەسی حقیده اۋیلەیمن. او اوزاق حکایه قیلەدی. اولر هر خیل - کولگیلیلری هم بار، اینیقسه، آچ کۆز بۆری شۆری قوریب یوتیب یوبارگن چیپەلک آتلی جیمجیلاقدەی باله حقیدەگیسی کولگیلی. یۆق، اوّل اونی تویه یوتیب یوبارەدی. چیپەلک برگ-خزانلرنینگ آستیده اوخلب قالەدی، تویه اېسه شو اطرافده تېنتیرەب یورگن بۆلەدی، «هپ» یېتکیزیب برگ-مرگلرگه قۆشیب یوتیب یوبارەدی. شونینگ اوچون هم ایتیشەدی-ده: تویه نیمه یوتگنینی بیلمەیدی دېب.

چیپەلک چینقیریب، آدملرنی یاردمگه چقیرەدی. کېکسەلر اۆزلری نینگ چیپەلکلریگه یاردم بېریش اوچون تویەنی سۆییشگه مجبور بۆلیشەدی. بۆری بیلن هم شونگه اۆخشەگن واقعه صادر بۆلەدی. او هم اۆزی نینگ آوسرلیگی طفیلی چیپەلکنی یوتیب یوبارەدی. آخریده بۆزلب ییغلەیدی. بۆری چیپەلک‌که دوچ کېلیب قالەدی. «آیاغیم آستیده اۆرەلشگن قنەقه پشه؟ سېنی بیر یملب یوتیب یوبارەمن».

چیپەلک اېسه دېیدی:

- تېگه کۆرمه مېنگه، بۆری، عکس حالده، کوچوک‌که ایلنتیریب قۆیەمن.

- هه-هه، - خخالەیدی بۆری، - بۆری نینگ کوچوک بۆلیب قالگنینی کیم کۆریبدی. شو دغللیگینگ اوچون مېن سېنی یېیمن. شوندەی دېیدی-ده، اونی یوتیب یوبارىبدی. یوتیبدی-یو، اېسیدن هم چیقریب یوبارىبدی. لېکن شو کوندەن باشلب بۆریلیک رزق-رۆزیدن اَیریلیبدی. بۆری پیسیب قۆیلرگه اېندی یېتدیم دېگنده، چیپەلک اونینگ قارنیده توریب قیچقیررکن: «اې، چۆپانلر، اوخلەمنگلر! بو مېن، قۆنغیر بۆریمن، قۆیلرینگنی بۆغیزلەگنی پوسیب کېلیەپمن!» بۆری نیمه قیلرینی بیلمەیدی. اۆزی نینگ بیقینینی تیشلەیدی، یېرگه دومەلەیدی. چیپەلک اېسه هیچ جیم بۆلمبدی. «اې، چۆپانلر، چاپینگلر بو یاققه، اورینگلر مېنی، دۆپّاسلنگلر». چۆپانلر تیاق کۆتریب بۆریگه تشلەنیشیبدی، بۆری

قاچیبدی. چۆپانلر حیرتگه توشیب قوویشرمیش. بۆری عقلدن آزیبدی، اۆزی قاچەدی-ده، تغین اۆزی

قیچقیرەدی، دېب حیران بۆلیشرمیش. بۆری اېسه قیچقیررمیش: «مېنی قوویب یېتینگلر، آغەلر، اورینگلر، رحمینگیز کېلمەسین!» چۆپانلر کولگیدن ییقیلیب قالیشرمیش، بۆری اېسه ارنگ قاچیب

قوتیلرمیش، لېکن بو بیلن اونینگ حالی یېنگیللشمبدی. قەیاققه تومشوق سوقمەسین، چیپەلک اونگه

پند بېره بېریبدی. همه جایده اونی قوویشه بېریبدی، همه جایده اوندن کولیشه بېریبدی. بۆری آچلیکدن آزیب کېتیبدی، تېریسی بیلن سویگی‌گینه قالیبدی. تیشلرینی شقیرلتیب اولیبدی: «بو قنەقه جزا بۆلدی مېنگه؟ نېگه مېن اۆز باشیمگه اۆزیم بلانی ساتیب آلدیم؟ قریگنده جِنّي بۆلدیم، اېسیمنی یېب قۆیدیم». چیپەلک اېسه اونینگ قولاغیگه شویرلبدی: «تاش مت‌گه چاپ، اونینگ قۆیلری سېمیز! بای مت‌گه چاپ، اونینگ ایتلری کر. اېر مت‌گه چاپ، اونینگ چۆپانلری اوخلب یاتیبدی». بۆری اېسه اۆتیریب آلیب هیقیللرمیش: «هیچ قەیاققه بارمەیمن، یخشیسی، بیرته-یریمته‌گه کوچوک بۆلیب یاللنەمن...»

کولگیلی اېرتک-ه، دده، تۆغری می؟ بابام نینگ باشقه اېرتکلری هم بار - مونگلی، دهشتلی، قیغولی. لېکن مېنینگ اېنگ سېویملی اېرتەگیم شاخدار آنه بوغو حقیدەگی اېرتک. بابام، ایسّیق‌کۆلده یشەگن هر بیر کیشی بو اېرتکنی بیلیشی کېرەک، دېیدی. بیلمسلیک گناه. بلکه، سیز بیلرسیز بونی، دده؟

بابام نینگ ایتیشیچه، بونینگ همەسی راست، بۆلگن ایش، دېیدی. قچانلردیر شوندەی بۆلگن اېکن.

بیز همەمیز شاخدار آنه بوغونینگ بالەلری اېکنمیز. مېن هم، سیز هم، باشقەلر هم...

قیشده بیز منه شوندەی یشەیمیز. قیش اوزاق چۆزیلەدی. بابام نینگ اېرتکلری بۆلمەسه، قیشده

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

مېن جوده زېرىكيب قالرديم.

بهارده بيز تمانلر يخشى بۆلەدى. كونلر ايسيب كېتگچ، ينه تاققه چۆپانلر كېليشەدى. اۆشنده بيز تاغده ينه كۆپەييشيب قالەميز. فقط دريانينگ او تمانيده - بيزدن نريده هيچ كيم يۆق. او ياقده فقط اۆرمان و اۆرماندەگى نرسەلر بار، خلاص. او ياققه هيچ كيم آياق باسمەسين، هيچ كيم بيرانته نودەگه تېگمەسين، دېب بيز قراوولخانەده يشەيميزده. بيز تمانگه حتا عالملر كېليشگندى. شيم كييگن ايكّيته عيال، چال و بير ياش‌گينه ييگيت. بو ييگيت اولرنينگ شاگردى. راسه بير آى يششدى. اۆت، پيراق و نوده ييغيشدى. اولر ايتيشدى كه، بيزنينگ سن-تاشده‌گيگه اۆخشه‌گن اۆرمانلر يېر يوزيده جوده آز قاليبدى. دېيرلى يۆق ايميش. شونينگ اوچون هم اۆرمانيميزده‌گى هر بيرته درختنى اسرەش كېرەك. مېن اېسه بابام هر بيرته درختنى شونچەكه احتياط قيلەدى دېب اۆيلرديم. بابام، اۆراز قول عمكى قرەغەيلرنى ياغاچ اۆرنيده بيراوگه بېرسه جوده يمان كۆرردى...

اوچينچى باب

آق كېمه اوزاقلشيب كېتدى. اونينگ تروبەسينى دوربينده هم كۆريش ممكن بۆلمەى قالدى. هەدېمەى او كۆزدن يۆقالەدى. اېندى بالەگه آتەسى نينگ كېمەده سوزيشى حقيده‌گى اۆيلريگه نقطه قۆييش پيتى كېلدى. همەسى يخشى باشلنگن اېدى، منه، آخرى اونچه خوش كېلمەدى. او بليققه ايلنيب، دريادن كۆلگه سوزيشنى، آق كېمه نينگ اونگه قندەى دوچ كېليشينى، آتەسى بيلن قندەى اوچرەشيشينى آسان‌گينه تصور قيلردى. آتەسيگه نيمەلر حقيده سۆزلب بېريشنى هم بيلردى. بيراق ايش نينگ آخرى يوريشمەدى. چونكه قيرغاق هم دېيرلى كۆرينيب قالدى. كېمه پريستن تمان يۆل آلدى. متروسلر قيرغاققه توشيشگه حاضرلنه باشلشدى. اولر اوى-اوييگه كېتيشەدى. آتەسى هم اوييگه جۆنشى كېرەك. پريستن‌ده اونى خاتينى و ايكّى بالەسى كوتماقده. اېندى نيمه قيلسين؟- آتەسى بيلن باره بېرسين مى؟ او اۆزى بيلن بيرگه آليب كېتر ميكن؟ مبادا آليب كېتەديگن بۆلسه، خاتينى: «كيم بو، قەييردن كېلگن، نيمه كېرەگى بار؟» دېب قالسه-چى. يۆق، يخشيسى بارمەگنى معقول...

آق كېمه كۆزگه اېلس-اېلس ايلەشووچى بير نقطەگه ايلنيب، تاباره اوزاقلشيب بارەدى. قوياش سووگه باش قۆيدى. كۆل يوزەسيدەگى كۆزنى قمشتيرووچى آلاولى بنفشه رنگ ياغدو دوربيندن كۆرينيب تورردى.

كېمه كۆزدن غايب بۆلدى. شوندەى قيليب، آق كېمه حقيدەگى اېرتك هم توگەدى. اويگه جۆنش كېرەك. باله پارتفېلينى يېردن آلدى، دوربيننى قۆلتيغيگه قيسدى. قيردن تېزگينه، ايلان ايزى سۆقماقدن قييەلب چاپيب توشيب كېتدى. اويگه يقينلشگن سرى يورەگى پۆكيلّەى باشلەدى. بوزاق يملب قۆيگن كۆيلك اوچون اېندى جواب بېريش كېرەك. جزادن بۆلك هيچ نيمه خَياليگه كېلمسدى. روحاً بوتونلەى توشيب كېتمسليك اوچون باله پارتفېلگه مراجعت قيلدى:

«سېن قۆرقمه. خۆش، بيزنى كاييشەدى. اخير مېن اتەى قيلگنيم يۆق-كو. مېن، تۆغريسى، بوزاقچه بۆشەليب كېتگنينى بيلمبمن. خۆش، مېنى سوەشر هم. چيدەيمن. اگر سېنى پۆلگه قرەب اولاقتيريشسه، چۆچيمه. اخير سېن پارتفېلسن-كو، سينيب قالمەيسن. اگر كمپيرنينگ قۆليگه دوربين

توشسه بار مى، امان قالمەيدى. بيز اوّل دوربيننى مال‌خانەگه بېركيتيب قۆيەميز-ده، كېين اويگه بارەميز...»

او شوندەى قيلدى هم. لېكن آستانەدن هتلب اۆتيشگه يورەگى داو بېرمسدى. اما اويده واهمەلى سكونت حكمران اېدى. حولى شوندەى جيمجيت، كيمسەسيز اېدى كه، اېگەسى كۆچيب كېتگندېك هوويلّب ياتردى. معلوم بۆليشيچه، بېكېى خالەنى اېرى ينه دۆپّاسلبدى. مومن بابا ينه قيزى نينگ كلتكلنگن‌ليگى، ساچلرى تۆزغيب فرياد چېكەياتگن‌ليگى اوستيدن چيقيبدى و ينه بو

شرمنده‌گرچیلیک نینگ آلدینی آلیش اوچون جِنّیلیگی توتگن کویاوینی تینچیتیشگه، اونینگ مشتیگه یاپیشیب، یلینیب-یالواریشگه کیریشیبدی. بونینگ اوستیگه آته‌سی توریبدی دېمه‌ی، اونینگ کۉزی آلدیده، قیزینی اېنگ توبن سۉزلر بیلن حقارت قیلیبدی. اونی بې پشت ماچه‌خر، یره‌مس قیسیر اېشک و ینه مزه-بېمزه سۉزلر بیلن سۉکیبدی. قیزی نینگ یاوایی و تېلبه‌لرگه خاص آواز بیلن: «خدا مېنی بې‌فرزند قیلیب یره‌تگن بۉلسه، مېنینگ گناهیم نیمه؟ بو دنیاده قۉیده‌ی توغیب یاتگن عیاللر آز می، فقط مېنی خداییم فرزندن قیسگن. نېگه؟ نیمه اوچون مېنینگ تقدیریم شونده‌ی؟ بوندن کۉره اۉلدیر مېنی، ییرتقیچ. منه، اور، اور ..»، - دېگن هَیقیریغینی هم اېشیتگن.

مومن چال بورچکده غوجنک بۉلیب اۉتیرگنچه، همان اېنتیکیب-اېنتیکیب نفس آلر، تیزّه‌سی اوستیگه تشلنگن قۉللری اضطراب و المدن تیتردی. یوزلری داکه‌ده‌ی آقریب کېتگن ایدی.

مومن نبیره‌سیگه قره‌دی-یو، سۉز قاتمه‌دی، ینه هارغین کۉزلرینی یومدی. بوویسی اویده یۉق ایدی. او بېکېی خاله‌نی اېری بیلن یره‌شتیریب قۉیگنی، اولرنیکیده تینچلیک اۉرنتگنی، سینگن ایدیش-تباقلرنی ییغیشتیرگنی کېتگندی. بوویسی نینگ شونه‌قه فعلی بار: اۉراز قول خاتینینی سوه‌له‌یاتگنده آره‌گه توشمه‌یدی، چالنی هم قَیتره‌دی. جنجلدن کېین اېسه یره‌شتیرگنی باره‌دی. شونیسیگه هم رحمت.

همه‌دن کۉره باله نینگ چالگه رحمی کېلردی. هر سفر شونده‌ی دَملرده چال نینگ جانی حلقومیگه کېلردی. بورچک‌که تیکیلگنچه کرخت اۉتیرر، هیچ کیم نینگ کۉزیگه کۉرینگیسی کېلمسدی. هیچ کیمگه، هیچ بیر ذاتگه قلبیده نیمه‌لر کېچه‌یاتگنینی بیلدیرمسدی. اصلیده بونده‌ی پیتلرده مومن جوده قرته‌ییب قالگنی، یگّه-یو یالغیز اۉغلی اوروشده هلاک بۉلگنی حقیده خَیال سورردی. اۉغلیمنی حاضر هیچ کیم بیلمه‌یدی، اېسله‌مه‌یدی هم. اۉغلی یانیده بۉلگنیده بلکه بونچه‌لیک خۉرلنمس میدی. مومن عمر بۉیی بیر یاستیققه باش قۉییب یشه‌گن خاتینینی هم قۉمسردی. لېکن اېنگ کتّه بختسیزلیگی - اونینگ قیزلریگه بخت کولیب باقمه‌دی. کېنجه‌تایی نبیره‌سینی اونگه قالدیریب شهرگه کېتدی، اېندی او یېرده کتّه عایله‌سی بیلن بیر خانه‌گه تیقیلیب اۉتیریبدی. ایکّینچیسی بونده اۉراز قول نینگ جبرینی تارتیه‌پتی. او کېکسه‌ییب قالگن بۉلسه هم، فرزندی حضوریده بۉلیب، قیزی اوچون همه خۉرلیکلرگه برداش بېره‌دی، الم قیله‌دیگن جایی شونده که، قیزیگه آنه بۉلیش دېک بخت نصیب قیلمه‌یپتی. اۉراز قول بیلن تورموش قورگنیگه هم منه قنچه ییللر بۉلدی. بو تورموش قیزی نینگ جانیگه تېگدی، لېکن قاچیب قه‌یاققه هم بارردی؟ اۉزی هم قریب قالدی، کونی بیتیب بیر کون اۉلیب-نېتیب قالسه، اونده نیمه بۉله‌دی، بختی قرا قیزی نینگ حالی نیمه کېچه‌دی؟

باله بیرپسده کاسه‌ده‌گی قتیقنی بۉشتدی-ده، بیر بورده ناننی کوشب، دېرزه آستیگه جیم‌گینه چۉکدی. چیراقنی یاقمه‌دی، باباسینی بېزاوته قیلگیسی کېلمه‌دی. قۉی، اۉزیچه اۉتیریب خَیال سورسین.

باله هم اۉز اۉیلریگه بېریلدی. او هیچ توشونالمسدی. بېکېی خاله نېگه اېریگه عرق توتگنی-توتگن. اېری بۉلسه اونینگ عوضیگه دۉپّاسله‌گنی-دۉپّاسله‌گن، خاله بۉلسه ینه یریمته تاپیب کېله بېرردی.

اېه، بېکېی خاله، بېکېی خاله! نېچه مرته اېری چله جان قیلیب اورسه هم، بری بیر کېچیره بېره‌دی. مومن بابا هم اونی همیشه کېچیره بېره‌دی. نېگه کېچیریشه‌دی؟ بونه‌قه آدملرنی کېچیرمسلیک کېره‌ک. او یره‌مس، سَیاق آدم. بیزگه اونینگ کېره‌گی یۉق. اوسیز هم کونیمیز اۉته‌دی.

شدّتلی باله‌لیک تصورلری اونینگ خَیالیده عدالتلی جزا حکمینی جانلنتیرردی. بو حکم نینگ

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

همه‌سی اۋراز قولگه قره‌تیلگن بۋلیب، بولر اونی، یۋغان، سۋنقه‌یسیز، افلاس آدمنی دریاگه سودرردی. کېین اېسه هواده سیلکیتیب-سیلکیتیب دریانینگ نق اۋرته‌سیگه ایتقیته‌دی. او اېسه بېکېی خاله و مومن بابادن کېچیریم سۋره‌یدی. اخیر او بلیققه ایلنیب قالالمه‌یدی-ده...

باله انچه یېنگیل تارتدی. او اۋز تصوریده اۋراز قول نینگ دریاده قنده‌ی غرق بۋلیب باره‌یاتگنینی و یان‌گینه‌سیده کیگیز قلپاغی سوزیب کېته‌یاتگنینی کۋز آلدیگه کېلتیرگنده اۋزینی کولگیدن تیالمه‌دی. اما کتّه‌لر، مینگ افسوس که، باله اۋیله‌گن دېک عادل ایش توتیشمه‌دی. اولر همه‌سینی عکسینچه قیلیشدی. اۋراز قول اویگه ینه مست بۋلیب قَیتدی. اونی هیچ نیمه بۋلمه‌گنده‌ی قرشی آلیشدی. بابا آتینی اوشله‌دی، خاتینی سماوارگه یوگوردی. همه‌یاق فقط اونی کوته‌یاتگن دېک. او اېسه جِنّیلیک قیله باشله‌یدی. آلدینیگه مأیوسلنیب ییغله‌یدی. نېگه ییغلمه‌سین، اخیر بو قنه‌قه‌سی، قۋل بېریب سۋره‌شیشگه ارزیمه‌یدیگن اېنگ جۋن آدم نینگ هم ایسته‌گنیچه باله‌سی بار. بېشته، حتا اۋنته. اۋراز قولنی-چی؟ اونینگ نیمه‌سی کم باشقه‌لردن؟ نیمه‌سی یېتمه‌یدی اونینگ؟ یاکه مرتبه‌سی پست می؟ خداگه مینگ قتله شُکر، نایاب اۋرمان نینگ کتّه قراوولی! یاکه او قنده‌ی دیر ده‌یدی ذات می؟ اخیر لۋلی نینگ هم لۋلی بچه‌سی بار. یا که او بې‌تعیین می، آبروسی یۋق می؟ همه‌سی بار. همه‌سیگه یېتیشگن. اېگرلنگن آتی بار، قۋلیدن قمچی توشمه‌گن، هر یېرده اونی حرمت بیلن کوتیب آلیشه‌دی. خۋش، اونینگ تېنگداشلری اۋز فرزندیگه تۋی قیلیشه‌دی، او-چی؟ اۋغیلسیز، اوروغسیز، کیم او؟ بېکېی خاله هم ییغله‌یدی جانینی هاووچلب، اېری نینگ کۋنگلینی تاپیشگه تیریشه‌دی. یشیریب قۋیگن «یریمته»سینی آله‌دی. المیدن اۋزی هم ایچه‌دی. بارگن سری ایچیش آرته‌دی، کېین آخری اۋراز قول حیوانگه ایلنیب، اۋزی نینگ بوتون المینی انه شو عیالدن، اۋزی نینگ خاتینیدن آله‌دی. او اېسه اونینگ همه گناهینی کېچیره‌دی. بابا هم کېچیره بېره‌دی. هیچ کیم اۋراز قولگه بس کېلالمه‌یدی. هوشیگه کېلیب قره‌سه که، مامه‌تلاق بۋلیب کېتگن خاتینی اېرته توریب سماوار قۋیگن بۋله‌دی. چال اېسه آتینی تۋیغزیب، اېگرلب قۋییبدی. اۋراز قول چاینی ایچیب، آتگه مینگچ، ینه باشلیق، سن-تاشده‌گی برچه اۋرمان نینگ خۋجیینی. لېکن اۋراز قولده‌کی آدمنی الّه‌قچان دریاگه اولاقتیریش کېره‌کلیگی هیچ کیم نینگ خَیالیگه هم کېلمه‌یدی.

قاش قاره‌یدی. حلی زمان قارانغی توشه‌دی. باله‌گه بیرینچی پارتفېل آلیب بېریلگن کونی انه شونده‌ی اۋتدی. او اوخلش آلدیدن پارتفېلینی قۋیگنی جای تاپمسدی. آخری باش تمانیگه قۋیدی. خودّی شونده‌ی پارتفېلدن صنفلرنینگ یرمیسیده بۋلیشینی باله حلی بیلمسدی. لېکن بو هم بری بیر اونینگ کۋنگلینی بوزالمه‌یدی، اونینگ پارتفېلی گۋیا باشقچه، علیحده پارتفېلده‌ی تویولردی. خودّی شونده‌ی، اونینگ ججّی حیاتیده کتّه واقعه‌لر یوز بېریشی، بیر کون کېلیب، یاروغ جهانده یالغیز اۋزی، فقط منه شو پارتفېل بیلن قالیشینی حلی بیلمسدی. بونینگ همه‌سیگه اونینگ اۋزی سېوگن شاخدار آنه بوغو حقیده‌گی اېرتک سبب بۋلیشیدن بېخبر اېدی...

بو آقشام هم اۋشه اېرتکنی ینه بیر بار اېشیتگیسی کېلدی. مومن چال نینگ اۋزی بو افسانه‌نی سېور، گۋیا همه‌سینی اۋز کۋزی بیلن کۋرگنده‌ی، خۋرسینیب، ییغلمسیره‌ب، جیم قالیب و اۋیگه تالیب حکایه قیلردی. بیراق باله باباسینی بېزاوته قیلیشگه باتیننمه‌دی. او باباسی نینگ اېرتک ایتیشگه حالی یۋقلیگینی سېزردی. «بیز اوندن باشقه سفر التماس قیله‌میز، - دېدی باله پارتفېلیگه. - حاضر اېسه سېنگه شاخدار آنه بوغو حقیده‌گی اېرتکنی خودّی بابامدن اېشیتگنیم دېک سۋزمه‌-سۋز اۋزیم ایتیب بېره‌من. شونده‌ی سېکین سۋزله‌یمن که، باشقه هیچ کیم اېشیتمه‌یدی، سېن اېسه اېشیتگین. مېن همه نرسه‌نی سینماده‌گیده‌ی سۋزلشنی و کۋریشنی سېوه‌من. منه شونده‌ی. بابام بونینگ همه‌سی بۋلگن ایش، دېیدی. شونده‌ی بۋلگن اېکن...»

www.ezgu.org - اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

تۆرتینچی باب

بو جوده قدیمده اۉتگن. زمانلرنینگ زمانیده، یېر یوزیده میسه‌لردن کۉره دال-درختلر کۉپ بۉلگن، قورغاق یېرلردن کۉره اۉلکه‌میزده آبِ حیات مۉل بۉلگن دورلرده بیر قیرغیز قبیله‌سی اولکن و موزده‌ی دریا بۉییده یشردی. بو دریانی اېنه‌سای دېب اتشردی. او بو یېرلردن اوزاقده، سیبیردن باشلنه‌دی. او یېرلرگه آت-ده اوچ ییل و اوچ آیده یېتیب باریش ممکن. بو دریانی حاضر یېنیسی دېییشه‌دی، ایلگریلری اېنه‌سای دېب یوریتیشگن. او حقده شونده‌ی قۉشیق هم تۉقیلگن:

سېندن اولکن دریا بار می، اېنه‌سای،
سېندن عزیز توپراق بار می، اېنه‌سای.
سېندن چوقور درد هم بار می، اېنه‌سای،
سېندن آزاد قوچاق بار می، اېنه‌سای.
سېندن اولکن دریا یۉق دیر، اېنه‌سای،
سېندن عزیز توپراق یۉق دیر، اېنه‌سای.
سېندن چوقور درد هم یۉق دیر، اېنه‌سای،
سېندن آزاد قوچاق یۉقدیر، اېنه‌سای.

منه شونه‌قه اېدی، بو اېنه‌سای دریاسی.

اېنه‌سای بۉییده تورلی خیل اېلت یشردی. اولر غایت آغیر حیات کېچیرردی، چونکه اولر بیر-بیرلریگه دایما عداوت کۉزی بیلن قرر اېدیلر. قیرغیز قبیله‌سینی دشمنلر تورلی تاماندن قورشب آلگندی. گاه اولر، گاه بولر هجوم قیلیشر، گاها قیرغیزلرنینگ اۉزی هم باشقه‌لرگه چاووت سالیب،ماللرنی هَیده‌ب کېتیشر، اویلریگه اۉت قۉییشر، آدملرنی اۉلدیریشردی. قوله‌ی کېلیب قالگنده بیر تامان ایکّینچی تامان آدملرینی اۉلدیریب یوبارر اېدی. زمان شونه‌قه اېدی. آدم نینگ آدمگه ایچی اچیمسدی. آدم آدمنی غجیردی. شو درجه‌گه باریلدی که، هیچ کیم نینگ دهقانچیلیک قیلگیسی، مال باققیسی، آو قیلگیسی کېلمه‌ی قالدی. قراقچیلیک بیلن کون کېچیریش آسان تویولردی؛ قۉقّیسدن باسه‌سن، اۉلدیره‌سن، آله‌سن-کېته‌سن. بیر قاتللیک‌که قصدمه-قصد اۉن قاتللیک بیلن جواب بېریشگه حرکت قیلیشردی. شو زَیلده کون اۉتگن سیین کۉپراق قان تۉکیلردی. آدملرده عقل اۉتمسله‌شیب باررردی. دشمنلرنی یره‌شتیره‌دیگن، انصافگه کېلتیره‌دیگن آدم یۉق اېدی. دشمنگه قیران کېلتیریب، اۉزگه قبیله نینگ سۉنگگی آدمیگچه قانینی آقیزگن، مال و ملکینی قۉلگه کیریتگن آدم اېنگ عقللی و عهده‌برا سنه‌لردی.

اۉرمانده بیر غرایب قوش پیدا بۉلیب قالدی. انسان آوازیگه اۉخشش اَینچلی آواز بیلن توندن تانگ‌گچه سَیرر و ییغلر، شاخدن شاخگه سکره‌ب سۉیلردی؛ «کتّه بختسیزلیک بۉله‌دی! کتّه بختسیزلیک بۉله‌دی». شونده‌ی بۉلدی هم، اۉشه قاره کون کېلدی. اۉشه کونی قیرغیز قبیله‌سی اېنه‌سای بۉییده اۉزی نینگ بویوک آقسقالیدن جدا بۉلدی. باتیر قولچی کۉپ ییللر یۉلباشچیلیک قیلدی، کۉپ‌گینه یوریشلرده، جنگ-جدللرده قتنشدی. جنگلرده امان قالدی، لېکن اجلی یېتدی. قبیله‌داشلر ایکّی کون کتّه غم-الم‌ده اۉرتندیلر، اوچینچی کونی اېسه باتیرنینگ جسدینی یېرگه تاپشیرگنی ییغیلدیلر. اېسکی عادتگه کۉره، بویوک

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

آقسقالنی اېنەسای نینگ اۉنقیر-چۉنقیرلی قیرغاغی بۉیلب سۉنگگی یۉلگه کوزەتیش لازم ابدی، تا که مرحوم نینگ روحی اېنەسای دریاسی بیلن یوکسکلیکده وداعلشسین، اخیر «اېنه» - بو آنه دېمک، «سای» اېسه - بو دریانینگ اۉزی-کو. اونینگ قلبی اېنەسای حقیده‌گی قۉشیقنی سۉنگگی بار کویله‌سین.

سېندن اولکن دریا بار می، اېنەسای،
سېندن عزیز توپراق بار می، اېنەسای،
سېندن چوقور درد هم بار می، اېنەسای،
سېندن آزاد قوچاق بار می، اېنەسای.
سېندن اولکن دریا یۉق دیر، اېنەسای،
سېندن عزیز توپراق یۉق دیر، اېنەسای.
سېندن چوقور درد هم یۉق دیر، اېنەسای،
سېندن آزاد قوچاق یۉق دیر، اېنەسای.

دفن اېتیش لازم بۉلگن تېپه‌لیکده یاروغ جهان نینگ تۉرت تامانینی کۉرستماق اوچون باتیرنینگ قبری باش اوزره کۉتریلدی: «منه سېنینگ دریانگ. منه سېنینگ آسمانینگ. منه سېنینگ یېرینگ. سېن بیز بیلن، همه‌میز بیر اوروغ آدملریمیز. آسوده اوخله. بیز همه‌میز سېنی کوزەتگنی کېلدیک».

کېله‌جک اولاد خاطره‌سی اوچون باتیرنینگ قبری اوستیگه مرمر تاش قۉییلدی. باتیرنینگ جسدینی دفن اېتیشگه آلیب اۉتیشگنده هر بیر عایله اۉز آستانه‌سی آلدیده او بیلن وداعلشیشه‌دی، آق ماتم یلاوینی اېگیب، اوو تارتیب ییغلشه‌دی، کېین باشقه‌لر بیلن بیرگه قۉشیلیب ینه آق ماتم یلاولرینی اېگیلتیرگن حالده، ایتیب ییغلشه‌یاتگن کېلگوسی اۉتاو تمان ایلگریلب باریشه‌دی و شو زیلده سۉنگگی منزلگه، تا قبرستانگچه یېتیب باریشلیک اوچون ماتم کونلریده برچه قبیله‌داشلر اۉتاولرینی دریا یاقه‌سیگه قطار تیکیشدی.

اۉشه کونی همه تیارگرلیک کۉریب بۉلینگنده قویاش اویقودن باش کۉترگندی، اوچیگه آت نینگ دُمی باغلنگن توغ و باتیرنینگ اوروش اسلحه‌لری - نیزه و قلقانی آلیب چیقیلدی. اونینگ آتی

دفن اېتیش یاپیقلری بیلن بورکلگن ابدی. کرنَیچیلر جنگاور کوی چلیشگه، دوهلچیلر دوهلگه تیاقنی جان-جهدی بیلن اوریشگه شَی اېدیلر که، تا که اۉرمان لرزه‌گه کېلسین، قوشلر بولوت ینگلیغ آسمانگه کۉتریلیب، شاوقین-سوران و ناله سالسینلر. ییرتقیچ حیوانلر بۉکیریب-هَیقیریب چکه‌لک‌زارلرگه چاپیب قالسین، میسه‌لر یېرگه قه‌پیشیب کېتسین، صدالر جرنگلب، تاغلرنی لرزه‌گه کېلتیرسین. ماتمسرا عیاللر ساچلرینی یاییب، باتیر قولچیگه عزا آچیشگه شَی توریشردی. ییگیتلر زبردست بېلکه‌لریده باتیرنینگ کتّه، آغیر جسدینی بېزاوته قیلمه‌ی کۉتریش اوچون تیز چۉککن اېدیلر. همه نرسه باتیرنی آخرگی یۉلگه کوزەتیب قۉییشگه تیار ابدی. اۉرمان اېتگیده اېسه تۉقّیزته بییه، تۉقّیزته هۉکیز، تۉقّیزته تۉقّیزلیک قۉی قربانلیک اوچون حاضرلب قۉییلگندی. شونده کوتیلمه‌گن حادثه رۉی بېردی. اېنه‌سایلیکلر بیر-بیریگه هر قنچه دشمن بۉلمه‌سین، آقسقاللرنینگ دفن مراسمی کونلریده بیر-بیری بیلن اوروش قیلیشنی رسم قیلمه‌گندی. منه حاضر اېسه بیر تۉده دشمن غم-اندوه‌گه باتگن قیرغاقده‌گیلرنی تانگ چاغی تۉرت تاماندن سېزدیرمه‌ی اۉره‌ب کېلیب،

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

پیستیرمه‌لردن برابریگه آتیلیب چیقیب، حمله‌گه اؤتدیلر که، عاقبتده هیچ کیم آتگه هم مینالمه‌دی، قؤلیگه قورال هم آله آلمه‌دی. شو طریقه کؤز کؤرمه‌گن قیرغین اوروش باشلندی. همه‌نی بیر چېکّه‌دن اؤلدیره باشلشدی. یېنگیلمس قیرغیز قبیله‌سینی بیر حمله بیلن قیریب تشلش - دشمن رېجه‌سی انه شونده‌ی ایدی. همه‌نی بیر باشدن قیلیچ دَمیدن اؤتکزیشدی، تا که بو یاووزلیکنی اېسلب هیچ کیم یادگه آلمه‌سین، قصاصکار قالمه‌سین، وقت اېسه اؤتمیش ایزلرینی قوملر بیلن کؤمیب یوبارسین. تویه کؤردینگمی - یؤق. انساننی توغیش و اؤستیریش قنچه‌لر قیین، اؤلدیریش اېسه - همه‌سیدن آسان. بعضی بیراولر اؤزی قانیگه باتیب قییمه‌لنیب یاتیشر، بیراولر اېسه قیلیچ و نیزه‌دن قوتولیب قالماق اوچون اؤزینی دریاگه آتر، اېنه‌سای تؤلقینلری آره‌سیده چؤکیب کېتردی. دریا یاقه‌لب جرلیکلر و تیکّه کېسیب توشگن قیرغاقلر بؤیلب بوتون بیر چقیریم یؤلده آلاوگه قاپلنگن قیرغیز اؤتاولری لاوولّب یانردی. هیچ کیم قاچیب قوتوله آلمه‌دی، هیچ کیم امان قالمه‌دی. همه‌سی اؤلدیریلدی و کویدیریلدی. اؤلیب یاتگنلرنینگ جسدینی قیرغاقدن اېنه‌سایگه اولاقتیردیلر. دشمنلر: «اېندی بو یېرلر بیزنیکی! اېندی بو اؤرمانلر بیزنیکی! اېندی بو ماللر بیزنیکی!» - دېب قووانر ایدیلر، اولر بای اؤلجه بیلن قَیتر ایکنلر، اؤرماندن ایکّی باله - بیر اؤغیل و بیر قیزنینگ قنده‌ی چیقیب کېلگنینی پَیقه‌مه‌دیلر. بو اؤزباشیمچه و شؤخ باله‌لر آته-آنه‌لریدن یشیرینچه اېرته‌لباق یقین اؤرمانگه قؤل سبد اوچون پؤستلاق شیلگنی کېتگندیلر. اولر اؤینب یوریشیب، اؤرمان نینگ انچه ایچکریسیگه کیریب کېتگنلرینی سېزمه‌ی قالیدیلر. جنگ سورانینی اېشیتیب آرقه‌گه آتیلگن گودکلر نه آته‌سینی، نه آنه‌سینی، نه اکه‌سینی، نه آپه‌سینی تیریک تاپه آلدیلر. گودکلر آته-آنه‌سیدن و اېلتیدن جُدا بؤلیب قالدی. اولر بؤزلب کول تېپه‌دن کول تېپه‌گه چاپیشر، لېکن بیرانته تیریک جاننی تاپیب بؤلمسدی. بیر زوم ایچیده یېتیم بؤلیب قالدیلر. یاروغ جهانده یکّه و یالغیز قالدیلر. اوزاقلرده اېسه جنگ تؤزانی کؤک‌که اوریلردی، دشمنلر قانلی کورش نتیجه‌سیده قؤلگه کیریتگن مال و قؤیلرینی هَیده‌ب کېتیشردی.

باله‌لر تویاقلر آستیدن کؤتریلگن چنگنی کؤریب، اؤشه تامانگه یوگوریدیلر. اولر قانخؤر دشمن ایزیدن بیغلب، قیچقیریب چاپردیلر. فقط باله نینگ قلبی‌گینه شونده‌ی ساده‌ّ دل بؤله‌دی. جلاّدلردن یشیرینیش اؤرنیگه اولرگه یېتیب آلیشگه شاشیلردیلر. هر نیمه بؤلسه هم یالغیز قالمه‌سه‌لر، بو ویرانه‌دن، لعنتی جایدن نری کېتسه‌لر بس. بیر-بیری نینگ قؤلیدن اوشلب آلیشگن باله و قیزچه کېته‌یاتگنلر آرقه‌سیدن قوویب جِنده‌ک‌کینه کوتیشنی، اؤزلری بیلن بیرگه آلیب کېتیشلرینی یالواریب سؤرر ایدیلر. بیراق قیی-چوو و تویاقلرنینگ دوپور-دوپوری-یو، هیدوچیلرنینگ هَیقیریغیده بو عاجز آوازلرنی کیم اېشیتردی.

باله‌لر جان-جهدی بیلن اوزاق چاپدیلر. لېکن بری بیر، یېتیب آلالمه‌دیلر. کېین اېسه ییقیلیب قالدیلر. اطرافگه باقیشگه، قیمیرلشگه قؤرقردیلر. همه‌یاق واهمه‌لی ایدی، شو زیلده بیر-بیری نینگ پینجیگه کیریب کؤزلری یومیلگنینی بیلمه‌ی قالدیلر.

یېتیمچه یېتّی کؤچه، دېب بېکارگه ایتمه‌گنلر. تون بېخطر اؤتدی. حیوان اولرگه تېگمه‌دی، اؤرمان مخلوقلری کؤتریب کېتمه‌دی. اولر اویغانگنده، تانگ آتگندی. قویاش نور ساچیب، قوشلر سَیرردی. باله‌لر اؤرینلریدن توریب ینه مال هیداوچیلرنینگ ایزیدن یؤلگه توشدیلر. یؤلمه-یؤل مېوه و ایلدیز ییب جان سقله‌دیلر. یؤل یوره-یوره اوچینچی کونی بیر تاغ تېپه‌سیده تؤخته‌دیلر. پستگه قره‌سه‌لر - کېنگ، یم-یشیل میسه‌زارده کتّه طنطنه بؤله‌یاتیبدی. بو یېرده تیکیلگن اؤتاولرنینگ، گوریلّب یانه‌یاتگن گلخنلرنینگ، گلخن اطرافیده اؤتیرگن آدملرنینگ سان-سناغی یؤق. قیزلر هَیینچک اوچیب قؤشیق ایتیشماقده. دوره تارتگن آدملر اؤرته‌سیده پالوانلر خودّی بورگوتده‌ی گیر ایله‌نیب، بیر-بیرینی ایتقیتیب آتیشیه‌پتی. دشمنلر اؤزلری نینگ غلبه‌سینی نشانله‌شردی.

باله بیلن قیز یقین باریشنی هم، بارمسلیکنی هم بیلمه‌ی تاغ تېپه‌سیده توریشردی. لېکن گؤشت قاووردا‌ق، نان، سریمساق نینگ یاقیملی هیدی اوفوریب تورگن گلخن اطرافیده پیدا بؤلیب قالیشنی ایستردیلر. باله‌لر چیده‌ب تورالمه‌دیلر، تاغدن توشه باشله‌دیلر. طنطنه ایگه‌لری حیران بؤلدیلر، اولرنی تؤده بؤلیب اؤره‌ب آلدیلر.

- کیمسنلر؟ قَیاقدن؟

- بیز آچمیز، - جواب بېردی باله بیلن قیزچه، - بیزگه ییدیگن بیر نیمه بېرسنگیز.

اولر باله‌لرنینگ تیلیدن کیم اېکنلیگینی درّاو پَیقب قالدیلر. بقیریب-چقیریب، شاوقین سالدیلر.

توته‌تیلمه‌گن دشمن عایله‌سی نینگ امان قالگن اعضالرینی حاضر اۉلدیریش کېره‌ک می یا که خان نینگ آلدیگه آلیب باریش کېره‌ک می؟ - دېب بحثگه توشیب کېتدیلر. اولر بحثله‌شیب تورگنده رحمدل‌گینه بیر عیال باله‌لرگه آزگینه پیشگن آت گۉشتی اوزه‌تدی. باله‌لرنی خان حضوریگه سودره‌ب بارر اېکنلر، اولر قۉللریده‌گی طعامنی یوتاقیب ییه بېردیلر. اولرنی آستانه‌ده آی‌بالته اوشلب تورگن یساوولر خان نینگ بلند قیزیل اۉتاویگه آلیب کېلدیلر. بوتون قرارگاه بۉیلب اېسه الّه‌قیاقدن پیدا بۉلیب قالگن قیرغیز ذاتلری حقیده‌گی تشویشلی خبر ترقلدی. بو نیمه‌دن درک بېریشی ممکن؟ همه اۉز اۉیینی و طنطنه‌نی ترک اېتیب، اور-تۉپالان بیلن خان نینگ اۉتاوی تامان چاپیب کېتدی. بو ییت خان مشهور لشکرلری بیلن قارده‌ی آپّاق نمت تۉریده صولت تۆکیب اۉتیرردی. او عسل قۉشیلگن قیمیزنی سیمیریب، مقتاو قۉشیقلرینی سېل بۉلیب تینگلب اۉتیرردی. خان آدملر نیمه اوچون تۉپلنگنینی بیلگچ، غضبدن قوتوریب کېتدی: «مېنی بېزاوته قیلیشگه قنده‌ی جرأت اېتدینگلر؟ بیز اخیر قیرغیز ذاتینی بوتونله‌ی قیریب تشله‌مه‌گن اېدیک می؟ مېن سېنلرنی اېنه‌سای نینگ ابدي حکمرانی قیلیب قۉیمه‌دیم می؟ نه مونچه اۉپکه‌لرینگنی قۉلتیقلب یوگوریب کېلمسه‌لرینگ، قۉرقاقلر؟ قره‌نگلر، آلدیلرینگده کیم توریبدی! اې، چۉتیر یوزلی بیعماق کمپیر، - قیچقیردی خان. او آلامان آره‌سیدن اجره‌لیب چیققنده اېسه اونگه دېدی:

- منه بولرنی اۉرمانگه آباریب شونده‌ی قیلگین که، شو بیلن قیرغیز ذاتی توگه‌سین، خَیالده هم قالمه‌سین، نامی ابدي اۉچسین. باشله، چۉتیر بیعماق کمپیر، ایتگنیمنی درحال بجا کېلتیر...»

چۉتیر بیعماق کمپیر جیم‌گینه اطاعت قیلیب، باله بیلن قیزنی قۉلیدن اوشله‌دی-ده، آلیب کېتدی. اولر اۉرمان آره‌لب اوزاق یورگچ، اېنه‌سای قیرغاغیده‌گی بلند جرلیک‌که یېتیب کېلدیلر. چۉتیر بیعماق کمپیر باله‌لرنی شو یېرده تۉختەتیب، اولرنی جر یاقه‌سیگه آلیب کېلدی. سۉنگ، اولرنی جرلیک‌که ایتریب یوباریش آلدیدن شونده‌ی دېدی:

- آ، معظم اېنه‌سای دریاسی! سېنینگ قعرینگ‌گه تاغنی قولتسه، او بیر خرسنگده‌ی جا بۉله‌دی. اگر یوز ییللیک قره‌غه‌ینی تشله‌سه، اونی چۉپده‌ی آقیزیب کېته‌سن. کېل اېندی، ایکّی قوم ذرّه‌سینی - ایکّی انسان باله‌سینی اۉز بغرینگ‌گه آلگین. اولرگه یېر یوزیده جای یۉق. سېنگه مېن ایتیب اۉتیریشیم کېره‌ک می، اېنه‌سای؟ اگر یولدوزلر آدمگه ایلنیب قالسه بار می، آسمان اولرگه تارلیک قیلیب قاله‌دی. اگر بلیقلر آدمگه ایلنیب قالسه بار می، اولرگه دریا و دېنگیزلر تارلیک قیلیب قاله‌دی. سېنگه مېن ایتیب اۉتیریشیم کېره‌ک می، اېنه‌سای؟ آل، بو باله‌لرنی، اولاقتیریب کېت. قۉی، اولر بو منفور دنیامیزنی گۉدکلیکده، تازه قلب بیلن، باله‌لیک حیاسی بیلن، یاووز نیت و یاووز ایشلر بیلن اۉز نامیگه اِسناد کېلتیریشگه اولگورمسدناق ترک اېتیشسین، تا که انسان عذاب-عقوبتینی کۉریش و باشقه‌لرنینگ هم غم-المیگه سببچی بۉلیش اولرگه نصیب قیلمه‌سین. آل بولرنی، آله قال بولرنی، قدرتلی اېنه‌سای...

باله‌لر زار ققشب، هۉنگره‌ب ییغلردی. تیک قیرغاقدن پستگه قره‌ش قنچه‌لیک دهشتلی اېکنلیگینی کۉریب تورگن باله‌لرنینگ قولاغیگه کمپیرنینگ سۉزی کیرمسدی. پستده اېسه قوتورگن تۉلقینلر سپچیدی.

- قوچاقلشینگلر، باله‌لر، آخرگی مرته خیرلشیب آلینگلر، - دېدی چۉتیر بیعماق کمپیر. اۉزی اېسه اولرنی جرگه ایرغیتیش قوله‌ی بۉلسین اوچون یېنگلرینی شیمردی. کېین شونده‌ی دېدی:

- اېندی مېنی کېچیرینگلر، باله‌لر. پېشانه‌نگیزگه یازگنی شو اېکن. بو ایشیمنی حاضر اۉز اختیاریم بیلن قیلمه‌یاتگن بۉلسم هم، لېکن سیزلرنینگ بختینگیزگه...

او گیپنی توگتمه‌گن هم اېدی که، یان‌گینه‌سیدن بیر آواز کېلدی:

- تۉخته، دانا، عاقله کمپیر، گناه‌سیز باله‌لرنی جوان مرگ قیلمه.

چۉتیر بیعماق کمپیر قَیریلیب قره‌دی-یو، حیرتده قالدی: قرشیسیده غرایب آنه بوغو تورردی. اونینگ بییریک-بییریک کۉزلری طعنه‌لی و غمگین باقردی. او سوت دېک آق، قارنی بۉته‌لاق نینگ یونگی دېک قۉنغیر یونگ بیلن قاپلنگن. شاخلری بۉلسه گۉزللیک تمثالی: سېربوتاق، گۉیا کوزگی درخت نینگ بیر بۉلک شاخی. یېلینی اېمیزیکلی عیال نینگ کۉکره‌گیدېک تاپ-تازه و سیلّیق.

- کیمسن؟ نېگه آدمگه اۉخشب گپیریه‌پسن؟ - سۉره‌دی چۉتیر بیعماق کمپیر.

- مېن آنه بوغومن، - جواب بېردی او. - شونینگ اوچون آدمگه اۉخشب گپیردیم که، بۉلمه‌سه سېن توشونمه‌یسن، قولاق هم سالمه‌یسن.

- نیمه ایسته‌یسن، آنه بوغو!

- قۉییب یوبار باله‌لرنی، دانالرنینگ داناسی. سېندن التماس قیله‌من، اولرنی مېنگه بېر.

- نیمه قیله‌سن اولرنی؟

- آدملر مېنینگ ایکّی اېگیزیمنی، ایکّی بوغو باله‌سینی اۉلدیردیلر. مېن اۉزیمگه باله ایزلب یوریبمن.

- سېن بولرنی باقماقچی میسن؟

- هه، دانالرنینگ دانا عیالی.

- سېن یخشیلب اۉیلب کۉردینگ می، آنه بوغو؟ - مسخره‌آمیز کولدی چۉتیر بیعماق کمپیر.

- بولر اخیر آدم باله‌سی-کو. بولر کتّه بۉله‌دیلر، کېین سېنینگ باله‌لرینگنی اۉلدیره‌دیلر.

- اولر کتّه بۉلسه‌لر، مېنینگ باله‌لریمنی اۉلدیرمه‌یدیلر، - جواب قیلدی اونگه بوغولر آنه‌سی. - مېن اولرگه آنه بۉله‌من، اولر اېسه مېنینگ باله‌لریم. اخیر اولر اۉز اکه-اوکه‌لرینی اۉلدیریشه‌دی می؟

- اېه، نیمه‌سینی ایته‌سن، آنه بوغو، سېن آدملرنی بیلمه‌یسن، - باش تېبره‌تدی چۉتیر بیعماق کمپیر، - اولر اۉرمان حیوانلریگه‌گینه اېمس، حتا اۉز-اۉزلریگه هم رحم-شفقت قیلمه‌یدیلر. بو یېتیمچه‌لرنی سېنگه بېرردیم، شونده مېنینگ سۉزلریم قنچه‌لیک راستلیگیگه اۉزینگ گواه بۉلردینگ،

لېکن آدملر بری بیر قۉلینگدن تارتیب آلیب بو باله‌لرنی اۉلدیره‌دیلر. بونچه غم نینگ سېنگه نیمه کېره‌گی بار؟

- مېن باله‌لرنی اوزاق اۉلکه‌لرگه آلیب کېته‌من، او یېردن باله‌لرنی هیچ کیم قیدیریب تاپالمه‌یدی. باله‌لرگه رحم قیل، دانالرنینگ داناسی، آزاد قیل اولرنی. مېن اولرگه صداقتلی آنه بۉله‌یین. یېلینلریم تۉلیب توریبدی. سوتیم باله‌لرنی آرزیقیب کوتیه‌پتی. او باله‌لرگه انتظار.

- هه، میلی، شونده‌ی بۉله‌دیگن بۉلسه، - دېدی آخری چۉتیر بیعماق کمپیر اۉیلب توریب، -

بولرنی تېزراق آلیب جۉنه. یېتیملرنی اۉزینگ نینگ اوزاق یورتینگ‌گه آلیب کېت. اگر اولر اوزاق یۉل یوریب تالیقیب هلاک بۉلسه یا که دوچ کېلگن قراقچیلر اۉلدیریب کېتسه، یا که بۉلمه‌سه بو آدم باله‌لری سېنینگ یخشیلیگینگ‌گه یمانلیک بیلن جواب قَیترسه‌لر - اۉزینگدن کۉر.

آنه بوغو چۉتیر بیعماق کمپیرگه منّتدارچیلیک بیلدیردی. باله بیلن قیزگه اېسه:

www.ezgu.org - اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

- ایندی، مین سیزلرنینگ آنه‌لرینگمن، سیزلر ایسه مینینگ باله‌لریمسیزلر، - دیدی. - سیلرنی اوزاق یورتگه، قارلی تاغ و درخت‌زارلر قوینیده جایلشگن ایلیق دینگیز - ایسّیق‌کولگه آلیب کیته‌من.

باله و قیزچه شادلنیب، شاخدار آنه بوغو آرتیدن چاپقیللب کیتیشدی. لیکن استه-سیکین چرچب، حالدن تایدیلر، یول ایسه آلیس - دنیانینگ بو چیتیدن او چیتیگه چوزیلگن. آنه بوغو باله‌لرنی اوز سوتی بیلن باقیب، کیچه‌لری بغریگه باسیب ایسیتمه‌گنده اولر هیچ قه‌یرگه هم ییتالمس ایدی. اولر اوزاق یوردیلر. آنه یورت بولمیش اینه‌سای تاباره آرتگه چیکینیب بارر، لیکن ینگی وطن بولمیش ایسّیق‌کولگه حلی جوده اوزاق ایدی. یول یوردیلر، یول یورسه‌لر هم مول یوردیلر. یاز و قیش، کوکلم و یاز و کوز، ینه یاز و قیش، ینه بهار و، ینه یاز و کوز قلین اورمانلردن، جزیره‌مه چوللردن، کوچمه قوم صحرالردن، بلند تاغلردن و هَیقیریب آقگن دریالردن نی مشقت بیلن اوتدیلر. اولرنینگ ایزیدن بوریلر گله‌سی قوودی، شاخدار آنه بوغو ایسه باله‌لرنی اوستیگه میندیریب یاووز ییرتقیچلردن قوتقریب کیتدی. اولرنینگ ایزیدن توشگن آتلیق آوچیلر اوق اوزیب، قیچقیرردیلر:

«بوغو آدم باله‌سینی اوغیرلب کیتیه‌پتی! اوشله! توت!» و کیتمه-کیت اوق اوزردیلر. شاخدار آنه بوغو باله‌لرنی آپیچیب، غیزیللب اوچه‌یاتگن اوقلرگه، چقیریلمه‌گن قوتقرووچیلرگه ییتکزمه‌ی بارردی. او اوقدن کوره تیزراق چاپر و شیویرلردی: «محکمراق اوشلنگلر، باله‌لریم، باسقینچیلر!»

آخری شاخدار آنه بوغو اوز باله‌لرینی ایسّیق‌کولگه ییتکزیب کیلدی. اولر تاغ تیپه‌سیده توریب،

حیرتلنردیلر. چار اطراف قارلی تاغلر بیلن قاپلنگن، تاغلر اورته‌سیده کوم-کوک اورمان، کوز ایلغه‌گن همه جایده دینگیز چه‌یقه‌لیب شاوولّب توررد‌ی. کوم-کوک سوو یوزیده آپّاق تولقینلر یوگورر، شمال اولرنی اوزاقلردن هَیده‌ب کیلیب، ینه ییراقلرگه هَیده‌ب کیتردی. ایسّیق‌کول قیدن باشلنیب، قیده توگه‌یدی - بیلیب بولمسدی. بیر چیکّه‌سیده قویاش باش کوترسه، ایکّینچیسیده حلی تون پرده‌سینی ییغیشتیرالمسدی. ایسّیق‌کول نینگ چار اطرافینی قنچه تاغ قورشب آلگن - سنب بولمسدی، او تاغلر آرتیده ینه شونگه اوخشش قنچه‌دن-قنچه قارلی تاغلر بوی چوزیب توریبدی.

- منه شو ینگی وطنینگیز بوله‌دی، - دیدی شاخدار آنه بوغو. - منه شو ییرده یشه‌یسیزلر، ییر هَیده‌یسیزلر، بلیق توته‌سیزلر، مال و حال قیله‌سیزلر. مینگ ییللر تینچ-تاتوو یشه‌نگلر. هه، سیزلرنینگ اولادینگیز یشه‌یدی، کوپه‌یه‌دی. سیزلر کیلتیرگن تیلنی اولادلر اونوتیشمه‌یدی. اولرگه اوز آنه تیللریده سوزلش و کویلش یاقیملی بوله‌دی. انسانلرگه قنده‌ی یشش لازم بولسه شونده‌ی یشه‌نگلر. مین ایسه سیزلر و سیزلرنینگ باله‌لرینگیزنینگ باله‌لری بیلن همیشه بیرگه بوله‌ی...

منه شونده‌ی قیلیب، باله و قیزچه قیرغیز اولادی نینگ اجدادلری صفتیده منگو جنت مکان ایسّیق‌کولده اوزلریگه ینگی مکان تاپدیلر.

وقت تیز اوتیب باره بیردی. باله کوچلی ییگیت بولدی، قیز بویگه ییتدی. شونده اولر قاووشیب، ایر-خاتین بولدیلر. شاخدار آنه بوغو ایسه ایسّیق‌کولنی ترک ایتمسدن، یقین اورته‌ده‌گی اورمانده یشه‌ی باشله‌دی.

بیر کون تانگ محلی ایسّیق‌کول قوقّیسدن ناتینچلنیب، شاوولّه‌ی باشله‌دی. قیزنی تولغاق توتیب، عذابلنماقده ایدی. ایر ایسه چوچیب کیتدی. قایه اوستیگه چاپیب چیقدی-ده، آوازی نینگ باریچه چقیره باشله‌دی:

- قه‌یرده‌سن، شاخدار آنه بوغو؟ ایسّیق‌کول قنده‌ی شاوقین سالیه‌پتی، ایشیتیه‌پسن می؟ قیزینگ توغیه‌پتی. تیزراق کیل، شاخدار آنه بوغو، بیزگه یاردم قیل...

ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

شونده اوزاقدن خودّی کاروانلرنینگ قۉنغیراغیده‌ی جرنگدار تاووش ایشیتیلدی. بو تاووش تاباره یقینلشیب کېله بېردی. شاخدار آنه بوغو یېتیب کېلدی.

او شاخلریده بېشیک کېلتیردی. بېشیک آیّاق قه‌ییندن یسلگن بۉلیب، بندیده کوموش قۉنغیراقچه جرنگلب تورردی. بو قۉنغیراق ایسّیق‌کۉل بېشیکلریده حاضرگچه هم ینگره‌ب توریبدی. آنه‌لر بېشیکلرنی تېبره‌تر، کوموش قۉنغیراق جرنگلر، گۉیا شاخدار آنه بوغو اوزاقلردن چاپیب، شاشیب، شاخلریده قه‌یین بېشیک کۉتریب کېله‌یاتگنده‌ی تویوله‌دی...

شاخدار آنه بوغو یېتیب کېلدی-یو، شو پیت قیزنینگ هم کۉزی یاریدی.

- بو بېشیک سیزلرنینگ تۉنغیچلرینگیز اوچون، - دېدی شاخدار آنه بوغو. - حلی کۉپ فرزند کۉره‌سیزلر. یېتّی اۉغیل، یېتّی قیز!

آته-آنه خورسند بۉلدیلر. تۉنغیچ فرزندلرینی شاخدار آنه بوغو شرفیگه - بوغوبای دېب اتشدی. بوغوبای اۉسیب-اولغه‌یدی، قیپچاقلر اولادیدن بۉلگن گۉزل قیزگه اویلندی، شو بیلن بوغوبای اولادی - شاخدار آنه بوغو اولادی کۉپه‌یه باشله‌دی. بوغوبای اولادلری ایسّیق‌کۉلده کۉپ و قدرتلی بۉلیب قالدی. بو اولاد شاخدار آنه بوغونی مقّدس دېب بیلردیلر. بوغوبای اولادلری نینگ اۉتاویده اېشیک تېپه‌سیگه بوغو شاخی آسیب قۉییلر، بو اېسه اوزاق-اوزاقلردن هم اۉتاو نینگ بوغوبایلر اولادیگه منسوب اېکنلیگیدن درک بېریب توررد‌ی. باسقینچی دشمنلرنی دفع اېتگنده یا که پایگاه مسابقه‌لریده بوغوبای اولادلرینی «بوغو»! دېگن بیرته لقب نینگ اۉزیدناق انگلب آلرلر، اولر اېسه هر دایم غالب چیقردیلر. اۉشه کېزلر ایسّیق‌کۉل اۉرمانلریده آیّاق شاخدار بوغولر بۉلردی، گۉزللیکده حتا کۉکده‌گی یولدوزلر هم اولرگه رشک قیلردی. اولر شاخدار آنه بوغو نینگ باله‌لری اېدی.

اولرگه هیچ کیم تېگمسدی، هیچ کیم هورکیتمس اېدی. بوغوبای اولادلری بوغوگه دوچ کېلگن جایده آتدن توشیب، اونگه یۉل بېرردی. عاشقلر سویگن قیزلرینی سولوولیکده گۉزل آق بوغوگه قیاس

قیلر اېدیلر...

بوغوبای اولادی نینگ آشیب-تاشیب کېتگن مشهور بیر بایی تا اۉلگونیگه قدر شو عادت سقلنیب قالدی. اونینگ مینگ-مینگلب قۉیلری، مینگ-مینگلب ییلقیلری بۉلیب، ماللریگه قره‌یدیگن قنچه-قنچه چۉپانلر هم اونینگ ایزمیده اېدی. اۉغیللری اونگه کتّه معرکه قیلدیلر. اولر بو معرکه‌گه یېر

یوزی نینگ همه معلوم و مشهور کیشیلرینی چقیردیلر. مهمانلر اوچون ایسّیق‌کۉل قیرغاغیگه بیر مینگ بیر یوزته اۉتاو تیکدیلر. قنچه مال سۉییلدی، قنچه قیمیز ایچیلدی، قنچه‌لب قشقرچه ناز-نعمتلر بېریلدی، سناغیگه یېتیب بۉلمسدی. بای نینگ اۉغیللری گېرده‌ییب یورر اېدیلر: اخیر آته‌دن بیتمس-توگنمس میراث قالگنلیگینی، فرزندلر آته‌نی حرمتلب، اونینگ خاطره‌سینی قنده‌ی اعزازلشلرینی آدملر کۉریب قۉیسین-ده... («اې بۉته‌م، آدملر عقل اۉرنیگه بایلیگینی کۉز-کۉز قیلسه‌لر، بو قنده‌ی یره‌مسلیک»).

مرثیه ایتووچیلر اېسه مرحوم نینگ اۉغیللری تقدیم اېتگن ارغوماقلرده یېلیب، ساوغه‌گه بېریلگن سووسر تېلپک و شایی تۉنلرگه اۉره‌لیب، مرحومنی و اونینگ میراثخۉرلرینی کۉکلرگه کۉتریب مقتردیلر.

- بو عالمده بونده‌ی بختلی حیات و شُکوهلی معرکه‌نی کۉرگن بار می؟ - دېب کویلردی بیری.

- دنیا بنا بۉلگندن بېری بونه‌قه‌سی حلی بۉلمه‌گن! - دېردی ایکّینچیسی.

- هیچ قه‌یېرده بۉلمه‌گن! فقط بیزده‌گینه آته-آنه‌لرنی شونده‌ی حرمتلشه‌دی، آته-آنه شان-شرفینی یوکسک توتیشه‌دی، اولرنینگ مقّدس نامینی اولوغلشه‌دی، - کویلردی اوچینچیسی.

- اې، قۍلداق مرثیەچیلر، نیمه دېب والدیرەیەپسیز! عالمده بو حاتمتایلیک نینگ تعریفیگه لایق سۉز، مرحوم نینگ شان-شهرتیگه تېنگ کېلەدیگن شهرت بار اېکن می؟ - کویلردی تۉرتینچیسی...

اولر شو زیلده کېچه-کوندوز کیم اۉزرگه بحثلشردی. («اې-اې، بۉتەم، حافظلر حمد و ثنا اۉقیشده بحثلشسه، قندەی یرەمسلیک، اولر قۉشیقچیدن قۉشیق قاتلیگه ایلنیشەدی»).

داوروق سالگن معرکه کۉپ کونلیک بیرەمدەی اۉتدی. بای نینگ مقتنچاق اۉغیللری باشقەلرنی لال قالدیریشنی، شهرتلری عالمگه یاییلیشینی آرزو قیلیشدی. ینه بونینگ اوستیگه منگو اویقوگه کېتگن شوکتلی آتەلری شاخدار آنه بوغو اولادیدن اېکنلیگینی همه بیلیش اوچون اونینگ قبریگه بوغو شاخینی اۉرنەتیشنی اۉیلب تاپیشدی. («اې بۉتەم، قدیمگی آدملردن قالگن گپ بار: بایلیک - تکبرنی، تکبر اېسه - تېلبەلیکنی توغدیرەدی»).

بای نینگ اۉغیللری آته خاطرەسیگه کۉز کۉریب، قولاق اېشیتمەگن یادگارلیک اۉرنەتیشنی ایستشگنی اوچون هم هیچ نیمه اولرگه تۉسقینلیک قیله آلمەدی. ایتیلگن سۉز - آتیلگن اۉق. آوچیلرنی یۉللشدی.

آوچیلر بوغو آتیب، شاخینی تنەسیدن اییریشدی. بوغو شاخلری نینگ تېپەگه ترەلیب توریشی کۉکده پرواز قیلەیاتگن بورگوت نینگ قناتلریگه اۉخشردی. بوغو شاخلری اۉغیللرگه یاقیب توشدی: اولرنینگ هر بیری اۉن سکّیز بوتاققه بۉلینگن - دېمک، اۉن سکّیز یاشده اېکن. یخشی! اولر شاخنی قبر اوستیگه اۉرنەتیش اوچون اوستەلرگه فرمان بېریشدی.

قریبەلر حیرتده قالیشدی:

- بوغونی اۉلدیریشگه قندەی حدّینگیز سیغدی؟ شاخدار آنه بوغو اولادیگه قۉل کۉتریشگه کیم جرأت اېتدی؟

بای نینگ میراثخۉرلری اولرگه جواباً:

- بیز اۉز یېریمیزدەگی بوغونی اۉلدیردیک. بیزنینگ سلطنتیمیز آستیدەگی یېرلرده نیمەایکه قیمیرلەگن، اوچگن تیریک جانذات بۉلسه، پشەدن تارتیب تویەگچه - همەسی بیزنیکی. اۉزیمیزگه قرەشلی جمعی که نرسەلرنی نیمه قیلیش-قیلمسلیکنی اوزیمیز یخشی بیلەمیز. یۉقالینگلر! - دېدیلر. خدمتکارلر قریبەلرنی قمچی بیلن سوەلب، آتگه تېسکری میندیردیلر-ده، سزایی قیلیب هَیدەدیلر.

همه بلا شوندن باشلندی. شاخدار آنه بوغو اولادلری نینگ باشیگه کتّه بختسیزلیک توشدی. دېیرلی هر بیر کیشی اۉرمانلرده آق بوغولرنی آولشگه توشیب کېتدی. بوغوبای اولادیدن بۉلگن هر بیر کیشی اۉز اجدادلری قبریگه بوغوشاخ اۉرنەتیشنی بورچ دېب بیلر اېدی. بو ایش اېندی مرحوملر خاطرەسیگه بۉلگن مقدّس وظیفه، علیحده حرمتگه ایلندی. کیم که بوغو شاخلرینی تاپالمس اېکن، اېندی اونی آدم اۉرنیده سنەمەی قۉیدیلر. بوغو شاخلری بیلن سودا قیلیش، اولرنی آلدیندن غملب قۉییش عادت توسیگه کیریب قالدی. شاخدار آنه بوغو اولادلری آرەسیده شوندەی کیشیلر پیدا بۉلدی که، اولر بوغو شاخلریدن اۉلجه ییغیشنی و پوللشنی هنر قیلیب آلدیلر. («اې بۉتەم، پول حکمران بۉلگن جایده اېزگو سۉزگه اۉرین یۉق، گۉزللیک که اۉرین یۉق»).

ایسّیق کۉل اۉرمانلریده بوغولرگه قیرغین کېلدی. اولرگه شفقتسیز بۉلدیلر. بوغولر قدم یېتمەگن جایلرگه قاچدی، لېکن او یېرده هم قۉیمەدیلر. آوچیلر تازیلرنی قۉییب پیستیرمه تامان هَیدەشر، اۉزلری اېسه پیستیرمەلرده بېرکینیب یاتیب، یقینلشگن بوغولرنی بې‌خطا آتیب آلیشردی.

بوغولرنی تۉده-تۉدەسی بیلن قیریشدی، شاخ بوتاقلری اېنگ کۉپ بۉلگن بوغونی کیم آترگه گروگه باغلشردی.

بوغولر غایب بۉلدی. تاغلرنی ترک اېتدی. نه تونده، نه تانگده بوغو آوازی اېشیتیلردی. نه اۉرمانده، نه ییلاوده اونینگ قندەی ایرغیشلب، قندەی سپچیشلرینی، شاخلرینی یېلکەسی اوستیگه تشلب، پروازدەگی قوشدەی جریلکلردن قندەی سکرەب اۉتیشلرینی

ابندی هیچ کیم کۉرمسدی. بوتون عمری بۉیی بوغو نیمه ابکنلیگینی کۉرمه‌گن ینگی انسانلر توغیلدی. فقط او حقیده‌گی ابرتکلرنی ابشیتیب، قبرلر اوستیده‌گی شاخلرنی کۉریشدی، خلاص.

شاخدار آنه بوغوگه نیمه بۉلدی؟ او آدملردن رنجیدی، جوده قتّیق رنجیدی. ایتیشلریچه، سان-سناقسیز اۉقلر و تازیلر دستیدن بوغولرگه کون قالمه‌گن، اولرنینگ ابنگ سۉنگگی اولادی برماق بیلن سنرلی درجه‌ده آز قالگن چاغده شاخدار آنه بوغو ابنگ بلند چۉقّیگه کۉتریلیب، ایسّیق‌کۉل بیلن وداعله‌شیبدی و سۉنگگی باله‌لرینی اولکن داوان آرتیگه، باشقه یورتلرگه، باشقه تاغلرگه باشلب کېتیبدی.

منه، عالمده. قنده‌ی ایشلر بۉله‌دی. منه، ابرتک هم توگه‌دی. خواه ایشان، خواه ایشانمه.

شاخدار آنه بوغو ابسه کېتیشی آلدیدن بوندن بویان بو یېرلرگه اصلا قدم باسمه‌یمن، دېبدی...

بیېشینچی باب

ینه تاغلر قۉینیگه کوز کیریب کېلدی. ینه شاوقین-سورانلی یازدن سۉنگ همه نرسه کوزگی ساکنلیککه ماسلشه باشله‌دی. مال قمه‌یدیگن قۉره‌لر اطرافیده‌گی چنگلر باسیلدی، گلخنلر اۉچدی. ماللر قیشلاوگه کۉچدی. آدملر جۉنب کېتیشدی. تاغلر هوویلّب قالدی.

بورگوتلر بزور قور-قورلب، یالغیز اوچه باشله‌دی. یاز بۉیی اۉز اۉرنیدن شاوولّب آقفن دریا سیازلنیب، آوازی پستله‌شیب قالدی. اۉتلر اۉسیشدن تۉخته‌دی، ایلدیزلردن جان کېتدی. برگلرنینگ شاخلرده آسیلیب توریشگه آرتیق مداری قالمه‌ی، اوزیلیب توشه باشله‌دی.

ابنگ بلند چۉقّیلرگه ابسه کېچه‌لری کوموش رنگ یوپقه قار یاغیب چیقردی. ابرته‌لب غیره-شیره تاغ تیزمه‌لری قاره‌بورول تولکی نینگ یالیده‌ی آپّاق توسگه کیرردی.

ساووق توشیب، دره‌لرده ایزغیرین شمال ابسه باشله‌دی. لېکن همان کونلر چراغان و قوروق ابدی.

دریا آرتیده، قراوولخانه قرشیسیده‌گی اۉرمان تېزده کوز آغوشیگه کیردی. دریادن تا یوقاریگه،

قاره قره‌غه‌یزار چېگره‌سیگچه چۉزیلیب کېتگن چکه‌لکزارلرنی دودسیز آلاو ینگلیغ کوزگی خزانرېزگی باسگندی. ابنگ چیدملی درختلر - تۉق سریق رنگلی تاغ تېره‌گی و قه‌یین اۉرمانلری، اینیقسه، کۉزگه یقّال تشلنیب تورردی. اولر اولکن اۉرمان نینگ قار باسگن بلند چۉقّیلریگچه -قیره‌غاچ و ارچه‌لر قاره‌ییب تورگن یېرگچه چۉزیلیب کېتگن ابدی.

قره‌غه‌یزار قۉینی همه وقت تاپ-تازه و قصرلرده‌گی دېک صلابتلی. قه‌یاققه قره‌مه‌نگ، فقط قتّیق درختلرنینگ جگررنگ تنه‌سی، سموله‌لی قوروق هید، بوتون اۉرمان پاییگه تۉکیلگن قاره‌متیر ایگنه یپراقلر. کېکسه قره‌غه‌یلرنینگ اوچیده غیر-غیر شمال ابسه‌دی.

لېکن بوگون ابرته تانگدناق تاغلر باشیده چغیلّب، بېزاوته‌لنگن زاغچه‌لر ایله‌نیب قالدی. جان-جهدی بیلن چغیلّه‌گن زاغچه‌لرنینگ کتّه‌کان گله‌سی قره‌غه‌یزار اۉرمان تېپه‌سیده تینیمسیز ایلنه بېردی. اولر بالته آوازینی ابشیتگن زهاتی‌یاق بېزاوته‌لنگن بۉلسه، سۉنگ خودّی بیراو آزار بېرگن دېک بیر-بیرلریگه گل بېرمه‌ی چغیلّب، قیرقیلگن قره‌غه‌یلرنی تاغدن آلیب توشه‌یاتگن ایکّی کیشی نینگ ایزیدن تعقیب ابتردی.

ياغاچلرنی آتلرگه باغلب سودره‌تیب کېلیشردی. اۉراز قول آت نینگ جیلاوینی توتیب آلدینده بارردی. او تورتینیب، پلشی نینگ بری بته‌لرگه ایلینیب، قۉشگه قۉشیلگن هۉکیزده‌ی هنسیرردی. اونینگ آرتیدن، یاغاچ آرقه‌سیدن مومن بابا یېلیب کېلردی. بونده‌ی بلندلیکده اونگه هم آسانمسدی، چال نینگ نفسی قیسیلیب قالگندی. اونینگ قۉلیده قره‌غه‌ی پیشنگ بۉلیب، بو بیلن او یۉل-یۉله‌که‌ی یاغاچلرنی اۉنگلب باررردی. یاغاچلر گاه تۉنکه‌لرگه، گاه تاشلرگه هه‌دېب قده‌لیب قاله بېرر، قیبه‌لیک‌که کېلگنده ابسه نیشبگه کۉنده‌لنگ بوریلر و پستگه یومه‌لب کېتگوده‌ی بۉلردی. اونده فلاکتدن قاچیب قوتولیب بۉپسن -نق مجقلب اۉلدیره‌دی.

پیشنگ بیلن یاغاچلرنی تۉغریلب باره‌یاتگن کیشیگه اینیقسه، خوفلی، هر بلا یوز بېریشی ممکن. قۉرقوودن بیر نېچه بار یوگننی تشلب قاچگن اۉراز قول هر سفر چال اۉز حیاتینی خوف آستیگه قۉییب، یاغاچنی قیبه‌لیکده توتیب، اونینگ آت یانیگه قَیتیشینی و یوگندن توتیشینی کوته‌یاتگنینی کۉریب اویه‌لیب کېتردی. لېکن اۉز عیبینگنی یشیرماق اوچون اونی بیراوگه تۉنکه‌ماق کېره‌ک دېب بېکارگه ایتیشمه‌گن-ده.

- سېن نیمه، مېنی نریگی دنیاگه جۉنتماقچیمیسن؟ - اۉراز قول قَیناته‌سیگه قیچقیردی.

اطرافده اۉراز قول نینگ آوازینی اېشیته‌دیگن و اونگه دکّی بېره‌دیگن هیچ کیم یۉق ابدی: کېکسه‌لرگه شونده‌ی معامله قیلیشنی کیم کۉرگن؟ قَیناته‌سی، بونی مېن اته‌یلب قیلیبمن می، اخیر اۉزیم هم یاغاچ تگیده قالیب کېتیشیم ممکن-کو، خودّی او بونی قصداً قیله‌یاتگن دېک، اونگه بونچه قیچقیریش نینگ نیمه کېره‌گی بار، دېب قۉرقه-پیسه پیچیرله‌دی.

بو حال اۉراز قول نینگ ینه بدتر جهلینی چیقردی.

- ابه، سېنی قره-یه! - غضبلندی او. - سېنی باسیب قالسه، اخیر سېن یاشینگنی یشه‌گنسن. سېنگه نیمه؟ مېن معیوب بۉلسم، قیزینگ کیمگه قاله‌دی، اونی کیم آله‌دی؟ شیطان نینگ قمچیسیده‌ی بو بې پشت کیمگه کېره‌ک...

- توشونیب بۉلمه‌یدیگن آدمسن، اۉغلیم. سېنده آدملرگه حرمت دېگن نرسه یۉق، - دېدی بونگه جواباً مومن.

اۉراز قول حتا تۉختب، چالگه رزم سالدی:

- بونده‌ی چاللر الّه‌قچان اۉچاق آلدیده یانباشلب، اۉزینی آلاوگه تابلب یاتیبدی. سېنگه ابسه معاش آقیب کېلیب توریبدی. قه‌یاقدن کېلیه‌پتی بو معاش؟ مېنینگ شرافتیم بیلن کېلیه‌پتی. سېنگه ینه قنه‌قه حرمت کېره‌ک؟

- کېل، قۉی ابندی، ایتدیم-قۉیدیم-ده، - ملایملشدی مومن.

شونده‌ی قیلیب، اولر یوریشده دوام ابتدی. ینه بیر داوان آشیب، قیبه‌لیکده تین آلگنی تۉختشدی. آت بوتونله‌ی تېرگه توشیب، کۉپیک‌که قاپلندی.

سان-سناقسیز زاغچه‌لر ابسه همان تینچیمس، چرخ اوریب ایلنگنی-ایلنگن. گۉیا بوتون کون بۉیی چغیلّشگه قصد قیلگنده‌ی زۉر بېریب چغیلّردی.

- قیش نینگ ابرته توشیشینی سېزیه‌پتی، - دېدی مومن آهسته گېپنی باشقه یاققه بوریب و بو بیلن اۉراز قولنی جهلدن توشیرماقچی بۉلیب. - اوچیب کېتیش نینگ پَییده بۉلیه‌پتی. خلل بېرگننی یاقتیرمه‌یدی، - دېب قۉشیب قۉیدی، خودّی عقلسیز قوشلر اوچون عذر سۉره‌گن دېک.

- کیم اولرگه خلل بېریه‌پتی؟ - کېسکین بوریلیب قره‌دی اۉراز قول. بیردن قیزریب کېتدی.

- الّه‌نیمه‌لر دېب الجییسن، چال، - دېدی سېکین دۉق اورگن آهنگده.

«ابه، - خَيالگه كېلتيردى او،   - نيمه‌گه اشاره قيليه‌پتى! بو نيمه‌سى، اونينگ زاغچه‌لرى دستيدن قره‌غه‌يگه تېگمسليک، بير شاخينى هم سينديرمسليک كېره‌ک ابكن‌دە؟ يۆق، بېكار ايتيبسن؟ حاضرچه بو يېرگه مېن خوجيينمن». او غضب بيلن اويمه‌لشه‌ياتگن زاغچه‌لر گله‌سيگه قره‌دى:

- ابه، پولېميوت بۆلگنده مى! - دېدى و بوريليب اويتسيز سۆز بيلن سۆكيندى.

مومن جيم قالدى. او كوياوينى سۆكيشينى كۆپ اېشيتگندى.

«ينه اَينييه‌پتى، - ايچ‌ـايچيدن غم تارتدى چال. - ايچدى - حيوانگه ايلنه‌دى. نهارده باش آغريغيگه تارتسه هم - بير سۆز قاتمه. آدملر نېگه بونده‌ى بۆليب قاليشر ابكن‌ـه؟ - اۆيگه تالدى مومن.

- سېن اونگه يخشيليک قيله‌سن، او سېنگه يمانليک قَيتره‌دى. اويلمه‌يدى هم، اويه‌ليشنى خَياليگه كېلتيرمه‌يدى هم. خودّى شونده‌ى بۆليشى لازم دېک. هميشه اۆزينيكينى تۆغرى دېب بيله‌دى. فقط اونگه يخشى بۆلسه بۆلگنى. همه اونينگ اطرافيده كېلک بۆليشى كېره‌ک.

اگر ايسته‌مه‌سنگ مجبور قيله‌دى. يخشى‌يم كه، منه بونده‌ى تاغده، اۆرمانلر آره‌سيده اۆتيره‌دى،

اونينگ قۆلى آستيده بيرته، ايگّيته آدمى بار. كتّه‌راق عملگه مينسه بار مى؟ خدا كۆرستمه‌سين...

بونده‌يلرنى جاييدن سيلجيتيب هم بۆلمه‌يدى. هميشه اۆز اولوشينى چنگللب قاله‌دى. سېن بونه‌قه‌لردن هيچ جايگه قاچيب قوتولالمه‌يسن هم. همه جايده او سېنى كوتيب توره‌دى، ايزلب تاپه‌دى. اۆزى نينگ دارولامان يشَشى اوچون سېنينگ جانينگنى سوغوريب آله‌دى. هميشه حق بۆليب چيقه‌دى. هه، بونده‌يلرنى سيلجيتيب بۆپسن...»

- خۆش، يېتر ققّه‌ييب توريش، - اۆراز قول چال نينگ خياللرينى ترقه‌تيب يوباردى.

- كېتديک! - بويروق قيلدى او. اولر يۆلده دوام اېتيشدى.

بوگون ابرته‌لبدناق اۆراز قول نينگ كيفيتى جاييده ابمسدى. ابرته‌لب، اسباب‌ـاسكونه‌لرى بيلن نريگى قيرغاققه، اۆرمان طرفگه اۆتيش كېره‌ک بۆلگن چاغده، مومن نبيره‌سينى مكتبگه آليب باريشگه

شاشردى. بوگون عقليدن آزيب بۆلدى! هر كون ابرته‌لب آتنى ابگرله‌يدى، باله‌نى مكتبگه ابلتيب قۆيه‌دى، كېين اونى ينه آليب كېلگنى باره‌دى. بو تشلنديق ده‌يدى بيلن آواره. قره‌نگ‌ـه، مكتبگه كېچيكيش ممكن ابمسميش. بو يېرده‌گى ايش شونده‌ى كه، خدا بيله‌دى آخرى نيمه بۆلركين، بوندن چيقدى - بو ايشنى كېينگه قالديريب تورسه بۆلركن‌ـده؟ شونده‌ى ابمس مى؟ «مېن، دېيدى، بير زومده قَيتيب كېله‌من، باله مكتبگه كېچيكسه معلمه نينگ آلديده اويه‌له‌من». اويه‌له‌ديگن آدمينگنى تاپيبسن! احمقسن‌ـده! بو معلمه‌نگ اۆزى كيم بۆليبدى؟ بېش ييلدن بېرى اوستيدن بيرته پلتو توشمه‌يدى. فقط دفتر بيلن، دستكول بيلن كۆره‌سن... دايما يۆلده قۆل كۆتريب موتر كوتگنى‌ـكوتگن - هه‌دېب تومن‌گه توشه‌دى، هميشه اونگه نيمه دير يېتيشمه‌يدى، گاه مكتبگه كۆمير دېيدى، گاه آينه، گاه بۆر، حتا لتّه‌گچه سۆره‌يدى. هې، ناموسلى معلمه بونده‌ى مكتبگه كېلر ميدى؟ قنه‌قه آت تاپيشيبدى‌ـيه - «ميتتى مكتب». او چيندن هم ميتتى‌ـده. اوندن نيمه نفع كېلردى. حقيقى اۆقيتووچيلر شهرده.

مكتبلرى آينه‌دن. اۆقيتووچيلرى بۆيين‌باغ تقيب آلگن. لېكن شهرده شونده‌ى‌ـده... باشليقلر او

يېرده حشمتلى موترلرده كۆچه‌لردن قنده‌ى اۆتيشه‌دى. موترلرنى ايتمه‌يسن مى؟! قاپ‌ـقاره، يلتيراق، بو موترلرنى «ليپ» اېتيب اۆتيب كېتگونچه تۆختب تماشا قيلگينگ كېله‌دى. شهر آدملرى ابسه خودّى بو موترلرنى كۆرمه‌ياتگن دېک پروا هم قيليشمه‌يدى. وقتلرى يۆق - شاشيليشه‌دى، قه‌ياققه دير چاپيشه‌دى. انه او يېرده، شهرده، حياتنى - حيات دېسه بۆله‌دى. قنى ابندى اۆشه ياققه

ابزگو ايستكلر سرى كتابخانه‌سى ـ www.ezgu.org

یېتیشسنگ، بیران جایگه اۉرنه‌شیب آلسنگ ایکن. او یېرده آدملرنی عملیگه قره‌ب حرمت قیلیشنی بیلیشه‌دی. لازم می - دېمک، حرمت قیلیشینگ شرط. کتّه عملگه - کتّه حرمت. مدنیتلی آدملر.

شونینگ اوچون هم او یېرده مهمانمه-مهمان یوریش یا که او-بو ساوغه قیلیش، یاغاچ تشیش یاکه شونگه اۉخشش الّه‌قنده‌ی ایشلرنی قیلیشگه تۉغری کېلمه‌یدی. بو یېرده‌گیگه اۉخشب - ایلّیک سۉم، کۉپی بیلن یوز سۉم بېریب، یاغاچ آلیب، اوستینگدن شکایت یازیب یورمه‌یدی: اۉراز قول پاره‌خۉر، فلان-پستان... نادانلیک!

هه، شهرده بۉلگنده می... ابه، تاغیگه هم، اۉرمانیگه هم، منه بو درد سر یاغاچلرگه هم، پشتسیز خاتینیگه هم، منه‌وی وله‌کیسه‌لنگ، عقلسیز چالگه هم قۉل سیلتب یوبارگن بۉلردیم. ابه، سولیگه تۉیگن آت دېک جۉش اوریب کېتردیم-ده! اۉزیمنی حرمت قیلیشگه مجبور ایتردیم. «اۉراز قول بله‌جه‌ناویچ، کابینتینگیزگه کیریشگه رخصت ایتینگ». او یېرده شهرلیک‌که اویله‌نیب آلردیم. نېگه

ممکن ایمس ایکن؟ ایته‌یلیک، بیرانته قۉلیده میکروفونی بیلن اۉینب اشوله ایته‌دیگن گۉزل آرتیستکه‌گه: ایتیشه‌دی که، اولر اوچون اینگ مهمی آدم نینگ عملدار بۉلیشیمیش. منه شونه‌قه‌سینی قۉلتیغیدن آلیب بۉیین‌باغ تقیب یورسنگ. سینماگه بارسنگ. او بۉلسه توفلیسینی تیقیلّه‌تیب، عطر تره‌تیب یورسه. اۉتگن-کېتگن بورنینی چۉزیب قاله بېره‌دی. قره‌بسن که، باله‌لر توغیله‌دی... اۉغلیمنی یوریستلیک‌که

اۉقیتردیم، قیزیم ایسه رویال چه‌لسین. شهرلیک باله‌لر درّاو کۉزگه تشلنه‌دی - عقللی بۉلیشه‌دی. اویده

فقط روسچه گپلشیشه‌دی: اولر کلّه‌لریدن ایسکی قیشلاق سۉزلرینی چیقریب تشلشه‌دی. او اۉز فرزندلرینی شونده‌ی تربیه‌له‌گن بۉلردی: «په‌پوچکه، مه‌موچکه، اونی آلیب بېر، بونی آلیب بېر...» اۉز جگربندینگدن بیران نرسه‌نی ایَب اۉتیرر میدینگ؟ او کۉپلرنی بابلردی-ده، کیم ایکنینی کۉرستیب قۉیردی. باشقه‌لردن نیمه‌سی کم اونینگ؟ نیمه، یوقاریده‌گیلرنینگ اوندن بیران جایی آرتیق می؟ اولر هم اۉزیگه اۉخشه‌گن آدملر-ده. اولرنینگ آمدی کېلگن فقط. اونینگ ایسه آمدی کېلمه‌گن. بخت کولیب باقمه‌گن. اۉزیده هم عیب بار. اۉرمانچیلر کورسینی بیتیرگچ، شهرگه کېتیشی کېره‌ک ایدی، تخنیکومگه کیریشی کېره‌ک ایدی یا که بۉلمه‌سه انستیتوتگه. شاشدی - عملگه اوچدی-ده. کیچکینه بۉلسه هم، هرحالده عمل-ده. منه ایندی تاغمه-تاغ یور، ایشک‌که اۉخشب یاغاچ تشی... بونینگ اوستیگه منه بو قرغه‌لر آرتیقچه، نیمه‌گه بونچه قغیلّشه‌دی، نیمه‌گه ایله‌نیب قالیشدی؟ ابه، پولېمیوت بۉلگنده می...

اۉراز قول نینگ اوضاعی بوزیلیشیگه ارزیگولیک سببلر بار ایدی. یازنی یلاّ قیلیب اۉتکزدی. کوز یېتیب کېلدی، یاز بیلن بیرگه چۉپانلر و ییلقی‌باقرلر دوره‌سیده‌گی مهماندارچیلیک دورلری هم اۉتیب کېتدی. خودّی قۉشیقده ایتیلگنده‌ی: «ییلاوده‌گی چېچکلر آچیلیب بۉلدی، ایتگینگنی ییغیشتیریب قال...»

کوز کېلدی. اۉراز قولگه کۉرسه‌تیلگن حرمتلر اوچون، ضیافتلر اوچون، قرضلر اوچون، وعده‌لر اوچون حسابلشه‌دیگن پیت کېلدی. بونینگ اوستیگه مقته‌نیب کتّه کېتگنلری-چی: «سېنگه نیمه کېره‌ک؟ خری بۉله‌دیگن ایکّیته قره‌غه‌ی یاغاچ می، فقط شو می؟ شونینگ نیمه‌سینی گپیریب اۉتیریبسن. موتر آلیب کېله‌سن-ده، آلیب کېته بېره‌سن».

آغزیدن گُللب، هدیه‌لر آلیب، عراقنی ایچه بېردی، منه ایندی بۉغیلیب، تېرگه باتیب، یېر یوزیده‌گی همه نرسه‌گه لعنت اۉقیب، تاغمه-تاغ یاغاچ سودره‌ب یوریبدی. بو یاغاچلرنینگ دخمزه بۉلگنینی ایتمه‌یسیز می؟ عموماً، بوتون حیاتیده رۉشنالیک کۉرمه‌دی. بېخاسدن کلّه‌سیگه لاپ ایتیب بیر فکر کېلدی: «همه‌سیگه توپوره‌من-ده، باشیم آققن تمانگه کېته‌من». لېکن او شو زهاتی‌یاق هیچ

ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

قەیاققە کېتالمسلیگینی توشوندی. هیچ کیمگە هیچ قەیېردە کېرەکلیک جایی یۆق و کۆنگلی تیلەیاتگن دېک حیاتنی هیچ قەیېردن ایزلب تاپالمەیدی.

بو یېردن کېتیب یاکە وعدەنگدن تانیب کۆر-چی! اونی اۆز آشنا-آغەینیلری توتیب بېریشەدی.

آدملر یرەمس بۆلیب کېتگن. اۆتگن ییلی اۆزی نینگ بوغو اولادی قریندا‌شیگە هدیە قیلینگن قۆزیچاق اوچون قرەغەی یاغاچ وعدە قیلگندی، کوزدە اېسە قرەغەی اوچون یوقاریگە چیققیسی کېلمەدی. بو اَیتماققە آسان، قنی او یاققە بیر چیقیب باق، یاغاچلرنی ارەلب، یومەلەتیب کۆر، کېین بیلەسن قنەقە اېکنلیگینی. ینە بونینگ اوستیگە قرەغەیلر بېش ییل-اۆن ییللیک بۆلسە قنی، اولرنی اېپلب کۆر-چی! آلتین بېرسە هم بو ایشگە قۆل اورگینگ کېلمەیدی! عکسینچە، اۆشە کونلری مومن چال نینگ تابی قاچیب، کۆرپە-تۆشک قیلیب یاتیب آلدی. بیر کیشی عهدەسیدن چیقالمەیدی بوندەی ایشنی. هە، بیران کیمسە عمریدە یالغیز اۆزی تاغدن یاغاچ آلیب توشیش نینگ عهدەسیدن چیققن اېمس. ییقیتیش-کو ممکن، لېکن ییقیتگن بیلن قرەغەینی پستگە آلیب توشیب بۆلمەیدی... نیمە بۆلیشینی آلدیندن بیلگندە، سیداحمدنی یانیگە آلیب چیققن بۆلردی. لېکن اۆراز قول تاققە تیرمشیب چیقیب یوریشگە اېرینددی-دە، بیرینچی دوچ کېلگن قرەغەی بیلن قریندا‌شیدن قوتولیب قۆیە قالماقچی بۆلدی. لېکن او اونچە-مونچەسیگە کۆنمەدی: اونگە حقیقی قرەغەی کېرەک اېمیش، والسلام. «قۆزیچاقنی آلیشنی بیلەسن، گپینگ نینگ عهدەسیدن چیقیشنی بیلمەیسن می؟» اۆراز قول جهلی چیقیب، حولیدن اونی هَیدەب چیقردی: آلمەیسن می - جۆنب قال. او ییگیت هم بۆش کېلمەدی. سن-تاش اۆرمانچیلیک زەپاوېدنیگی نینگ قراوولی اۆراز قول بلەجەنوف اوستیدن درحال شکایت خطی یازیب، اونگە شوندەی تۆغری و ناتۆغری گپلرنی قۆشدی کە، عاقبت-نتیجەدە اۆراز قولنی «سوسیالیستیک اۆرمان قاتلی» صفتیدە آتیش لازم اېدی. کېین تومن نینگ و اۆرمانچیلیک وزیرلیگی نینگ تورلی خیل تېکشیروو کمیسیونلری اۆراز قولنی اوزاق وقت سرسان قیلیشدی. زۆرغە قوتولدی. منە سېنگە قریندا‌ش! ینە: «بیز هممیز شاخدار آنە بوغو بالەلریمیشمیز. بیر کیشی همە اوچون، همە بیر کیشی اوچون!» اېمیش.

هممەسی بېکار گپ، قچانکە بیر تیین اوچون بیر-بیریمیزنینگ یاقەمیزدن آلیب، تورمەگە تیقیشگە تیار بۆلسک. قنەقەسیگە بوغو اولادیدن بۆلەیلیک، بوغو ایلگری وقتدە بۆلگن، آدملر بوغوگە

ایشانیشگن. نقدر فهم‌سیز و سادّە بۆلیشگن‌-ە اۆشە زمان نینگ آدملری، کولگیلی! اېندی اېسە همە مدنیتلی، همە سوادلی. کیمگە کېرەگی بار بونی، بو اېرتکنی یاش بالەلرگە ایتسە باشقە گپ.

شو واقعەدن کېین اۆراز قول باشقە هیچ کیمگە، هیچ قنەقە تنیشگە، هیچ قندەی قبیلەداشگە، حتا شاخدار آنە بوغونینگ مینگ توققنی بۆلسە هم کە، بیرانتە نودەنی، بیرانتە چۆپنی بېرمسلیک کە آنت ایچدی.

ینە یاز کېلدی. کۆم-کۆک تاغلی ییلاولردە اۆتاولر آقریب، یېر-کۆکنی پادەلرنینگ شاوقین-سورانی توتیب، اریقلردە و دریادە سوو تارتیلیب قالدی. قویاش پارلەگن، سرخوش قیمیز هیدی کېلر، گُل ایسی اوفورردی. آچیق هوادە اۆتاولرنینگ آلدیدە، کۆم-کۆک میسەلر اوستیدە، آشنا-آغەینیلر دورەسیدە اۆتیریب قیمیز ایچیب، قۆزی گۆشتیگە تۆییب کیف قیلیشگە نیمە یېتسین. کېین اېسە باشنی ایلنتیریش اوچون بیر گیلاس عراقنی سیمیریب، شوندەی کیفگە کېلەسن کە، اۆزینگنی گۆیا درختلرنی ایلدیزی بیلن قۆپاریب تشلەگودېک یاکە بۆلمەسە اناوی تاغ نینگ باشینی اوزیب آلگودېک حس قیلەسن...

بوندەی کونلردە اۆراز قول ایچگن آتینی اونوتردی. کتّە اۆرمان نینگ کتّە خوجەیینی دېب اتشلری اونگە نقدر خوش کېلردی. ینە وعدەلر بېردی، ینە هدیەلر قبول قیلدی. ینە قدیمی قرەغەیلر قَیسی بیرلری نینگ کونی بیتیب، کوز کېلگندە عمری توگەشینی سېزمسدی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

کوز اېسه حاصلی اؤریب آلینگن دلەلردن سېزدیرمەی کېلیب، تاغ سری پنهانه سیلجیدی-ده، بوتون اطرافنی قاپلب آلدی. او باسیب اؤتگن یۆلده میسەلر سرغەیدی، اؤرماننی خزانرېزگی باسدی.

مېوەلر پیشدی. قۆزیلر تۆقلی بۆلدی. اولرنی علیحده آترلرگه - تۆقلیلرنی علیحده، قۆیلرنی علیحده تۆدەگه ایيریشدی. عياللر ییغیلگن سریغ یاغنی مېشکه جایلب آلیشدی. اېرککلر وادیگه کیم بیرینچی بۆلیب قَیتیشی حقیده گورونگ قیلیشردی. کېتیش آلدیدن اېسه یازده اؤراز قول بیلن گپلشگنلر فلان کونی، فلان ساعتده وعده قیلینگن یاغاچگه موتر آلیب اؤرمانگه کېلیشلری حقیده اونی آگاهلنتیریب قۆیدیلر.

منه شو بوگون کېچقورون ایکّیته قرەغەی یاغاچ آلیب کېتگنی تېلرلی موتر کېلەدی. قرەغەی نینگ بیرتەسی پستده تیار توریبدی، موتر کېلەدیگن جایگه دریادن اؤتکزیب قۆییلگن. ایکّینچیسینی منه، پستگه آلیب توشیشیەپتی. اگر اؤراز قول حاضر اوشبو یاغاچ اوستیدن یېب-ایچگنلرینی قوسیش امکانینی تاپگنده می، حاضر چیدەشگه مجبور بۆلەیاتگن بو عذاب-عقوبتلردن قوتولیش اوچون شو زهاتیِیاق قوسیب تشلەگن بۆلردی. افسوس که، اؤزی نینگ تاغدەگی لعنتی بو تقدیرینی اؤزگرتیریشگه قادر اېمس: موتر تونده یاغاچ آلیب کېتیش اوچون شو بوگون کېچقورون تېلری بیلن کېلەدی.

همه ایش اؤنگیدن کېلسه یخشی-کو-یه: یۆل سفخۆز اؤرتەسیدن، تۆغری اداره نینگ آلدیدن اؤتەدی، باشقه یۆل یۆق، سفخۆزگه اېسه پولیس، گۆسینسپېکتسیه کېلیب تورەدی. او یېرده ینه تومندن کېلگنلر هم باردیر؟ اولرنینگ کۆزیگه یاغاچ آرتگن موتر دوچ کېلیب قالسه می: «خۆش، یاغاچنی قَیاقدن آلیب کېلیەپسیز و قەیاققه؟» - دېب سوریشتیره باشلشەدی.

بو خَیالدن اؤرازقولنی ساووق تېر باسیب کېتدی. همه-همه نرسەگه - باشی اوستیده ایلنەیاتگن

زاغچەلرگه، بختسیز مومن چالگه، بوندن اوچ کون بورون شهرگه کچالو ساتگنی کېتگن دنگسه سیداحمدگه غضبی جۆش اوریب کېتدی. او تاغدن یاغاچ آلیب توشیلیشینی بیلردی-کو اخیر! دېمک، سېزدیرمەی جۆنب قالگن... اېندی فقط بازاردەگی ایشلرینی بیتیرگندن کېین‌گینه قَیتەدی. بۆلمەسه اؤراز قول، چال بیلن ایکّلەسینی یاغاچ سودرەب کېلیشگه جۆنەتیب، اؤزی بو عذابدن قوتولگن بۆلردی. لېکن سیداحمد اوزاقده، زاغچەلرگه هم قول یېتمەیدی. همەسی نینگ المینی خاتینیدن آلیشی ممکن - لېکن اویگه یېتیش امرِمحال. بیرگینه مومن چال بار. تاغدن نفسی بۆغیلیب، قهر-غضبی آرتیب، هر قدمده آغزیدن آق ایت کیریب، قاره ایت چیقیب کېلەیاتگن اؤراز قول آتگه هم، اونینگ آرقەسیدن کېلەیاتگن چالگه هم رحم قیلمەی، جنگللر آرەسیدن یۆل سالدی. بو آت حرام اؤلسه میلی، بو چال اؤلسه هم میلی، یورەگی یاریلیب اؤزی اؤلسه هم میلی. اؤراز قول نینگ شأنی و عملیگه یرەشمەگن، اونینگ کۆنگلیدەگی دېک بۆلمەگن بو دنیاگه اؤت توشسین.

اؤراز قول اؤزینی توتالمەی، آتنی قییەلیکدن تیکّه جنگللر آرەسیگه هَیدەب کېتدی. میلی، مومن

چقّان یاغاچلر اطرافیده کېلک بۆلیب قالسین. قنی، او یاغاچنی اېپلەمەی کۆرسین-چی!

«مجقلب تشلەیمن، احمق چالنی، والسلام»، کۆنگلیدن اؤتکزدی اؤراز قول. باشقه وقتده او هیچ قچان یاغاچ بیلن بوندەی خوفلی نیشبلیککه اؤزینی اوریشگه یورەگی بېتلەمەگن بۆلردی. بو سفر شیطان یۆلدن آزدیردی. مومن هم اونی تۆختەتیب قالیشگه اولگورمەدی، فقط قیچقیریب قالالدی، خلاص:

«قەیاققه کېتیەپسن؟ قەیاققه؟ تۆخته!» - یاغاچ چیرپیرەک بۆلیب ایلەنیب، بتەلرنی ینچیب پستگه یومەلب کېتدی. یاغاچ هۆل و آغیر اېدی. مومن یاغاچنی اوشلب قالیش اوچون پیشنگ سالماقچی بۆلدی. لېکن ضرب شوندەی کوچلی اېدی که، پیشنگ چال نینگ قۆلیدن آتیلیب چیقیب کېتدی.

همه ایش کۆز آچیب یومگونچه بۆلیب اۆتدی. آت ییقیلدی و یانی بیلن پستگه سوریلیب کېتدی. آت سوریلهیاتیب اۆراز قولنی هم اوریب ییقیتدی، او تیترهب-ققشب بتهلرگه تیرمهشیب، ایلینیب، یومهلب کېتدی. شو پیت قلین خزان اوستیدهگی الّهقندهی شاخلی جانوارلر هورکیب قاچیب قالدی. اولر تلوسهگه توشیب، جان-جهدی بیلن سکرهی-سکرهی قیینزارلر ایچیده غایب بۆلدی.

-بوغولر! بوغولر! -قۆرقوو و شادلیگیدن اۆزیده یۆق خورسند بۆلیب قیچقیردی مومن. کېین گۆیا اۆز کۆزلریگه ایشانمهگن دېک جیم بۆلیب قالدی.

ناگاه تاغ قۆینیگه سکوت چۆکدی. زاغچهلر بیردن غایب بۆلدی. یومهلب کېتهیاتگن یاغاچ یاشگینه بقوت قیینی باسیب، اېزیب قییهلیکده ایلینیب قالدی. آت اېگر-ابزاری آغیب، آیاققه توردی. همهیاغی ییرتیلیب کېتگن اۆراز قول اېمکلب بیر تمانگه چیقیب آلدی. مومن کویاویگه یاردملشگنی تشلندی:

- آ، مقّدس آنه شاخدار بوغو! بیزنی حاضر او قوتقزدی! قۆردینگ-کو. بو شاخدار آنه بوغو نینگ بالهلری. بیزنینگ آنهمیز قَیتیب کېلیبدی! قره-یه!

اۆراز قول یوز بېرگن واقعهگه حلی هم ایشانقیرهمهی جاییدن غمگین حالده خجالت چېکیب توردی-ده، قاقینه باشلهدی:

- کۆپ وهیسهمه، چال. یېتر اېندی، آت نینگ ابزارینی چیقر.

مومن اطاعتکارانه شاشیلینچ روشده آت نینگ ابزارینی آله باشلهدی.

- آ، قدرتینگدن اۆرگیلهی، شاخدار آنه بوغو! -او خورسندلیگیدن غۆلدیرهشینی قۆیمسدی. -

بوغولر بیزنینگ اۆرمانیمیزگه قَیتیبدی. شاخدار آنهمیز بیزنی اونوتمبدی! بیزنینگ گناهیمیزدن اۆتیبدی...

- حلی هم غۆلدیرهیهپسن می؟ -دۆق قیلدی اۆراز قول. او اېندی قۆرقوونی اونوتگن و ینه اېسکی غضبی بۆغزیگه کېلگندی. -

اېرتگینگنی ایتیهپسن می؟ اۆزینگ جِنّي بۆله توریب، باشقهلر هم

احمقانه اېرتگیمگه ایشانه بېرهدی، دېب اۆیلهیسن می!

- مېن اۆز کۆزیم بیلن کۆردیم. بولر بوغولر اېدی، -بۆش کېلمسدی مومن بابا. -نخات سېن کۆرمهگن بۆلسنگ، اۆغلیم؟ سېن اۆزینگ کۆردینگ-کو.

- خۆش، کۆردیم. اوچتهسی چاپقیلّب کېتدی، شېکیلّی. -راست، اوچته. مېنگه هم شوندهی تویولدی.

- نیمه قیپتی شونگه؟ بوغو بۆلسه بوغو-ده. منه بو یېرده آدم اۆز جانیدن جُدا بۆلیشیگه سَل قالدی. نیمهسیگه قووانیش کېرهک اېکن. بولر اگر بوغولر بۆلسه، دېمک، داوان آرتیدن کېلگن. او یاقده -قازاغیستانده، تاغ نینگ نریگی تمانیده، اۆرمانلرده حلی بوغولر بار، دېییشهدی. او یېر هم زهپاوېدنیک. زهپاوېدنیک نینگ بوغولری بۆلسه احتمال. کېلسه کېلیبدی-ده. بیزنینگ نیمه ایشیمیز بار. قزاقستان نینگ بیزگه دخلی یۆق.

- بلکه، بیزده یشب قالر اولر؟ -آرزو قیلیب گپیردی مومن بابا. -قنی اېندی قالسه... -بس اېندی، -اونینگ سۆزینی بۆلدی اۆراز قول. -کېتدیک! ..

یاغاچنی حلی انچه پستگه سودرهب توشیش، کېین اېسه ینه آتده دریادن سودرهب آلیب اۆتیش کېرهک اېدی. بو هم آغیر ایش. اگر یاغاچ دریادن امان-اېسن آلیب اۆتیلسه، سۆنگره ینه موترگه آرتیلهدیگن تاغ یان-بغریگچه یېتکزیش کېرهک. اېه، قنچه محنت.

اۆراز قول اۆزینی بوتونلهی بختسیز حس قیلدی. بوتون بارلیق اونگه ناحق یرهتیلگندهی تویولدی. تاغلر بۆلسه، هیچ نیمه سېزمهیدی، هیچ نیمه ایستهمهیدی، هیچ نیمهدن زارلنمهیدی، بیر جایده تورگنی-تورگن، اۆرمانلر اېسه اولّ کوزگه، اوندن کېین قیشگه

www.ezgu.org - اېزگو ایستکلر سری کتابخانهسی

اۋته‌دی، بونینگ هیچ قنده‌ی مشقتلی جایی یۇق. زاغچه‌لر هم اۋز اېرکیچه اوچیب یوره‌دی. ایسته‌گنیچه چغیلّه‌یدی. بوغولر، اگر اولر حقیقتاً هم بوغولر بۇلسه، داوان نینگ نریگی یاغیدن کېله‌دی‌ـ‌ده، اۋرمانده ده‌یدیب یوره بېره‌دی، قنده‌ی یوره‌دی، قنه‌قه یوره‌دی، اۋزی نینگ ایشی. شهرده آدملر اسفالت کۉچه‌لرده بی‌پروا قدم تشلشه‌دی، تکسیلرده یوریشه‌دی، رستورانتلرده اۋتیریشه‌دی، وقتیچاغلیک قیلیشه‌دی. اونینگ پیشانه‌سیگه منه شو تاغلرده یوریش بیتیلگن، او بخت‌سیز... حتا اونینگ منه شو هیچ نیمه‌گه یره‌مه‌یدیگن قَیناته‌سی مومن چقّان هم اوندن بختلیراق، چونکه او اېرتک‌که ایشانه‌دی. آوسر آدم. آوسرلر همیشه اۋز حیاتیدن ممنون.

اۋراز قول اۋز حیاتینی کۉررگه کۉزی یۇق. حیاتی اۋزی ایسته‌گنچه اېمس. بو حیات مومن چقّانگه اۋخشه‌گنلرگه خاص. اونگه اېسه نیمه هم کېره‌ک؟ عمری محنتده اۋتیه‌پتی، بیر کون دَم آلیش یۇق. عمریده اېسه بیران انسان اونگه قرەم بۇلگن اېمس، او اېسه همه‌گه قرەم بۇلیب کېلگن، حتا اۋزی نینگ کمپیریگه هم - چال حتا اونگه بیر سۉز قَیترمه‌یدی. شونده‌ی شۉرپیشانه اېرکک بیلن هم بختیار بۇله بېره‌دی. اۋرمانده بوغولرنی کۉریب، خودّی یوز ییل دنیاده ایزله‌گن اکه‌ـ‌اوکه‌لرینی اوچره‌تگن دېک، کۉز یاشی قیلیب یوریبدی‌ـ‌یه.

اېه، نیمه‌سینی گپیره‌سن...

اولر اخیری سۉنگگی منزلگه چیقیشدی، او یېردن اوزون تیک یۇل دریاگه توشیب باره‌دی. تین آلگنی تۉختشدی.

دریانینگ نریگی بېتیده، قراوولخانه یانیده‌گی اۋراز قول نینگ اویی آلدیده قنده‌ی دیر بوغ کۉتریلردی. بوغگه قره‌ب سماوار قَینب تورگنینی بیلسه بۇلردی. دېمک، اونی خاتینی کوته‌یاتیبدی. لېکن بوندن اۋراز قول یېنگیل تارتمه‌دی. او آغزی بیلن اېنتیکیب نفس آلر، هوا یېتیشمسدی. کۉکره‌گی، باشی آغریر، یوره‌گی گوپیلّب اورردی. پېشانه‌سیدن تېر قوییلردی. آلدینده اېسه حلی اوزاق و تیک نیشب توریبدی. اویده اېسه پشتسیز خاتین کوتیب اۋتیریبدی، سماوار قۉییب اۋتیرگنلریگه کویه‌ی می، کۉنگلیمنی تاپماقچی... بیردن چاپیب باریب، بو قاریندار سماوارنی بیر تېپیب، اوچیریب یوبارگیسی کېلیب کېتدی. کېین اېسه خاتینیگه تشلنیب، اۋلگوده‌ی اورسه. او خیالاً خاتینی نینگ داد‌ـ‌فریادینی اېشیتیب، اونینگ بختسیز قسمتینی تصور قیلیب، حضور قیلدی.

«یخشی بۇپتی، - اۋیلردی او. - عجب بۇپتی. مېن قیینلگنیمده نېگه او راحت قیلیب اۋتیریشی کېره‌ک؟» اونینگ خَیاللرینی مومن بۇلدی.

- مېن اېسیمدن چیقره‌یازیبمن، اۋغلیم، - شاشه‌ـ‌پیشه خطاسینی توزه‌تماققه اورینیب اۋراز قول نینگ آلدیگه کېلدی، - مېن باله‌نی آلگنی مکتبگه باریشیم کېره‌ک اخیر. درسلری توگه‌دی‌ـ‌کو.

- خۉش، نیمه بۇپتی؟ - اته‌یین وزمین آهنگده سۉز قاتدی اۋراز قول. - نیمه قیل دېیسن؟

- جهلینگ چیقمه‌سین، باله‌م. یاغاچنی شو یېرده قالدیره‌میز. اۋزیمیز پستگه توشه‌میز. سېن اوییینگ‌گه باریب طعام یېیسن. مېن شو پیتده آتده چاپیب مکتبگه باریب کېله‌من. باله‌نی آلیب قَیته‌من. کېین کېلیب یاغاچنی آلیب کېته‌میز.

- شونی اۋیلب تاپگونچه انچه باش قاتیردینگ می چال؟ - زهرخند بیلن گپ قاتدی اۋراز قول. - باله اخیر ییغله‌یدی‌ـ‌ده.

- نیمه بۇپتی شونگه؟ - قیزیشدی اۋراز قول. نهایت چالنی خماردن چیققونچه سۉکیشگه بهانه تاپیلدی. کون بۇیی اۋراز قول جنجلگه بهانه اختردی، منه اېندی مومن نینگ اۋزی اونگه بهانه تاپیب بېردی. - او ییغلر اېکن دېب بیز ایشیمیزنی تشلب کېته‌یلیک می؟ اېرته‌لب، مکتبگه آلیب باره‌من، دېب باشنی قاتیردینگ. آلیب باردینگ، یخشی. اېندی مکتبدن آلیب کېله‌من دېیسن. مېن نیمه سېنگه؟ یا بیز مینه‌بازچیلیک اۋینه‌یه‌پمیز می بو یېرده؟

www.ezgu.org ـ اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

- کېرەگى يۆق، اۆغليم، - زارلندى مومن. - شوندەى كونده. مېنگه-كو ميلى-يه، باله كوتەدى-ده، شوندەى كونده ييغلەيدى-ده...
- نيمه شوندەى كونده؟ بو قنەقه خاصيتلى كون اۆزى؟
- بوغولر قَيتدى. نيمه كېرەگى بار ايدى شوندەى كونده...
اۆراز قول داوديرەب، حتا حيرتيدن جيم بۆليب قالدى. او تيكنلى بتەلر آرەسيده يومەلب، قۆرقوودن يورەگى ياريلەيازگنده سكرەگن سايەلرى ليپ ايتيب اۆتگندەى كۆزگه تشلنگن بو بوغولرنى الّەقچان اونوتگن ايدى. ياغاچ بيلن پستگه يومەلەگنده بيرگينه دقيقەده تقديرى حل بۆليب كېتردى. اونينگ بوغولرگه قرەشگه هم، چال نينگ وەيسەشيگه قولاق ساليشگه هم حلى كېلمەى قالگندى.
- سېن مېنى نيمه دېب اۆيلەيەپسن؟ - دېدى او سېكين و جهد بيلن چال نينگ يوزيگه پيشقيريب. - افسوس، سقالينگ يۆق، بۆلمەسه باشقەلرنى اۆزينگدن كۆره احمقراق دېب اۆيلەمسليگينگ اوچون يوليب تشلرديم. سېنينگ بوغولرينگنى باشيمگه اورەمن مى. نيمەسيگه ينه مېن اولرنى اۆيلەشيم كېرەک ايكن. سېن مېنى گپ بيلن چلغيتمه. قنى تور، ياغاچنى اوشله. تا دريادن آليب اۆتمەگونيميزچه، بيران نيمه حقيده غينگ دېمه. او ياقده كيم مكتبگه باريەپتى، كيم ييغلەيەپتى - مېنينگ ايشيم يۆق. بس، ايندى كېتديک...
مومن هر سفرگى دېک بۆيسوندى. او تا كه ياغاچ جاييگه بارمەگونچه اۆراز قول نينگ قۆليدن قوتوليب كېتالمسليگينى بيليب، سكوت سقلەگنچه جان-جهدى بيلن ايشلردى. قلبى طغيان اوريب ياتسه هم، او باشقه بيران سۆز قاتمەدى. نبيرەسى اونى مكتب آلديده كوتيب توريبدى؛ همه بالەلر اوى-اوييگه ترقب كېتيشگن، فقط يالغيز اونينگ يېتيم نبيرەسى‌گينه يۆل پايلب، باباسينى كوتماقده. چال برچه صنف نينگ بالەلرى مكتبدن قندەى يېر تېپينيب آتيليب چيقيشينى، قندەى اوى-اوييگه چاپقيللب كېتيشينى كۆز آلديگه كېلتيردى. آچ قاليشگن. اولر يۆلدەياق اۆزلريگه تيارلنگن طعام نينگ هيدينى سېزيشەدى و قووانچگه تۆليب، هيجانلنيب اويلرنينگ دېرزەسى آستيدن چاپيب اۆتيشەدى، آنەلرى الّەقچان كوتيب اۆتيريشيبدى. هر بيرى نينگ چهرەسيده آدمنى قووانتيرەديگن تبسم. آنه اۆزيگه آغير مى، يېنگيل مى، بالەسى اوچون تبسم قيليشگه هر قچان اۆزيده كوچ تاپه آلەدى. حتا آنه: «قۆللرينگ-چى؟ قۆللرينگنى كيم يووەدى؟» - دېب اۆشقيريب تورگنده هم برى بير اونينگ كۆزلريده اۆشه تبسم يشيرينگن بۆلەدى.
مومن نينگ نبيرەسى اۆقيشگه توتينگن كوندەن بېرى قۆلى سياەدن اريمەى قالدى. بو باباسيگه حتا ياقيب توشردى: دېمک، ييگيتچه ايش بيلن مشغول. انه، حاضر اونينگ نبيرەسى سياەلى قۆللريده شو ييل يازده ساتيب آلينگن پارتفېلينى اوشلب يۆلده توريبدى. او، احتمال، كوته بېريب چرچەگن و ايندى كۆزينى اوزمەى، آتده يۆرتيب كېلەياتگن بابام دۆنگليكده كۆرينيب قالمس ميكن، دېب بېزاوتەلنيب تورگن دير.
اخير او هميشه اۆز وقتيده كېلردى-كو. باله هر سفر مكتبدن چيققنيده باباسى سَل نريده اونى طاقتسيزليک بيلن كوتيب توررردى. همه اوى-اوييگه ترقب كېتر، او ايسه باباسى تمانگه چاپردى. «انه
بابام توريبدى، چاپديک!» دېردى باله پارتفېليگه. چاپيب بارەياتيب هيجانگه تۆلگنچه تۆختب قالردى. اگر يان-وېريده هيچ كيم بۆلمەسه، او باباسيگه تشلنيب، ايسكى اوست-باشلرى نينگ و يازگى قوروق پيچن نينگ اۆزى كۆنيكيب كېتگن هيديدن نفس آليب، يوزلرينى اونينگ قارنيگه ايشقب قوچاقلب
آلردى. اۆشه كونلرى باباسى نريگى قيرغاقدن پيچن تشيردى، قيشده قلين قارده او يېرگه يېتيب بۆلەدى مى. يخشيسى كوزده تشيب كېلتيرگن معقول-ده. كېين انچه پيتگچه مومندن تۆزغيگن پيچن نينگ اچيقيمتيل هيدى كېليب يوردى.

ايزگو ايستكلر سرى كتابخانەسى - www.ezgu.org

بابا بالەنی اۋزی نینگ آرقەسیگە، آت نینگ سغریسیگە مینگشتیریب آلر، شو بیلن او یاقدن بو یاقدن گپلشیب یېتیب کېلیب قالگنلرینی سېزیشمسدی. تاغ تېپەلیگی نینگ ایکّی چۆقّیسی آرەسیدەگی پستقملیکدن آشیب، تۆغری سن ـ تاشگە کېلیشردی.

باله نینگ مکتبگە قتّیق بېریلگنی بوویسی نینگ اچّیغینی کېلتیرردی. باله کۆزینی آچگن زهاتی، اېپل ـ تېپل کیینیب، پارتفېلیگە کتاب ـ دفترلرنی سالردی. کېچەسی هم پارتفېلینی یانیگە قۆییب یاتیشیدن بوویسی نینگ جهلی چیقردی:

- بو یرەمس پارتفېلگە بونچە یاپیشیب قالدینگ؟ شو سېنگە خاتین بۆلیب قالگنده می، قلینیگە بیزنی ساتیب یېر اېکنسن ـ دە...

بوویسی نینگ گپی باله نینگ او قولاغیدن کیریب، بو قولاغیدن چیقیب کېتر، قاله بېرسە، گپ نیمە حقده بارەیاتگنینی هم اونچە توشونیب یېتمسدی. اونینگ اوچون اېنگ مهمی مکتبگە کېچیکمسلیک اېدی. او حولیگە آتیلیب چیقیب باباسینی شاشیرردی. فقط مکتب کۆزگە تشلنگندەگینە تینچلنردی.

بیر سفر اولر بری بیر کېچیکیب قالیشدی. اۋتگن هفتەده تانگ خیال یاریشگنده مومن آتده نریگی قیرغاققە یۆل آلدی. اېرتەلب وقت پیچنگە بیر قتناو قیلیشگە قرار قیلگندی. همەسی جاییده بۆلەیاتگندی، لېکن یۆلده پیچن ساچیلیب کېتدی. ینە همە پیچنّی قَیتە باغلب، ینە آتگە آرتیش کېرەک اېدی. شاشیب باغلنگن پیچن قیرغاق نینگ اۋزیده ینە ساچیلیب کېتدی.

نبیرەسی اېسە نریگی تمانده کوتیب توررردی. او غدیر ـ بودیر تاش نینگ اوستیگە چیقیب، پارتفېلینی سیلکیر و قیچقیریب الّه کیمنی چقیرردی. چال شاشر - ارقان چلکشیب کېتگن، یېچیب بۆلمس، کۆر توگون توشیب قالگندی. باله اېسە همان قیچقیرردی، شونده چال اونینگ ییغلەیاتگنینی انگلەدی. پیچنّی هم، ارقاننی هم تشلەدی ـ دە، تېزراق نبیرەسی نینگ آلدیگە یېتیب باریش اوچون آتگە مینیب، اونی کېچقورون هَیدەب کېتدی. دریادن اۋتگونچە هم انچە وقت اۋتدی: کېچقورون اۋتیش آسانمس، سوو کۆپ، آقیم تېز. کوزده حلی اونچە قۆرقینچلی اېمس، یازده آتنی چپّە اغدرەدی. مومن نهایت دریادن اۋتیب نبیرەسی نینگ آلدیگە بارگنیده او هۆنگرەب ییغلردی. باباسیگە قرەمس، فقط ییغلر و سۆیلنردی: «کېچیکدیم، مکتبگە کېچیکدیم». چال آتدن اېنگشیب، بالەنی اېگرگە کۆتریب آلدی ـ دە، یۆرتیب کېتدی. بو مکتب قورغور یقین آرەده بۆلگنده می، باله نینگ اۋزی غیز اېتیب باریب کېله بېرردی. شونینگ اوچون بوتون یۆل بۆیی تۆختەمەی ییغلەدی، چال اونی هیچ نیمە بیلن آووتالمەدی. مکتبگە هم هۆنگرەب ییغلەگن حالیده آلیب کېلدی. درس باشلنیب کېتگن اېدی. تۆغری صنفگە آلیب کیردی.

مومن معلمە آلدیده قیتە ـ قیتە عذر سۆرەب، بونینگ باشقە تکرارلنمسلیگینی ایتیب سۆز بېردی. لېکن همەسیدن هم چال کېچیککنی اوچون نبیرەسی نینگ کوییب ـ پیشگنینی و زارلنیب ییغلگنینی کۆریب اضطراب چېکدی. «الاهیم مکتبنی همیشە شوندەی سېوسین ـ دە»، - خیالیگە کېلتیردی او. هرحالده بېچارە باله نیمەگە بونچەلیک ییغلەدی. دېمک، یورەگیده بیر ارمان بار ـ دە...

حاضر هم یاغاچ نینگ اطرافیده چرخ اوریب، گاه او تمانیگە، گاه بو تمانیگە چاپیب اۋتر، تاغدن تېزراق پستلیککە سیرغەلیب توشسین، هیچ قەیېرگە ایلەینیب قالمەسین دېب، یاغاچ نینگ آستیگە پیشنگ سالیب، ایتریب بارركن، مومن نینگ خَیالیدن نبیرەسی کېتمسدی - نیمە بۆلدی اېکن ـ ە؟

اۋراز قول اېسە شاشمسدی. او آتنی یېتکلب بارردی. بو یېرده کۆپ شاشیب بۆلمەیدی - اوزون، تیک نیشبلیکدن قییەلب یوریشگە تۆغری کېلەدی. لېکن اونینگ گپینی عنابتگە آلیب، یاغاچنی شو یېرده قالدیریب، کېین کېلیب آلیب کېتیش ممکن اېمس می؟ اېە، کوچ ـ قوتی بۆلگنده می، یاغاچنی شرتّە ییلکەسیگە قۆییب، دریادن اۋتگن و موترگە آرتیلەدیگن جایگە اېلتیب تشلەگن بۆلردی. منە ـ ای،

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی ـ www.ezgu.org

آلینگلر یاغاچلرینگنی و یۉقالینگلر. مومن نینگ اۉزی بۉلسه نبیره‌سی نینگ آلدیگه آتیلگن بۉلردی. قیاقده دېیسیز، بولر خام خیال. حلی تاشلر و جغللیکلردن یوریب قیرغاققه یېتیش، سۉنگ کېچقورون یاغاچنی آت بیلن سودره‌ب نریگی تمانگه آلیب اۉتیش کېره‌ک. آت نینگ سیلّه‌سی قوریدی - او تاغده قنچه پست-بلندلیکلرگه چیقیب توشمه‌دی... ایشقیلیب، آخری بخیر بۉلسین، اگر یاغاچ دریا اۉرته‌سیده تاشلرگه ایلینیب، یاکه آت قاقیلیب ییقیلیب توشسه ایش چتاق!

اولر سوودن کېچیب اۉتیشه‌یاتگنده مومن بابا دعا قیلیب توردی: «اۉزینگ قۉلله، شاخدار آنه بوغو، الاهیم یاغاچ ایلینمه‌سین، الاهیم آت ییقیلمه‌سین». اېتیکلرینی یېلکه‌سیگه تشلب، ایشتانی نینگ پاچه‌سینی تیزّه‌سیدن یوقاری شیمریب آلگن یلنگ‌آیاق مومن بابا قۉلده پیشنگ بیلن سووده سوزیب باره‌یاتگن یاغاچ آرتیدن ارنگ یېتیب اولگورردی. یاغاچنی آقیمگه قیبه قیلیب سودره‌شردی. دریا سووی قنچه تازه و تینیق بۉلسه، شونچه ساووق هم ایدی. کوززنینگ سووی-ده. چال بونگه برداش بېرردی: میلی، آیاق اوزیلیب توشمه‌یدی. ایشقیلیب، یاغاچ تېزراق آلیب اۉتیلسه بۉلگنی. بری بیر یاغاچ ایلینیب قالدی، عکسیگه آلگنده‌ی، سېرتاشلی یېرگه کېلگنده تقّه تۉخته‌دی. بونده‌ی حاللرده آتگه جینده‌ی دَم بېریب، کېین یخشیلب بیر «چو!» دېییلسه - کوچلی سلتاو بیلن یاغاچنی تاشلر پنجه‌سیدن تارتیب آلسه بۉله‌دی. لېکن آتگه مینیب آلگن اۉراز قول تالیقیب کوچدن کېتگن جانوارنی قمچی بیلن ایه‌مه‌ی سوه‌له‌دی. آت آرقه آیاقلری بیلن چۉققه‌ییب، سیرغه‌لیب، قاقینیب کېتر، لېکن یاغاچ جاییدن قۉزغلمسدی. چال نینگ آیاقلری موزلب قالدی، کۉزی تینه باشله‌دی. باشی ایلندی. جرلیک، جرلیک اوستیده‌گی اۉرمان، آسمانده‌گی بولوتلر پستگه توشه باشله‌دی، دریاگه شۉنغیب، شۉخ آقیمده سوزیب، ینه جاییگه قَیتدی. مومن نینگ مزه‌سی قاچه باشله‌دی. لعنتی یاغاچ! او قوریب یاتگنده ایدی، باشقه گپ ایدی، سووده اۉزی سوزیب کېتردی. بونی اېسه حاضرگینه قیرقیشدی-یو، درآو دریاگه سودره‌ب توشیشدی. کیم اخیر شونده‌ی قیله‌دی! عاقبتی شو بۉله‌دی-ده. اۉیلنمه‌ی قیلینگن ایش نینگ آخری وای. قَیراغاچنی قوریسین دېب تشلب کېلیشگه اۉراز قول نینگ رأیی یۉق. اینسپېکتسیه نینگ کۉزی توشیب قالسه، تقیقلنگن اۉرماندن قیمتلی درختلرنی اۉغیرلیکچه قیرقن، دېب اکت توزه‌دی. شو نینگ اوچون هم قیرقیلگن یاغاچنی شو زهاتی‌یاق گُمدان قیلیشی کېره‌ک.

اۉراز قول اۉکچه‌سی بیلن آتنی نیقتر، قمچی بیلن باشیگه اورر، سۉکینر، خودّی همه‌سی اوچون گۉیا او، مومن عیبداردېک، چالگه بقیرردی، یاغاچ اېسه جاییدن جیلمسدی، او بدتر تاشگه اۉرنه‌شیب باررردی. چال نینگ صبر-طاقتی توگه‌دی. او بوتون عمریده بیرینچی مرته غضب بیلن آوازینی بلندلتدی.

- توش آتدن! - او اۉراز قول نینگ یانیگه جدّي باریب، اونی اېگردن تارتدی. - آت نینگ تارتالمه‌یاتگنلیگینی کۉرمه‌یه‌پسن می؟ حاضراق-توش!

حیران قالگن اۉراز قول جیم‌گینه بۉیسوندی. اېگردن اېتیگی بیلن تۉغری سووگه سکره‌دی. خودّی شو دقیقه‌دن باشلب، او گرنگ و قولاغی بیتیب قالگنده‌ی، اۉزینی یۉقاتگن ایدی.

- قنی کېل. کۉتردیک! قنی آل! - مومن نینگ قومنده‌سی بیلن اولر یاغاچنی جاییدن بیر آز کۉتریب، اونی تاشلرنینگ سیقوویدن بۉشه‌تیب، پیشنگ نینگ اوستیگه میندیردیلر.

آت نقدر عقللی جانوار! او عینِ شو پیتده تاشلرگه قاقینیب، تایینیب پسترامکنی تارده‌ی ترنگ تارتیب آلدینگه سیلکیندی. لېکن یاغاچ اۉرنیدن بیر قۉزغلدی-یو، تاییب ینه باتیب قالدی. آت ینه بیر سیلکیندی و اۉزینی توتیب قالالمه‌ی سووگه ییقیلیب توشیب، تیپیرچیله‌گنچه اېگر-جدوغیگه اۉره‌لشیب قالدی.

- آتنی! آتنی کۉتر! - مومن اۉراز قولنی توردی. اولر بیرگه‌لیکده آتنی بزور آیاققه تورغزیب

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

قۆييشدی. آت ساووقدن تيترر، ارنگ سوودە توررديى.

- ييچ آتنی!

- نيمەگە؟

- ييچ دېيەپمن سېنگە. باشقتدن باغلەيميز. پست-رامکنی آل.

ينە اۆراز قول جيمگينە بۆيسونە قالدی. آتنی يېچيب بۆلگچ، مومن اونينگ يوگنينی قۆلگە آلدی.

- اېندی کېتديک، - دېدی او. - کېين کېلەميز. آت دَمينی آلسين.

- قنی، تۆختە-چی! - اۆراز قول چال نينگ قۆليدن يوگنينی تارتيب آلدی. او خودّی اويقودن کۆز آچگن دېک بۆلدی. بيردن ينە اصل حاليگە قَيتدی.

- سېن کيم نينگ باشينی قاتيريەپسن. هيچ قەياققە بارمەيسن. ياغاچنی حاضر چيقرەميز. کېچقورون ياغاچگە آدملر کېليشەدی. گپ-سۆزسيز آتنی اېگرلە، اېشيتيەپسن مي؟

مومن جيمگينە بوريلدی-دە، ساووق قاتگن آياغی بيلن آقسەگنچە سيازدن قيرغاق تمان يوردی.

- قەياققە کېتيەپسن، چال؟ قەياققە دېيەپمن؟

- قەياققە! قەياققە! مکتبگە. نبيرەم او يېردە راسە توشدن بېری کوتيەپتی.

- قنی قَيت-چی! قَيت!

چال قولاق سالمەدی. اۆراز قول آتنی دلەدە قالديريب، سل کم قيرغاقدە، تاشلاق اوستيدە مومنگە يېتيب آلدی، يېلکەسيدن اوشلب اۆزيگە تارتدی.

اولر يوزمە-يوز توريب قاليشدی.

اۆراز قول اېپچيليک بيلن چال نينگ بۆينيگە آسيلگن اېسکی کيرزە اېتيکنی يوليب آلدی-دە، قَيناتەسی نينگ باشيگە، يوز-کۆزيگە ايکّی مرتە قولاچکشلب اوردی.

- قنی يور! - خيريلّەدی اۆراز قول اېتيکلرنی بير چېکّەگە اولاقتيررکن.

چال اېتيک آلديگە باريب، اونی هۆل قومدن کۆتريب، قدّينی راستلەگندە لبلريدن قان تيرقيرەب آقردی.

- يرەمس! - دېدی مومن قاننی توپوررکن، اېتيکنی ينە يېلکەسيگە ايليب.

بو هيچ کيم نينگ سۆزينی قَيترمەگن مومن چقّان نينگ سۆزی اېدی. بو ساووقدن کۆکرگن، اېسکی اېتيکلرينی يېلکەسيگە ايلگن، لبلری قانب کېتگن بيچارە چال نينگ سۆزی اېدی.

- يور!

اۆراز قول اونی سودرەدی. لېکن مومن کوچ بيلن اونينگ قۆليدن سيلتەنيب چيقدی-دە، آرقەسيگە قرەمەی جيمگينە نريگە کېتدی.

- خەپ سنيمی، قری احمق! اېندی کونينگنی کۆرستەمن! - اۆراز قول اونينگ آرقەسيدن مشتينی دۆلەيتيريب دغدغە قيلدی.

چال قَيرليب قرەمەدی. او «ياتاق تويە» نينگ آلديدەگی صوفەچەگە باريب اۆتيردی، اېتيگينی کييدی و اوييگە تېز يورريب کېتدی. هيچ يېردە تۆختەمەی، تۆغری آتخانەگە کيردی. او يېردن اۆراز قول نينگ دخلسيز، مهمانگە مينيلەديگن، پايگادە چاپەديگن،

اېزگو ايستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

بیراو ایگرلشگه باتینالمه‌یدیگن بۆز آتی - آله‌باشنی ییتکلب چیقدی. خودّی یانغین چیققن دیک مومن اونی حولیدن ایگرسیز، اوزنگیسیز مینیب چیقیب کیتدی.

او دیرزه‌لر یانیدن، حلی هم شقیلّب قَینب یاتگن سماوار یانیدن آت چاپتیریب اۉتگنیده تشقریگه آتیلیب چیققنلر - مومن نینگ خاتینی، قیزی بیکیی و یاش گل جمال چالگه بیر گپ بۉلگنینی درآو فهملشدی. او هیچ قچان آله‌باشگه مینمس و هیچ قچان حولیدن بونچه‌لیک شاشیلیب چیقمه‌گندی. بو مومن چقّان نینگ عصیانی ایکنلیگینی اولر حلی بیلیشمسدی. کیکسه‌یگن چاغیده‌گی بو عصیان اونی نیمه‌لرگه گرفتار قیلیشینی هم بیلیشمسدی.

قیرغاق تماندن ایسه آتنی ییتکلب اۉراز قول اویگه قَیتردی. آت آلدینگی آیاغینی آقسب باسردی.

عیاللر جیم توریب، اونینگ حولیگه یقینلشیب کیلیشیگه کۉز تیکیب توریشردی. اۉراز قول نینگ کۉنگلیدن نیمه‌لر کیچه‌یاتگنینی، او اۉشه کونی اولرگه قنده‌ی غم-الملر کیلتیره‌یاتگنینی حلی عیاللر خَیالیگه هم کیلتیریشمسدی...

او هۉل، شلاپله‌گن ایتیکده، هۉل ایشتانده وزمین و آغیر قدملر بیلن اولر آلدیگه یقینلشیب،

عیاللرگه غمگین نظرده خۉمره‌ییب قره‌دی. خاتینی بیکیی بیزاوته‌لنیب قالدی:

-نیمه قیلدی، اۉراز قول؟ نیمه بۉلدی؟ همه یاغینگیز هۉل بۉلیب کیتیبدی-کو. یاغاچ آقیب کیتدی می؟

- یۉق، - قۉل سیلته‌دی اۉراز قول. - مه. - او یوگننی گل جمالگه اوزه‌تدی. - آتنی آتخانه‌گه آلیب بار. - شونده‌ی دیب اۉزی ایشیک تمانگه یوردی. - یور اویگه، - دیدی او خاتینیگه. کمپیر هم اولر بیلن بیرگه بارماقچی ایدی، اۉراز قول اونی آستانه‌گه یۉلتمه‌دی.

- سین نری تور، کمپیر. سینگه هیچ قنده‌ی ایش یۉق بو ییرده. اویینگ‌گه بار-و، خه‌پ اۉتیر.

- نیمه بۉلدی سینگه؟ - خفه بۉلدی کمپیر. - بو نیمه‌سی؟ چالیمگه نیمه بۉلدی؟ نیمه گپ؟

- اونینگ اۉزیدن سۉره، - جواب قیلدی اۉراز قول. اویده بیکیی ایری نینگ هۉل اوست-باشلرینی ییچیب، اونگه پۉستین بیردی، سماوارنی آلیب کیریب، چای قۉییشگه توتیندی.

- چاینی قۉی، - قطعي رد قیلدی اۉراز قول. - عرق بیر.

خاتینی آچیلمه‌گن یریمته‌لیکنی آلیب، گیلاسگه قویدی.

- تۉلدیریب قوی، - بویروق قیلدی اۉراز قول. بیر گیلاس عرقنی سوودیک ایچیب یوبارگچ، پۉستینگه اۉره‌لدی-ده، کیگیزگه چۉزیلیب، خاتینیگه دیدی:

- قۉیدیم، سین مینینگ خاتینیم ایمس‌سن، مین سینینگ ایرینگ ایمس‌من. جۉنه، بو اویده سینینگ ایزینگ قالمه‌سین. قاره‌نگنی هم کۉرستمه. وقت غنیمتیده جۉنب قال!

بیکیی اوه تارتدی، تختگه اۉتیردی و هر گلگی دیک کۉز یاشلرینی ایچیگه یوتیب، سیکین گپیردی:

- ینه می؟

- نیمه، ینه می؟ - بۉکیریب یوباردی اۉراز قول. - یۉقال!

بیکیی اویدن آتیلیب چیقدی و هر دایمگی دیک قۉللرینی بوکیب، حولینی باشیگه کۉتریب هۉنگره‌ب ییغله‌ی باشله‌دی:

- مین، بختی قرا، بو دنیاگه نیگه کیلگن ایکنمن-ه...

بو چاق مومن چال آلەباشدە نبیرەسی آلدیگە یۆرتیب بارردی. آلەباش - چاپقیر آت. لېکن بری بیر مومن ایکّی ساعتدن زیادراق کېچیکدی. او نبیرەسینی یۆلدە اوچرەتدی. بالەنی معلمە نینگ اۆزی

اوییگە آلیب کېلەیاتگندی. اۆشە معلمە بېشینچی ییل کییەیاتگن، شمال یلب کېتگن، یېنگلری قۆپال، هیچ اۆزگرمس پلتوسیدە. هاریگن عیال نینگ قاواغی سالیق کۆرینردی. انچەدن بېری بیغلەی بېریب کۆزلری شیشگن بالە قۆلیدە پارتفېلی بیلن بېچارە و خۆرلنگن قیافەدە اونینگ یانیدە کېلردی. معلمە مومن چالنی قتّیق سۆراققە آلدی. چال اېسە عیال نینگ آلدیدە آتدن توشیب، باشینی قویی سالیب توررردی.

- اگر وقتیدە کېلیب آلیب کېتمەیدیگن بۆلسنگیز،- دېدی معلمە، - بالەنگیزنی مکتبگە آلیب

کېلمنگ. مېنگە ایشانمنگ، اۆزیمدە هم تۆرتتەسی بار.

مومن ینە عذر سۆرەدی، بوندەی حال باشقە تکرارلنمەیدی دېب، ینە سۆز بېردی.

معلمە جیلی سایگە قَیتیب کېتدی، بابا بیلن نبیرە اېسە اویگە یۆل آلیشدی.

بالە آتدە باباسی نینگ آلدیگە اۆتیریب جیم‌گینە باررردی. چال هم اونگە نیمە دېییشینی بیلمسدی.

- جودە آچ قالدینگ می؟ - سۆرەدی او.

- یۆق، معلمەمیز نان بېردی، - جواب بېردی نبیرە.

- نېگە بۆلمەسە میق اېتمەی کېلیەپسن؟ بالە شوندە هم گپیرمەدی. مومن گناهکارانە جیلمەیدی:

- آە، عرضگۆی بالەگینەم. - او بالە نینگ فورژکەسینی آلیب، باشیدن اۆپدی و ینە فورژکەسینی باشیگە کییگیزیب قۆیدی.

بالە قییا هم باقمەدی. ایکلّەسی هم شوندەی مأیوس و جیم کېتیشدی. مومن جیلاونی محکم توتیب، سلت آتدە بالە اورینیب قالمەسین دېب، آلەباش نینگ باشینی بۆشتمەی باررردی. اېندی شاشیش نینگ هم کېرەگی یۆقدەی اېدی.

آت تېزدە اوندن نیمە طلب قیلینەیاتگنینی پَیقەدی-دە، یریم یۆرغەلب یوریب کېتدی. او یېرگە

نعلینی تقیلّەتیب اوریب، پیشقیریب باررردی. شونەقە آتدە قنی اېندی یالغیز اۆزینگ خیرگاییی قیلیب کېتسنگ.

آدم نینگ یالغیزلیکدە کویلەیدیگن قۆشیغی آز می؟ رۆیابگە چیقمەی قالگن آرزولر حقیدە، اۆتگن عمر حقیدە، سېوگن چاغلرینگ، باشدن کېچیرگن واقعەلرینگ حقیدە...

انسان کۆنگلیدە ارمان بۆلیب قالگن نرسەلرنی اېسلشنی خوش کۆرەدی. اصلینی آلگندە انسان نینگ اۆزی هم نیمەدن ارمان قیلەیاتگنینی اونچەلیک توشونیب یېتمەیدی. لېکن هر زمان-هر زمان شو حقدە اۆیلب قۆیگیسی، اونینگ تگیگە یېتگیسی کېلەدی.

یخشی آت - مهربان همراە...

مومن چال نبیرەسی نینگ ساچی تقیر آلینگن اېنسەسیگە، اینگیچگە بۆینی-یو، شلپنگ قولاقلریگچە قرەب اۆنگمەگن حیاتیدە بالکل ایشی-یو، محنتیدن، چېککن برچە تشویش و غملریدن اېندی فقط‌گینە یالغیز منە شو حاضرچە ناچار بالە قالگنینی اۆیلردی. باباسی اونی آیاققە تورغیزیشگە اولگورسە یخشی-کو-یە. لېکن او یالغیز قالسە می - آغیر بۆلەدی. اۆزی مشت دېک-کو، اما فعللی-خویلی. اونینگ عادي‌گینە، مومن‌گینە بۆلگنی یخشی اېدی...

اخیر اۆراز قولگە اۆخشەگنلر اونی اۆلگودەی یامان کۆریب، بۆری نینگ تعقیبیگە توشگن بوغوچەدەی بوردە-بوردە قیلیب تشلەیدی-کو...

ايزگو ايستكلر سرى كتابخانەسى - www.ezgu.org

شونده مومن بایه‌گینه لیپ اېتیب شتابلی سایه سالیب اؤتگن و کؤکسیدن حیرت و شادلیک خطابلری آتیلیب چیقیشیگه سببچی بؤلگن اؤشه بوغولرنی اېسله‌دی.

- بیله‌سن می، اؤغلیم، نیمه؟ بوغولر یورتیمیزگه قَیتیب کېلدی، - دېدی مومن بابا. باله یېلکه‌سی اوستیدن یلت اېتیب قره‌دی:

- راست می؟

- راست. اؤزیم کؤردیم. اوچ باش.

- قه‌یاقدن کېلگن ایکین اولر؟

- مېنیمچه، داوان آرقه‌سیدن. او یېرده هم اؤرمان بار. حاضرگی کوز خودّی یازده‌گیده‌ی-ده، داوان آچیق. شونینگ اوچون بیزگه مهمان بؤلیب کېلگن.

- اولر بیز تاماندە قاله‌دی می؟

- یاقسه قاله‌دی. هیچ کیم تېگمسه، یشب یوره بېره‌دی. آزوقه سېراب بیزده. بو یېرده خواهله مینگته بوغو باق. ایلگریگی وقتلرده، شاخدار آنه بوغو دوریده، بو یېرده اولرنینگ سان-سناغی بؤلمه‌گن...

بو خبرنی اېشیتیب باله نینگ موزله‌گن کؤنگلی اېریب، خفه‌لیگی ترقلگنینی سېزگن چال ینه اؤتگن زمانلر حقیده، شاخدار آنه بوغو حقیده حکایه قیلیشگه توشیب کېتدی. اؤزی نینگ اېرته‌گیگه اؤزی هم بېریلیب کېتیب، قنی اېندی بیردن شونده‌ی بختلی بؤلیب قالسنگ-ده، باشقه‌گه هم بختینگنی اولشسنگ! - دېب قالدی. بوتون عمر شونده‌ی یشه‌سنگ. منه شونده‌ی، خودّی حاضرگیده‌ی، خودّی حاضرگی ساعتده‌گیده‌ی. لېکن حیات بونده‌ی قوریلمه‌گن، بخت بیلن یانمه-یان، ایزینگدن ایزمه-ایز یوره‌دیگن، هیچ محل اریمه‌یدیگن بختسیزلیک قلبینگ‌گه، حیاتینگ‌گه بې‌مورد دخل قیلیب توره‌دی. حتا حاضرگی دَمده، او نبیره‌سی بیلن بختیار باره‌یاتگن چاغیده هم، چال نینگ قلبیده شادلیک بیلن تشویش یانمه-یان توررری: او یاقده اؤراز قول نیمه قیلدی اېکن؟ او ینه نیمه شوملیکنی تیارلب تورگن اېکن، قنه‌قه ظلم؟ اونگه، اطاعتسیزلیک قیلیشگه جرعت اېتگن چالگه قنه‌قه جزا اؤیلب قؤیدی اېکن؟ اخیر اؤراز قول بونی شونده‌ی قالدیرمه‌یدی-کو. بؤلمه‌سه اونی اؤراز قول دېییشمسدی-ده.

قیزینی و اونینگ اؤزینی کوته‌یاتگن بختسیزلیک تؤغریسیده اؤیله‌مسلیک اوچون مومن نبیره‌سیگه بوغولر، بو جانوارلرنینگ کرامتی، مرحمتی، گؤزللیگی و اوچقورلیگی، خودّی شولرنینگ شرافتی بیلن هر قنده‌ی بلانی دفع قیلیشلری حقیده حکایه قیلردی.

باله‌گه یخشی اېدی. او اویده نیمه کوته‌یاتگنلیگینی بیلمسدی. اونینگ کؤزی و قولاقلری یانردی. نخات‌که بوغولر قَیتیب کېلگن بؤلسه؟ دېمک، همه‌سی تؤغری اېکن-ده! باباسی نینگ ایتیشیچه، شاخدار آنه بوغو آدملرنینگ یاووزلیگینی کېچیرگن اېمیش و اؤز باله‌لریگه ایسّیق‌کؤل تاغلریگه قَیتیشگه رخصت اېتگنمیش. باباسی ایته‌دی که، بو یېر قنده‌یلیگینی بیلیش اوچون حاضرچه اوچته بوغو کېلگن، اگر اولرگه یاقسه، اونده همه بوغولر ینه وطنیگه قَیته‌دی.

- بابا، - دېب باباسی نینگ سؤزینی بؤلدی باله، - بلکه، شاخدار آنه بوغونینگ اؤزی هم کېلگن دیر؟ بلکه، بو یېر قنده‌یلیگینی اونینگ اؤزی کؤریب، کېین باله‌لرینی چقیرماقچی دیر؟

- احتمال، - دېدی مومن ایشانچسیزگینه. او توتیلیب قالدی، اؤزینی ناخوش سېزه باشله‌دی: آرتیقچه بېریلیب کېتگنی یؤق می، باله اونینگ سؤزلریگه آرتیقچه ایشانیب یوبارگنی یؤق می؟ لېکن مومن چال نبیره‌سینی ایشانچدن قَیتریشگه اورینمه‌دی. بو اېندی جوده کېچ اېدی. - کیم بیله‌دی، - یېلکه‌لرینی قیسدی مومن، - بلکه، بلکه، شاخدار آنه بوغونینگ اؤزی هم کېلگن دیر. کیم بیله‌دی...

- حاضر بیله‌میز-ده. یورینگ، بووه، سیز بوغولرنی کؤرگن جایگه باره‌میز، - دېدی باله. - مېن هم بیر کؤره‌ی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

- اولر اخیر بیر جایده تورمه‌یدی ـ ده.

- بیز ایزیدن باره‌میز. اولرنینگ ایزیدن اوزاق ـ اوزاقلرگه ایزلب باره بېره‌میز. اولرگه کۉزیمیز نینگ قیری توشدی دېگونچه، قَیته‌میز. شونده اولر آدملر تېگمسلیگینی بیلیب آله‌دی.

- گودکسن ـ ده، - کولیمسیره‌دی بابا. - اویگه باره‌یلیک، اۉشه یېرده معلوم بۉله‌دی.

اولر قراوولخانه‌گه یقینلشیب، اویلر آرتیده‌گی سۉقماقدن باریشردی. اویلر آرقه تماندن - خودّی یېلکه‌سینی اۉگیریب تورگن آدمگه اۉخشردی. اوچّله اوی هم ایچیده نیمه بۉله‌یاتگنیدن هیچ بیر نشان بېرمه‌ی تورردی. حولی هم بۉم ـ بۉش و جیمجیت. مومن نینگ یوره‌گینی ناخوش وهم باسدی.

«نیمه یوز بېرگن بۉلیشی ممکن؟ اۉراز قول اونینگ بختسیز قیزی بېکېینی اوردی میکین؟ یا که مست بۉلگونچه ایچگن میکین؟ ینه قنده‌ی فلاکت یوز بېریشی ممکن؟ نېگه بونچه جیمجیتلیک، نېگه شو محلده حولیده هیچ کیم یۉق؟ اگر همه نرسه جاییده بۉلسه، بو مشعوم یاغاچنی دریادن سودره‌ب چیقیش کېره‌ک، - اۉیله‌دی مومن. - قۉی، شو اۉراز قولنی، یخشیسی او بیلن علاقه‌نی اوزیش کېره‌ک. بیلگنینی قیلیب، قالگن همه‌سیگه توپوریش کېره‌ک. اېشک‌که اونینگ اېشک اېکنلیگینی اثباتلب بېرالمه‌یسن ـ کو».

مومن آتخانه نینگ آلدیگه کېلدی.

- توشه قال. منه، یېتیب هم کېلدیک، - او نبیره‌سیگه هیجانلنگنینی بیلدیرمسلیک اوچون خاطرجمع گپیردی. باله قۉلیده پارتفېلی بیلن اویگه چاپماقچی بۉلگنیده، مومن بابا اونی تۉختتدی:

- تۉخته، بیرگه باره‌میز.

او آله‌باشنی آتخانه‌گه باغلب چیقدی ـ ده، باله‌نی قۉلیدن اوشلب، اویگه قره‌ب یوردی.

- مېنگه قره، - دېدی بابا نبیره‌سیگه، - اگر مېنی سۉکیشسه، سېن قۉرقمه‌گین و او یېرده‌گی هر خیل گپلرگه اهمیت قیلمه‌گین. بونینگ سېنگه دخلی یۉق. سېنینگ ایشینگ مکتبگه قتنش.

بیراق ایته‌دیگن هیچ نیمه صادر بۉلمه‌دی. اولر اویگه کېلیشگنده، فقط کمپیر مومنگه خوشلمه‌ی‌گینه تیکیلدی ـ ده، لبینی تیشلب، ینه اۉزی نینگ تیکه‌یاتگن ایشیگه بېریلدی. مومن چال هم

اونگه هیچ نیمه دېمه‌دی. او خانه اۉرته‌سیده قاواغینی سالگن حالده سېرگک توریب، کېین قازاندن کتّه

کاسه‌ده‌گی اون آشینی آلیب، نان و قاشیق کېلتیردی ـ یو، نبیره‌سی ایکّله‌سی کېچیککن توشلیک‌که اۉتیریشدی.

جیم‌گینه طعام یېدیلر، بوویسی اېسه حتا اولر تمانگه قَیریلیب هم قره‌مه‌دی. اونینگ جگررنگ

سۉلغین یوزیده غضب تۉنگیب قالگندی. باله قنده‌ی دیر مدهش حادثه صادر بۉلگنینی پَیقه‌دی. چال ـ کمپیر اېسه جیم اېدی. باله‌گه شونده‌ی واهمه‌لی، شونده‌ی تشویشلی تویولدی که، تاماغیدن طعام هم اۉتمه‌ی قالدی. طعام اوستیده آدملرنینگ جیم قالیب، اۉزلری نینگ الّه‌قنده‌ی یامان و شبهه‌لی خَیاللریگه بېریلیشیدن یمانی یۉق. «بلکه، بونگه بیز سببچی دیرمیز؟» - دېدی باله خَیالیده پارتفېلیگه. پارتفېل دېرَزه تاکچه‌سیده توررردی. باله خیالاً پارتفېلی بیلن شیویرلشه باشله‌دی:

«سېن هیچ نیمه بیلمه‌یسن می؟ بابام نېگه بونچه غمگین؟ اونینگ گناهی نیمه؟ بوگون نېگه او کېچیکدی، نېگه آله‌باشنی اېگرسیز مینیب باردی؟ اخیر هیچ قچان بونده‌ی بۉلمه‌گندی ـ یو. بلکه او اۉرمانده بوغولرنی کۉریب قالیب، اوشلنیب قالگن دیر؟.. احتمال، هیچ قنده‌ی بوغو یۉق دیر. بو یالغان دیر؟ اونده نیمه؟ نېگه بۉلمه‌سه گپیره‌دی؟ اگر او بیزنی الده‌گن بۉلسه، شاخدار آنه بوغو قتّیق رنجیدی ـ کو...»

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی ـ www.ezgu.org

مومن طعام ییب بۆلگچ، باله‌گه سېکین‌گینه دېدی:

- سېن حولیگه چیقه بېرگین، بیر ایش بار. مېنگه یاردملشه‌سن. مېن حاضر چیقه‌من. باله اطاعتکارانه چیقیب کېتدی. او اېشیکنی یاپگن زمان، بوویسی نینگ آوازی کېلدی:

- قه‌یاققه؟

- یاغاچنی کېلتیرگنی باره‌من. بایه دریاده تیقیلیب قالگندی، - جواب قیلدی مومن.

- هه، یَیقب قالدینگ می! - قیچقیردی کمپیر. - اېسینگ‌گه توشدی! سېن باریب قیزینگ نینگ حالینی کۉر. اونی گل جمال اوییگه آلیب کېتدی. سېنینگ توغمس تېلبه قیزینگ کیمگه کېره‌ک اېندی. بار، کیمگه اۉخشب قالگنینی اېندی اۉزی ایتسین. اېری اونی اوییدن قوتیرگن ایتده‌ی هَیده‌دی.

- خۉش، نیمه بۉپتی، هَیده‌سه هَیده‌پتی-ده، - دېدی قیزیق اوستیده مومن.

- اېه، سېنی قره! کیمسن اۉزینگ! قیزلرینگنی بری سَیاق، نبیره‌نگنی اۉقیتیب عملدار قیلماقچی

بۉله‌سن می؟ کوته بېر. اۉزینگنی بلاگه گرفتار قیلگنینگ‌گه ارزیسه اېدی. تغین آله‌باشنی مینیب چاپیبدی. سېنی قره-یو! کۉرپه‌نگ‌گه قره‌ب آیاق اوزه‌تگنینگده اېدی، کیم بیلن اۉیناشه‌یاتگنینگنی بیلردینگ... او سېنینگ بۉیینینگنی سپچه‌ده‌ی اوزیب تشله‌یدی. سېن قچاندن بېری آدملرگه گپ قَیتره‌دیگن بۉب قالدینگ؟ قچاندن بېری باتیر بۉلیب قالدینگ؟ قیزینگنی بیزنیکیگه یېتکلب کېلیشنی خَیالینگ‌گه هم کېلتیرمه. آستانه‌گه یۉلتمه‌یمن...

باله مأیوس باش اېگیب حولیده سېکین-سېکین یورردی. اویدن کمپیرنینگ قیچقیریغی کېلردی، کېین اېشیک تره‌قله‌دی و مومن اویدن آتیلیب چیقدی. چال سیداحمد نینگ اوییگه یۉل آلدی، یۉلده اېسه اونگه گل جمال دوچ کېلدی.

- یخشیسی حاضر اېمس، کېین، - دېدی او چالگه. مومن بۉشه‌شیب تۉختب قالدی. - ییغله‌یپتی.

اوردی اونی، - پیچیرله‌دی گل جمال. - ایته‌دی که، اولر اېندی بیرگه یشه‌مسمیش. او سیزنی قرغه‌یپتی.

همه‌سیگه آته‌م عیبدار، دېدی.

مومن چورق اېتمه‌دی. نیمه دېسین؟ اېندی اونی حتا اۉز قیزی هم کۉریشنی ایسته‌مه‌یدی.

- اۉراز قول اۉزینیکیده ایچیب یاتیبدی. حیوان حیوانلیگینی قیله‌دی-ده، - پیچیرلب گپیردی گل جمال. اولر اۉی سوریب قالیشدی. گل جمال اچینیب خۉرسیندی.

- هیچ بۉلمه‌سه، بیزنینگ سیداحمد تېزراق کېله قالسه اېدی. بوتون قَیتیشی کېره‌ک. بیرگه‌لشیب شو یاغاچنی آلیب چیقسه‌لرینگ بیر بلادن قوتولردیلرینگ.

- گپ یاغاچده می؟ - باشینی چه‌یقه‌دی مومن. او اۉیلب قالدی و یانیگه کېلیب تورگن نبیره‌سینی کۉریب، اونگه:

- بار، سېن اۉینه، - دېدی.

باله نریگه کېتدی. او مال‌خانه‌گه کیریب، یشیرگن دوربیننی آلدی. اونی ارتدی. «ایشلریمیز یامان، - او دوربینگه غمگین سۉزله‌ی باشله‌دی. - بونگه بیز پارتفیل ایکّله‌میز عیبدارگه اۉخشه‌یمیز. بیران-بیر جایده باشقه مکتب بۉلگنده اېدی. بیز پارتفیلیم بیلن اۉشه یاققه اۉقیشگه کېتردیک. هیچ کیمگه بیلدیرمسدیک. فقط، بابامگه قیین بۉله‌دی، قیدیره‌دی. سېن-چی، دوربین، کیم بیلن آق کېمه‌گه قره‌یسن؟ اۉیله‌یسن که، مېن بلیق بۉلالمه‌یمن می؟ منه کۉره‌سن. آق کېمه‌گه سوزیب باره‌من...»

باله پیچن غرەمی نینگ آرقەسیگه بیرکینیب، دوربینده اطرافگه قرەی باشلەدی. اوزاق قرەش کۉنگلیگه سیغمەدی. باشقه وقتده بۉلسه، قرەب کۉزینگ تۉیمەیدی: کوز اۉرمانلریگه قاپلنگن تاغلر کۉرینەدی، یوقاری آپّاق قار، پست یل-یل یانەدی، قیپ-قیزیل چۉغ.

باله دوربیننی جاییگه قۉییب، سرایدن چیقرکن، باباسی نینگ ایگر-جبدوقلی آتنی حولیدن آلیب اۉتیب کېتەیاتگنینی کۉریب قالدی.

باله باباسی نینگ آلدیگه چاپەمن دېب تورگندی، اونی اۉراز قول نینگ قیچقیریغی تۉختتدی. اۉراز قول ایچکی کۉیلکده، یېلکەسیگه پۉستین تشلەگن، بشرەسی سیگیرنینگ شیشگن ییلینیدەی قیپ-قیزیل ایدی.

- ای! - دغدغه بیلن قیچقیردی او مومنگه. - آتنی قەیاققه آلیب کېتەیپسن؟ قنی، جاییگه کیریتیب قۉی. سېنسیز آلیب چیقەمیز. قۉلینگنی تېگیزه کۉرمه. اېندی سېن بو یېرده هیچ کیم اېمسسن. مېن سېنی ایشدن بۉشتەمن. خواهلەگن تمانینگگه جۉنه.

بابا الملی کولیمسیرەب آتنی قَیتریب آتخانەگه آلیب کیردی. مومن قۉقّیسدن بېحد کېکسەییب و

چۉکیب قالگن دېک بۉلدی. او چاریغینی شیپلّەتیب، اطرافگه باقمەی بارردی.

باله باباسی تارتگن جبردن بۉغیلیب، ییغلەگنینی هیچ کیمگه کۉرستمسلیک اوچون دریا قیرغاغی بۉیلب چاپیب کېتدی. آلدیدەگی سۉقماقنی تومن باسگنیدن گاه کۉز ایلغەمس، گاه ینه آیاغی

آستیده کۉرینیب قالردی. باله کۉز یاشلرینی آقیزیب چاپیب بارردی. منه اونینگ سویوکلی خرسنگلری:

«تانک»، «بۉری»، «اېگر»، «یاتاق تویه». باله اولرگه هیچ نیمه دېمەدی: اولر هیچ نیمه توشونمەیدی،

جاییده قاتیب تورگنی-تورگن. باله فقط «یاتاق تویه» نینگ اۉرکچینی قوچاقلەدی و سرغیش تاشگه

اېنگەشیب، علاجسیز درد-و حسرت اۉتیده اۉرتەنیب هۉنگرەب ییغلەدی. او ییغلەی-ییغلەی یورەگینی بۉشتدی و تینچلندی. آخری باشینی کۉتریب، کۉزینی ارتدی-ده، آلدینگه قرەب دانگ قاتیب قالدی. نق اونینگ قرشیسیده، نریگی قیرغاقده، سوودە اوچته بوغو توررردی. حقیقي بوغولر. تیریک. اولر سوو ایچگنی کېلگن، اېندی تشنەلیکنی قاندیرگنگه اۉخشردی. بیرتەسی - اېنگ کتّه شاخلیسی ینه سووگه

باشینی اېگیب سوو سیمیرر اېکن، سووگه گۉیا شاخلرینی آینەده کۉرماقچی بۉلیب تیکیلەیاتگن دېک

تویولردی. او قۉنغیر توسلی، کۉکرەکدار و کوچلی اېدی. باشینی سیلکیتگنده یونگلی، آقیش لبیدن تامچیلر سچرەب توشدی. اېرکک بوغو قولاقلرینی قیمیرلتیب بالەگه دقّت بیلن رزم سالدی. لېکن همەسیدن هم کۉره میده شاخلی، ایکّی بیقینی دۉپّەیگن آق بوغو بالەگه کۉپراق تیکیلدی. اونینگ شاخلری کلتەراق، لېکن جوده چیرایلی، خودّی شاخدار آنه بوغونینگ اۉزگینەسی اېدی.

کۉزلری شهلا، تیپ-تینیق. اۉزی اېسه هر بیلی بیرتەدن قولونلەیدیگن قامتدار بییەگه اۉخشەیدی. شاخدار آنه بوغو بو خُم کلّه، شلپنگ قولاق بالەنی قەیېرده کۉرگنینی اېسلەیاتگن-دەی، اونگه کۉز اوزمەی قرەب توردی. اونینگ کۉزلری نملی یلتیرەب، اوزاقدن یانیب توررردی. بورنیدن یېنگیل هاوور کۉتریلردی.

اونینگ یانگینەسیده شاخسیز بوغوچه آرقەسینی اۉگیریب تال نینگ نودەسینی کېمیرردی. اونینگ هیچ نیمه بیلن ایشی یۉق. سېمیز، غیرتلی، قووناق. او بیردن نوده کېمیریشنی قۉییدی-ده، دیکیرلب یېلکەسی بیلن آنه بوغوگه تورتینیب کېتدی و اونینگ اطرافیده اۉیناقلب، اېرکەلنه باشلەدی. اۉزی نینگ شاخسیز باشینی شاخدار آنه بوغونینگ بیقینیگه ایشقەلەدی. شاخدار آنه بوغو بۉلسه همان بالەگه تیکیلیب توررردی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

باله نفسینی ایچیگه یوتیب، تاشلر پنه‌سیدن چیقدی و خودّی توشده‌گیده‌ی، قۆللرینی آلدینگه چۆزیب قیرغاققه، سوونینگ اۆزیگه یقین کېلدی. بوغولر هیچ بیر هورکمه‌دی، نریگی قیرغاقدن اونگه بمیلِ‌خاطر قره‌ب توره بېردی.

اۆرته‌ده، سوو آستیده‌گی تاشلر اوستیدن ایرغیشلب، تېزآقر، کۆم-کۆک تینیق دریا قَینب آقیب یاتردی. اگر اولرنی اییریب تورگن شو دریا بۆلمه‌گنده گۆیا بوغولرنینگ آلدیگه باریب اولرگه قۆل تېککیزیش ممکنده‌ی ایدی. بوغولر تېکیس، تازه جغل اوستیده توریشردی. اولرنینگ آرقه‌سیده، جغل توگه‌گن جایده زیچ اۆرمان نینگ کوزگی ییراق تۆکیمی الوان توسده تابلنردی. اوندن یوقاریده - جر تېپه‌سیده قره‌غه‌ی و تاغ تېره‌گی یل-یل یانه‌دی. اوندن هم یوقاریراقده چېکسیز اۆرمان-و تاغ تیزمه‌سیده‌گی آپّاق قار کۆزگه تشلنه‌دی.

باله کۆزلرینی یومدی و ینه آچدی. کۆز آلدیده همان اۆشه منظره، آلتین ییراقلی درخت‌زاردن سَل بېریراقده، تاپ-تازه جغل اوستیده همان اۆشه اېرتکلرده‌گی بوغولر توررد‌ی.

منه اولر بوریلدی-ده، تیزیلگنچه جغلدن اۆرمان تمانگه یوریب کېتدی. آلدینده - کتّه بوغو،

اۆرته‌ده شاخسیز بوغوچه، اولر آرتیده شاخدار آنه بوغو. او قَیریلیب، باله‌گه ینه بیر بار قره‌ب قۆیدی. بوغولر درخت‌زارگه کیریب، بته‌لر آره‌لب کېتدی. اولر تېپه‌سیده قیزیل نوده‌لر چه‌یقه‌لر و آلتین ییپراقلر اولرنینگ ترنگ و سیلّیق ییلکه‌سیگه تۆکیلردی.

کېین اولر سۆقماقدن جر تامان یوقاریگه کۆتریلدی و شو ییرده تۆخته‌دی. باله‌گه گۆیا بوغولر

ینه قره‌ب تورگن دېک توییولدی. کتّه بوغو بۆیینی چۆزیب و شاخلرینی آرقه‌سیگه تشلب خودّی کرنَیده‌ی صدا سالدی: «به-به!»

اونینگ آوازی جر و دریا اوستیده اوزاق عکس صدا بېریب ترەلدی: «ه-ه!»

شونده‌گینه باله نینگ هوشی جاییگه کېلدی. او آیاغینی قۆلگه آلیب تنیش سۆقماقدن اویگه چاپیب کېتدی. او جانی نینگ باریچه چاپردی. حولیدن غیزیلّب اۆتیب، اېشیکنی لنگ آچیب، اېنتیککنچه، آستانه‌دن توریب قیچقیردی:

- بابا! بوغولر کېلدی! بوغولر! اولر شو ییرده! بیر بورچکده غمگین و جیم‌گینه اۆتیرگن مومن بابا اونگه بیر قره‌ب قۆیدی-یو، هیچ نیمه دېمه‌دی، گپ نیمه حقده اېکنلیگینی انیق توشونمه‌دی.

- اۆچیر، آوازینگنی! - دۆق قیلدی کمپیر. - کېلسه کېلیبدی-ده، حاضر اولردن هم باشقه تشویش کۆپ.

باله جیم‌گینه چیقیب کېتدی. حولی کیمسه‌سیز ایدی. کوز قویاشی غیره-شیره یلنغاچ تاغ تیزمه‌لری - قراوول‌تاغ آرتیگه باتدی. قویاش حرارتسیز قویوق شفقی بیلن تاغلرنی لاله رنگیگه بورکردی. موز قاتگن شفق بو ییردن کوزگی تاغ چۆقّیلریگه بېقرار شعله ساچیب توررد‌ی. اۆرمانگه غیره-شیره قارانغیلیک چۆکدی.

ایزغیرین توردی. باله اېتی اوووشیب قلتیره‌ی باشله‌دی.

آلتینچی باب

تۆشک‌که کیرگنیده هم اېتی اوووشیشی قالمه‌دی. انچه‌گچه اوخله‌ی آلمه‌دی. حولیگه الّه‌قچان قارانغیلیک چۆککن. باشی زیرقیرردی. لېکن او میق اېتمسدن یاتردی. اونینگ آغریب قالگنینی هیچ کیم بیلمسدی. اونوتگندیلر.

بو ییرده اونی اونوتمه‌ی هم نیمه قیلیشسین!

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

بابا بوتونله‌ی تینچینی یۆقاتیب قۆیدی. اۆزینی قۆیرگه جای تاپالمسدی. گاه تشقری چیقر، گاه ایچکری کیرر، گاها اچینیش بیلن چوقور نفس آلیب اۆتیریب آلر، گاها توررردی-ده، قه‌یبرگه دیر کېتردی. کمپیر بۆلسه چالگه دکّی ببرر و عینِ پیتده او هم تینمه‌ی گاه او یاققه، گاه بو یاققه یورر، حولیگه چیقر و ینه زوم اۆتمه‌ی قَیتیب کیرردی. حولیده قنده‌ی دیر ناانیق، اوزوق-یولوق آواز اېشیتیلدی، کیم نینگ دیر شاشیلینچ آیاق شرفه‌سی، کیم نینگ دیر سۆکینیشی قولاققه چلینردی، افتیدن، اۆراز قول ینه سۆکینه باشله‌گندی، الّه کیم اېتیکیب-اېتیکیب ییغلردی...

باله اۆرینده جیم‌گینه یاتر، برچه آواز و آیاق شرفه‌لریدن، اویده و حولیده یوز بېره‌یاتگن بوتون واقعه‌لردن چرچاغی آرتر اېدی.

او کۆزینی یومیب آلدی. اۆزی نینگ یالغیزلیگینی، اونوتیلگنینی سېزدیرمه‌ی، بوگون کۆپدن بېری آرزو قیلیب یورگن نرسه‌سینی کۆرگنینی اېسله‌ی باشله‌دی. او کتّه دریا قیرغاغیده توررردی، سوو شونچه‌لیک تېز آقردی که، اونگه اوزاق تیکیلیب توریش ممکن اېمسدی، کۆز تینیب، باش ایلنیب کېتردی. دریانینگ نریگی قیرغاغیده اېسه اونگه بوغولر قره‌ب توررردی. او کېچگه یقین کۆرگن اۆشه اوچّله بوغو حاضر هم اۆشه جاییده اېدی. همه-همه‌سی اونینگ کۆز آلدیده قَیته تکرارلنه باشله‌دی. شاخلری کتّه اېرکک بوغو باشینی سوودن کۆترگنده اونینگ نملی لبلریدن ینه اۆشه سوو تامچیلری آقیب توشدی.

شاخدار آنه بوغو اېسه خودّی اول کۆرگنی سینگری مهربانلیک بیلن تیکیلیب توررردی. اونینگ کۆزلری کتّه-کتّه، قاپ-قاره و نملی اېدی. باله حیرتده قالدی، شاخدار آنه بوغو خودّی آدملرگه اۆخشب، خودّی باباسی سینگری غمگین و اَینچلی خۆرسینر اېدی. کېین اولر بته‌لر آرقه‌لی درخت‌زارلرگه کیریب کېتدی. بوغولر اوستیده قیزیل نوده چه‌یقه‌لر و آلتین یپراقلر اولرنینگ ترنگ، سیلّیق یېلکه‌سیگه اوچیب توشردی. اولر جر بۆییگه کۆتریلیب، شو یېرده تۆخته‌دی. کتّه بوغو بۆیینی چۆزیب، شاخلرینی یېلکه‌سی آشه آرقه‌سیگه تشلب «به-به!» دېیه کرنَیده‌ی صدا سالدی. باله اونینگ آوازی دریا اوستیده اوزاق ینگره‌ب تورگنینی اېسلب، اۆزیچه جیلمه‌ییب قۆیدی. شوندن کېین بوغولر اۆرمانگه کیریب، غایب بۆلدی. لېکن باله اولردن اجره‌لیشنی ایسته‌مسدی. او اۆزی ایسته‌گن نرسه‌لرنی ینه کۆریش اوچون خَیال سوره باشله‌دی.

ینه تېزآقر اولکن دریا کۆزی آلدیدن شدّت بیلن آقیب اۆته باشله‌دی. آقیم تېزلیگیدن اونینگ باشی ایلندی. او بیر سکره‌دی و دریا اوستیدن اوچیب اۆتدی. همان قوملاقده یاتگن بوغولر یقینیگه یېنگیل و آهسته قۆندی. شاخدار آنه بوغو اونی یانیگه چقیردی:

- سېن کیم نینگ باله‌سیسن؟

باله اینده‌مه‌دی. او کیم نینگ باله‌سی اېکنلیگینی ایتیشگه اویه‌لردی.

- بیز بابام بیلن سېنی جوده یخشی کۆره‌میز، شاخدار آنه بوغو. بیز سېنی انچه‌دن بېری کوته‌یاتگن اېدیک، - دېدی.

- مېن هم سېنی بیله‌من. سېنینگ بابانگنی هم. او یخشی آدم، - دېدی شاخدار آنه بوغو.

باله سېوینیب کېتدی. لېکن اۆز منّتدارچیلیگینی قنده‌ی بیان اېتیشنی بیلمسدی.

- ایسته‌سنگ، بلیققه ایلنه‌من-و، دریا بۆیلب سوزیب ایسّیق‌کۆلگه، آق کېمه‌گه یېتیب باره‌من، - دېدی باله تۆستدن.

او بونینگ عهده‌سیدن چیقه آلردی. بیراق شاخدار آنه بوغو اونگه هیچ نیمه دېمه‌دی. شونده باله یېچینه باشله‌دی و خودّی یازده‌گی دېک، دریا یاققه‌سیده تال نینگ شاخیدن اوشلب، سووگه توشدی. سوو ایسّیق و دیمیققن اېدی. او کۆزی آچیق حالده سوو تگیدن سوزیب کېتدی. سان-سناقسیز آلتین قوم دانه‌چه‌لری میده سوو آستی اۆتلری بیلن قۆشیلیب گرداب حاصل قیلردی. اونینگ نفسی بۆغیله باشله‌دی. ایسّیق آقیم اېسه اونی همان آلیب کېتردی.

- یاردم بېر، شاخدار آنه بوغو، یاردم بېر مېنگه، مېن هم سېنینگ فرزندینگمن، شاخدار آنه بوغو! - دېیه بقیردی او.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

شاخدار آنه بوغو اونینگ آرتیدن قیرغاق بؤیلب یوگوردی. او شونده‌ی تېز یوگوردی که، هوا ویزیلّب کېتدی.

باله اوستیده‌گی کؤرپه‌نی آتیب تشله‌دی و درحال یېنگیل تارتدی. او تېرلب-پیشگن اېدی. لېکن بونده‌ی پیتلرده باباسی اونی ینه یخشیراق اؤره‌ب قؤییشینی اېسلب، کؤرپه‌گه اؤره‌لیب آلدی. اویده هیچ کیم یؤق اېدی. چیراق پیلیگی یانیب توگه‌گن، شونینگ اوچون هم او خانه‌نی خیره‌گینه یاریتیب توررردی. باله اؤرنیدن تورماقچی، سوو ایچماقچی بؤلدی، لېکن تشقریدن قنده‌ی دیر کېسکین آواز اېشیتیلدی. کیم دیر بیراوگه بقیردی، الّه کیم ییغله‌دی، کیم دیر اونی ینه یوپنتیردی. غله-غاوور، آیاق شرفه‌سی اېشیتیلدی. کېین نق دېرزه تگیدن اوه تارتیب ایکّی کیشی اؤتدی. اولر بیر-بیرینی ییتکلب باره‌یاتگن دېک اېدی. اېشیک تره‌قلب آچیلدی، کمپیر جهل بیلن هرسیلّه‌گنیچه مومن بابانی اوی ایچیگه ایتریب یوباردی. باله باباسی نینگ بونچه‌لیک قتّیق قؤرقنلیگینی هیچ قچان کؤرمه‌گن اېدی. افتیدن، او هیچ نرسه‌نی انگله‌مسدی. چال نینگ کؤزلری بې‌سرانجام جودیرردی. کمپیر اونی کؤکره‌گیدن ایتریب، اؤتیریشگه مجبور قیلدی:

- اؤتیر، اؤتیر، احمق چال، سؤره‌مه‌سه اره‌لشیب نیمه قیله‌سن. بیرینچی مرته شونده‌ی بؤلیه‌پتی می اولرده. همه‌سی یخشی بؤلسین دېسنگ، تومشوغینگنی سوقمه‌ی تېک اؤتیر. نیمه دېسم، شونی قیل. اېشیتیه‌پسن می؟ او بیز بیلن دؤستلشماقچی اېمس، بلکه دنیادن بېزدیرماق-چی، توشونیه‌پسن می؟ کېکسه‌یگنده قه‌یېرگه هم باره‌میز؟ قه‌یېرگه؟ - کمپیر شونده‌ی دېدی-یو، اېشیکنی تره‌قله‌تیب یاپیب، شاشگنیچه چیقیب کېتدی.

اوی ینه جیمیب قالدی. فقط چال نینگ خیریلّه‌گن، اوزوق-یولوق نفس آلیشی اېشیتیلیب توررردی. او اؤچاق یانیده چؤنقه‌یگنچه باشینی قلتیره‌یاتگن قؤللری آره‌سیگه آلیب اؤتیرردی. بیردن چال تیز چؤکدی و قؤللرینی چؤزیب، کیمگه دیر زارلنگنچه التجا قیله باشله‌دی:

- آل مېنی، آلیب کېت، بو طالعی پستنی! اونگه فرزند عطا قیل! اونگه قره‌سم یوره‌ک-بغریم قان بؤله‌دی. هیچ بؤلمه‌سه بیرته‌گینه تیرناق عطا اېت، رحمینگ کېلسین بیزگه...

چال ییغلگنچه گندیره‌کلب اؤرنیدن توردی-ده، دېوارنی اوشلب باریب، اېشیکنی آچدی. او تشقری چیقدی، اېشیکنی یاپدی و اېشیک آرتیده کفی بیلن آغزینی بېرکیتیب ایچ-ایچیدن اؤکسینیب ییغله‌دی.

باله ناچار احوالده قالدی. او ینه قلتیره‌ی باشله‌دی. اؤزینی گاه ایسّیققه، گاه ساووققه آتردی. او تورماقچی، باباسی یانیگه بارماقچی بؤلدی. لېکن قؤل-آیاقلری اونگه اطاعت قیلمس، باشی زیرقیره‌ب

آغریردی. چال اېشیک آرقه‌سیده یوم-یوم ییغلر، حولیده اېسه ینه بدمست اؤراز قول تؤپالان کؤتررردی، بېکېی خاله داد-فریاد سالیب ییغلردی. ایکّی تماننی هم گل جمال بیلن بووی یلینیب-یالواریب تینچیتیشدی.

باله اؤز خَیال دریاسیگه چؤمگن اېدی. او ینه اؤشه تېزآقر دریا یاقه‌سیده. ایکّینچی ساحلده، جغل اوستیده اېسه خودّی اؤشه بوغولر توریبدی. شونده باله التجا قیلدی: «شاخدار آنه بوغو، بېکېی خاله‌گه شاخینگده بېشیک آلیب کېل. سېندن اؤتینیب سؤره‌یمن، اولرگه بېشیک آلیب کېل. اولرده هم فرزند بؤلسین». اؤزی بؤلسه سوو یوزه‌سیدن شاخدار آنه بوغو تامان یوگورگیلب کېتدی. او سوو یوزه‌سیدن چاپیب بارر اېکن، قولب توشمسدی، شو بیلن بیرگه، ساحلگه هم یقینله‌شالمسدی، خودّی بیر جایده دېپسینیب توریب قالگن دېک اېدی. او همه وقت شاخدار آنه بوغوگه یلینیب-یالواررردی. «سېن شاخینگده بېشیک آلیب کېل. شونده‌ی قیلگین که، بابامیز ییغلمه‌سین، شونده‌ی قیلگین که، اؤراز قول عمکی بېکېی خاله‌نی اورمه‌سین، شونده‌ی قیلگین که، اولرده فرزند توغیلسین. مېن همه‌لرینی سېوه‌من، اؤراز قول عمکینی هم سېوه‌من، سېن اونگه فقط فرزند بېر. اولرگه شاخینگده بېشیک آلیب کېل...»

بالەگە اوزاقدن قۋنغیراقچە جرنگلەگندەی اېشیتیلدی. او تاباره کوچلیراق جرنگلردی. آنە بوغو
تاغ بۋیلب یوگورردی، او بېشیکنی - قەییندن یسلگن قۋنغیراقچەلی بالە بېشیگینی بندیدن شاخلریده کۋترگنچە کېلتیرەیاتگن
اېدی. بېشیک قۋنغیراقچەسی نینگ جرنگی همە یاققە ترەلە باشلەدی. شاخدار آنە بوغو جودە شاشیلەیاتگن اېدی. قۋنغیراقچە آوازی
تاباره یقینلشە باشلەدی.

بو نیمە نینگ آوازی؟ قۋنغیراقچە جرنگیگە موترنینگ اوزاقدن گوریلّەگن آوازی جۋر بۋلدی.
قەیېرده دیر یوک موتری کېلردی. موترنینگ گوریلّشی تاباره کوچەییب، انیقراق اېشیتیلردی، قۋنغیراقچە نینگ جرنگی اېسە
خودّی اوندن چۋچیگندەی اوزوق-یولوق اېشیتیلە باشلەدی، کۋپ اۋتمەی اېسە اونی موترنینگ گوریلّشی بوتونلەی باسیب کېتدی.
بالە تېمیرلرنی شرەقلەتیب، همەیاقنی لرزەگە سالیب حولیگە آغیر موتر کېلیب تۋختەگنینی اېشیتدی. ایت هورگنچە تشقریگە
آتیلدی. دېرزە آینەسیگە بیر زوم چیراق یاروغی نینگ عکسی توشیب توردی-یو، شو زهاتییاق اۋچدی. عینِ چاغدە موترنینگ
آوازی هم جیمیب قالدی. کابین اېشیگی ترەقلب یاپیلدی. کېلگن کیشیلر، افتیدن، اوچاولان بۋلسە کېرەک، اۋزارا گپلشیب، بالە یاتگن
دېرزە یانیدن اۋتیب کېتیشدی.

- سیداحمد کېلدی، - بیردن گل جمال نینگ قووانچلی آوازی ینگرەدی، اونینگ اېری تامان
شاشیلەیاتگنی اېشیتیلیب تورردی. - بیز بۋلسک کوتە بېریب، طاقتیمیز تاق بۋلدی!
- السلام و علیکم، - جواب قیلیشدی اونگە ناتنیش کیشیلر.
- خۋش، تینچ اۋتیریبسیزلر می؟ - سۋرەدی سیداحمد.
- شُکر. نېگە مونچە کېچ؟
- شونیسیگە هم شُکر. سفرخۋرگچە یېتیب کېلدیم، یۋلچی موترلرنی کوتەمن-کوتەمن، قنی کېلە قالسە. هیچ بۋلمەسە جیلی
سایگچە یېتیب آلسم دېیمن. بیر محل منە بولر یاغاچ آلیب کېتگنی بیزنینگ تمانیمیزگە کېلیشەیاتیبدی، - دېیە حکایە قیلردی سیداحمد.
- تاغ آرەلیغی قارانغی. یۋلنی اۋزینگ بیلەسن...
- اۋراز قول قنی؟ اویده می؟ - قیزیقیب سۋرەدی کېلگنلردن بیری.
- اویده، - ایکّیلنیب دېدی گل جمال. - سَل تابی قاچیبدی. تشویشلنمنگلر. بیزده تونب قالەسیز، جای بۋلسە بار. یورینگلر.
اولر راضی بۋلیشدی. لېکن بیر نېچە قدم باسگچ، تۋختب قالیشدی.
- السلام، آقسقال. السلام و علیکم، باییبچە. کېلگنلر مومن بابا و کمپیر بیلن سلاملەشیشدی. چال بیلن کمپیر هم اویتگە قالمسلیک
اوچون اولرنی حولیده کوتیب آلیشدی. بلکە اۋراز قول هم اویەلر؟ ایشقیلیب، اۋزینی و باشقەلرنی اویتگە قۋیمەسین-دە.
بالە بیر آز تینچلندی. عموماً، او اۋزینی یېنگیل حس اېتە باشلەدی. باشی هم اونچەلیک آغریمەیاتگن اېدی. حتا اۋرنیدن
توریب، موترنی کۋزدن کچیرماقچی بۋلدی: او قنەقە، تۋرت غیلدیرکلی می یاکە آلتی غیلدیرکلی می؟ ینگی می، اېسکی می؟ تېلری
قنەقە؟ اۋتگن یازدە اولرنینگ اوییگە حتا حربی یوک موتری هم کېلگندی - غیلدیرکلری بلند، خودّی تومشوغی کېسیب آلینگن دېک
اېدی.
یاش عسکر هیداوچی بالەنی کابینگە اۋتیرغیزگن اېدی. قندەی یخشی! آلتین رنگ پاگانلی حربی کیشی اېسە اۋراز قول بیلن
بیرگە اۋرمانگە توشیب کېتیشدی. قنەقەسی بو؟ هیچ بونەقەسی بۋلمەگندی-کو.
- سیزلر جاسوسنی ایزلەیەپسیز می؟ - سۋرەدی بالە عسکردن. او جیلمەییب قۋیدی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

- هه، جاسوسنی ایزله‌یه‌پمیز.

- بیزنیکیگه حلی بیرانته هم جاسوس کېلگنی یۉق، - دېدی باله غمگین. عسکر کولیب یوباردی.

- نیمه‌گه کېره‌ک او سېنگه؟

- مېن اونی ایزیدن قوولب، توتیب آلردیم.

- آبّا ایزقوور-اېي، حلی یاشلیک قیله‌سن.

آلتین رنگلی پاگانلی حربي کیشی اۉراز قول بیلن اۉرماننی ایله‌نیب یوریشگنده، باله هیداوچی بیلن گپلشیب آلدی.

- مېن همه موترلرنی، همه هیداوچیلرنی یخشی کۉره‌من، - دېدی باله.

- نیمه اوچون؟ - قیزیقیب سۉره‌دی هیداوچی،

- موترلر - یخشی، کوچلی و تېز یوره‌دی. اولردن یاقیملی بنزین هیدی کېله‌دی. هیداوچیلر بۉلسه یاش، اولرنینگ همه‌سی هم شاخدار آنه بوغونینگ باله‌لری.

- نیمه؟ نیمه؟ - توشونمه‌دی عسکر. - قنده‌ی شاخدار آنه؟

- سېن حلی بیلمه‌یسن می؟

- یۉق. بونه‌قه غریباتنی هیچ قچان اېشیتمه‌گنمن. - سېن اۉزینگ کیمسن؟

- مېن قره‌غنده‌لیک قزاقمن. شختیارلر مکتبیده اۉقیگنمن. - بونی سۉره‌یاتگنیم یۉق، سېن کیم نینگ فرزندیسن؟

- آته-آنه‌منی.

- اولر کیمنیکی؟

- اولر هم آته-آنه‌سی نینگ فرزندلری.

- اولر-چی؟

- اېي، آغه‌ینی، شو زیلده تۉختاووسیز سوال بېریب، سوریشتیره بېریش ممکن می، اخیر.

- مېن بۉلسم شاخدار آنه بوغو فرزندلری نینگ فرزندیمن.

- بونی کیم ایتدی سېنگه؟

- بابام.

- هرقه‌له‌ی، تۉغری اېمس، - عسکر ایکّیلنیب، باش چه‌یقه‌دی.

بو کتّه باشلی، شلپنگ‌قولاق باله نینگ شاخدار آنه بوغو اولادی اېکنلیگی اونی قیزیقتیریب قۉیدی.

عسکر اۉز اولادی قه‌یېردن ترقلگنینی بیلمسلیگی معلوم بۉلیب قالگنلیگیدن‌گینه اېمس، حتا یېتّی پشتینی بیلمسلیگیدن بیر آز خجالت هم تارتدی. عسکر فقط اۉز آته‌سینی، باباسینی و باباکلانینی بیلردی، خلاص. باشقه‌لری-چی؟

- سېنگه یېتّی آته-بابالرنینگ نام‌لرینی اېسده توتیشنی اۉرگتیشمه‌گن می؟ - دېب سۉره‌دی باله.

- اۉرگتیشمه‌گن. نیمه‌گه کېره‌ک بو؟ مېن اولر حقیده هیچ نیمه‌نی بیلمه‌سم هم، همه قطاری بنایی دېک یشه‌یه‌پمن.

- بابام، اگر آدم‌لر اۉز آته-بابالرینی بیلمسه‌لر، اولر اینیب کېته‌دی، دېیدی. - کیم اینییدی؟ آدم‌لر می؟

- هه.

- نیمه اوچون؟

- بابام ایته‌دی که، اونده هیچ کیم یامان ایشلردن حذر قیلمه‌یدی، چونکه باله‌لر و باله‌لرنینگ باله‌لری هم اونی اپسله‌مه‌یدی. شونینگ دېک، هیچ کیم یخشی ایش هم قیلمه‌یدی. چون که، بری بیر، باله‌لر اونینگ یخشی ایشلری حقیده اپسله‌مه‌یدی-ده.
- بابانگ قیزیق اېکن-کو! - عسکر چینه‌کم حیرتده قالدی. - غرایب. اما او سېنینگ باشینگنی
بۆلمغور نرسه‌لر بیلن گنگیتیب قۆیه‌یاتگنینی بیلمه‌سه کېره‌ک. اخیر، سېنینگ باشینگ کتّه-کو... قولاقلرینگ هم شونچه‌لیک کتّه که، خودّی بیزنینگ پولیگونیمیزده‌گی لوکاتورلرگه اۆخشه‌یدی. سېن اونینگ گپلرینی تینگله‌مه. کمونیزمگه باریه‌پمیز، کوسموسگه اوچیه‌پمیز، او بۆلسه سېنی نیمه‌گه اۆرگتیه‌پتی؟ اونی بیزگه، سیاسي مشغولاتگه آلیب باریشسه بار می، بیر زومده معلوماتلی قیلیب قۆیردیک. سېن اۆسیب، اۆقیب-اۆرگنیب آلگنینگدن سۆنگ بابانگدن واز کېچیب قۆیه قال. او نادان، مدنیتسیز کیشی.
- یۆق، مېن هیچ قچان بابامنی تشلب کېتمه‌یمن، - اعتراض بیلدیردی باله. - او یخشی.
- حاضرچه شونده‌ی. کېینراق توشونیب آله‌سن. حاضر آوازلرگه قولاق سالیب تورر اېکن، باله اۆشه حربي موترلرنی اپسله‌دی. او اۆشنده عسکرگه نیمه اوچون بو یېرده‌گی هیداوچیلر، اینیقسه، او بیلگن هیداوچیلر شاخدار آنه بوغونینگ فرزندلری اېکنلیگینی یخشیلب توشونتیریب بېرالمه‌گن اېدی. باله اونگه تۆغریسینی ایتدی. اونینگ سۆزلریده هیچ قنده‌ی اویدیرمه یۆق اېدی. اۆتگن ییلی خودّی شونده‌ی کوز پلّه‌سیده، احتمال، سَل کېچراق میدی، پیچن آلیب کېتیش اوچون تاققه سفخۆز موترلری کېلگن اېدی. اولر قراوولخانه نینگ یانیدن اېمس، بلکه اونگه بیر آز یېتمسدن ارچه‌دره‌گه آلیب باره‌دیگن یۆلگه بوریلیشدی سۆنگ یوقاریلب باریب، یازده اۆریب قۆییلگن پیچنلر تامان کېتیشدی. قراوولتاغده‌گی موتورلرنینگ مثلسیز گوریلّه‌شینی اېشیتگن باله یۆل نینگ اَیریلیشیگه قره‌ب چاپیب کېتدی. بیردنیگه شونچه موتر! بیری نینگ کېتیدن بیری تیزیلیشیب کېتگن. بوتون بیر کالونّه. او موترلردن اۆن بېشته‌چه‌سینی سنه‌دی.
هوا اینیب توریبدی. بوگون-اېرته قار یاغیب قالیش سیاقی بار. اونده «خیر، خشکلر، کېلگوسی ییلگچه» دېیه بېریش ممکن. بو جایلرده پیچنی اۆز وقتیده تشیب آلمه‌سنگ، کېین داغده قاله‌سن. اۆتیب کېلالمه‌یسن بو یېرگه. افتیدن، سفخۆزده تورلی خیل ایشلر کۆپه‌ییب، وقت ضیق کېلیب قالگنلیگی اوچون اۆریب تیارلب قۆییلگن پیچنی بیر یۆله تشیب کېلتیریشگه قرار قیلینگن اېدی. بیراق باله بونی بیلمسدی. تۆغریسینی ایتگنده، اونینگ نیمه ایشی هم بار؟ او هاولیقیب، قوواننگیدن هر بیر موترنینگ قرشیسیگه چیقدی، بیر آز کیم اۆزرگه چاپدی، سۆنگ باشقه‌سینی قرشی آله باشله‌دی. یېنگیل یوریب باره‌یاتگن یوک موترلری نینگ همه‌سی یپ-یېنگی، کابینلری چیرایلی، آینه‌لری اېسه کېنگ اېدی. کابینده یاش ییگیتلر اۆتیریشیبدی. اولرنینگ همه‌سی بیر خیلده مورتسیز، اَیریم کابینلرده اېسه ایکّیته‌دن اۆتیریشیبدی. بو شریک بۆلیب اۆتیرگنلر پیچنی ییغیش و باغلش اوچون باریشه‌یاتگن اېدی. اولرنینگ همه‌سی باله‌گه چیرایلی، قووناق، جسور بۆلیب تویولدی.
عموماً-کو، باله یېنگلیشمه‌گندی. حقیقتده هم شونده‌ی اېدی. موترلر ساز اېدی، اولر قراوولتاغده‌گی جغللی، زرنگ یۆلدن اۆتگچ، یېلده‌ی اوچیب باررد‌ی. باله‌لرنینگ وقتی چاغ اېدی -
هوا هم یامان اېمسدی، بو یېرده ینه قه‌یاقدن دیر پیدا بۆلیب قالگن شلپنگ‌قولاق، کتّه باشلی تیرمیزه‌ک باله یاشلیک شۆخلیکلرینی ایچیگه سیغدیرالمه‌ی قووانگیدن هر بیر موتر قرشیسیده کپلک بۆلردی! باله ینه کۆپراق سېوینسین و شۆخلیک قیلسین اوچون اونینگ خطی-حرکتلریگه کولمسدن، هزل ارەلش قۆل سیلکیب، پۆپیسه قیلمسدن بۆلر میدی...

www.ezgu.org - اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

ئېنگ آخرىده كېلەياتگن يوک موتری حتا تۆختەدی هم، كابىندن پاگونسیز، حربىي فورژكەسیز، اما كېپكه كييب آلگن عسكر كييمىدەگی یاش هیداوچی ییگیت باشینی چیقریب قرەدی.

- یخشیمیسن، نیمه قیلیب یوریبسن بو یېرده، ە؟ - آچیق یوز بیلن باله‌گه کۆز قیسیب قۆیدی او.

- اۆزیم، شوندەی، - بمیلِ‌خاطر جواب بېردی باله.

- سېن مومن بابانینگ نبیرەسی اېمس میسن؟

- هه.

- اۆزیم هم شوندەی دېب اۆیله‌گن اېدیم. مېن هم بوغوبای اولادیدنمن. بو بارەیاتگن باله‌لرنینگ همەسی بوغوبای اولادیدن. پیچنگه باریەپمیز. اېندیگی بوغوبای اولادلری بیر-بیرینی بیلیشمەیدی هم، ترقه‌لیشیب کېتگن... بابانگ‌گه سلام ایت. قولی بېکنی، چۆتبای نینگ اۆغلی قولی بېکنی کۆردیم دېب ایتگین. قولی بېک عسکرلیکدن قَیتیب کېلیب، سفخۆزده هیداوچی بۆلیب ایشلەیپتی اېکن، دېگین. خیر، امان بۆل، - خیرله‌شیش آلدیدن او باله‌گه قندەی دیر حربیي زنه‌چوک ساوغه قیلدی. جوده غلطی. نشانگه اۆخشب کېتەدی.

موتر قاپلان کبی بۆکیریب شریکلری آرتیدن شمالدەی اوچیب کېتدی. ناگهان باله‌ده بوغوبای اولادیدن بۆلگن اکه‌سی - بو آق کۆنگیل، مرد ییگیت بیلن بیرگه کېتیش اشتیاقی توغیلیب قالدی. اما یۆل هوویلّب قالگن بۆلیب، او اویگه قَیتیشگه مجبور بۆلدی. قَیترکن، باباسیگه اوچرەشوو حقیده‌گی تأثراتلرینی گپیریب بېردی. زنه‌چوکنی بۆلسه کۆکره‌گیگه تقیب آلدی.

اۆشه کونی کېچقورون آسمان گنبدی آستیدەگی تیزمه تاغلردن قتّیق شمال - سن-تاش شمالی توره باشله‌دی. او بۆرانگه ایلندی. اۆرمان پیراقلری قویون دېک آسمانگه اوچیب چیقیب تاباره کۆک‌که اۆرلر، گوویلّه‌گنچه تاغ چۆقّیسیده اۆینردی. زوم اۆتمەی هوا شوندەی بوزیلدی که، کۆز آچیب بۆلمەی قالدی. بیردن قار اوچقونله‌ی باشله‌دی. انه-منه دېگونچه یېر یوزی آق چای‌شبگه بورکندی، اۆرمانلر چه‌یقلدی، دریا جۆش اوردی. قار توشدی، او بوره‌لیب-بوره‌لیب یاغردی.

بیر عمللب ماللرنی هَیده‌شگه، حولیده‌گی او-بو نرسه‌لرنی ییغیشتیریشگه، علاجی باریچه اویگه مۆل اۆتین آلیب کېلیشگه زۆرغه اولگوریشدی. کېین اېسه اویدن چیقمەی قمەلیب آلیشدی. بوندەی اېرته توشگن ایزغیرین ساووقده کیم هم اېشیک‌که چیقەدی دېییسیز.

- بونینگ کیمگه کېرەگی بار؟ - حیرتلنیب تشویشلنردی مومن بابا اۆچاققه اۆتین قلرکن. او شمال نینگ هوشتک چلیشیگه همان قولاق توتر، دېرزه آلدیگه باریب تشقرینی کوزەتردی. درچه آرتیده گیر ایله‌نیب یاغه‌یاتگن قار هش-پش دېگونچه اویبولیب قالگن اېدی.

- اۆتیر اۆرنینگ‌گه! - مینگغیلّه‌دی بووی. - بیرینچی مرته شوندەی بۆلیه‌پتی می؟ «بونینگ کیمگه کېرەگی بار؟» اېمیش، - تهدید قیلیب مسخره‌له‌دی کمپیر. - قیش قیشلیگینی قیلیشی کېرەک-ده.

- بیر کونده-یه...

- بۆلمەسه-چی؟ سېندن سۆرەب اۆتیررمەیدی؟ وقت-ساعتی کېلیبدی، یاغه‌دی-ده.

اۆچاق مۆریسی اوویلّه‌ی باشله‌دی. باله آلدین باباسیگه خۆجه‌لیک ایشلریده یاردم بېریب، ساووققه قاتدی، بیراق اۆتین تېزده قیزیشیب یانیب کېتگندن سۆنگ اوی ایچی ایسیب قالدی. همه یاقنی دود اره‌لش قره‌غه‌ی سموله‌سی نینگ هیدی قاپله‌دی. ایسینیب آلگچ، باله نینگ هم کۆنگلی جایی‌گه توشدی.

کېین طعام یېدی. سۆنگ اوخلش اوچون اۆرینگه کیریشدی. حولیده اېسه قار بۆره‌لر، شمال اوویلّردی.

«اۆرمانده بلکه جوده قۆرقینچلی دیر»، - اۆیله‌دی باله آینه آرتیده‌گی گوویلّشگه قولاق سالیب، او ناگاه قنده‌ی دیر انگلب آلیش قیین بۆلگن آوازلرنی، شاوقین-سورانلرنی اېشیتیب، اۆزینی قۆیرگه جای تاپالمه‌ی قالدی. کیم دیر بیراونی چقیردی، کیم دیر اونگه جواب قَیتردی. باشده باله‌گه شونده‌ی تویوله‌یاتگنده‌ی بۆلدی. شونده‌ی پیتده قراوولخانه‌گه کیم هم کېلردی؟ بیراق مومن بابا و کمپیر هوشیار تارتیشدی.

- آدملر، - دېدی کمپیر.

- هه، - ایشانقیره‌مه‌ی دېدی چال. کېین بېزاوته‌لنه باشله‌دی: - بې‌محلده کیم بۆلدی؟ - او تېزگینه کیینه باشله‌دی.

کمپیر هم شاشیب قالدی. توریب، لمپه چیراقنی یاقدی. باله هم نیمه‌دن دیر چۆچیب، توریب کییندی. بو آره‌ده آدملر اویگه یقینله‌شیب کېلیشدی. غاوور-غووور، آیاق تاووشلری. نامعلوم آدملر قارنی غرچیلّه‌تیب باسیب، ایوانگه کېلگنلریده آیاقلرینی قاقیب، تقیلّته باشله‌دیلر.

- آقسقال، اېشیکنی آچینگ! ساوقاتدیک!

- کیمسیزلر؟

- اۆزینگیزنیکی.

مومن اېشیکنی آچدی. قارده، ایزغیرین شمالده ساوقاتگن کیشیلر اویگه باستیریب کیریب کېلیشدی. بولر کوندوزی ارچه‌دره تمانگه پیچن آرتیشگه کېتگن اۆشه یاش هیداوچیلر اېدی. باله اولرنی درحال تنیدی. اونگه حربي نشان تقدیم قیلگن قولی بېک هم بار اېدی. اولر بیراونی قۆلتیغیدن اوشلب آلیب کیریشدی. او اینگردی، آیاغینی سودره‌ب باسردی. اویده بیردن قیی-چوو کۆتریلدی.

- استغفرالله! نیمه بۆلدی سیزلرگه؟ - مومن بابا بیلن کمپیر برابر تشویشلنیب سۆره‌شدی.

- کېین گپیریب بېره‌میز! او یاقده ینه بیزدن یېتّی کیشی کېلیه‌پتی. یۆلدن اده‌شمه‌سه‌لر بۆلگنی. قنی، بو یېرگه اۆتیر-چی. آیاغی قَیریلیب کېتدی، - آقساق ییگیتنی بخاری یانیگه اۆتقیزرکن، تېز گپیردی قولی بېک.

- قالگن آدملرینگیز قه‌یېرده؟ - شاشیب قالدی مومن بابا. - مېن حاضر باریب، اولرنی باشلب کېله‌من. سېن اېسه یوگور، - دېدی او باله‌گه. - سیداحمدگه ایت، تېزلیک بیلن اېلېکتر فانرینی آلیب کېلسین.

باله اویدن آتیلیب چیقدی و هاولیققنیدن نفسی بۆغزیگه تیقیلیب قالدی. عمری نینگ آخریگچه او بو دهشتلی دقیقه‌نی اېسدن چیقرمه‌دی. قنده‌ی دیر هورپه‌یگن، بشره‌سی ساووق، چینقیریب دهشت سالووچی بهیبت مخلوق اونینگ تاماغیدن بۆغیب آلیب سیلته‌ی باشله‌دی. لېکن باله اۆزینی یۆقاتمه‌دی. او دهشتلی چنگلدن سیتیلیب چیقدی و قۆلی بیلن باشینی تۆسیب حمایه قیلگنچه سیداحمد نینگ اوییگه یوگوردی. همه‌سی بۆلیب ییگیرمه-اۆتیّز قدملیک یۆل اونگه خودّی اوزاق دېک بۆلیب تویولدی. گۆیا جنگچیلرگه کۆمکلشماق اوچون آلیس یېرگه شمال دېک یېلیب باره‌یاتگن دېک اېدی. اونینگ قلبی مردلیک و جسورلیک کۆرسه‌تیش اشتیاقی بیلن تۆلیب-تاشگن اېدی. او نظریده اۆزینی قدرتلی و یېنگیلمس کوچگه اېگه اېکن دېک حس اېتدی، حتا سیداحمد نینگ اوییگه یېتیب بارگونچه هم شونده‌ی قهرمانانه ایشلر قیلیشگه اولگوردی که، قایل قالمه‌ی علاج یۆق. او توبسیز جرلیکلر آرقه‌لی تاغدن تاققه سکره‌ب اۆتدی، قیلیچ بیلن دشمن تۆده‌سینی یکسان قیلدی، دریاده چۆکه‌یاتگننی، اۆتده کویه‌یاتگننی خلاص اېتدی، قیزیل بیراغی هیلپیره‌ب تورگن ریاکتیف قیرووچی اوچاقده دره و قایه‌لر سری اوندن قاچیب باره‌یاتگن دهشتلی قاره مخلوقنی قوودی. اونینگ ریاکتیف قیرووچی اوچاغی مخلوق آرتیدن اۆق دېک اوچیب اۆتردی. باله پولېمیوتدن اۆق اوزیب،

www.ezgu.org - اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

«فاشیستلرنی قیر!» دېب قیچقیرردی. همه جایده شاخدار آنه بوغو اونی قۉللب-قوّتله‌دی. بوغو اۉز فرزندی بیلن فخرلنردی. باله سیداحمد نینگ اوی اېشیگیگه کېلیب یېتگنده، آنه بوغو اونگه: «اېندی مېنینگ باله‌لریمنی، یاش هیداوچیلرنی قوتقریب قال!» - دېدی.

«مېن اولرنی قوتقره‌من، شاخدار آنه بوغو، خدا حقی، قَسم ایچه‌من!»، - دېدی باله آواز چیقریب و اېشیکنی قاقه باشله‌دی.

- تېزراق، سیداحمد عمکی، بیزنیکیلرنی قوتقریب قاله‌یلیک، یورینگ! - او بو سۉزلرنی شونده‌ی تأثیرلی قیلیب ایتدی که، سیداحمد و گل جمال قۉرقوودن جاییده تورگنچه توریب قالیشدی.

- کیمنی قوتقریش کېره‌ک؟ نیمه بۉلدی؟

- بابام اېلېکتر فانری بیلن تېزده چاپیب کېلسین، سفخۉزدن کېلگن هیداوچیلر یۉلده اده‌شیب قالیشیبدی دېب ایتگین، دېدیلر.

- احمق، - سۉکیب بېردی اونی سیداحمد. - شونده‌ی دېسنگ بۉلمه‌یدی می؟ - او آتلنیش اوچون یوگوریب کېتدی.

لېکن بو حالت باله‌نی هیچ قنچه رنجیتمه‌دی. سیداحمد اونینگ بو یېرگه کېلگونچه قنچه‌لیک جسارت کۉرستگنینی، قسم ایچگنینی قه‌یېردن بیلسین. باله هیداوچیلرنینگ یېتّه‌لاوی هم مومن بابا بیلن سیداحمد تمانیدن قراوولخانه نینگ یانیدن تېزده تاپیلیب اویگه آلیب کېلینگنده هم اونچه‌لیک عجبلنمه‌دی. شونده‌ی اوچره‌شوو صادر بۉلمسلیگی هم ممکن اېدی-کو! خطرنینگ آلدی آلینسه او یېنگیل کۉچیشی ممکن... عموماً آلگنده، بو اده‌شگن کیشیلر هم تاپیلدی. سیداحمد اولرنی اوییگه آلیب کېتدی. حتا اۉزاز قولنیکیده تونش اوچون هم بېش کیشی یوباریلدی. - اونی هم اویغاتیشگه تۉغری کېلدی. باشقه‌لری اېسه مومن بابانینگ اوییگه تیقیلیب قالیشدی.

قار بۉرانی تاغده حلی هم تۉختمه‌گندی. باله ایوانگه یوگوریب چیقدی و دقیقه اۉتمه‌ی اۉنگ و سۉلی قَیسی، بلند و پستی قَیسی، توپگونه آلمه‌ی قالدی. هوانینگ قاواغی سالیق، گۉیا دایره شکلیده ایلنه‌یاتگن دېک اېدی. قار اېسه تیزّه بۉیی بۉلیب قالگندی.

مومن بابا سفخۉز هیداوچیلری نینگ همه‌سی تاپیلیب، ایسینیب آلگچ و ساووقدن، خوف-خطردن قوتولیب کۉنگیللری تینچیگچ، واقعه توشونرلی بۉلسه هم یۉلده، قار بۉرانیده قنده‌ی حادثه یوز بېرگنینی سېکین-استه سوریشتیره باشله‌دی. ییگیتلر حکایه قیلیب بېریشدی، چال-کمپیر اېسه خۉرسینیب-خۉرسینیب قۉییشردی.

- به‌ی، به‌ی-اېی، - دېیه صادر بۉلگن حادثه‌دن حیرتده قالیشر و قۉللرینی کۉکسیگه قۉییب خداگه شکرانه‌لر ایتیشردی.

- بونچه‌لیک یېنگیل کیینمسه‌لرینگ-ه، باله‌لر، - اۉپکه‌له‌دی کمپیر ایسّیق چایدن قویرکن. - تاققه شونده‌ی کییم بیلن کېلیش ممکن می، اخیر. باله‌سیزلرده، باله. اۉزینگیزگه زېب بېره‌سیز، شهرلیکلردېک بۉله‌ی دېیسیز. اگر یۉل تاپه آلمه‌ی اېرته‌لبگچه قالیب کېتگنلرینگیزده بار می، خدا کۉرستمه‌سین؟ نق موزلب قالردیلرینگیز.

- کیم بیلسین بونده‌ی بۉلیشینی، - دېب جواب بېردی قولی بېک. - ایسّیق کیینیش نېگه کېره‌ک؟ بیران نرسه بۉلسه ایچکریده موتر ایسیتیب قۉیه‌دی. خودّی اویینگده‌گی دېک اۉتیریب، بره‌نکنی ایلنتیره بېر. اوچاقده-چی، منه بو تاغلر او یېردن تېپه‌چه‌لردېک کۉرینه‌دی - بورت تشقریسیده قیرق درجه ساووق بۉلسه، ایچکریده آدملر کۉیلکچن یوریشه بېره‌دی.

باله پۉستینگه اۉره‌لیب هیداوچیلر اۉرته‌سیده یاتردی. او قولی بېک نینگ یانیگه تیقیلیب آلیب کتّه‌لرنینگ صحبتینی بوتون وجودی بیلن تینگلردی. بیردن بۉران کۉتریلیب، بو ییگیتلر اولرنینگ اوییدن باش‌پناه ایزلشگه مجبور قیلگنیدن حتا او خورسند بۉلگنینی هیچ کیم خَیالیگه هم کېلتیرمه‌دی. او بۉران اوزاق کونلر، هیچ بۉلمه‌گنده اوچ کون دوام اېتیشینی ایچ-ایچیدن جوده ایستردی. میلی، اولر شو یېرده یشه‌ی بېرسینلر. اولر بیلن وقت اۉتکزیش قنده‌ی یخشی. قیزیقرلی. باباسی، افتیدن، همه‌سینی تنیرکن. اۉزلرینی‌گینه اېمس، آته‌لری و آنه‌لرینی هم بیلرکن.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

- منه، کۉردینگ می، - بابا نبیره‌سیگه حتا بیر آز غرورلنگن دېک دېدی، - اۉز اکه‌لرینگنی، بوغوبای اولادلرینی کۉردینگ. اولرنینگ کیملیگینی بیلیب آله‌سن. قره، قنده‌ی اولر! اې، حاضرگی ییگیتلر بۉیچن بۉلیب اۉسیشیه‌پتی‌ده. خداییم سیزلرنی اۉز پناه‌یده اسره‌سین. قیرق ایکّینچی ییلی قیشده بیزنی مگنیتوگورسک‌که قوریلیشگه آلیب کېلیشگنی ایسیمده...

بابا نبیره‌سیگه یخشی تنیش بۉلگن تاریخنی حکایه قیلیشگه توتینیب، اولرنی مملکت نینگ تورلی بورچکلریدن چقیریلگن محنت اوردوسینی بۉیگه قره‌ب اوزه‌ییب کېتگن صفگه تارتیشگنیده قیرغیزلرنینگ دبیرلی همه‌سی پست بۉیلی بۉلگنلیگی و صف نینگ آخریگه توشیب قالگنلیگی حقیده سۉزلب بېردی. یۉقلمه اۉقیب بۉلینگنیدن سۉنگ پاپیروس چېکیشگه رخصت بېریلدی. سرغیشدن کېلگن ده‌وه‌نگیردېک بیر ییگیت کېلیب، بلند آوازده:

- بولر قه‌یېردن؟ منجورلر می یا؟ - دېدی. اولرنینگ آره‌سیده کېکسه اۉقیتووچی هم بار ایدی. او شونده‌ی جواب بېردی:

- بیز قیرغیزلرمیز. بیز بو یېردن اونچه اوزاق بۉلمه‌گن جایده منجورلر بیلن جنگ قیلگنیمیزده مگنیتوگورسک‌دن نام-نشان هم یۉق ایدی. بۉییمیز ایسه خودّی سېنیکی دېک ایدی. اوروشنی تماملگنیمیزدن سۉنگ ینه اۉسه‌میز...

بابا اۉشه اۉتمیش واقعه‌نی ایسگه آلدی. جیلمه‌ییب، قانیقیش بیلن ینه بیر بار اۉزی نینگ تونگی مهمانلریگه کۉز تشله‌دی.

- اۉشه اۉقیتووچی تۉغری ایتگن ایکن. شهرده بۉلگنیمده یا که کۉچه‌ده کېله‌یاتیب نظر تشله‌یمن: حاضرگی اولاد ایلگریگیسیگه اۉخشه‌مه‌ی، بۉیچن و کۉرکم بۉلیب یېتیشماقده.

توشونگن ییگیتلر سېکین کولیب قۉییشدی - چال چقچقله‌شیشنی یخشی کۉره‌دی.

- هه، بۉیچنمیز، بۉیچن، - دېدی اولردن بیری. - موترنی بۉلسه پستلیک‌که اغدریب یوباردیک.

شونچه کیشی بۉله توریب کوچیمیز یېتمه‌دی...

- خشک یوکلنگن بۉلسه، بونینگ اوستیگه ینه شونده‌ی قار بۉرانیده عهده‌سیدن چیقیب

بۉلرمیدی، - اولرنی آقله‌ی باشله‌دی مومن بابا. - شونه‌قه‌سی هم بۉله‌دی. خدا خواهله‌سه، ایرته‌گه

همه‌سی جاییده بۉله‌دی. ایېنگ مهمی، شمال تینسین.

ییگیتلر باباگه یوقاریده‌گی، ارچه‌یسّی تاغیده‌گی پیچنلرگه موترده قنده‌ی یېتیب بارگنلرینی

گپیریب بېریشدی. او یېرده اوچته کتّه پیچن غره‌می توررده‌ی. اوچّله غره‌منی هم بیر یۉله یوکلشگه کیریشدیلر. یوکله‌گنده هم بلند قیلیب، حتا تامدن هم بلند قیلیب یوکلشدی. کېین یوقاریدن ارقانگه آسیلیب توشیشگه تۉغری کېلدی. شونده‌ی قیلیب، بیرن-کېیتن همه موترلرگه پیچن یوکلندی.

کابین کۉرینمس، فقط آلد آینه‌لر، کپوت و غیلدیرکلر کۉرینیب توررده‌ی. کېلرگه کېلیندی می، ینه

آواره بۉلیب یورمسدن، همه‌سینی بیره‌تۉله آلیب کېتیشماقچی بۉلیشگندی. اولر حاضر آلیب کېتیشمسه بو پیچنلر کېلگوسی ییلگچه قالیب کېتیشینی بیلردیلر. غیرت بیلن ایشله‌دیلر. کیم نینگ موتری تیار بۉلسه، چېتگه چیقریب قۉییب باشقه‌سیگه یوکلشگه یاردملشر ایدیلر. اولر قریب همه خشکنی یوکلشدی، بیراق ایکّی ارابه‌چه‌سی قالدی، خلاص. چېکیب آلیشدی، کیم کیم نینگ آرتیدن هَیده‌شینی کېلیشیب آلیشدی و همه‌لری تیزیلیب یۉلگه توشیشدی. موترنی سېکین-استه هَیده‌شدی. قارانغیده تاغدن سیرغه‌لیب کېتیشلریگه آز قالدی. پیچن یېنگیل یوک بۉلسه هم آلیب باریش قیین، اینیقسه، تار جایلرده، بوروم یۉللرده خوفلی.

اولر باریشرکن، آلدینده نیمه کوته‌یاتگنینی خَیاللریگه هم کېلتیریشمسدی. اولر ارچه تېپه‌لیگیدن توشیب، دره بۉیلب کېتیشردی. دره‌دن چیقیشده ایسه کېچگه یقین بۉرانگه دوچ کېلیشدی. قار اوره باشله‌گن ایدی.

www.ezgu.org - ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

- شوندن باشلب بیرپسده یپلکه‌لر اوویب قالدی، - دیبه حکایه قیله باشله‌دی قولی بېک. - بیردن قارانغیلیک باسیب، شونه‌قنگی شمال اوریب بېردی که، نق بۆلمه‌سه قۆلینگدن برەنکنی تارتیب آلگودېک ایدی. انه‌ـمنه دېگونچه موترنی اغدریب یوباره‌یاتگن دېک آدمنی واهمه باسه‌دی. ینه بونینگ اوستیگه یۆل شونه‌قه یامان که، حتا کوندوز کونی هم یوریش خوفلی.

باله نفسینی ایچیگه یوتیب، چقناق کۆزلرینی قولی بېکدن اوزمه‌ی جیم‌گینه تینگلردی. حکایه

قیلینه‌یاتگن اۆشه شمال، اۆشه قار آینه آرتیده اوجیگه چیقماقده ایدی. کۆپچیلیک هیداوچیلر و یوک

تشووچیلر اېتیکلرینی هم ییچمه‌ی یۆلده یاتیب اوخلشماقده. اولر نیمه‌نی باشیدن کېچیرگن بۆلسه‌لر، بونی قیلتیریق بۆیینلی، کتّه باشلی، شلپنگ‌قولاق بو باله هم قَیته باشیدن کېچیردی.

بیر نېچه دقیقه‌دن سۆنگ یۆل کۆرینمه‌ی قالدی. موترلر چېتگه چیقیب کېتمسلیک اوچون بیر-بیری نینگ ایزیدن قالمه‌ی نوقول سیگنال بېرردی. موتر دېرزه‌لرینی و فره‌لرینی قار باسدی. «تازه‌له‌گیچلر» اېسه آینه‌ده‌گی قارنی تازه‌لب اولگوره آلمسدی. کابینه‌دن باش چیقریب هَیده‌شگه تۆغری کېلدی. بیراق بو احوالده قنچه هم یۆل باسیش ممکن؟ قار بۆلسه زه‌پتیگه آلیب یاغردی! غیلدیرکلر آغیرله‌شیب، دېیرلی جاییدن جیلمسدی. کالونّه تیکّه تېپه‌لیک‌که یېتگنده تۆخته‌دی. موتورلر اۆکیرردی - لېکن فایده‌سیز ایدی... موترلر تاققه چیقه آلمه‌ی تقّه تۆختب قالدی. کابیندن سکره‌ب توشیشیب، بیر-بیرلریگه آواز قیلگنلریچه بیر موتردن ایکّینچیسیگه چاپیب اۆتیشیب، کالونّه باشیده تۆپلنیشدی. نیمه قیلیش کېره‌ک؟ گلخن یاقیش ممکن اېمس. کابینده اۆتیریله بېرسه، قالگن یانیلغی هم یاقیب بیتیریله‌دی. اوسیز هم سفخۆزگچه ارنگ یېتیب باریش ممکن. کابین ایسیتیلمه‌سه موزلب قالیش هیچ گپ اېمس. ییگیتلر نیمه قیلیشلرینی بیلمه‌ی داودیره‌ب قالیشدی. همه نرسه‌گه قادر بۆلگن تخنیک حاضر عاجز. نیمه قیلیش کېره‌ک؟ کیم دیر موترلردن بیری نینگ خسهه‌گینی اغدریب، ایچیگه کیریب یاتیشنی تکلیف قیلدی. بیراق ارقاننی بۆشه‌تیش بیلناق خشکدن بیر توتم هم قالمسلیگی انیق ایدی: کۆز آچیب-یومگونچه بۆران اوچیریب کېتردی. بو آره‌ده موترلر قار اویومیگه تاباره چوقورراق کیریب بارر، غیلدیرکلر آستیده‌گی قار انچه کۆتریلیب قالگن ایدی. ییگیتلر اۆزلرینی بوتونله‌ی یۆقاتیب قۆییشدی، ایزغیرین سویک-سویکلریدن اۆتیب کېتدی.

- بیر محل اېسیمگه توشیب قالدی، آقسقال، - دېب حکایه قیلردی قولی بېک مومن باباگه. - بیز یۆلده ارچه‌دره‌گه کېته‌یاتیب منه بو بوغوبای اولادیدن بۆلگن اوکه‌میزنی اوچره‌تدیک. - او باله‌نی

کۆرستدی و اېرکه‌لب اونینگ باشینی سیله‌دی. - یۆلده چاپیب یورگن اېکن. مېن اونی تۆخته‌تیب

سلاملشدیم. گپلشدیک. تۆغری می؟ نیمه، حلی اوخله‌گنینگ یۆق می؟ آبّا، عظمت-ایې!

باله جیلمه‌ییب باش ایرغه‌دی. اونینگ قلبی قووانچ و افتخاردن گورسیلّب اوره‌یاتگنینی بیراو بیلگنده ایدی. بونی ییگیتلر ایچیده اېنگ کوچلیسی، اېنگ باتیری و اېنگ چیرایلیسی – قولی بېک نینگ اۆزی گپیریب بېردی. منه شونه‌قه بۆلسه کیشی.

بابا هم اۆچاققه اۆتین تشلرکن، اونی مقتب قۆیدی:

- او شونه‌قه. گپ تینگلشنی یخشی کۆره‌دی. انگره‌ییب قولاق سالیشینی کۆریه‌پسن می؟

- اۆشه دقیقه‌ده او قنده‌ی اېسیمگه توشیب قالدی، اۆزیم هم بیلمه‌یمن، - دوام اېتدی قولی بېک. - باله‌لرگه دېیرلی بقیریب گپیره‌من، آوازیمنی بۆلسه شمال آلیب قاچه‌دی. کېلینگلر، قراوولخانه‌گه

یېتیب آله‌یلیک. بۆلمه‌سه، نابود بۆله‌میز دېیمن. باله‌لر بۆلسه قنده‌ی یېتیب باره‌میز، دېب شونداققینه یوزیمگه کېلیب قیچقیریشه‌دی. پیاده باریب بۆلمه‌یدی. موترنی هم تشلب کېتیش ممکن اېمس. مېن بۆلسم کېلینگلر، موترنی ایتریب داواندن آلیب

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی ـ www.ezgu.org

اۋتەميز، او ياغى قييەليك دېيمن. سن ـ تاشگچە ييتيب بارسك بۆلگنى، او ياغيگە پيادە باريش هم ممكن، اۋرمانچيلريميزنينگ اوييى يقين قالەدى دېيمن. بالەلر بونى معقول كۆريشدى. قنى، باشلە دېييشدى.

ايش شوندەى بۆلگچ... بيرينچى موتردن باشلەديک: «عثمان على، كابينگە چيق!» باشقە هممەميز موتر آرتيدن ييلكە تيرەب ايترە باشلەديک. دستلب ايش يوريشگن دېک بۆلدى. كېين درمانسيزلنيب قالديک. آرقەگە چېكينيش هم ممكن ايمس. بيز موترنى ايمس، بوتون تاغنى يوقاريگە كۆترەياتگن دېک سېزرديک اۋزيميزنى. آرتيلگن يوک هم قنەقە دېنگ - پيچن غرەمى! فقط كوچيم نينگ باريچە: «قنى! قنى!» دېب بقيرگنيمنى بيلەمن، لېكن آوازيمنى اۋزيم هم ايشيتمەيمن. شمال، قار - هيچ نرسەنى كۆريب بۆلمەيدى. موتر خودّى جانى باردېک اينگرەب نالە قيلەدى. موتر هم، اۋزيميز هم سۆنگگى كوچنى صرفلەديک. گۆيا يورەک ياريليب پرچە ـ پرچە بۆليب اوچيب كېتەديگنگە اۋخشەيدى. باش ايلنەدى.

- بەى، بەى، بەى، - اچيندى مومن بابا. - راسە قيينەليبسيز ـ دە. شاخدار آنە بوغو اۋز فرزندلرينى پناهيدە اسرەبدى. فلاكتدن قوتقريبدى. بۆلمەسە، كيم بيلسين... ايشيتيەپسن مى؟

تشقريدە همان بۆران قوتورەدى، بۆرەلب قار ياغيەپتى. بالەنى اويقو باسە باشلەدى. او اوخلەمسليک كە حركت قيلسە هم، برى بير كۆزلرى يوميليب كېتە بېردى. اويقو ارەلش آرە ـ سيرە چال بيلن قولى بېک نينگ صحبتينى تينگلر ايكن، بالە صادر بۆلگن واقعە بيلن تصوريدەگى منظرەنى ارەلشتيريب يوباردى. گۆيا اۋزينى هم تاغدەگى بۆرانگە كېلگن بو ياش ييگيتلرنينگ آرەسيدە حس قيلدى.

اونينگ كۆز آلديدە آپّاق قار بيلن قاپلنگن تاغ تامان يوقاريلب كېتگن يۆل گودەلنردى. قار بۆرانى يوزنى اچيشتيرەدى، كۆزگە قدەلەدى. اولر تام بۆيى پيچن آرتيلگن اولكن موترنى يوقاريگە قرەب ايتريشردى. اولر داوان تمان ارنگ كۆتريليشەدى. موتر اينەدى بوتونلەى جيلمەى قالدى، تيسريلە باشلەدى، شوندەى قۆرقينچلى، شوندەى شمال ايتنى جونجيتەدى. بالە قۆرققنيدن غوجنک بۆليب آلدى، او موترنينگ آرقەگە سوريليب، ينچيب كېتيشيدن چۆچيردى. بيراق شو پيت قەياقدن دير شاخدار آنە بوغو پيدا بۆلدى. او شاخينى موترگە تيرەب، اونى يوقاريگە آليب چيقيشگە ياردم قيلدى. «قنى، قنى، قنى!» - دېب قيچقيرە باشلەدى بالە. موتر سېكين ـ استە سيلجيى باشلەدى. اولر داوانگە چيقيب آليشدى سۆنگ پستگە قرەب موترنينگ اۋزى يوريب كېتە باشلەدى. اولر شو زيلدە ايكّينچى موترنى، كېين اوچينچيسينى، خلص، كۆپ گينە موترلرنى يوقاريگە ايتريب چيقيشدى. هر گل هم اولرگە شاخدار آنە بوغو ياردم قيلدى. اونى هيچ كيم كۆرمسدى. هيچ كيم او بيلن يانمە ـ يان تورگنينى بيلمسدى. بالە ايسە كۆريب، بيليب توراردى. او هر گل علاجسيز قالگن پيتدە، كوچ يېتمسدن قۆرقينچلى بۆليب قالگن چاغدە شاخدار آنە بوغو چاپيب كېليب شاخى بيلن موترنى يوقاريگە سوريب چيقريشگە ياردم بېرگنينى كۆردى. «قنى، قنى، قنى!» - مدد بېرردى بالە. هر گل هم او قولى بېک نينگ يانيدە توردى. كېين قولى بېک اونگە: «رولگە اۋتير» - دېدى. بالە كابينگە چيقدى. موتر سيلكينيب گوويلّردى. رول بۆلسە اونينگ قۆليدە ييگيل گينە، اۋز ـ اۋزيدن خودّى او ياشليگيدە موتر قيليب اۋينەگن بۆچكە حلقەچەسى سينگرى ايلنردى. بالە خجالتدن اذيت چېكردى، رول اونگە اۋيينچاق دېک بۆليب تويولگندى. بير محل موتر يانباشگە قرەب آغە باشلەدى. او گومبيرلب ييقيلدى و پرچەلنيب كېتدى. بالە قتّيق ييغلب يوباردى، جودە ملزم بۆلدى. قولى بېک نينگ كۆزيگە قرەشگە اويەلردى.

- نيمە بۆلدى، ە، سېنگە نيمە بۆلدى؟ - قولى بېک اونى اويغاتدى.

بالە كۆزينى آچدى. كۆرگنلرى نينگ همەسى توشيدە ايكنليگينى انگلب قووانيب كېتدى. قولى بېک بۆلسە اونى قۆليدە كۆتريب، بغريگە باسدى.

www.ezgu.org ـ ايزگو ايستكلر سرى كتابخانەسى

- توش کۉردینگ می؟ قۉرقدینگ می! سېنی قره-یو، ینه قهرمان ایمیش! - او باله نینگ شمالده قاتیب یاریلیب کېتگن لبلریدن اۉپدی. - کېل، مېن سېنی اۉرنینگ‌گه یاتقیزیب قۉیه‌ی، اوخلش کېره‌ک.

او باله‌نی کیگیز سالینگن پۉلگه، اوخلب یاتیشگن هیداوچیلر اۉرته‌سیگه یاتقیزدی و اۉزی هم اونینگ یانیگه یاتدی. قولی بیک باله‌نی اۉزیگه یقینراق تارتیب، پۉستینی نینگ بری بیلن اۉره‌ب قۉیدی.

ایرته‌لب باله‌نی بابا اویغاتدی.

- توره قال، - سېکین‌گینه گپیردی چال. - ایسّیقراق کیینگین. مېنگه یاردملشه‌سن. توره قال.

دېرزه آرتیده حلی تانگ پرده‌سی کۉتریلگنیچه یۉق. اویده‌گیلر حلی اغنه‌شیب، اوخلب یاتیشردی.

- مه، کیگیز ایتیکنی کییب آل، - دېدی مومن بابا. بابادن ینگی خشک هیدی کېلیب توراردی. دېمک، او آتلرگه خشک سالیب کېلگن. باله کیگیز ایتیکنی کییدی و اولر تشقری چیقیشدی. قار بنایی‌گینه یاققن ایدی. شمال هم تینچیگندی. فقط احیان-احیانده اچّیق ییل ایسیب توراردی.

- ساووق! - سېسکنیب توشردی باله.

- هیچقیسی یۉق. هوا آچیله‌یاتگنگه اۉخشه‌یدی، - مینگغیرله‌دی چال. - بونی قره-یه! بیرینچیسیده‌یاق شونچه‌لیک قهریگه آلمه‌سه. هه، میلی، فلاکت یوز بېرمه‌دی...

اولر قۉیخانه‌گه کیریشدی. او یېرده مومن بابانینگ بیشته قۉیی بار ایدی. چال قارانغیده ستوننی پَیپسلب تاپیب چیراقنی ایلدی و یاقدی. قۉیلر بوریلیب قره‌دی-ده، بیر بورچک‌که باریب قیسیلدی.

- بونی اوشله، مېنی یاریتیب توره‌سن، - دېدی چال باله‌گه چیراقنی توتقزرکن. - قاره تۉقلینی سۉیه‌میز. اوی تۉله مهمان. اولر تورگونچه گۉشت تیار بۉلیشی کېره‌ک.

باله باباسیگه چیراقنی توتیب توردی. شمال حلی هم تیرقیشلردن هوشتک چلر، هوا ساووق، تند ایدی. چال اوّلا ایشیک آلدیگه بیر قوچاق تازه پیچن آلیب کېلیب تشله‌دی. بو جایگه قاره تۉقلینی

یېتکلب کېلدی و اونی ییقیتیب، آیاقلرینی باغلشدن آلدین چۉققه‌ییب اۉتیرگنچه خَیال سوریب قالدی.

- چیراقنی قۉی. سېن هم اۉتیر، - دېدی باله‌گه او. اۉزی بۉلسه کفلرینی آچیب شیویرله‌ی باشله‌دی: - آ، اولاد نینگ کتّه آنه‌سی، شاخدار آنه بوغو، قاره قۉینی سېن اوچون قربانلیک‌که، سېنگه

سۉیه‌یاتیرمن. خطرلی دَملرده باله‌لریمیز نینگ امان بۉلیشی، اولادیمیزنی آق سوت بېریب باققنینگ،

سخي قلبینگ، آنه‌لیک مهرینگ اوچون بو. بیزنی داوانلرده، تاشقین دریالرده، تایغاق سۉقماقلرده یالغیز قۉیمه. بیزنی اۉز یېریمیزده هیچ وقت تشلب کېتمه، بیز سېنینگ فرزندلرینگمیز. آمین!

او فاتحه اۉقیب، قۉلینی یوزیگه تارتدی. باله هم خودّی شونده‌ی قیلدی. سۉنگ بابا تۉقلینی یېرگه اغدریب، اونینگ آیاقلرینی باغله‌دی و اۉزی نینگ قدیمگی آسیاچه پیچاغینی قینیدن چیقردی. باله ایسه اونی چیراق بیلن یاریتیب توراردی.

نهایت هوا تینچیدی. قویاش چاک-چاکیدن سیتیلیب سوزیب باره‌یاتگن بولوتلر آره‌سیدن بیر-ایکّی مرته چۉچیگن دېک نگاه تشله‌دی. تېوره‌ک-اطرافده بۉرانلی توندن قالگن قینغیر-قیشیق قار اویوملری، ینچیلگن بته‌لر، قار باسیب یای شکلیگه کېلگن یاش درختچه‌لر، قولب یاتگن ایسکی درختلر. دریا آرتیده‌گی اۉرمان سکوت سقلب، جیم‌گینه، مأیوسلنیب توراردی.

دریانینگ اۉزی هم پسه‌ییب کېتگنده‌ی ساحللری قار بیلن کۉپچیب، اونچه‌لیک شاوقین سالمه‌ی غمگین آقردی.

ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

قویاش هم بېقرار بۆلیب قالگن ایدی - گاه کۆرینه‌دی، گاه یشیرینه‌دی. بیراق هیچ نیمه باله‌نی

قیغوگه سالیب تشویشلنتیرمسدی. اۆتگن تونده‌گی تشویشلر اونوتیلگن ایدی. بۆران هم ایسدن چیقریلگن ایدی، قار بۆلسه اونگه خلل بېرمس، حتا ذوقلی ایدی. او یاقدن بو یاققه یوگوریب یوردی، آیاق آستیدن قار پرچه‌لری آتیلیب چیقردی. باله شونینگ اوچون هم خورسند ایدی که، اوبی تۆله آدم ایدی. شونینگ اوچون هم قووناق ایدی که، ییگیتلر اویقودن توریب، بلند آواز بیلن گپیریشر، هزللشیب

کولیشردی. او ینه شوندن خورسند ایدی که، اۆزلری اوچون پیشیریلگن قۆی گۆشتینی اشتها بیلن ییییشردی.

بو آره‌ده قویاش هم آلیسلرگه مصفا نور ترقته باشله‌گندی. بولوتلر استه-سېکین ترقه‌لیب، هوا

هم ایلیی باشله‌دی. بېمحل یاققن قار، اینیقسه، یۉل و سۉقماقلرده‌گیسی تېزده ایریب کېته باشله‌دی.

تۆغری، هیداوچیلر و یوک تشووچیلر کېتیش اوچون حاضرلیک کۆره‌یاتگنلریده باله بیر آز هیجانلندی. همه‌لری حولیگه چیقیشدی، مېزبانلر بیلن خیرلشرکنلر، اوی-جای و نان-توز اوچون منّتدارچیلیک بیلدیریشدی. اولرنی مومن بابا بیلن سیداحمد آتده کوزه‌تیب قۆییشدی.

موزلب قالگن موتورلرنی ایسیتیش اوچون چال آتگه بیر باغلم اۆتین، سیداحمد ایسه کتّه بکده سوو آرتیب آلگندی.

همه‌لری حولیدن چیقه باشلشدی.

- آته، مېن هم باره‌من، مېنی هم آلیب کېتینگ، - دېیه باله باباسی یانیگه چاپقیللب باردی.

- کۆریه‌پسن-کو، مېن اۆتین آرتیب آلگنمن، سیداحمد بۆلسه بک آرتیب آلگن. قَیسی بیریمیز

آله‌میز سېنی. نیمه بار سېنگه او یېرده؟ قارده یوریب چرچه‌یسن.

باله خفه بۆلدی. قاواغی آسیلدی. شونده قولی بېک اونگه:

- یور، بیز بیلن، - دېدی و باله‌نی قۆلیدن اوشلب، آلدی، - قَیتیشده بابانگ بیلن بیرگه کېله‌سن.

اولر ارچه‌دره‌دن قییه‌لب اۆتیشه‌دیگن یۉل تامان کېتدیلر. حلی خیله‌گینه قار بار ایدی. بو بقوت ییگیتلر بیلن بیرگه‌مه-بیرگه قدم تشلب باریش آسان ایمسدی. باله تالیقه باشله‌دی.

- قنی، یېلکه‌مگه اۆتیر-چی، - تکلیف قیلدی قولی بېک.

او باله‌نی قۆلیده ازوت کۆتریب، ایپچیللیک بیلن یېلکه‌سیگه میندیریب آلدی و اونی خودّی هر کونی کۆتریب عادتلنگن دېک یوریب کېتدی.

- جوده ایوینی کېلتیریبسن-کو، قولی بېک، - دېدی او بیلن یانمه-یان باره‌یاتگن هیداوچی.

- عمریم اوکه و سینگیللریمنی کۆتریب اۆتگن، - مقته‌نیب قۆیدی قولی بېک. - تۆنغیچی ایدیم-ده.

بیز عایله‌ده آلتی کیشی بۆلیب، آنه‌م هم، آته‌م هم دله‌ده بۆلیشردی. اېندی بۆلسه سینگلیم باله‌لیک بۆلدی.

عسکرلیکدن قَیتدیم، اویلنمه‌گن ایدیم، ایشگه هم حلی جایلشگنیمچه یۉق ایدی. سینگلیم بیزنیکیگه کېل، سېن باله‌گه یخشی قره‌یسن، دېیدی. قۆیسنگ-چی، دېیمن، بۆلدی، اېندی اۆزیمنیکینی کۆتریب یوره‌من...

اولر شو زیلده تورلی-تومن نرسه‌لر تۆغریسیده گپیریشیب باریشدی. باله قولی بېک نینگ بقوت یېلکه‌سیده راحت قیلیب خاطرجمع گینه بارردی.

ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

«مېنینگ هم شوندەی اکەم بۆلسەیدی، - آرزو قیلردی باله، - هیچ کیمدن قۆرقمسدیم. اۆراز قول قولی بېک نینگ آلدیده بابامگه بقیریب یاکه قۆل تېککیزیب کۆرسین-چی. او اۆراز قولنی درحال تینچیتیب قۆیگن بۆلردی».

پیچن آرتیلگن موترلر یۆل اَیریلیشیدن ایکّی کیلومتر یوقاریده توررردی. قار بیلن قاپلنگن بو موترلر دلەدەگی قیشکی غرەملرگه اۆخشب کۆرینردی. افتیدن، اولرنی هیچ کیم، هیچ قەیېرگه قۆزغته آلمەیدیگن دېک.

منه، گلخننی هم یاقیشدی. سوونی ایسیتیشدی. موتورنی اۆت آلدیرووچی هندل بیلن ایلنتیره

باشلەدیلر، موتورگه جان کیردی، عکسیریب ایشلب کېتدی. شوندن کېین ایش تېزلشیب کېتدی. نوبتدەگی هر بیر موتر شتککه آلیب یورغیزیلدی. اۆت آلیب قیزدیریلگن موتر کالانّه آرتیدن باریب تیزیله باشلەدی.

همه یوک موترلری یورگیزیلگچ، قۆشەلاق شتککه آلینگنچه کېچەسی خندققه توشیب کېتگن موترنی تارتیب چیقریشدی. بار آدملرنینگ همەسی اونی یۆلگه چیقریب آلیش اوچون کۆمکلشدی. باله هم یاردملشدی. او کیمنی دیر: «سېن نېگه آیاق آستیده ایویرسیب یوریبسن، قنی قاچیب قالچی، بو یېردن»، دېییشینی کوتیب، خوفسیرەب توردی. لېکن هیچ کیم بوندەی دېمەدی، اونی هیچ کیم قوولەمەدی. بلکه قولی بېک اونگه یاردم بېریشگه رخصت اېتگنی اوچون شوندەی بۆلگن دیر. او بو یېرده همەدن کوچلیسی، اونی همه حرمت قیلەدی.

هیداوچیلر ینه بیر بار خیرلەشیشدی. موترلر قۆزغلدی. باشده استه-سېکینلیک بیلن، کېین تېزلشیب کېتدی. قارگه بورکنگن تاغلر آرەسیدەگی یۆلدن اولر کاروان بۆلیب، تیزیلیشیب بارردی. شاخدار آنه بوغو فرزندلری نینگ فرزندلری کېتیشدی. اولر آلدلریده، یۆلده کۆرینمسدن شاخدار آنه بوغو چاپیب بارەیاتگنینی بیلیشمسدی. باله نینگ تصوریده خودّی شوندەی اېدی. او شدّت بیلن اوزون-اوزون سکرەب، کالونّەنی آلغه باشلب بارردی. اولرنی آغیر یۆلدن فلاکت و بختسیزلیکلردن قۆریقلردی. هر قندەی قولشلردن، هر قندەی کۆچمەلردن، بۆران-و تومنلردن و قیرغیز خلقی اۆزی نینگ کۆچمنچیلیک حیاتیده اوزاق عصرلر مابینیده باشیدن کېچیریب کېلگن هر قندەی باشقه فلاکتلردن قۆریقلردی. مومن بابا اېرته تانگده قاره تۆقلینی آلیب کېلیب اونگه قربان قیلگنیده شاخدار آنه بوغودن شولرنی سۆرەگن میدی، اخیر؟

کېتیشدی. باله هم خیالاً اولر بیلن بیرگه کېتدی. او کابینەده قولی بېک بیلن یانمه-یان اۆتیریب بارردی. «قولی بېک اکه، - دېدی باله، - آلدینده شاخدار آنه بوغو یوگوریب باریەپتی». - «یۆغ-اې؟» «راست می. انه او!»

- نیمەنی اۆیلب قالدینگ، نېگه سېرەییب توریبسن؟ - مومن بابا اونی اۆزیگه کېلیشگه مجبور اېتدی. - مینگش، اویگه کېتیش کېرەک. - او آتدن اېنگەشیب، بالەگه چۆزیلدی و اونی اېگرگه کۆتریب آلدی. - ساوقاتدینگ می؟ - دېدی چال و پۆستینی بیلن نبیرەسینی یخشیراق اۆرەب قۆیدی.

باله اۆشه کېزلرده مکتبگه قتنەمسدی.

اېندی اېسه آغیر اویقودن استه-سېکین اویغنیب، تشویش تارتیب اۆیلردی: «اېرتەگه مکتبگه قندەی بارەمن؟ اخیر مېنینگ تابیم قاچدی-کو، مزەم یۆق...» کېین او اونوتدی. گۆیا اونگه معلمه تختەگه یازگن: «آت. آته. تقه» سۆزلرینی اۆز دفتریگه کۆچیریب یازگندەی تویولدی. «آت. آته. تقه.

آت. آته. تقه». بیرینچی صنف اۆقووچیسی شو سۆزلرنی یازیب بوتون بیر دفترنی تۆلدیردی. او نهایت

چرچەدی، کۆزلری جیمیرلشیب، جوده هم ایسیب کېتدی. اوستینی آچیب تشلەدی و اوستی آچیق حالده یاتیب ساوقاتدی، ینه کۆز اۆنگیده تورلی نرسەلر نمایان بۆلدی. گاه او بلیق بۆلیب موزدېک سووده سوزردی. آق کېمه سری بارردی. لېکن اونگه هیچ

اېزگو ایستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

یېتالمسدی. گاها قار بۆرانیگه دوچ کېلردی. تاغ یۉلی نینگ تیکّه تېپهلیگیگه کېلیب پیچن آرتگن موترلر ایزغیرینلی قار قویونیده تقّه تۉختب قالردی.

موترلر خودّی آدم اینگرهگنی سینگری اینگرهشردی. لېکن اولر جاییدن قۉزغهلیشمسدی. پرّکلر

حددن تشقری تېزلیک بیلن ایلنه بېرگنیدن لخچه چۉغ دېک بۉلیب کېتگن اېدی. شاخدار آنه بوغو

شاخلرینی کوزوگه تیرهب، پیچن آرتیلگن موترلرنی یوقاریگه غیلدیرهتیب چیقرردی. باله بوتون کوچ-قوتی بیلن اونگه یاردملشردی. ایسّیق تېرگه باتیب کېتدی. بیر پیت بېده غرهمی بالهلر بېشیگیگه ایلنیب قالدی. شاخدار آنه بوغو بالهگه: «تېزراق یوگورهیلیک، بېشیکنی بېکېی خاله بیلن اۉراز قول عمکیگه اېلتیب بېرهیلیک»، - دېردی. اولر یوگوره باشلهدیلر. باله آرقهده قالیب کېتدی. بیراق آلدینده - قارانغیلیکده بېشیک قۉنغیراقچهسی تینیمسیز جرنگلردی. باله اونینگ آهنربا جرنگی سری چاپیب بارردی.

او ایوانده آیاق شرفهسی اېشیتیلیب، اېشیک آچیلگنده اویغاندی. مومن بابا و کمپیر بیر آز تینچلنگن دېک بۉلیب قَیتیب کیریشدی. چېت کیشیلرنینگ قراوولخانهگه کېلیشی، افتیدن، اۉراز قول بیلن بېکېی خاله نینگ تینچلنیشیگه مجبور اېتدی. بلکه اۉراز قول مست-الستلیکدن چرچب آخری اوخلب قالگن دیر. حولیده شاوقین-سوران، سۉکیش آوازلری اېشیتیلمسدی.

یریم تونگه باریب تاغ تېپهسیده آی کۉریندی. او اېنگ بلند موزلی چۉقّیلر تېپهسیده خیرهگینه

گردش یسب معلق تورردی. ابدي موزلیکلر بیلن قاپلنگن تاغ تون قارانغیسیده ناتېکیس قیرّهلری بیلن غمگین یوکسهلیب توردی. اطرافیده اېسه پستکی تاغ تیزمهلری، قایهلر، قاپ-قاره و جیمجیت اۉرمانزار آسایشتهلیک سقلب توردی. اېنگ قوییده اېسه تاشدن-تاشگه اوریلیب، شاوولّهگنچه دریا

آقردی.

دېرزهدن آی نینگ نورسیز شعلهسی قییه توشیب توردی. او بالهگه خلل بېرهیاتگندی. باله اغدریلیب، کۉزینی قیسیب آلدی. بوویسیدن پردهنی توشیریب قۉییشنی سۉرهماقچی بۉلدی. لېکن ایتگیسی کېلمهدی: بوویسی نینگ باباسیدن جهلی چیقیب تورگن اېدی.

- احمق، - پیچیرلهدی او تۉشککه کیررکن. - آدملر بیلن یشّشنی بیلمهگنینگدن سۉنگ جیم تورسنگ بۉلمهیدی می. باشقهلرنی تینگلهسنگ بۉلردی. سېن اونینگ قۉلیدهسن-کو. میده پول بۉلسه هم که، معاش اۉشندن آقیب کېلیب توریبدی-کو! ینه هر بیر آی-ده. معاشسیز - سېن کیمسن؟ قریب قوییلمهگن چال...

چال جواب بېرمهدی. بووی جیم بۉلیب قالدی. کېین کوتیلمهگنده بلند آوازده دېدی:

- اگر کیشینی آیلیکدن محروم قیلیشسه، او آدم اېمس، هیچ کیم اېمس.

چال ینه هیچ نیمه دېمهدی.

باله اېسه اوخلهی آلمسدی. باشی آغریر، اۉیلری چلکشیب کېتگندی. مکتب حقیده اۉیلب تشویشلنردی. او حلی بیران کون هم اۉقیشنی قالدیرمهگن اېدی، اېندی اېرتهگه مکتبیگه - جیلی سایگه

بارالمهسه قندهی بۉلیشینی تصور قیله آلمسدی. باله، باردی-یو، اۉراز قول ایشدن باباسینی هَیدهب یوبارسه، او حالده بوویسی تینچلیک بېرمسلیگی حقیده اۉیلردی. اونده اولرنینگ احوالی نیمه کېچهدی؟

آدملر نېگه شوندهی یشّهدی؟ نېگه بیراولر قهر-غضبلی، بیراولر مومن-ملایم! نېگه بختلی و بختسیزلر بار؟ نېگه شوندهیلر بار که، اولردن همه چۉچییدی، ینه شوندهیلر بار که، اولردن هیچ کیم هَیقمهیدی. نېگه بیراولرنینگ باله-چقهسی بار، بیراولرده یۉق؟ نېگه اَیریم

www.ezgu.org - اېزگو ایستکلر سری کتابخانهسی

کیشیلر باشقه‌لرگه معاش بېرمسلیک‌که حدّی سیغه‌دی؟ احتمال، اېنگ کتّه معاش آلووچیلر اېنگ یخشی کیشیلر دیر. منه، باباسی آز آله‌دی، شونینگ اوچون اونی همه رنجیته‌دی. اې، باباگه هم کۉپراق معاش بېریشلری اوچون نیمه قیلیش کېره‌ک اېکن-ه؟ بلکه اۉشنده اۉراز قول چالنی حرمت قیله باشلر میدی.

بو اۉی-خَیاللردن باله نینگ باشی بدتر سیرقیره‌ب آغریدی. او ینه کېچگه یقین دریا ساحلیده کۉرگن بوغولرنی اېسله‌دی. تونده اولرنینگ حالی نې کېچدیکین؟ اولر نوقول ساووقده، تاغ-تاشلرده، قاپ-قارانغی اۉرمانلرده یشه‌یدی. بو نهایتده قۉرقینچلی-کو. بۉریلر هجوم قیلیب قالسه نیمه بۉله‌دی؟ بېکېی خاله‌گه سِحرلی بېشیکنی شاخیده کیم آلیب کېله‌دی کېین؟

او تشویش اره‌لش اویقوگه کېتدی و اوخله‌یاتیب شاخدار آنه بوغودن اۉراز قول و بېکېی خاله‌گه قه‌یینه‌دن یسلگن بېشیک آلیب کېلیشنی یالواریب سۉره‌دی: «اولر هم فرزند کۉریشسین، اولر هم فرزند کۉریشسین»، دېب التجا قیلدی. او اوزاقدن بېشیک قۉنغیراقچه‌سی نینگ آوازینی اېشیتدی. شاخدار آنه بوغو شاخیده سِحرلی بېشیکنی کۉتریب آلگنچه شاشیب کېلردی...

بېتّینچی باب

سحرده باله قۉل شرفه‌سیدن اویغاندی. باباسی نینگ قۉللری ساووق، دله‌دن کېلگندی. باله بې اختیار جونجیکدی.

- یات، یاته بېر. - بابا کوفلب قۉللرینی ایسیتدی، اونینگ پېشانه‌سینی سیله‌دی، کېین کفینی اونینگ کۉکره‌گیگه، قارنیگه قۉیدی. - تابینگ قاچگن شېکیلّی، - اچیندی بابا. - ایسّیغینگ بار. مېن شونچه‌که یاتیبسن دېب اۉیلبمن. مکتب وقتی هم بۉلدی.

- مېن حاضر، حاضر توره‌من، - باله باشینی کۉتردی، شو پیت همه نرسه کۉز اۉنگیده گیر ایلنیب کېتدی و قولاقلری غووولّه‌دی.

- توریشنی خَیالینگ‌گه هم کېلتیرمه. - بابا باله‌نی یاتقیزدی. - سېن کسلنی مکتبگه کیم آلیب باره‌دی؟ قنی، تیلینگنی کۉرست-چی.

باله اۉزینیکینی معقوللشگه اورینیب کۉردی:

- معلمه اوریشه‌دی. درسنی قالدیرگننی جوده یامان کۉره‌دی او...

- اوریشمه‌یدی. مېن اۉزیم ایته‌من. قنی بۉل، تیلینگنی کۉرست.

بابا دقّت بیلن باله نینگ تیلی و تاماغینی کۉردی. تامیر اوریشینی اوزاق کوزتدی: باباسی نینگ قاره محنتده قاتیب کېتگن قتّیق قۉللری باله نینگ ایسّیق، تېرگه باتگن قۉللریدن تامیر اوریشینی ارنگ توتیب آلدی. چال نیمه‌گه دیر ایشانچ حاصل قیلدی-ده، تینچلنتیرگن آهنگده دېدی:

- خدا مهربان. آزگینه شمالّلبسن، خلاص. ساووق اۉتگن. بوگون تۉشکده یاتیب تور، اویقونگدن آلدین مېن سېنینگ تاوانینگ بیلن کۉکره‌گینگ‌گه ایسّیق دنبه یاغی سورتیب قۉیه‌من. تېرله‌یسن، خدا خواهله‌سه اېرته‌لبگچه آت دېک بۉلیب کېته‌سن.

کېچه‌گی واقعه‌لرنی و ینه اۉزینی نیمه‌لر کوته‌یاتگنینی اېسلب، چالنی غم باسدی، نیبره‌سی نینگ تۉشگیده اۉتیریب خۉرسیندی و اۉیلب قالدی.

- خدا پادشا، - شیویرله‌دی خۉرسینیب توریب. - قچان تېگدی سېنگه بو کسل؟ نېگه ایتمه‌ی یوردینگ؟ کېچقورون چاغی؟

- کېچگه یقین. دریانینگ ساحلیده بوغو کۉرگنیم-ده. مېن سیز تمانگه چاپدیم. شوندن کېین ساوقاتیب کېتدیم.

چال نیمه اوچون دیر عیبدار آهنگده دېدی:

- هه، میلی... سېن یات، مېن اېسه باره‌ی. او اۋرنیدن توردی، لېکن باله اونی تۋخته‌تیب:

- بابا، اۋشه شاخدار آنه بوغوننیگ اۋزی‌ـه؟ خودّی سوتده‌ی آپّاق، کۋزلری منه بونده‌ی، خودّی آدمگه اۋخشب قره‌یدی...

- تېنتک‌کینه، - جیلمه‌یدی مومن چال. - هه، سېن ایتگن دېک بۋله قالسین. بلکه او اۋشه کرامتلی آنه بوغودیر، - دېدی او پست آواز بیلن، - کیم بیلسین؟ مېن اۋیله‌یمن که...

چال گپینی توگته آلمه‌دی. اېشیک آلدیده کمپیر پیدا بۋلدی. او حولیدن شاشیلیب کیردی، نیمه‌نی دیر پَیقه‌گن اېدی.

- هوو انوو یاققه بار، چال، - آستانه‌دن توریب گپیردی کمپیر. مومن بابا شو زهاتی بیردن قلبی چۋکیب، بیران یېری لت یېگن دېک، اچینرلی بیر حالگه توشیب قالدی.

- او یاقده آدملر یاغاچنی دریادن موتر بیلن چیقرماقچی بۋلیشیه‌پتی، - دېدی کمپیر. - سېن البته بار، نیمه بوییوریشسه قیل... واه، اېسیم قورسین، سوت حلی پیشیریلگنی یۋق‌ـکو، - کمپیر خطاسینی پَیقه‌دی‌ـده، پلیته‌گه اۋت یاقیب، ایدیش‌ـتباقنی تره‌قله‌تیشگه توتیندی.

چال نینگ قاواغی آسیلدی. اونگه قنده‌ی دیر اعتراض بیلدیرگیسی، نیمه‌نی دیر ایتگیسی کېلردی. لېکن کمپیر آغیز آچیرگنی قۋیمه‌دی.

- نیمه‌گه اېندی توریب قالدینگ؟ - غضبگه میندی کمپیر. - نیمه‌گه اۋجرلیک قیلیه‌پسن؟ سېن بیلن مېنگه کیم قۋییبدی اۋجرلیکنی، باشیمگه بیتگن بلا بۋلدینگ‌ـکو. اولرگه قرشی توریشگه قنده‌ی حالینگ بار؟ انه اۋراز قول نینگ آلدیگه قنه‌قه آدملر کېلیشدی. موترلریم انتیقه. آرتسنگلر بۋلدی، اۋنته یاغاچنی تاغمه‌ـتاغ آلیب کېته آله‌دی. اۋراز قول اېسه بیزگه قیبا باقمه‌ی قۋیدی. مېن اونی کۋندیریش اوچون قنچه‌لیک حرکت قیلمه‌دیم، قنچه‌لیک اۋزیمنی یېرگه اورمه‌دیم. قیزینگنی آستانه‌گه یۋلتمه‌دی. پشت‌سیز قیزینگ سیداحمدنیکیده اۋتیریبدی. کۋزلری شیشیب کېتگن. او هم سېنی میه‌سی اچیگن چال دېب قرغه‌یپتی...

- یېتر اېندی، - چال چیده‌ی آلمه‌دی و اېشیک‌که یۋل آلرکن، دېدی: - قَیناق سوت بېر، باله‌گینه کسل بۋلیب قالیبدی.

- بېره‌من، قَیناق سوت بېره‌من، بار، باره قال، خدا خیرینگنی بېرسین. - او چالنی کوزه‌تگندن

کېین هم همان جورردی: - نیمه‌گه بونده‌ی قیلیق چیقریب قالدی؟ هیچ قچان، هیچ کیمگه گپ قَیترمسدی، مومن‌ـقابل، خاکستر اېدی، منه اېندی بۋلسه... تغین اۋراز قول نینگ آتیگه مینیبدی‌ـیه، ینه چاپگنیگه کویه‌ی می. بونینگ همه‌سی سېنینگ کسرینگ‌گه، - او باله تمانگه اۋقره‌ییب قره‌دی. -

کیم اوچون بلاگه گرفتار بۋلیه‌پتی اۋزی...

کېین باله‌گه او جیزغیریلگن یاغ بیلن قَیناق سوت آلیب کېلدی. سوت باله نینگ لبینی کویدیردی. کمپیر اېسه اونی زۋرلر، مجبور قیلردی:

- ایچ، ایسّیقراق ایچ، قۋرقمه. شماللشنی فقط ایسّیق بیلن هَیده‌یسن.

باله کوییب بارر، کۋزلریگه یاش قلقیب چیققندی. کمپیر هم بیردن شفقتلیراق بۋلیب قالدی:

- خۋپ، ساووت، آزراق ساووتگین... مېنگه اېندی شو یېتمه‌ی تورگن اېدی، کسلینگنی شونده‌ی پیتگه تۋغری کېلگنینی قره! - خۋرسیندی او.

باله نینگ قچاندن بېری سییگیسی قیستردی. او اۋرنیدن توریب بوتون بدنیده الّه‌قنده‌ی غیرِ طبیعي، شیرین هارغینلیک سېزدی. بیراق کمپیر بونی پَیقه‌گن اېدی:

- نیمه، یازیلماقچی میسن؟
- هه، - تن آلدی باله.
- تؤختب تور، حاضر. کمپیر اویگه تاغاره آلیب کېلدی.
باله اؤنغه‌یسیزلنیب تېسکری اؤگیریلیب جامگه چاپتیردی، سیدیگی نینگ بونده‌ی سریق و قَیناقلیگیگه عجبلنردی.
اېندی او اؤزینی انچه یخشی حس قیلدی. باشی نینگ آغریغی هم کمه‌یدی. باله تؤشکده تینچ‌گینه یاتر، بوویسی نینگ خدمتیدن منّدار بؤلیب توریب، خَیالدن اؤتکزدی: اېرته‌گه اېرته‌لب ساغه‌ییب، البته مکتبگه باریشی کېره‌ک. او ینه مکتبیده یقینده اؤزلری نینگ اؤرمانیده پیدا بؤلگن اوچ بوغو حقیده قنده‌ی قیلیب حکایه قیلیب بېریشیگچه اؤیلب قؤیدی، یعنی بوغولرنینگ آق اورغاچیسی - بو اؤشه شاخدار آنه بوغو، اونینگ کتّه‌گینه و بقوت باله‌سی هم بار، اولر بیلن اولکن شاخلی بهیبت قؤنغیر بوغو هم بیرگه، او جوده کوچلی بؤلیب، شاخدار آنه بوغو و اونینگ باله‌لرینی بؤریلردن قؤریقله‌یدی. او ینه شولر بیلن بیرگه، اگر بوغولر شو یېرده قالیب، هیچ قه‌یاققه کېتیب قالمه‌سه، اونده شاخدار آنه بوغو تېزده اؤراز قول عمکی بیلن بېکېی خاله‌گه سِحرلی بېشیک کېلتیریب بېریشینی هم حکایه قیلیشنی کؤنگلیگه توگیب قؤیگن اېدی.
بوغولر اېسه اېرته‌لب سوو ایچگنی توشدی. قیسقه کوز قویاشی تاغ تیزمه‌لری نینگ یرمیگه کؤتریلگنده اولر یوقاریده‌گی اؤرماندن چیقیب کېلدی. قویاش کؤتریلگن سری، پستده تاغلر آره‌سی شونچه یاروغ و ایلیق بؤلیب بارردی. تونگی غوغادن سؤنگ اؤرمان جانلنگن، نور و بؤیاقلر جلوه قیلر اېدی.
بوغولر درختلر آره‌سیدن اؤتیب، آفتاب‌رخ یلنگلیکلرده ایسینیب، شبنملی برگلرنی بوتاغی بیلن چیمدیب شاشمه‌ی کېلردی. اولر اؤشه ترتیبده: - آلدینده اېرکک بوغو، اؤرته‌ده بوغوچه و آخریده -
ایکّی بیقینی دؤپه‌یگن شاخدار آنه بوغو. بوغولر کېچه اؤراز قول مومن بابا بیلن لعنتی قره‌غه‌ی یاغاچنی دریاگه آلیب توشگن اؤشه سؤقماقدن کېلیشردی. سودره‌ش نتیجه‌سیده چیمزار یوزه‌سیده قالدیرگن بیر تېکیسده‌گی ترم-ترم ایزلر تاغلی قاره توپراقده حلی هم بایه‌گی-بایه‌گی دېک توررردی. بو سؤقماق کېچووگه، یاغاچ تشلب کېتیلگن جایگه آلیب باررردی.
بوغولر بو یېر سوو ایچیشگه اؤنغه‌ی بؤلگنی اوچون شو جایگه یؤل سالدی. اؤراز قول، سیداحمد و یاغاچگه کېلگن ایکّی کیشی کېیل بیلن دریادن یاغاچنی سودره‌ب چیقیش اوچون موترنی قوله‌یراق جایگه هَیده‌ب کېلیشنی کؤزدن کېچیریش اوچون شو تامانگه کېلیشردی. مومن بابا باشینی قویی سالیب، ایمیرسیلب آرقه‌راقده کېلردی. او کېچه‌گی جنجلدن سؤنگ نیمه بؤلیشینی، اؤزینی قنده‌ی توتیشینی، نیمه قیلیشینی بیلمسدی. اؤراز قول اونی ایشگه قؤیه‌دی می؟ کېچه‌گی دېک هَیده‌ب سالمس میکین؟ اگر:
«سېنگه نیمه بار بو یېرده؟ ایتدیم-کو، سېن ایشدن بؤشه‌تیلگنسن!» دېسه-چی. آدملر آلدیده سؤکیب، اویگه جؤنه‌تیب یوبارسه-چی؟ شبهه‌لر چالنی اضطرابگه سالر، او عذابده، ارنگ جان هاووچلب باررردی.
آرقه‌دن کمپیر کوزه‌تیب کېلردی. او گؤیا شونچه‌که قیزیقسینه‌یاتگن دېک اېدی. بیراق اصلیده او چالگه ساقچیلیک قیلیب باررردی. مومن چقّاننی اؤراز قول بیلن یره‌شتیریشگه، اؤراز قول نینگ کېچیریشیگه میسر بؤلیشی کېره‌ک اېدی.
اؤراز قول خوجیینچه‌سیگه گېرده‌ییب آدیملردی. هنسیره‌ب، پیشیلّب اطرافگه اؤقره‌ییب نظر تشلردی.
کؤپ ایچگنیدن باشی زیرقیره‌ب آغریب تورسه هم، او اؤزی-ده قصاصکارانه قانیقیش سېزردی. او قَیریلیب قره‌گنیده مومن بابانینگ غیزیلّب کېله‌یاتگنینی کؤردی، خودّی اېگه‌سیدن کلتک ییگن صداقتلی ایت نینگ اؤزگینه‌سی. «هیچقیسی یؤق، حلی مېنینگ صابونیمگه کیر یوومبسن. اېندی سېنگه قییا هم باقمه‌یمن. سېن مېن اوچون یؤقسن. سېن حلی اؤزینگ آیاغیمگه باش اوریب

كېلەسن، - ايچى قارەلىك بيلن قوواندى اۆراز قول اۆتگن كېچە خاتيننى تېپيب آستانەدن هَيدەب چيقرگنيدە خاتينى آياغى آستيدە قندەى دهشتلى آواز بيلن چينقيرگنينى اېسلرکن. - ميلى. منە بولرنى ياغاچ بيلن جۆنتەى، مېن حلى اولرنينگ كونينى كۆرستەمن، ميلى، مېنگە دېسە بير-بيرى بيلن غجيشيب اۆليشسين. اېندى قيزى آتەسى نينگ كۆزينى اۆيەدى. وحشيلشيب كېتگن نق بۆرى-يە»، - اۆراز قول كېلگن كيشى بيلن آرەليق مصافەدە گېلشە بارە توريب، يۆل-يۆلەكەى شولرنى خَيالدن اۆتكزدى.

بو آدمنى كۆكتاى دېب اتشردى. او قاپ-قارە، بقوت كيشى بۆليب، كۆل بۆييدن اېدى، كلخوزدە حسابچيليک قيلردى. اۆراز قول نينگ اېسكى قدردانى اېدى. بوندن اۆن ايكّى ييل اولّ كۆكتاى اۆزيگە اوى قورگندى. اۆراز قول ياغاچدن ياردم قيلدى. تختە تيلديريشى اوچون يۆغان ياغاچلرنى ارزانگە ساتدى. كېين بو آدم كتّە اۆغلينى اويلنتيردى، ياشلرگە هم اوى قوردى. ينە اۆراز قول اونى ياغاچ بيلن تأمينلەدى. اېندى كۆكتاى كيچيک اۆغلينى اييرگندى و ينە قوريليش اوچون ياغاچگە محتاج بۆليب قالدى. ينە اېسكى آشنا - اۆراز قول كونيگە يرەدى. حيات قنچەليک آغير-ە. بيرينى قيلەسن - شو بيلن، هە، اېندى تينچ يشەيمن دېب اۆيلەيسن. حيات اېسە ينە نيمەنى دير اۆيلب چيقرەدى. شونينگ اوچون هم اۆراز قولگە اۆخشەگن آدملرسيز قۆلينگ هيچ قەياققە يېتمەيدى.

- خدا خواهلەسە، تېزدە اوى تۆييگە تكليف قيلەميز. بارينگ، خورسندچيليک قيلەميز، - دېدى كۆكتاى اۆراز قولگە.

او اۆز-اۆزيدن مغرورلنيب، پيشيلّە گنچە، پاپيروسنى بورقسيتردى.

- رحمت. ايتيلگن جايدن قالمەيميز، ايتمەگن جايگە بارمەيميز. چقيرسنگ، بارەمن-دە.

سېنيكيدە بيرينچى مهمان بۆليشيم اېمس. مېن حاضر سېن كېچ بۆليشينى كوتسنگ قلەى بۆلركين، دېب اۆيلەيپمن، قارانغيدە جۆنەسنگ دېيمن-دە! اېنگ مهمى، سفخۆز ايچيدن بيلينتيرمەى اۆتيب كېتيش. اگر سېزيب قاليشسە، ايش چتاق...

- بو-كو تۆغرى-يە، - ايكّيلندى كۆكتاى. - بيراق كېچگچە انچە كوتيش كېرەک-دە. سېكين

كېتە بېرەميز. يۆل ياقەسيدە پستلر يۆق-كو، بيزنى تېكشيريب كۆرسە؟..

فوق العادە پوليس گە دوچ كېليب قالينسە ياكە ينە باشقە بيرارتەسيگە...

- هە-هە، بونيسى هم بار، - تۆنگغيلّەدى اۆراز قول، جيغيلدان قَينەشيدن و باش آغريغيدن افتينى بوجمەيتيريب. - يوز ييل ايش بيلن قتنەيسن، يۆلدە بيرتە هم ايتگە دوچ كېلمەيسن، اگر يوز ييلدە بير مرتە ياغاچ آرتيب اۆتسنگ بس، قۆلگە توشەسن. هميشە شوندەى بۆلەدى...

هر كيم اۆزيچە اۆيلب، جيم قالدى. كېچە ياغاچنى درياگە تشلب كېتيشگە تۆغرى كېلگنى اۆراز قولگە قتّيق الم قيلدى. اگر ياغاچ تيار بۆلگنيدە مى، توندەياق آرتيب بۆليشردى-دە، تانگ سحردە موترنى جۆنەتيب يوباررردى... اېە، كېچە فلاكتنى ساتيب آلدى-يە. بونينگ همەسى قرى جِنّي مومن نينگ كسريگە بۆلدى، غليان كۆترماققە قرار قيلدى. قرەمليكدن، بۆيسونيشدن قوتولماقچى بۆلدى. خۆپ، كۆرەميز! همەسى هم ميلى-يە، اما بو نيتينگ گە آسانليكچە اېريشە آلمەيسن...

آدملر دريانينگ قرمە-قرشى قيرغاغيگە كېليشگندە بوغولر سوو ايچردى. غلطى ذات بو آدملر - هاوليقمە، غلە-غاوورلى. اۆز ايشلرى و صحبتلرى بيلن بند بۆليب، قرشيليدە - دريانينگ نريگى ياغيدە تورگن جانوارلرنى سېزيشمەدى.

بوغولر دريا بۆييدەگى اېرتەلبكى شفق رنگلى بتەلر آرەسيدە، تاپ-تازە ميدە جغللى قيرغاقدە تۆپيققەچە سووگە باتيب توررردى. اولر شاشمسدن، تۆختب-تۆختب قولتوم-قولتوم سوو ايچردى. سوو موزدېک اېدى. قوياش اېسە تېپەدن تاپارە ياقيملى قيزيتردى. تشنەليكنى قانديريب، بوغولر آفتابدن حضور قيلردى. يۆلدە شاخ-بوتاقلردن تۆكيلگن قويوق شبنم يپلكەلريدە قوريردى. بوغولر يپلكەسيدە يېنگيل هاوور كۆتريلەدى. آسايشتە و سخي اېدى شو كون اېرتەسى. آدملر اېسە شوندە هم بوغولرنى سېزيشمەدى. اولردن

اېزگو ايستكلر سرى كتابخانەسى - www.ezgu.org

بیری موترگه قَیتدی، باشقه‌لری ابسه قیرغاقده قالیشدی. بوغولر قولاقلرینی قیمیرله‌تیب، اهیان-اهیان اولرگچه یېتیب کېلگن آوازلرنی هوشیار تینگلب توردی و قیرغاق نینگ او یوزیده تېلر موتر پیدا بۆلگنیده اېتلری جونجیکیب، قاتیب قالیشدی. موتر گوویلّب هَیقیرردی. بوغولر بېزاوته‌لنیب کېتیشگه چاغلندی. لېکن موتر بیردن تۆختب قالدی، گووولّش هم باسیلدی. جانوارلر سېکینله‌دی. هر حالده اولر سېکین-سېکین جایلریدن قۆزغله بېردی - آدملر نریگی قیرغاقده بقیریشیب گپلشیشر و شاشیلینچ روشده حرکت قیلیشردی.

بوغولر میده تاشلاقده‌گی سۆقماقچه‌دن سېکین‌گینه جۆنشدی، اولرنینگ یېلکه‌لری، شاخلری و

حرکتلری هم بته‌لر آره‌سیدن کۆرینیب تورردی. آدملر شونده هم اولرنی پَیقشمه‌دی. فقط‌گینه بوغولر آچیق یلنگلیکده‌گی سېل یوویب کېتگن قوروق قومنی کېسیب اۆته‌یاتگنیده، بنفشه رنگ قوم اوستیده، آفتاب نینگ روشن نوریده، آدملر اولرنی کۆریب تورلی حالتده آغیز آچگنچه انگره‌ییب قالیشدی.

- قره، قره، نیمه او! - بیرینچی بۆلیب قیچقیردی سیداحمد. - بوغولر! قه‌یاقدن کېلیب قالدی بو یېرگه؟

- نېگه قیچقیره‌سن، نېگه تۆپالان کۆتره‌سن؟ قنه‌قه‌سیگه سېنگه بوغو بۆله‌دی، کییک-کو اولر. بیز اولرنی کېچه هم کۆرگن اېدیک،

- بې‌پروا گپیردی اۆراز قول. - قه‌یاقدن کېلدی ابمیش. کېلدی-ده، کېله‌دیگن بۆلیب قالدی.

- بۀی ، بۀی، بۀی! - ذوقلنیب کېتدی کۆکتای و ذوقیدن تاماغینی بۆغیب تورگن کۆیلک یاقه‌سی نینگ توگمه‌لرینی بۆشتدی. - سیلّیقلیگینی قره‌نگ-ه، - دېدی او مفتون بۆلیب، - سېمیریبدی...

- اورغاچیسینی قره‌نگ، قنه‌قه! قدم تشلشینی کۆرینگ، - دېدی هیداوچی کۆزلرینی چقچه‌یتیریب.

- واه خدا، ایکّی یاشلی اورغاچی باله‌سی. بیرینچی مرته کۆریشیم.

- اېرکگی-چی! شاخلرینی کۆر! قنده‌ی کۆتریب یورگنیکین؟ اولر هیچ نیمه‌دن قۆرقیشمه‌یدی.

قَیاقدن کېلیب قالدی بولر، اۆراز قول؟ - تۆنغیز کۆزلرینی چقنه‌تیب، نفس بلاسیده سوریشتیریشگه

توشدی کۆکتای.

- اۆرماندن چاغی، - جواب قیلدی اۆراز قول وقار بیلن، ابگه‌لیک آبروسینی حس قیلگن حالده. - داوان نینگ آرقه‌سیدن کېلگن، نریگی تاماندن. چۆچیمه‌یدی. چونکه هورکیتیلمه‌گن.

- ابه، میلتیق بۆلگنده می حاضر! - آغزیگه کېلگنینی گپیردی سیداحمد. - اۆن پود گۆشت قیلر میدی، ه؟

شو دَمگچه قۆرقیب-پیسیب بیر چېکّده تورگن مومن نینگ صبری چیدمه‌دی:

- نیمه دېیه‌پسن، سیداحمد. اولرنی آولش تقیقلنگن، - دېدی سېکین‌گینه.

اۆراز قول قاش-قاواغینی اوییب، چالگه کۆز قیرینی تشلب قۆیدی. «مېنینگ آلدیمده آوازینگنی چیقریه‌پسن می!» - نفرت بیلن خَیالدن اۆتکزدی او. اونی سۆککیسی و بیر اوریب اۆلدیریب قۆیه قالگیسی کېلدی، لېکن اۆزینی تییدی. هر حالده بېگانه آدملر بار.

- بېفایده اۆرگتیش نینگ کېره‌گی یۆق، - جهد بیلن سۆز قاتدی او مومن‌گه قره‌مه‌ی. - اولر

یشه‌یدیگن جایده آولش تقیقلنگن. بیزده ابسه اولر یشه‌مه‌یدی. بیز بۆلسک اولر اوچون جواب بېرمه‌یمیز. توشونرلی می؟ - او اۆزینی یۆقاتیب قۆیگن چالگه وجاحت بیلن قره‌دی.

- توشونرلی، - اطاعتکارانه جواب قیلدی مومن و باش ابگنگچه چېتگه چیقدی. کمپیر ینه یشیرینچه اونینگ قۆلیگه تورتدی.

- جیم بۆلسنگ-چی، - طعنه بیلن شیویرله‌دی او. همه قنده‌ی دیر خجالتده قالگنده‌ی یېرگه قره‌ب تورردی.

ابزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

ینه سۉقماق آرقه‌لی جۉنب کېته‌یاتگن جانوارلر آرقه‌سیدن کوزه‌تیشگه توشیشدی. بوغولر قایه‌گه کېتمه-کېت کۉتریلیب بارردی. آلدینده قۉنغیر اېرکک بوغو اۉزی نینگ قدرتلی شاخلرینی مغرور توتیب بارر، اونینگ آرقه‌سیدن شاخسیز بوغوچه و بو نمایشگه اېرگشیب شاخدار آنه بوغو بارردی. قیردن سیلجیب توشگن توپراق نینگ تینیق قۉیینده بوغولر روشن و لطیف کۉزگه تشلنردی. اولرنینگ هر بیر حرکتی، هر بیر قدمی یقّال کۉرینیب توررردی.

- اېه، قنده‌ی گۉزللیک! - شادلیگینی ایچیگه سیغدیره آلمه‌دی هیداوچی. بو ساقّه کۉز یاش ییگیت کۉرینیشدن جوده یاش اېدی. - افسوس، کامره‌نی آلوآلگنیمده زۉر ایش بۉلردی-یه.

- خۉپ، میلی، گۉزللیگینی قۉیه تور، - اونینگ سۉزینی بۉلدی ناراضیلیک بیلن اۉراز قول. - هیچ نرسه‌گه ارزیمه‌یدی. گۉزللیک‌که قارنینگ تۉیرمیدی. قنی، بۉل، موترنی آرقه‌سی بیلن قیرغاققه هَیده، تۉغری سووگه، یانی بیلن البته. سېن اېسه سیداحمد، آیاغینگنی یېچ، - اۉز حکمیدن ایچیده لذتلنردی او. - سېن هم، - هیداوچیگه بویروق قیلدی او. - بۉلینگلر، یاغاچنی کېبلگه باغلنگلر. قنی ایلدمراق. حلی ایش کۉپ.

سیداحمد اېتیکنی یېچیشگه تونیندی. اېتیگی اونگه کیچیکراق اېدی.

- نیمه‌گه قره‌ب توریبسن، یاردملش اونگه، - چالنی سېکین‌گینه تورتیب قۉیدی کمپیر. - اۉزینگ هم یېچ اېتیگینگنی، سووگه توش، - غضبلی پیچیرله‌دی او.

مومن بابا سیداحمد نینگ اېتیگینی تارتدی، اۉزینیکینی هم بیر زومده یېچیب بۉلدی. شو پیتده اوراز قول بیلن کۉکتای موترگه قومنده بېریشردی:

- بو یاققه هَیده، او یاققه هَیده.

- چیگه، آزراق چیگه. منه شونده‌ی.

- ینه آزگینه.

موترنینگ کۉنیکیلمه‌گن هَیقیریغینی اېشیتیب، بوغولر سۉقماقده قدمینی تېزلتدی. الهٔزرک نظر تشلب، جرلیکدن سکره‌ب اۉتدی و قره‌غه‌یلر آره‌سیگه یشیریندی.

- آ، غایب بۉلدی! - خطاسینی بیردن انگلب قالدی کۉکتای. او شونده‌ی افسوس بیلن اېنتیکردی که، خودّی قۉلیده‌گی اۉلجه‌سیدن اَیریلگنده‌ی اېدی.

- هیچقیسی یۉق، هیچ قه‌یاققه کېتمه‌یدی اولر! - اونینگ خَیالیده‌گینی تاپیب و بوندن خورسند بۉلیب اۉراز قول کېریلیب قۉیدی. - بوگون کېچگچه جۉنه‌مه‌یسن، مېنینگ مهمانیم بۉله‌سن. خدانینگ اۉزی کم قیلمه‌سین. عزت-حرمت بیلن مېن سېنی مهمان قیله‌من. - او خخالب توریب آشناسی نینگ یېلکه‌سیگه اوریب قۉیدی. اۉراز قول خوش‌چقچق هم بۉله آلردی.

- خۉپ، سېن ایتگنچه بۉله قالسین، سېن مېزبان، مېن مهمان، - کۉنه قالدی عظمت کۉکتای، ایلجه‌یرکن یۉغان سریق تیشلرینی کۉرستیب.

موتر الّه‌قچان آرقه غیلدیرکلری نینگ یرمیگچه سووگه باتیب قیرغاقده توررردی. چوقورراق کیریب باریشگه هیداوچی نینگ یوره‌گی دو بېرمه‌دی. اېندی کېبلنی یاغاچگه آلیب باریش قالگن اېدی. اگر کېبل کلته‌لیک قیلمه‌سه، یاغاچنی سوو آستیده‌گی تاشلرنینگ اسیرلیگیدن تارتیب آلیش اونچه‌لیک قیینچیلیک توغدیرمسدی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

کېيل پۇلاددن - اوزون و آغير. اونی سوو ايچيدن ياغاچگه تارتيب باريش کېرەک. هيداوچی ايستەمەیگينه اېتيگينی يېچه باشلەدی، چۆچينقيرەب سووگه قرەب قۆيدی. او حلی قطعي قرارگه کېلالگنيچه يۆق: سووگه اېتيک بيلن توشيشگه ارزير ميکين يا که يخشيسی يېچسه ميکين. «يلنگ‌آياق بۆلگنيم معقول شېکيلّی، - اۆيلەدی او. - بری بير سوو قۆنجيمدن آشيب کېتەدی. چوقورليگی سَل کم سانگه کېلەدی. کېين کون بۆيی هۆل اېتيکده يوريش آسان می». لېکن او شو بيلن بيرگه حاضر درياده سوو قنچەليک ساووق بۆليشينی هم اۆزيچه تصور قيلدی. بو حالدن مومن بابا فايدەلنيب قالدی.

- سېن يېچينمه، اۆغليم، - آتيليب کېلدی اونينگ آلديگه. - بيز سيداحمد بيلن اۆزيميز توشەميز.

- اې، قۆيه بېرينگ، ارزيمەيدی، آقسقال، - قرشيليک قيلدی اويەليب کېتگن هيداوچی.

- سېن مهمانسن، بيز شو يېرنينگ آدميميز، سېن رولگه اۆتير، - کۆنديردی مومن بابا اونی.

سيداحمد بيلن ايکّی کيشی پۆلاد کېبلنی اۆرەمدن بۆشەتيب سوونينگ ايچيگه کۆتريب کيريشگنده سيداحمد دادلب، بالاخانەلی قيليب سۆکيندی:

- اوه، اوه، سوو اېمس، موز!

اۆراز قول بيلن کۆکتای مروّتلی کوليشيب، اونی غيرتلنتيريشدی:

- چيده، چيده! سېنی ايسيتەديگن نرسه تاپەميز! مومن بابا اېسه چورق اېتمسدی. او حتا موزدەی ساووقنی سېزمەدی. کۆزگه کۆپ تشلنمسليک اوچون باشينی يېلکەلری ايچيگه تارتيب، سيرغنچيق سوو آستی تاشلری اوستيدن يلنگ‌آياق باررکن، خدادن يالغيز بير نيمەنی سۆرردی - ايشقيليب، اۆراز قول اونی قَيترمەسين، ايشقيليب، قوويب يوبارمەسين، ايشقيليب، آدملر آلديده حقارت قيلمەسين، بو احمق بختی قرا چالنی کېچيرسين.

اۆراز قول هيچ نيمه دېمەدی. او مومن‌نی آدم اۆرنيده کۆرمەگنيدن گۆيا اونينگ غيرتيگه هم اعتبار قيلمەگندەی اېدی. قلبيده اېسه طنطنەوار حس سېزر، اخير هر قندەی بۆلمەسين عصيانکار چالنی بۆيسوندير‌دی-کو. قندەی دير ايچی قارەليک بيلن کولدی اۆراز قول اۆزيچه، - اېمکلب، آياغيمگه ييقيلدينگ-کو. اېه، کتّەراق عملدار بۆلگنيمده می، بوندن هم کتّەراقلرنينگ شاخينی قَييريب قۆيرديم. شونەقەلرنی تيز چۆکتيريب، توپراقده اېمکلتتيريب قۆيمس ميديم. مېنگه هيچ بۆلمەسه کلخوزنی می يا که سفخۆزنی می بېريشسه اېکن. ترتيبگه ساليب قۆيگن بۆلرديم. آدملرنی ايزدن چيقريب يوباريشدی. اېندی اېسه اۆزلری واه، رئيسنی حرمت قيليشمەياتير، ديرېکتورنی حرمت قيليشمەياتير دېب شکايت قيليشەدی. قندەی دير چۆپان هم باشليق بيلن خودّی تېنگ دېک گپلشەدی. صدقهٔ عمل کېت، احمقلر! اولر بيلن شونەقه معامله قيليب اۆتيريش کېرەک می؟ زمانلر بۆلگن-کو، اخير، باشلر اوچيب کېتگن، هيچ کيم چورق اېتمەگن. عکسينچه، کۆپراق يخشی کۆريشگن، کۆپراق کويلشگن.

منه بو خۆپ زمان بۆلگن-ده! اېندی-چی؟ يرەمسلرنينگ اېنگ يرەمسی حسابلنگن منه شو چال

هم دبدرستدن گپ قَيتريشنی اۆيلب تاپدی. «خۆش، خۆش، اېمکله آياغيم آستيده، اېمەکله»، - بدخواهليک بيلن کولدی اۆراز قول، هر زمان-هر زمانده مومن چال تامانگه قرەب قۆيرکن.

او اېسه موزدەی سووده خَيالگه چۆميب، تاميرلری تارتيشيب، سيداحمد بيلن بيرگه کېبلنی کۆتريب باررکن، اۆراز قول مېنی کېچيرگن کۆرينەدی، دېب ممنون بۆلردی. «سېن اېندی مېن قری چالنی کېچير، شوندەی بۆليب چيققنی اوچون، - خيالاً اۆراز قولگه مراجعت قيلردی او. - کېچه چيدەی آلمەديم.

اېزگو ايستکلر سری کتابخانەسی - www.ezgu.org

مکتبگه نبیره‌م آلدیگه آت چاپتیریب کېتدیم. اخیر او یالغیز، منه شونینگ اوچون هم ایچینگ اچییدی-ده. منه بوگون اېسه او مکتبگه هم بارمه‌دی. تابی قاچیبدی نیمه‌گه دیر. اېسینگدن چیقر، کېچیرگین.

اخیر سېن هم مېنگه بېگانه اېمسسن-کو. اؤیله‌یسن که، مېن سېنگه و قیزیمگه بختنی روا کؤرمه‌یمن می؟ خدا بیرسه قنی، نبیره‌م نینگ اینگه‌له‌گنینی اېشیتسم - خدا اورسین، بختیمدن کؤزیمگه یاش کېلردی. فقط سېن خفه قیلمه قیزیمنی، کېچیر مېنی. اگر ایشلش بؤلسه، تاکه تنیمده جانیم بار اېکن، ایشله‌گنیم بؤلسین. همه ایشنی قیله‌من. سېن فقط بوییورسنگ، بس...»

کمپیر قیرغاق نینگ بیر بورچیده تیکّه توریب، اؤزی نینگ ایما-اشاره‌لری و بوتون حرکتلری بیلن چالگه: «حرکت قیلگین، چال! کؤردینگ می، او سېنی کېچیردی. مېنینگ ایتگنیمنی قیله بېر، همه‌سی جاییگه توشه‌دی»،- دېردی.

باله اوخلردی. او بیر مرته‌گینه الّه‌قه‌یېردن دیر آتیلگن میلتیق آوازیدن اویغانیب کېتدی و ینه اویقوگه چؤمدی. کېچه‌گی مشقتلی اویقوسیزلیک و بېمارلیکدن سؤنگ بوگون او بیرمونچه تینچ و میریقیب اوخله‌دی. او اویقوده اېکن، ایسیتمه اره‌لش بدن ققشاغی عذابینی تارتمه‌ی، آیاقلرینی اېرکین اوزه‌تیب تؤشکده یاتیب دَم آلیش نینگ نقدر راحت اېکنلیگینی حس اېتدی. اگر بوویسی بیلن بېکېی خاله بؤلمه‌گنده او شو اوخله‌گنچه اوخلب یاته بېرردی. اولر آواز چیقرمه‌ی گیله‌شیشگه حرکت قیلیشسه-ده، ایدیش-تباقلرنینگ شقیر-شوقوریدن باله اویغانیب کېتدی.

- منه بو کتّه کاسه‌نی اوشله‌گین-ده، طعام آلگین، - دېب جانلنیب گپیردی کمپیر نریگی خانه‌ده. - مېن اېسه چیلک بیلن اېلکنی آلیب کېله‌ی. وای بېلیم، مداریم قوریب کېتیه‌پتی. آزمونچه ایش قیلدیک می؟ خداگه شُکر، جوده خورسندمن.

- اېه، بووی جان، نیمه‌سینی ایته‌سیز، مېن هم شونچه‌لیک خورسندمن که، کېچه شونده‌یم جانیمدن تؤییب کېتگندیم. اگر گل جمال بؤلمه‌گنده اؤزیمنی اؤزیم اؤلدیرردیم، - دېدی بېکېی.

- او حقده اونی-بونی دېب یوره‌سن ینه، - تینچیتیب قؤیدی کمپیر. - قلمپیرنی آلدینگ می؟ کېتدیک.

سېنینگ تینچیشینگ اوچون خدانینگ اؤزی یاردم قؤلینی چؤزدی. کېتدیک، کېتدیک.

اویدن چیقه‌یاتیب بؤساغه‌ده بېکېی خاله کمپیردن باله تؤغریسیده سؤره‌دی:

- او همان اوخله‌یپتی می؟

- میلی، اوخلب توره قالسین، - جواب بېردی کمپیر.

- شؤروا تیار بؤلگنده ایسّیق‌قینه کېلتیریب بیره‌میز.

باله آرتیق اوخله‌ی آلمه‌دی. حولیدن آیاق تاووشلری و آدملرنینگ گپلشگنی اېشیتیلیب تورردی. بېکېی خاله کولیب یوباردی، گل جمال و کمپیر هم اونگه قؤشیلیب کولدی. قنده‌ی دیر ناتنیش آوازلر قولاققه چلیندی. «هه، بولر، خواهی‌نخواهی کېچه آقشام کېلگن آدملر، - دېب اؤیله‌دی باله. - دېمک، اولر حلی کېتیشمبدی-ده». فقط باباسی مومن‌گینه کؤرینمسدی، آوازی هم اېشیتیلمسدی. او قَیاقده اېکن؟ نیمه قیلیه‌پتی اېکن؟

باله تشقریده‌گی آوازلرگه قولاق سالیب، باباسینی کوتیب یاتدی. او باباسی بیلن کېچه‌گی کؤرگن بوغو حقیده جوده گپلشگیسی کېلردی. هه‌دېمه‌ی قیش کیردی. اولر اوچون هم اؤرمانده کؤپراق ییم-خشک حاضرلش کېره‌ک. ییب یه‌یره‌سین. اولرنی شونده‌ی اؤرگتیش کېره‌ک که، آدملردن هیچ قؤرقمه‌یدیگن، تؤپّه-تؤغری دریادن اؤتیب حولیگه کېله بیره‌دیگن بؤلسین. بو ییرده هم اولرگه شونده‌ی خؤراک بېریش کېره‌ک که، اولر اوچون بو جوده تنسیق بؤلسین. قیزیق، اولر همه‌دن کؤره نیمه‌نی یخشی کؤریشر اېکن-ه؟

اورغاچی بوغو باله‌سینی اۉرگتیب آلسنگ-ده، او دایم آرقه‌نگدن قالمه‌ی اېرگشیب یورسه. قنده‌ی عجایب بۉلردی. سېن بیلن مکتبگه هم بیرگه باریب کېلگن بۉلر میدی؟..

باله باباسینی کوتردی، لېکن اوندن درک یۉق. بیر وقت سیداحمد کېلیب قالدی. او نیمه‌دن دیر جوده ممنون. آغزی قولاغیده ایدی. سیداحمد کلّه‌سینی چیٔقب اۉز-اۉزیچه ایلجه‌یردی. او یقینراق کېلگنده دماغیدن الکول هیدی انقیب کېتدی. باله اۉراز قول نینگ اۉزباشیمچه‌لیکلرینی، باباسی و بېکېی خاله نینگ عذاب چېکیشلرینی اېسله‌تووچی بو بدبوی هیدنی جوده یامان کۉرردی. لېکن سیداحمد ایچگنده عقلی جهتدن اونچه هوشیار بۉلمه‌سه هم، جوده سخي، ملایم و کیشی قلبیگه آزار بېرمه‌یدیگن هزل-مطائبه‌لری بیلن اۉراز قولدن فرق قیلردی. بونده‌ی وقتلرده او بیلن باباسی مومن اۉرته‌سیده تخمیناً شونده‌ی صحبت کېتردی.

- نېگه بونچه تېنتکلرگه اۉخشب کوله‌سن، سیداحمد؟ کیفینگ تره‌ق می دېیمن؟

- آقسقال، مېن سیزنی شونده‌ی سېوه‌من که، راستینی ایتسم، خودّی اۉز آته‌م دېک.

- اېي-اېي، سېنی قره-یو، سېنینگ یاشینگده... باشقه‌لر موتر هَیده‌ب یوریبدی. سېن بۉلسنگ گپینگنی عهده‌لب گپیره آلمه‌یسن. اگر مېن سېنینگ یاشینگده بۉلگنیمده می هیچ بۉلمه‌گنده تراکتور هَیده‌گن بۉلردیم.

- آقسقال، مېنگه عسکرلیکده قومندانیمیز بو ایشگه لیاقتسیزلیگیمنی ایتگن ایدی. بیراق پیاده‌لر صفیده خدمت قیلدیم. پیاده عسکرسیز ایش بیتمه‌یدی-کو اخیر...

- پیاده عسکر اېمیش! پیاده عسکر اېمس، ایشیاقمس‌سن. خاتینینگ بۉلسه... خدا هم تېنگیگه قۉشمس اېکن. سېنگه اۉخشه‌گن نینگ یوزته‌سی بیرته گل جمالگه ارزیمه‌یدی.

- شونینگ اوچون هم بیز اېر و خاتین بو یېرده یوریبمیز-ده، آقسقال.

- هه، سېنی گپگه قۉیسه... هۉکیزده‌ی کوچینگ بار، عقل اېسه... - امیدسیز قۉل سیلتب قۉیدی مومن بابا.

- مو-و-و، - دېب معره‌گنده‌ی کولیب قۉیدی سیداحمد.

شوندن کېین او حولی نینگ اۉرته‌سیده توریب آلیب اۉزی نینگ الّه‌قنده‌ی اېشیتیب آلگن غلطی اشوله‌سینی کویله‌ی باشله‌دی:

سریق-سریق تاغلردن،
سریق آتده مېن کېلدیم.
آچ اېشیگینگ، اېي، سریق سوداگر،
بیز ایچه‌میز سریق وایندن.
کۉنغیر-قۉنغیر تاغلردن،
قۉنغیر آتده مېن کېلدیم.
آچ اېشیگینگ، اېي، قۉنغیر سوداگر،
بیز ایچه‌میز قۉنغیر وایندن...

شو طرزده دوام اېتیب کېته بېرردی، چونکه او بعضاً تاغدن تویه‌ده کېلگن بۉلسه، بعضاً خۉرازده، سیچقانده، تاش‌بقه‌ده، خلص، نیمه‌ایکه جانوار بۉلسه، اۉشه‌لرده کېله بېرردی. مست سیداحمد باله‌گه هوشیارلیگیگه قره‌گنده یاقیملیراق کۉرینه‌یاتگن دېک ایدی. شونینگ اوچون هم سیداحمد شیره‌کیف بۉلیب کېلگنده باله آچیق کۉنگیللیک بیلن ایلجه‌ییب قۉیردی. - اېي-هه! - خطاب قیلدی

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

سیداحمد عجبلنیب. - سېنی کسل دېییشگن ایدی-کو. هه، سېن عموماً کسل بۆلمهیسن. سېن حولیده نېگه اۆینهمهی قالدینگ؟ بونهقهسی کېتمهیدی. - سیداحمد باله نینگ تۆشگیگه اغهنب یاتدی. اونینگ قۆللریدن و اوست-باشیدن الکول و ینگی سۆییلگن خام گۆشت نینگ هیدی انقیب توررددی. او بالهنی قوچاقلب اۆپه باشلهدی. اونینگ اۆسیب کېتگن دغل سقالی باله نینگ یوزلرینی تیمدهلب اچیتردی.

- بۆلدی اېندی، سیداحمد عمکی. - التماس قیلدی باله. - بابام قنی، کۆرمهدینگیز می؟

- بابانگ انهوی یاقده، - سیداحمد قۆلینی هواده ناانیق ایلنتیردی. - بیز منه شو... یاغاچنی سوودن آلیب چیقدیک. و بیر آز ایسیب آلیش اوچون ایچدیک. حاضر اېسه او گۆشت پیشیرهیاتیر. تور اۆرنینگدن. کییملرینگنی کیی، بیرگه کېتهمیز. بو نیمهسی! یخشی اېمس. بیز ههمهمیز او یېرده بۆلسگ و، سېن بو یېرده یالغیز یاتسنگ.

- بابام تورمهگین دېگن، - دېدی باله.

- قۆیسنگچی بۆلمهگن گپنی. یور، تماشا قیلهمیز. بو هر دایم بۆله بېرمهیدی-کو. بوتون کتّه ضیافت. قازان هم مای، چۆمیچ هم مای! توره قال، - سیداحمد مسترلرگه خاص قۆپاللیک بیلن بالهنی کیینیشگه مجبور اېتدی.

- مېن اۆزیم، - دېب اعتراض بیلدیردی باشی ایلنهیاتگنینی حس اېتهیاتگن باله. بیراق شیرهکیف سیداحمد اونینگ سۆزیگه قولاق سالمهدی. مادامی که، باله یالغیز اویگه تشلب قۆییلگن اېکن. سیداحمد اۆزی نینگ اونگه قیلهیاتگن یخشیلیگیدن جوده ممنون اېدی، اینیقسه، بوتون شوندهی کون که، تباق هم مای، قاشیق هم...

گندیرهکلب باله هم سیداحمد بیلن بیرگه اویدن چیقدی. تشقری شمال، هوا بولوت. بولوتلر آسمانده تېز-تېز بیر-بیریگه قۆشیلیشیب کېتدی. باله ایواندن چیقفونچه هوا ایکّی بار کېسکین اۆزگردی. چرهقلب تورگن قویاشلی هوانی کۆنگیلنی غش قیلووچی قارانغیلیک باسدی. باله بوندن باشی آغریاتگنینی سېزدی. شمال یوزیگه گلخن نینگ توتونینی آلیب کېلیب ورردی. کۆزلری اچیشدی. «بوگون کیر یوویشهیاتگن بۆلسه کېرهک»، - اۆیلهدی باله، چونکه کیر یوویش کونلریده عادتده شوندهی گلخن یاقیلیب، اوچّله اویدهگی کتّه قاره قازانلرده سوو ایسیتیلردی. بوندهی قازانلرنی بیر کیشی کۆتره آلمهیدی. بېکېی خاله بیلن گل جمال ایکاولشیب کۆتریشردی بو قازانلرنی.

باله بوندهی کیر یوویلهدیگن کوننی یخشی کۆرردی. بیرینچیدن، بوندهی کونلرده گلخن اویدهگی سینگری اۆچاقلرده اېمس، بلکه آچیق اۆچاقلرده یاقیلیب، اونینگ اطرافیده اۆینش ممکن اېدی. ایکّینچیدن، یوویلگن کییملرنی ایلیش جوده گشتلی بۆلردی. آق، کۆک، قیزیل متاعلرنینگ ارقانده آسیلیب توریشی حولیگه زېب بېریب توررددی. باله ارقانده آسیلیب یاتگن کییملرگه بیلدیرمسدن سېکین گینه کېلیب یوزلرینی تېککیزیب اۆتیشنی یخشی کۆرردی.

بو گل حولیده هیچ قندهی یوویلگن بویوملر کۆرینمهدی. اما کتّه گۆشت بۆلکلری بیلن لیق تۆلدیریلگن قازان آستیگه کوچلی اۆت یاقیلگن بۆلیب، قَینهیاتگن قازاندن قویوق بوغ کۆتریلردی. گۆشت پیشیب قالگن اېدی: گۆشت نینگ دَمی و گلخن نینگ ایسی بیرگه قۆشیلیشیب، اشتهانی قیتیقلردی. بېکېی خاله بۆلسه، ینگی قیزیل کۆیلک، ینگی خرام اېتیکده گُللی شال رۆمالنی یېلکهسیگه تشلب آلگنچه قازانگه اېنگهشیب، چۆمیچ بیلن کۆپیکلرنی آلیب تشلهیاتگن اېدی، مومن بابا اېسه اونینگ یانیده چۆکّه توشگن حالده اۆچاقدهگی یانهیاتگن تراشهلرنی اغدریب قۆیردی.

- انه، بابانگ، - دېدی سیداحمد بالهگه. - کېتدیک.

اۆزی بۆلسه:

- سریق-سریق تاغلردن،

- سریق آتده مېن کېلدیم، -

دېب ایندی‌گینه خیرگاییی قیله باشله‌گن ایدی، ساچی ستاره‌ده تقیر آلینگن، یېنگلری شیمریلگن و قۉلیده بالته اوشله‌گنچه سرایدن چیقیب کېته‌یاتگن اۉراز قولگه کۉزی توشدی.

- سېن قه‌یاقده تېنتیره‌ب یوریبسن؟ - دهشتلی قیچقیردی او سیداحمدگه قره‌ب. - مهمان بو یېرده اۉتین یارسین، - او باش ایرغب اۉتین یاره‌یاتگن هیداوچینی کۉرستدی، - سېن بۉلسنگ قۉشیق ایتیب یور.

- اېي، حاضر انه-منه دېگونچه، باپله‌یمیز، - تینچلنتیردی اونی سیداحمد، هیداوچیگه قره‌ب یۉنه‌لر ایکن. - قنی، اوکه، مېن اۉزیم.

باله ایسه اۉچاق باشیده چۉکّه توشیب اۉتیرگن باباسی تامان یقینلشدی. او آرقه تماندن کېلگن ایدی.

- بابا، - دېدی او. باباسی اونی ایشیتمه‌دی.

- بابا، - دېب تکرارله‌دی باله و باباسی نینگ یېلکه‌سیگه قۉلینی تېگیزدی. چال اۉگیریلیب قره‌دی، باله باباسی مست ایکنلیگینی سېزمه‌دی. او باباسی نینگ لااقل بیران مرته شیره‌کیف بۉلگنینی کۉرمه‌گن ایدی. تۉغری، ایسّیق‌کۉللیک بیرار چال نینگ معرکه‌سیده همه‌سی - حتا عیاللرگه هم ایچیریشردی. بیراق باباسیده بونده‌ی عادت حلی صادر بۉلمه‌گن ایدی.

چال باله‌گه قنده‌ی دیر بېگانه‌ده‌ی، غیرِ طبیعي و یاووایی قره‌ش قیلدی. اونینگ یوزلری قیزریب کېتگندی، او نبیره‌سینی کۉریب ینه هم قیزریب کېتدی. قیزیللیک نیم پوشتی رنگ‌گه کیردی و شو زهاتی‌یاق بابانینگ یوزلری آقره باشله‌دی. چال شاشیلیب اۉرنیدن توردی.

- اېي، سېن می؟ - دېدی او بۉغیق آواز بیلن نبیره‌سینی بغریگه باسیب. - اېي، سېن می، - بوندن باشقه بیران سۉز ایته آلمه‌دی. اونده‌گی تۉلقینلنیش باله‌گه اۉتگن ایدی.

- تابینگیز قاچدی می، بابا؟ - تشویشلنیب سۉره‌دی باله.

- یۉق-یۉق. اۉزیم شونده‌ی، - مینگغیلّه‌دی مومن. - سېن بار، اۉینب کېل. مېن بو یېرده اۉت یاقه‌یپمن، بو همه‌دن...

او نبیره‌سینی دېیرلی ایتریب یوباریب، گۉیا بوتون عالمدن یوز اۉگیرگنده‌ی، ینه اۉچاققه قره‌ب اۉگیریلیب آلدی. او تیز چۉککنچه، گۉیا فقط اۉت بیلن بنده‌ی بیران یاققه بوریلیب قره‌مسدی. چال نبیره‌سی نینگ تربوزی قۉلتیغیدن توشگنچه، حولیده اۉتین یاره‌یاتگن سیداحمد تامان یۉل آلگنینی هم کۉرمه‌دی.

باله باباسیگه نیمه بۉلگنینی، عموماً، حولیده نیمه بۉله‌یاتگنینی توشونمسدی. او سرایگه یقینلشگنده‌گینه یونگی یېرگه قره‌تیب یاییلگن تېری اوستیده ینگی سۉییلگن مال نینگ اوییب قۉییلگن

گۉشتیگه کۉزی توشدی. تېری نینگ چېکّه‌لریدن همان خیره قان تامچیلری سیزیب توشه‌یاتگن ایدی. سَل نریراقده ایت ایچک-چواقلرنی ایریلّه‌گنچه سیلکیلب تارتردی. اویولگن گۉشت یانیده الّه‌قنده‌ی قاره‌دن کېلگن، بربسته ناتنیش کیشی تۉنکه‌گه اۉخشب دۉپّه‌ییب اۉتیرردی. او کۉکتای ایدی. او بیلن اۉراز قول ایکلّه‌سی پیچاقنی آلوآلیب، گۉشت میده‌لشردی. اولر قسملرگه اجره‌تیلگن یاغ و گۉشتلرنی یازیب قۉییلگن تېری نینگ تورلی جایلریگه خاطرجمعلیک بیلن، شاشمسدن ایرغیتیب تشله‌ماقده ایدیلر.

- مزه! هیدینی ایتمه‌یسن می! - دېدی یۉغان آواز بیلن حلیگی بربسته کیشی، گۉشت هیدلب کۉررکن.

- آل، آل، اۋز اولوشینگ‌گه تشله، - سخیلرچه تکلیف اېتدی اۋراز قول. - بونی سېنینگ کېلیشینگ شرفیگه خدا یېتکزدی. بو هر دایم بۆله بېرمه‌یدی. - اۋراز قول بو آره‌ده پیشیلّب، ایشدن باشینی کۆتریب، ترنگلشگن قارنینی سیلب قۉیدی، اونینگ کۉپ ییب، کۉپ ایچگنلیگی بیلینیب تورردی. اونینگ نفسی قیسلیب خیریلّب قالدی، اېرکین نفس آلیش اوچون باشینی بیردن یوقاری کۉتردی. اونینگ سېرگۉشت، سیگیرنینگ ییلینی دېک یلتیراق یوزیدن اۋزیگه بنا قۉیگنلیگی و تۉقلیک علامتی سېزیلیب تورردی.

باله دېوار تگیده‌گی شاخلی بوغو کلّه‌سینی کۉریب اېسنکیره‌ب قالدی، بدنی موزلب کېتدی. کېسیلگن کلّه قاپ-قاره قان تامچیلرینی آقیزیب، چنگده یومه‌لب یاتردی. بو - یۆلده یاتگن اېگری-بوگری درختنی اېسله‌تردی. کلّه یانیده تیزه‌دن قیرقیلگن تۉرتته تویاق یاتردی. باله بو دهشتلی منظره‌نی کۉریب چۉچیب کېتدی. او اۋز کۉزلریگه ایشانمسدی. اونینگ آلدیده شاخدار آنه بوغونینگ کلّه‌سی یاتردی. او بو یېردن قاچیب کېتیشنی ایستردی، لېکن آیاقلری اونگه اطاعت اېتمسدی. او کلّه-پاچه قیلینگن آق بوغو نینگ قرشیسیده توردی. کېچه‌گینه شاخدار آنه بوغو بۆلیب یورگن، اونگه آق کۉنگیللیک بیلن سوقلنیب قره‌گن، خیالاً گپیریشگن و شاخیده قۉنغیراقچه تقیلگن سِحرلی بېشیک کېلتیریشنی التجا قیلیب سۉره‌گنی اۋشه بوغو اېدی. نخاتکه بولرنینگ همه‌سی ناگاه شکلسیز بیر اویوم گۉشتگه، شیلینگن تېریگه، کېسیلگن آیاققه و اولاقتیریب تشلنگن کلّه‌گه ایلنیب قالسه. باله نینگ کېتیشی کېره‌ک اېدی، لېکن او تاش دېک قاتیب، بو واقعه نینگ قنده‌ی و نېگه صادر بۆلگنینی توشونه آلمه‌ی توردی. حلیگی گۉشت بۆله‌یاتگن قاره بربسته کیشی اویولیب تورگن گۉشت نینگ ایچیدن بویره‌ک آلدی-ده، اونی پیچاق نینگ اوچیگه سنچیب باله‌گه اوزه‌تدی.

- مه، باله، کباب قیل، لذتلی بۆله‌دی، - دېدی او. باله قیمیرله‌مه‌ی توردی. - آل! - بویوروق قیلدی اۋراز قول.

باله بی اختیار قۉلینی چۉزدی، سۉنگ موز دېک قۉلیده شاخدار آنه بوغونینگ حلی هم ایسسیغی کېتمه‌گن یومشاق بویره‌گینی غیجیمله‌گنچه اوشلب توردی. شو پیت اۋراز قول آق بوغونینگ کلّه‌سینی شاخیدن اوشلب کۉتریب کۉردی.

- اېه، آغیرلیگینی قره‌نگ-ه، - او کلّه‌نی تېبره‌تیب، آغیرلیگینی سلماقلب کۉردی، - بیرته شاخی نینگ اۋزی قنچه کېله‌دی-یه. - او کلّه‌نی غۉله‌گه کۉنده‌لنگ قیلیب قۉیدی و بالته‌نی آلیب شاخینی اجره‌تیشگه کیریشدی.

- منه، شاخ! - ایشلب توریب گپیردی او اۋتکیر بالته‌نی شاخلری نینگ توبیگه قده‌ب. - بو سېنینگ بابانگ‌گه، - او باله‌گه قره‌ب کۉز قیسیب قۉیدی. - اۋلیشی بیلن بو شاخنی اونینگ قبریگه قۉیه‌میز. قنی اېندی کیم بیزگه او کیشینی حرمت قیلمه‌یسیزلر، دېب ایته آلر اېکن. ینه نیمه کېره‌ک! بونده‌ی شاخ اوچون حتا بوگوناق اۋلسنگ ارزییدی! - دېیه بالته‌نی مۆلجلگه آلرکن، اۋراز قول خخالب کولردی.

شاخنی آسانلیکچه آلیب بۆلمه‌یدی. اونی آلیش جوده قیین اېدی. مست اۋراز قول نینگ بالته‌سی نشانگه باریب تېگمسدی، بو اېسه بدتر جهلینی چیقرردی. کلّه غۉله اوستیدن دومه‌لب توشدی. شونده اۋراز قول اونی یېرده‌یاق چاپه باشله‌دی. کلّه سیرغه‌لیب چیقیب کېته بېردی. اۋراز قول بالته کۉترگنچه اونینگ آرقه‌سیدن چاپیب یوردی.

باله سېسکنیب کېتدی، هر گل کېتماقچی بۆلیب بی اختیار تیسریلسه-ده، بو یېردن کېتیشگه اۋزینی مجبور اېتالمسدی. جوده یامان توش کۉریب، اونی الّه‌قنده‌ی دهشتلی بیر کوچ توتیب تورگنده‌ی اېدی، او اۋز جاییده تورگنیچه شو نرسه‌گه عجبلنر اېدی که، کیپریک قاقمه‌ی بقره‌ییب تورگن شاخدار آنه بوغونینگ کۉزلری بالته‌دن اۋزینی آلیب قاچمسدی. قۉرقوودن قیسیلیب یومیلمسدی. کلّه الّه‌قچان لای و توپراققه بېلنگن بۆلسه هم، کۉز قاره‌چیغی مصفالیگیچه باقیب توردی، افتیدن، او اۋزینی اۋلیمگه محکوم اېتگن شو یاروغ جهانگه تیلسیز، اونسیز حیرتده قالیب، همان باقیب تورگن دېک اېدی. باله مست-الست اۋراز قول بیلن کۉزی-کۉزیگه توشیب قالیشدن چۉچیردی.

شاخ همان بۆش کېلمسدی. اۆراز قول اېسه بارگن سری توته‌قیب، بالته نینگ گاه تیغی بیلن، گاه آرقه‌سی بیلن کلّه نینگ دوچ کېلگن جاییگه اورردی.

- بونه‌قه‌ده شاخنی سیندیریب قۆیه‌سن. بو یاققه بېر، - یقینلشدی سیداحمد.

- نری تور! اۆزیم! قۆلینگدن کېلمه‌یدی، سیندیریب قۆیه‌سن! - خیریلّب نفس آلردی اۆراز قول بالته‌نی قولاچکشلب اوررکن.

- خۆپ، خۆپ، اۆزینگ بیله‌سن، - سیداحمد توپورگنچه اویی تامان آدیملب کېتدی. اونینگ آرقه‌سیدن حلیگی قاره‌دن کېلگن بربسته کیشی باررده. او قاپده اۆز اولوشینی آلیب کېته‌یاتگن اېدی.

اۆراز قول مالخانه آرقه‌سیده مست-الست حالده، قیصرلیک بیلن شاخدار آنه بوغونینگ کلّه‌سینی تیلکه‌لشده دوام اېتردی. اونینگ بو حالتی اوزاق کوتیلگن قصاصینی اېندی بجا کېلتیرگن دېک تویولردی.

- اېه، یره‌مس! لعنتی!.. - دېب خودّی جانسیز کلّه اېشیته‌یاتگنده‌ی اېتیگی نینگ تاوانی بیلن اونی تېپیب جهل اوستیده آغیز کۆپیرتیرگنچه سۆکینردی. - کیمنی احمق قیلماقچیسن! - او بالته‌نی اوشله‌گنچه کلّه نینگ تېپه‌سیگه قیته-قیته خېزلنیب کېلردی. - دبدله قیلمه‌سم آتیمنی باشقه قۆیه‌من. منه

سېنگه! منه سېنگه! - شونده‌ی دېب بالته بیلن کلّه‌نی اوردی. کلّه چیرسیلّب یاریلیب، میده سویکلر هر

تامانگه اوچیب کېتردی.

بالته نینگ تیغی کۆزگه کۆنده‌لنگ کېلیب تېککنده باله قیچقیریب یوباردی. آچیلیب قالگن کۆز

چه‌ناغیدن قاپ-قاره قویوق سویوقلیک آقیب توشدی. کۆز سۆندی، برباد اېتیلدی...

- مېن بوندن زۆرراق کلّه‌لرنی هم میده‌له‌ی آله‌من! بوندن باشقه شاخلرنی هم سوغوریب آله بیله‌من! - دېب جذَبه‌سی توتیب بۆکیرردی اۆراز قول گناهسیز کلّه‌دن نفرتلنگنچه.

نهایت بو کلّه نینگ پېشانه سویکلرینی هم میده‌لشگه موفق بۆلدی. او اېندی بالته‌نی تشلب کلّه‌نی آیاغی آستیگه آلیب، شاخدن ایکّی قۆللب اوشله‌گنچه وحشیانه کوچ بیلن بوره‌ی باشله‌دی و شاخلرنی یولیب آلدی. اولر سوغوریب آلینگن ایلدیز سینگری قرسیلّردی. بو شاخلر - باله نینگ التماسیگه کۆره، اۆراز قول بیلن بېکېی خاله‌گه سِحرلی بېشیک کېلتیریشی لازم بۆلگن اۆشه شاخدار آنه

بوغو نینگ شاخلری اېدی...

باله نینگ کۆنگلی بېحضور بۆلدی. او بوریلدی و قۆلیده‌گی بویره‌کنی توشیریب یوباریب، سېکین‌گینه نری کېتدی. او قولب توشه‌یاتگن دېک یاکه بۆلمه‌سه آدملر کۆزی آلدیده قَیت قیلیب یوباره‌یاتگن دېک جوده قۆرقدی. او آقریب-گېزریب منگله‌یلری یاپیشقاق تېرگه باتگنچه اۆچاق یانیدن اۆتیب باررده. اۆچاقده لاوولّب اۆت یانیب، قازاندن بورقیره‌ب قَیناق بوغ کۆتریلردی. بختسیز مومن بابا بۆلسه همان اوّلگی دېک یوزینی اۆتگه توتیب، همه‌سیگه چپ بېریب اۆتیرردی. باله باباسینی بېزاوته قیلگیسی کېلمه‌دی. اۆ تېزراق اۆرینگه یېتیب باریشنی و تۆشک‌که باشی بیلن بورکنیب یاتیشنی ایستردی. قنی اېندی هیچ نرسه‌نی کۆرمه‌سه، اېشیتمه‌سه، اونوتسه.

قرشیسیدن بېکېی خاله چیقیب قالدی. او اۆزیگه آرا بېریب یسنگن، بیراق یوزیده اۆراز قول نینگ کلتکلشی نتیجه‌سیده حاصل بۆلگن کۆم-کۆک قان‌تلش ایزلر کۆزگه تشلنیب توررده. بې‌مورد قووانیب، جانسره‌کلیک بیلن «کتّه گۆشتگه» یوگوریب کېله‌یاتگن اېدی.

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

- سېنگه نیمه بۆلدی؟ - او باله‌نی تۆختتدی.

- باشیم آغرییه‌پتی.

- باش گینه‌نگدن ایلنه‌ی، - دېدی مهری تاشیب و اوستمه-اوست اۆپه باشله‌دی. او هم مست ایدی. اوندن هم لعنتی اراق هیدی انقیب کېلردی.

- باش گینه‌سی آغریبدی-ده، - . مینگغیرله‌دی او رحمدللیک قیلیب. - جگرگۆشه‌م مېنینگ. بلکه یېگینگ کېله‌یاتگن دیر.

- یۆق، هیچ نرسه یېمه‌یمن. یاتگیم کېلیه‌پتی.

- کېتدیک بۆلمه‌سه، اۆزیم یاتقیزیب قۆیه‌من. نیمه، سېن یکّه-یو یالغیز یاته بېرر اېکنسن می.

اخیر همه آدم بیزنیکیده. مهمانلر هم. گۆشت هم تیار بۆله‌ی دېب قالدی، - دېدی او و باله‌نی اۆزی بیلن بیرگه آلیب کېتدی. بولر ینه اۆچاق باشیدن اۆتیب کېته‌یاتگنلریده یېلین سینگری قیزریب تۆلیشیب کېتگن حالده مالخانه‌دن چیقیب کېله‌یاتگن اۆراز قولگه کۆزلری توشدی. او مومن بابا یانیگه اۆزی کېسگن بوغو شاخلرینی کېکّه‌یگنچه اوییب قۆیدی. چال سېچیب توشدی. اۆراز قول اونگه قره‌مسدن سوو تۆله پقیرنی باشی اوزره کۆتردی و آرقه‌گه اېگیلگنچه اېگنیگه تۆکیب-ساچیب ایچه باشله‌دی.

- اېندی اۆلسنگ هم بۆله بېره‌دی، - دېدی او باشینی پقیردن کۆتریب، ینه پقیرگه تیقرکن. باله چال نینگ غۆلدیره‌ب گپیره‌یاتگنینی اېشیتدی:

- رحمت، اۆغلیم، رحمت. اېندی اۆلسم هم ارمانیم یۆق. مېن اوچون شونچه‌لیک عزت-حرمت... - مېن اوییگه کېته‌من، - دېدی اۆزینی اونچه یخشی سېزمه‌یاتگن باله.

بېکېی خاله کۆنمه‌دی.

- بیر اۆزینگ نیمه قیله‌سن او یېرده. - باله‌نی حالی-جانیگه قۆیمسدن اوییگه آلیب کېتدی و

بورچکده‌گی تختگه یاتقیزدی.

اۆراز قول نینگ اوییده دسترخوان منتظر ایدی. هر خیل طعاملر مهیا ایدی. بولرنینگ همه‌سی بیلن کمپیر و گل جمال بند ایدی. اوی بیلن حولیده‌گی اۆچاق آره‌سیده بېکېی خاله قتنه‌گنی-قتنه‌گن. اۆراز قول بیلن برزنگی کۆکتای گۆشتنی کوتیب، گُللی کۆرپه‌چه‌ده یاستیققه یانباشله‌گنچه چایدن میده-میده ایچیشیب اۆتیریشردی. اولر تۆستدن اۆزلریگه بنا قۆییب، اۆزلرینی تۆره حس اېتیشردی. سیداحمد اولرگه پیاله نینگ تگیده چای قوییب اۆتیرردی.

باله بۆلسه بیر بورچکده ایپسیز باغلنگنده‌ی، بېتابلیک ضربیگه برداش بېریب جیم گینه یاتردی. اونی ینه قلتیراق باسدی. او توریب کېتیشنی ایستردی. بیراق تختدن توشیشی بیلناق قَیت قیلیب یوباریشدن قۆرقردی، شو نینگ اوچون هم او تیتره‌ب-قه‌قشه‌گنچه تیشینی-تیشیگه قۆییب، قیمیر اېتمه‌ی یاتردی. آرتیقچه قیمیرلشدن قۆرقردی.

شو آره‌ده خاتینلر سیداحمدنی حولیدن چقیریشدی. کتّه سیرلنگن تباقده تاغ سینگری اویولیب، بوغلنیب تورگن گۆشتنی کۆترگنچه سیداحمد پیدا بۆلدی. او اوزاق کوتیلگن بو طعامنی زۆرغه کۆتریب کېلیب، اۆراز قول بیلن کۆکتای نینگ آلدیگه قۆیدی. خاتینلر اونینگ آرقه‌سیدن ینه تورلی خیل طعاملرنی کېلتیریشدی.

همه جای-جاییگه اۆتیردی، پیچاق و پیشقابلر تیارلندی. شو آره‌ده سیداحمد گیلاسلرگه عرق قویدی.

- عرق نینگ رئیسی مېن بۆله‌من، - دېیه شقیلّه‌ی باشله‌دی او بورچکده‌گی شیشه‌لرگه اشاره قیلیب.

www.ezgu.org ـ اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

همه‌دن کېین مومن بابا کېلدی. چال بوگون هر قچانگیدن کۉره غلطی و اَینچلی قیافه‌ده کۉرینردی. او بیرار چېتراق جایگه باریب امانت‌گینه اۉتیرماقچی ایدی، لېکن قاره، بربسته کۉکتای هِمت قیلیب اونی اۉز یانیگه تکلیف قیلدی.

- بو یاققه کېلینگ، آقسقال.

- رحمت. بیز منه بو یېرگه، اۉزیمیزنیکی‌ـکو اخیر، - اعتراض بیلدیرماقچی بۉلدی مومن بابا.

- هرقه‌له‌ی سیز آقسقالیمیزسیز، - قتّیق توریب آلدی کۉکتای و اۉزی بیلن سیداحمد نینگ اۉرته‌سیگه اۉتقزدی. - قنی، ایچه‌میز، آقسقال، سیزنینگ شونده‌ی موفقیتلرینگیز اوچون. بیرینچی سۉز سیزگه.

مومن بابا یۉتلیب قۉیدی.

- منه شو اویلرده تینچلیک بۉلسین، - دېدی او قیینه‌لیب. - قه‌یېرده تینچلیک بۉلسه، بخت هم اۉشه یېرـده، باله‌لریم.

- تۉغری، تۉغری! - دېب همه اۉز قدحینی کۉتردی.

- ه، سیزـچی! یۉق، بونه‌قه‌سی کېتمه‌یدی! کویاوینگیز و قیزینگیزگه بخت تیله‌سنگیز و، ینه اۉزینگیز ایچمه‌سنگیز، - دېب کۉکتای خجالت تارتیب اۉتیرگن مومن بابادن اۉپکه‌له‌دی.

- شولرنینگ بختی اوچون بۉله‌دیگن بۉلسه، - چال شاشیب قالدی و همه‌نی حیرتده قالدیرگنچه سَل کم تۉله گیلاسنی آخریگچه کۉتریب یوباردی و گرنگ بۉلیب قالگنده‌ی باشینی چه‌یقه‌ی باشله‌دی.

- آبّا، شاباش‌ـاې!

- بیزنینگ بابا اونه‌قه‌لردن ایمس.

- قایل، قایلمیز چالینگیزگه!

همه شادلنیب کولردی، چالنی مقتردی.

اوی ایسیب دیمیقیب کېتگن ایدی. باله اضطراب چېکیب یاتردی، باشی ایلنردی. او کۉزینی یومیب یاتگنچه مست‌ـالست کیشیلرنینگ شاخدار آنه بوغونینگ گۉشتینی چیپلّب، پیشیلّشیب آواز چیقریب ییه‌یاتگنلیکلرینی، بیرـبیراولریگه مزه‌لی گۉشت قِسملرینی اوزه‌تیشیب سیلشه‌یاتگنلرینی، کیر گیلاسلرنینگ اوریشتیریله‌یاتگنینی، کېمیریب تازه‌لنگن سویکلرنینگ تباققه قنده‌ی تېریب قۉییله‌یاتگنینی اېشیتیب تورردی.

- به‌ی‌ـبه‌ی‌ـبه‌ی، مونچه‌یم مزه‌لیه! - مقتردی کۉکتای لبینی چپیلّه‌تیب.

- نیمه، بیز احمقمیز می تاغده یشب شونده‌ی گۉشت ییه آلمه‌سک، - دېدی اۉراز قول.

- تۉغری‌ـده، نېگه بۉلمه‌سه بو یېرده یشه‌یه‌پمیز، - معقولله‌دی سیداحمد.

همه شاخدار آنه بوغونینگ گۉشتینی مقته‌ی کېتدی. کمپیرـو بېکېی خاله‌دن تارتیب، گل جمال و مومن باباگچه - همه‌ـهمه‌سی مقتشردی. باله‌گه هم پیشقابده گۉشت و باشقه طعاملردن کیریتیب بېریشدی. لېکن او رد اېتدی. مست آدملر اونینگ تابی قاچگنلیگینی حسابگه آلیب بېزاوته قیلمه‌دیلر.

باله تیشینی‌ـتیشیگه قۉییب یاتردی. او شونده‌ی یاتگنده کۉنگیل بیهودلیگیدن بیر آز قوتولگنده‌ی بۉله‌دی. بیراق شاخدار آنه بوغونی اۉلدیرگن بو آدملر بیلن بیران ایش قیلیشگه قادر ایمسلیگی اونی همه‌دن کۉره قیینه‌یاتگن ایدی. او باله‌لرگه خاص حقگۉیلیک غضبی و دلخسته‌لیگی بیلن اولردن اۉچ آلیش نینگ تورلی یۉللرینی - قنده‌ی بۉلمه‌سین اولرنی جزالش، گناهینی توشونیشگه مجبور اېتیش، قنده‌ی یاووز ایشگه قۉل اورگنلیکلرینی کۉرستیب قۉییش یۉللرینی اۉیلردی. بیراق خیالاً قولی بېکنی یاردمگه چقیریشدن

اېزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی ـ www.ezgu.org

بۆلک بیرار درستراق یۆل تاپالمه‌دی. هه، اۆشه بۆرانلی تنده عسکرچه کم‌زول کیيب، یاش هیداوچیلر بیلن بیرگه پیچن آرتیشگه کېلگن اۆشه ییگیتنی چقیرماق کېره‌ک. او باله نینگ کۆریب یورگن آدملری ایچیده اۆراز قولگه بس کېله آلیشی و بوتون حقیقتنی ایتیب سالیشی ممکن بۆلگن بیردن بیر کیشی ایدی.

باله نینگ چارلشی بۆییچه قولی بېک موترده غیزیلّب یېتیب کېلدی و میلتیقنی آلدینگه قرەته

قییه اوشله‌گنچه کابیندن سکره‌ب توشدی: «قنی اولر؟» - اولر منه بو یاقده! اولر ایکّه‌سی اۆراز قوللرنینگ اوییی تامان یوگوریب کېتیشدی. ایشیکنی ضرب بیلن آچیشدی. «قۆزغه‌له کۆرمه! قۆلینگنی کۆتر!» - بۆساغه‌دن توریب دهشت بیلن بویروق بېردی قولی بېک، میلتیقنی تۆغریله‌گنچه، همه نینگ کېپه‌له‌گی اوچیب کېتدی. همه اۆتیرگن جاییده دانگ قاتیب، آغیزده‌گی گۆشتلر بۆغیزلریده قالدی. کۆپ یېب قۆللری، یوزلری، آغیزلری مایگه باتیب، بۆکیب قالگن مست‌ـالست کیشیلرنینگ ایسه عموماً قیمیر ایتیشگه مجاللری قالمه‌گن ایدی.

«قنی، اۆرنینگدن تور‌ـچی، مردار!» - قولی بېک میلتیغینی اۆراز قول نینگ چکّه‌سیگه تیره‌دی. قلتیراق باسگن اۆراز قول دودوقلنگنیچه قولی بېک نینگ آیاغیگه ییقیلدی. «رحم قیل، اۆلدیرمه‌گین». لېکن قولی بېک رحم قیلمه‌دی. «چیق بو یاققه، مردار! ایندی تمام بۆلدینگ!»- او اۆراز قول نینگ چاتیگه ضرب بیلن تېپیب یوباردی و اۆرنیدن تورغیزیب اویدن چیقیشگه مجبور ایتدی. کیفی اوچیب سراسیمه‌گه توشیب قالگن جمعی که کیشیلر جیم‌گینه حولیگه چیقیشدی...

«دېوارگه باریب تور! - بویروق بېردی قولی بېک اۆراز قولگه. - شاخدار آنه بوغونی اۆلدیرگنینگ اوچون و اونینگ بېشیک کۆتریب کېلگن شاخلرینی کېسیب آلگنینگ اوچون سېنگه اۆلیم!» اۆراز قول توپراققه ییقیلیب توشدی. ایمکلب اینگره‌گنچه زارلنه باشله‌دی: «اۆلدیرمه مېنی، مېنینگ هیچ کیمیم یۆق‌ـکو اخیر. عالمده تنهامن. نه اۆغلیم بار، نه قیزیم...»

اونده‌گی منملیک، کبر‌ـهوا قه‌یاققه کېتدی.

عاجز، یره‌مس قۆرقاق. بونده‌یلرنی اۆلدیرگینگ هم کېلمه‌یدی.

«میلی، اۆلدیرمه‌یلیک، - دېدی باله قولی بېک‌که. - لېکن بو یېردن ابدي کېتسین، قاره‌سی اۆچسین. بو یېرده اونینگ کېره‌گی یۆق. یۆقالسین».

اوراز قول اۆرنیدن توریب شیمینی کۆتریب آلدی و اۆگیریلیب قره‌شگه یوره‌گی دو بېرمه‌ی لۆکیلّه‌گنچه قاچیب قالدی. اونینگ خام‌سېمیز یوزلری لارسیلّب، ایتیگیدن گلیفي شیمی آسیلیب قالگن ایدی. بیراق قولی بېک اونی تۆختتدی: «تۆخته! سېنگه ایته‌دیگن آخرگی سۆزیمیز بار. سېنده هیچ قچان باله بۆلمه‌یدی. سېن یاووز و یره‌مس آدمسن. سېنی بو یېرده هیچ کیم یاقتیرمه‌یدی. اۆرمان هم، بیرارته درخت هم، حتا بیر دانه گیاه هم سېنی سېومه‌یدی. سېن فاشیستسن. سېن بو یېردن عمرباد کېت. قنی، تېزراق بۆل!» اۆراز قول آلدی‌ـکېتیگه قره‌مه‌ی یوگورردی. قولی بېک اونینگ آرقه‌سیدن: «شنېل! شنېل»، - دېیه خخالب کولر و ینه واهمه سالیش اوچون میلتیقدن هواگه قره‌ب اۆق اوزردی.

باله اۆزیده یۆق شاد ایدی. اۆراز قول کۆزدن غایب بۆلگچ، قولی بېک ایشیک آلدیده گناهکارلرچه تورگن باشقه کیشیلرگه قره‌ب: «شونده‌ی آدم بیلن قنده‌ی یشب کېلدیلرینگ؟ اویت ایمس می سیزلرگه!» - دېدی.

باله اۆزینی یېنگیل حس قیلدی. عدالتلی سود بجا کېلتیریلدی. او اۆز خیاللریگه شونچه‌لیک بېریلیب کېتگن ایدی که، حتا قه‌یېرده یاتگنینی هم، اۆراز قول نینگ اوییده نیمه مناسبت بیلن ایچکیلیک‌بازلیک قیله‌یاتگن‌لیکلرینی هم اونوتگن ایدی. قهقهلب کولیشلر اونی بو آرام‌بخش حالتدن ینه اۆزیگه کېلتیردی. باله کۆزینی آچیب ینه قولاق ساله باشله‌دی. خانه‌ده مومن باباسی یۆق ایدی.

www.ezgu.org ـ ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی

قەياققەدير چيقيب كېتگن بۆلسه كېرەک. خاتينلر ايديش-تباقلرني ييغيشتيريشيب، چاي كېلتيريشگه حاضرليک كۆرەياتگن اېديلر. سيداحمد نيمەني دير بلند آواز بيلن حكايه قيليب بېرردی، اۆتيرگنلر اونينگ سۆزلريني اېشيتيب كوليشردی.

- او ياغی نيمه بۆلدی؟

- دوام اېت!

- سېن شاشيلمه، بو ياققه قره، قنی ينه بير قَيتريب ايت، - كولگيدن ايچەگی اوزيلگن اۆراز قول ينه سۆرەی باشلەدی، - سېن اونگه جواباً نيمه دېدينگ؟ اونی قندەی قۆرقيتدينگ. وای ايچەگيم! خه-خه-خه! - او همان قارنيني اوشلەگنچه قاتيب-قاتيب كولردی.

- شوندەی قيليب، - دېيه سيداحمد حكايەسيني ينه باشيدن باشلشگه جان دېب راضی بۆلدی، - بيز بوغولرگه يقينلشيب بارسک، اۆرمان ياقەسيده اوچتەسی تورگن اېكن. آتلرنی اېندیگينه درختگه باغلەگن هم اېديک، چال همراهيم قۆليمدن اوشلب: «بيز بوغولرنی آتيشيميز ممكن اېمس. بيز بوغوبای اولاديدنميز. شاخدار آنه بوغونينگ فرزندلريميز!» دېدی. اۆزی بۆلسه بالەلردېک تېرميليب تورردی مېنگه. كۆزلری يلينيب-يالواريب التجا قيلەياتگن دېک باقردی. مېنينگ اېسه اۆلگيدەی كولگيم قيستردی. لېكن كوليب يوبارمەديم. هه، كولمەديم. عكسينچه، بو حقيقتاً هم شوندەی-كو: «سېن نيمه، تورمەگه توشگينگ كېليەپتی می؟» - دېيمن. «يۆق»، - دېيدی او. «بيلەسن می، بايلر زمانيدەگی حكايەلر كمبغل خلقنی قۆرقيتيش اوچون تۆقيلگن»، - دېديم. شونده او تيلگه كيريب: «سېن نيمه دېيەپسن اۆزی»، - دېدی. مېن بۆلسم: «شونی ايتيەپمن كه، سېن بونەقه گپلرينگنی قۆی، عكس حالده قريليگينگگه هم قرەمەی، تېگيشلی جايگه يازيب يوبارەمن»، - دېديم.

- خه-خه-خه، - دېب اۆتيرگنلرنينگ همەسی كوليب يوباريشدی. اينيقسه، اۆراز قول اولر ينگ ايچيده راحتلنيب كولردی.

- كېين بيز سېزديرمسدن اولرگه يقين بارديک. اگر اولرنينگ اۆرنيده باشقه حيوانلر بۆلگنده می، الّهقچان خبر تاپيب كۆزدن غايب بۆلگن بۆلردی. بو انقاو بوغولر اېسه بيزدن چۆچيمەياتگندەی قاچمسدی. چۆچيمەگنی ينه هم يخشی دېب اۆيلەيمن، - حكايه قيلردی سيداحمد. - مېن ميلتيق بيلن آلدينده، چال كېينده باريەپميز. شو آندەياق، مېنده شبهه توغيلدی. عمريمده چومچوق هم آتگن اېمسديم. حاضر شوندەی بير حالت يوزەگه كېلدی كه، اگر تېككيزه آلمەسم، اۆرمانگه قاچەدی-كېتەدی، كېين اونينگ آرقەسيدن يېتيب بۆپسن، داوان نينگ نريگی ياغيگه اۆتيب كېتەدی. بوندەی تيار اۆلجەنی كيم قۆلدن بای بېريشنی ايستردی؟

بيزنينگ چال آوچی بۆلگن، وقتيده اَيیقنی هم قولتگن. مېن اونگه ميلتيقنی بېريب، منه چال، آتينگ، دېديم. او بۆلسه يۆق، آتمەيمن، اۆزينگ آت، دېيدی. مېن بۆلسم اونگه: مېن اخير مستمن-كو، دېديم. اۆزيم اېسه آياقده تورالمەياتگن دېک تېبرەنرديم. او اۆرماندن ياغاچ آليب چيققنيميزده سيز بيلن ايچگنيميزنی كۆرگن اېدی. شونينگ اوچون هم مېن اۆزيمنی عيارليک كه سالديم.

- خه-خه-خه.

- مېن تېككيزالمەيمن دېديم، بوغولر كېتيب قالەدی، كېين قَيتيب كېلمەيدی. بيزنينگ اېسه قوروق قَيتيب باريشيميز يخشی اېمس. اۆزينگ بيلەسن. اۆيلب كۆرگين. نېگه بيزنی بو ياققه يوباريشدی؟

ايندەمەيدی. ميلتيقنی هم آلمەيدی. ميلی، اۆزينگيز بيلەسيز، دېديم-ده، ميلتيقنی تشلب كېتماقچی بۆلديم. او آرقەمدن اېرگشدی. بری بير، اۆراز قول مېنی هَيدەيدی - سفخۆزگه باريب ايشلەيوبېرەمن، دېيدی. قريگنده قەياققه بارەسن، دېديم؟ ينه لام-ميم دېمەدی. مېن سېكين خيرگايی قيلديم:

سريق-سريق تاغلردن،

سريق آتده مېن كېلديم.

اېزگو ايستكلر سری كتابخانەسی - www.ezgu.org

آچ اېشیگینگ، اې، سریق سوداگر...

- خه-خه-خه...

- مېنی حقیقتاً هم مست دېب اۉیله‌دی. میلتیقنی قۉلگه آلیب جۉنب قالدی. مېن قَیتدیم. بیز بیر-بیریمیز بیلن تارتیشیب یاتر اېکنمیز، بوغولر بو آره‌ده بیر آز نریراققه یوردی. کۉریه‌پسن می، دېیمن

اونگه، کېتیب قالدی، کېین اولرگه یېتیب بۉلمه‌یدی. اولر حلی هورکیب قاچمه‌گونچه آتیب آلیش کېره‌ک. چال قۉلیگه میلتیقنی آلدی و اولرنینگ آرقه‌سیدن پوسیب باره باشله‌دی. او همان: «کېچیر مېنی، شاخدار آنه بوغو، کېچیر...»، - دېب اۉز-اۉزیچه شیویرلردی. مېن اېسه اۉز-اۉزیمچه: «احتیاط بۉل، تېککیزه آلمه‌سنگ، سېن هم اۉشه بوغولر بیلن بیرگه باشینگ آققن یاققه قره‌ب کېت، باشقه قاره‌نگنی کۉرسه‌تمه»، - دېدیم.

- خه-خه-خه...

ایچیملیک هیدی بیلن دود هیدی نینگ بیرگه قۉشیلیب انقیشی، اونینگ اوستیگه قهقهه اوریب کولیشلر باله نینگ ایسیتمه‌سینی آشیریب، ینه‌ده دیمیقتیریب یوباردی. آغریق نینگ زۉریدن اونینگ باشی ترس یاریلیب کېته‌یازدی. نظریده کیم دیر اونی تېپه‌یاتگنگه، کیم دیر بالته بیلن میه‌سینی یاره‌یاتگنگه اۉخشردی. گۉیا بیراو اونینگ کۉزینی مۉلجلگه آله‌یاتگنده‌ی چپ بېریب باشینی آلیب قاچیشگه اینتیلردی. ایسیتمه نتیجه‌سیده حالدن کېتگن باله موزدېک دریاده پیدا بۉلیب، بلیققه ایلنیب قالدی. قویروغ و، تنه‌سی، سوزگیچ قناتلری - همه-همه‌سی بلیقنیکی-یو، فقط آغریاتگن باشی گینه اۉزیچه قالگن اېدی. او قاپ-قارانغی موزدېک سوو آستیده سوزیب بارردی. خَیالیده عمرباد شونده‌ی بلیق بۉلیب قالیشنی و تاققه هیچ قچان قَیتمسلیکنی اۉیلردی. «قَیتمه‌یمن اېندی، - دېیردی او اۉزیچه.

- یخشیسی، بلیق بۉله‌من، بلیق بۉلیب یشه‌یمن...»

باله تختدن توشیب، سېکین اویدن چیقیب کېتگنینی هیچ کیم پَیقه‌مه‌ی قالدی. او زۉرغه بورچککه یېتیب بارگن هم اېدی، بیردن قَیت قیلیب یوباردی. او دېوارگه سویـنگنچه اینگره‌ب ییغلردی. اۉپکه‌سی تۉلیب ییغله‌گنیدن نفسی قیسیلیب غۉلدیرردی:

- یۉق، مېن، یخشیسی، بلیق بۉله‌من. بو یېردن سوزیب کېته‌من. یخشیسی، بلیق بۉله‌من.

اۉراز قول نینگ اویی دېرزه‌سیدن اېسه مست کیشیلرنینگ قهقهلب کولیشلری-یو، قییقیریق آوازلری اېشیتیلردی. بو یاووایی قهقهه باله‌نی گرنگ قیلدی، اونینگ قلبیده چیده‌ب بۉلمس درد-الملرنی قۉزغه‌دی. بو دهشتلی قهقهه‌نی اېشیتیش کۉنگلینی بې‌حضور قیله‌یاتگن دېک تویولدی. او بیرآز اۉزیگه کېلیش اوچون حولیگه چیقدی. حولیده هیچ کیم یۉق، هووولّب یاتردی... اۉتی اۉچیب قالگن اۉچاق یانیده ایچکیلیک نینگ زۉریدن اۉلر حالتده یاتگن مومن باباگه کۉزی توشدی. چال توپراقده، اۉشه شاخدار آنه بوغونینگ کېسیب تشلنگن شاخلری یانیده هوشسیز یاتردی. بوغونینگ میده‌لنگن کلّه‌سینی ایت غجیب یاتگن اېدی. بولردن باشقه بیران کیمسه یۉق.

باله باباسی نینگ اوستیگه اېنگشگنچه اونینگ یېلکه‌سیدن تارتقیله‌دی.

- بابا، یورینگ، اویگه کېته‌میز، اویگه، - دېدی او. چال جواب بېرمه‌دی، او هیچ نیمه‌نی اېشیتمه‌دی، باشینی هم کۉتره آلمه‌دی. هه، او نیمه هم دېیه آلردی؟

- قنی، تورینگ، بابا، اویگه کېته‌میز، - دېدی باله. کیم بیلسین، او اۉزی نینگ باله‌لیک عقلی بیلن باباسی نینگ شاخدار آنه بوتو حقیده‌گی اېرتگی اوچون بو یېرده تعزیرینی یېب یاتگنینی، اۉز اېرکی بیلن اونگه قصد قیلمه‌گنلیگینی، اونینگ اۉزی بو حقده باله‌گه

همه وقت نصیحت قیلیب کېلگنلیگینی، - آته-بابالر اودومیگه، اؤز وجدانی و وصیتلریگه ضد بارگنلیگینی، بختی قرا قیزینی دېب، نبیره‌سینی دېب شو ایشگه قؤل اورگنلیگینی فهمله‌ی آلدی میکین یا که انگلب یېتمه‌دی میکین؟..

چال آغیر احوالگه توشیب، غم-الم اؤتیده یانیب، باله نینگ آوازیگه جواب قیلمسدن، گؤیا اؤلیک سینگری یوزینی یېرگه قیلیب یاتردی.

باله باباسی نینگ یانیگه چؤققه‌ییب اؤتیرگنچه اونی قؤزغتیشگه حرکت قیلدی.

- بابا، باشینگیزنی کؤترسنگیز-چی، - دېدی او. باله نینگ یوزلری آقریب، بؤشه‌شیب کېتگن ایدی، قؤللری، لبلری قلتیرردی. - بابا، بو مېنمن. ایشیتیه‌پسیز می؟- دېیردی او. اؤزیمنی جوده یمان

سېزیه‌پمن، - دېیه ییغلردی او. -باشیم آغرییه‌پتی، جوده قتّیق آغرییه‌پتی.

چال اینگره‌ب، قیمیرله‌ی باشله‌دی، بیراق همان اؤزیگه کېلالمه‌گن ایدی.

- بابا، قولی بېک کېله‌دی می؟ - سؤره‌دی باله بیردن کؤزیاشی اره‌لش. - ایتینگ، موتریده قولی بېک کېله‌دی می؟ - گپ بیلن الَهسیتماقچی بؤلدی او چالنی.

باله باباسینی یانباش بیلن اغدریلیب یاتیشگه مجبور ایتدی و ناگهان مست حالده سقاللریگچه لای و توپراققه بېله‌نیب، اَینچلی حالده یاتگن چال نینگ یوزیگه کؤزی توشیب، سېسکنیب کېتدی. باله شو دقیقه‌ده حلی‌گینه اؤراز قول بالته بیلن میده‌لب تشله‌گن آق بوغونینگ کلّه‌سینی خَیالیدن اؤتکزدی و قؤرقوودن اؤزینی چېتگه تارتدی. باباسیدن نری کېتر ایکن، دېدی:

- مېن بلیققه ایلنه‌من، ایشیتیه‌پسیز می، بابا، سوزیب کېتیه‌پمن. قولی بېک کېلگنده بلیققه ایله‌نیب قالگنیمنی ایتینگ.

چال هیچ قنده‌ی جواب قَیترمه‌دی.

باله یوریشده دوام ایتدی. دریاگه توشیب، سوو کېچه باشله‌دی.

باله نینگ سووده بلیق بؤلیب سوزیب یورگنیدن حلی هیچ کیم نینگ خبری یؤق ایدی. حولیده مست کیشیلرنینگ کویله‌گن قؤشیقلری ایشیتیلردی:

اؤرکچ-اؤرکچ تاتردن،

اؤرکچ تویه‌ده مېن کېلدیم.

آچ ایشیگینگ، بوکری سوداگر، بیز ایچه‌میز، اؤتکیر وایندن... سېن سوزیب کېتدینگ. قولی بېک نینگ کېلیشینی کوتیب تورمه‌دینگ. افسوس، مینگ افسوس که، قولی بېک نینگ کېلیشینی کوتیب تورمه‌دینگ. نېگه سېن یؤلدن چاپیب باره قالمه‌دینگ. اگر یؤلدن اوزاق مدت چاپیب بارگنینگده می، البته اونی اوچره‌تردینگ. قولی بېک نینگ موترینی اوزاقدن تنیگن بؤلردینگ. قؤلینگنی کؤترگنینگده او شو زهاتی‌یاق موترینی تؤختتگن بؤلردی.

- سېن قه‌یاققه کېتیه‌پسن؟ - دېب سؤرردی.

- مېن سیزنی ایزلب کېته‌یاتگن ایدیم! - دېب جواب بېرگن بؤلردینگ. او شونده سېنی موتری کابینیگه آلگن بؤلردی. ایکّه‌لاوینگ بیرگه کېتگن بؤلردیلرینگ. آلدینده، یؤلده ایسه هیچ کیمگه کؤرینمسدن شاخدار آنه بوغو یېلده‌ی اوچیب بارردی. بیراق سېن اونی کؤره آلگن بؤلردینگ. اما سېن سووده سوزیب کېتدینگ. سېن بو قؤشیقنی ایشیتمه‌دینگ. سېن اؤز ایرته‌گینگده‌گی بلیق کبی سوزردینگ، بؤته‌لاغیم. بیله‌سن می، سېن هیچ قچان بلیققه ایلنیب قالالمه‌یسن و ایسّیق‌کؤلگچه سوزیب بارالمه‌یسن، آق کېمه‌نی هم کؤرالمه‌یسن و اونگه: «سلام، آق کېمه، بو مېن!» - دېب ایتالمه‌یسن.

ایزگو ایستکلر سری کتابخانه‌سی - www.ezgu.org

سېن آقیب كېتدینگ.

ائېندی شونی ایتیشیم كېرەک كە، سېنینگ گودک قلبینگ نیمەنی ناخوش كۆرگن بۆلسە، همەسینی رد ائېتدینگ. مېنینگ آوونچیم هم، قووانچیم هم شونده.ده. سېن بیر چقنب سۆنگن یشین كبی حیات كېچیردینگ. چقماقلرنی سما چقەدی. سما ائېسە ابدي دیر. مېنینگ آوونچیم هم، قووانچیم هم شونده.ده. انساندەگی گودكلیک وجدانی خودّی اوروغدەگی ایلک كورتک نینگ اۆزگینەسی، كورتكسیز اوروغ اونیب چیقمەیدی. بیز عالمگە كېلمسدن ایلگرییاق، تا كە توغیلیش و اۆلیش بار ائېكن، حقیقت طنطنە قیلیب كېلماقده.

بۆتەلاغیم، سېن بیلن وداعلشر ائېكنمن، سېنینگ سۆزینگنی ینە بیر بار تكرارلەیمن: «سلام، آق كېمە، بو مېن!»